

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı
Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı

**MEŞRUTİYETTEN CUMHURİYETE GEÇİŞ DÖNEMİNDE KULLANILAN
COĞRAFYA DERS KİTAPLARININ İNCELENMESİ**

Hamit ÇALIŞKAN
(Yüksek Lisans Tezi)

İstanbul, 2019

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı
Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı

**MEŞRUTİYETTEN CUMHURİYETE GEÇİŞ DÖNEMİNDE KULLANILAN
COĞRAFYA DERS KİTAPLARININ İNCELENMESİ**

Hamit ÇALIŞKAN
(Yüksek Lisans Tezi)

DANIŞMAN:
Doç. Dr. Ali Osman KOCALAR

İstanbul, 2019

**Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.**

© 2019

ONAY

Hamit ÇALIŞKAN tarafından hazırlanan “Meşrutiyetten Cumhuriyete Geçiş Döneminde Kullanılan Coğrafya Ders Kitaplarının İncelenmesi” konulu bu çalışma, 27 Haziran 2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	İmza
TEZ DANIŞMANI	Doç.Dr. Ali Osman KOCALAR	
JÜRİ ÜYESİ	Prof.Dr. Ramazan ÖZEY	
JÜRİ ÜYESİ	Dr.Öğ.Üyesi Ziya İNCE	

ÖZGEÇMİŞ

2014-2019 Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

2009–2014 Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Anafartalar Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Öğrencisi

2005–2009 Sinop/Durağan Anadolu Lisesi Öğrencisi

İLETİŞİM BİLGİLERİ

E-posta: hamitelskn@gmail.com

ÖNSÖZ

Bu çalışmada öncelikle meşrutiyetten cumhuriyete kadar geçen dönemde basılmış coğrafya ders kitapları araştırılmış ve bu kitaplardan biri olan İbn Nüzhet Cevat Bey'e ait '*Haritalı Musavver Coğrafyayı Umumi*' kitabı çeşitli yönleriyle incelenip ele alınmıştır. Ayrıca bu kitap Yeni Türk Alfabesi'ne çevrilmiş şekliyle düzenlenip tezin sonuna eklenerek meraklılarına okuma fırsatı verilmiştir.

Yapılan bu çalışmada elde edilen bulgulara bakıldığında meşrutiyet dönemi ile ilgili araştırma yapmak isteyenlerin dönemle ilgili; eğitim, siyaset, sosyal ve kültürel hayatla ilgili bilgilere ulaşabileceği düşünülmektedir.

Tüm bunların yanında; meşrutiyet döneminde dünyada farklı ülkelerde uygulanan yönetim şekilleri, ülkelerin sınırları ve etki alanları, ırklar ve ırkların yeryüzündeki dağılışı gibi konularda döneme ışık tutacağına inanılmaktadır.

Bu çalışmanın; meşrutiyet dönemiyle ilgili çalışma yapmak isteyenlere yardımcı olmasını, arşivlerimizde henüz sayfaları açılmayı bekleyen Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınmış eserlere yönelik merak uyandırmasını dilerim.

Son olarak eğitim öğretim sürecimde benden hiçbir zaman desteğini esirgemeyen geniş aileme ve ilkokuldan bu güne kadar üzerimde emeği olan tüm hocalarıma şükranlarımı sunuyorum.

Hamit ÇALIŞKAN

ÖZET

Bu çalışmayla; Osmanlının son dönemlerinde birçok siyasi olaylara sahne olan toplum hayatında ve eğitim hayatında çok köklü değişiklik ve yeniliklerin yaşandığı II. Meşrutiyet döneminden Cumhuriyet dönemine kadar geçen süre içerisinde Osmanlıda coğrafya eğitimi ve İbn Nüzhet Cevat Bey tarafından rüştiyelerde okutulmak üzere kaleme alınan “Haritalı Musavver Coğrafya-İ Umumi” kitabı özelinde o dönemin coğrafya ders kitapları ve içerikleri hakkında bilgi vermek amaçlanmıştır.

Bu doğrultuda öncelikle II. Meşrutiyet döneminde basılmış coğrafya kitaplarına yönelik literatür taraması yapılmış, veriler doküman incelemesi yoluyla toplanmış elde edilen veriler nitel analize tabi tutulup araştırmada kullanılabilir duruma getirilmiştir.

Bu çalışmalar sonucunda elde edilen coğrafya kitaplarından örneklem olarak İbn Nüzhet Cevat Bey tarafından kaleme alınan “Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi” kitabı belirlenmiş, bu kitap çeşitli yönleriyle incelenerek belirlenen problem ve alt problem sorularına cevaplar aranmıştır. Ayrıca kitabın günümüz ders kitabı inceleme kriterlerine göre kısa bir değerlendirmesi yapıp günümüz ders kitaplarıyla çeşitli yönlerden siz değerli okuyuculara karşılaştırma imkânı verilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler neticesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır;

Meşrutiyet döneminin ön yargılarımızda olduğu gibi bilimsel çalışmalar açısından durgun bir dönem olmayıp basılan eserlere bakıldığında hareketli bir dönem olduğu görülmüştür.

Coğraya eğitimi açısından bu dönemde; İbn Nüzhet Cevat bey tarafından yazılan, “Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi (1.ve 2.sene)”, “Haritalı Musavver Memalik-i Osmaniye Coğrafyası (1.ve 2.sene)”; Behram Münir bey tarafından yazılan “Vatan-ı Mukaddes Yahud Memalik-i Osmaniye Coğrafyası”, “Nevasül Resimli ve Haritalı Rehnümay-ı Coğrafya (1.ve 2.sene), “Yeni Tarzda Coğrafya”; Ali Tefvik bey tarafından kaleme alınan “Nevasül Coğrafya-i Umumi” gibi yayınlar dikkat çekicidir.

O dönemde okutulan coğrafya kitaplarını her ne kadar içeriğin sunuşu yönünden günümüz ders kitaplarına benzemese de içeriğin muhtevası yönünden günümüzde aynı eğitim kademelerinde okutulan coğrafya konuları ile benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Kitabın ölçülerine bakıldığında taşınabilirlik açısından gayet kibar ve hafif olduğu, kitapta kullanılan cümlelerin rüştiye seviyesindeki bir öğrencinin anlayabileceği şekilde açık ve anlaşılır olduğu, kitabın kapak resminin, kullanılan görsellerin, harita ve şekillerin, kitaptaki konuları kapsamasının yanında konunun anlaşılmasına da gayet iyi hizmet ettiği, birim sayfaya düşen görsel sayısının yeterli düzeyde olduğu kanısına varılmıştır.

Ders kitabında kullanılan örneklerin yakından uzağa ilkesine uygun olarak verildiği Dönemin sosyal ve siyasi şartları hakkında bilgi sakladığı anlaşılmıştır.

Günümüz kitapları daha çok öğrenci merkezli olup yapılandırmacı eğitim yaklaşımına uygun yazılırken o dönemin kitapları daha çok öğretmeni eğitimin merkezine koyan davranışçı yaklaşım ve derslerde daha çok anlatım yönteminin kullanılabileceği bir yönteme göre hazırlanmıştır.

Kitapta öğrencinin kendisini değerlendirmesine fırsat verecek değerlendirme sorularına yer verilmemesinden değerlendirmede de öz değerlendirme yerine öğretmen merkezli bir değerlendirmeyi benimsediği anlaşılmaktadır.

Kitapta her ne kadar doğrudan dönemin siyasi ve toplumsal olaylarına yer verilmemiş olsa da özellikle siyasi coğrafya ülkeler coğrafyası konuları bu döneme birçok boyuttan ışık tutmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Meşrutiyet, cumhuriyet, coğrafya eğitimi, kitap inceleme.

ABSTRACT

This paper aims to provide information about the geography education in the Ottoman Empire between the period of Second Constitutional Era, which witnessed numerous political events, serious changes in the community life and in the educational life and the Republic period. It also aims to give information regarding the geography textbooks of that time and their contents while focusing on the “*Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi*” book which was written by İbn Nüzhet Cevat Bey that served as a textbook for the geography classes in the Ottoman junior high schools.

Accordingly, for this study, a literature review was made about the geography books that were printed during the Second Constitutional Era. The data were collected through a document review, then were put to qualitative analysis and later on were made useable for research purposes.

Among the geography books that were found after these steps, the “*Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi*” book written by İbn Nüzhet Cevat Bey was particularized while examining its various aspects and answers to the specified problem and sub-problem questions were sought. Also, a small assessment of the book was made according to the modern-day textbook evaluation criteria to give you distinguished readers a chance to compare it with the modern-day textbooks.

In consequence of the data obtained from the research, these conclusions were reached:

It has been seen that contrary to our prejudices, the constitutional monarchy period was not a stagnant period in terms of scientific studies. In fact, when the printed works of that time are considered, it appears as a rather active period.

In this period, from the point of geography education: publishings like “*Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi (1st and 2nd year)*” and “*Haritalı Musavver Memalik-i Osmaniye Coğrafyası (1st and 2nd year)*” written by İbn Nüzhet Cevat Bey, “*Vatan-I Mukaddes Yahud Memalik-i Osmaniye Coğrafyası*”, “*Nevasül Resimli ve Haritalı Rehnümay-ı Coğrafya (1st and 2nd year)*” and “*Yeni Tarzda Coğrafya*” written by Behram Münir Bey and “*Nevasül Coğrafya-i Umumi*” written by Ali Tefik Bey are noticeable.

Although the geography textbooks of that time are not identical with the modern-day textbooks in terms of presenting the contents, it is determined in this study that the contents themselves are similar with the present-day geographical topics in the corresponding educational grades.

When the size of the book is examined, it is quite light in the sense of carrying a book and the sentences used in the book appear rather appropriate and easy to understand for a student in high school. Furthermore, the book’s cover and the images, maps and shapes used in the book help with the understanding of the subject as well as the comprehension of it. Additionally, the image count per page is also at an adequate level.

It is understood that the textbook contains information about the social and political conditions of its time since the examples in the book are given in accordance with the near-to-far principle.

While the modern-day textbooks are more student-centered and are close to constructivist teaching approach, the textbooks of that time were prepared with a more behavioral approach that puts the teacher in the center of the education and with a method focusing more on lecturing itself.

Since there are no assessment questions in the book for the students to assess themselves, in terms of evaluation, it is understood that the book adopts a teacher-centered assessment approach rather than self-assessment methods.

Even though the book does not include any of the period's political and social events directly, subjects such as the political geography and countries' geography shed light on this matter in several aspects.

Key Words: Constitutional monarchy, republic, geography education, book review.

İÇİNDEKİLER

TABLolar ÇİZELGESİ	x
RESİMLER ÇİZELGESİ	xi
BÖLÜM I: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	4
1.1.1. Alt Problemler	4
1.2. Amaç.....	5
1.3. Önem	6
1.4. Sınırlılıklar	6
1.5. Varsayımlar	6
BÖLÜM II: ALAN YAZIN/İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
2.1. İkinci Meşrutiyet Döneminde Osmanlı Devletinin Genel Durumu	7
2.2. İkinci Meşrutiyetle Gelen Bazı Yenilikler	8
2.3. İkinci Meşrutiyet Dönemi Eğitim Hareketleri	9
2.3.1. Osmanlı Devleti'nin İlk Eğitim Kurumları Olan Medreselerin Son Halleri	9
2.3.2. Osmanlı Devletinde Açılan İlk Modern Mektepler	9
2.4. Meşrutiyet Dönemi Eğitim Politikaları	10
2.5. Meşrutiyet Dönemi Coğrafya Eğitimi	11
2.6. İbn Nüzhet Cevad Beyin Hayatı	13
2.6.1. İbn Nüzhet Cevad Beyin Coğrafyaya Katkıları.....	14
2.6.2. Coğrafya Ders Kitapları	14
2.7. Kitap İnceleme ve Değerlendirme Kriterleri	15
2.7.1. Biçimsel Özellikler.....	16
2.7.2. İçerik.....	17
2.7.3. Dil ve Anlatım	18
2.7.4. Görsel Tasarım	18
2.7.5. Hazırlık ve Değerlendirme Çalışmaları.....	19
2.8. İlgili Araştırmalar	19
BÖLÜM III: YÖNTEM	21
3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	21
3.2. Evren Ve Örneklem.....	21
3.3. Veri Toplama Araçları	21
3.4. Verilerin Toplanması.....	22
3.5. Verilerin Analizi.....	22

1. Ders Kitabının İçerik ve Görsel Tasarım Açısından İncelenmesi, ...	23
2. Öğrenme, Öğretme ve Ölçme ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi, ...	23
3. Teknik Tasarım ve Düzenleme Açısından İncelenmesi, ...	23
4. Dil, Anlatım ve Üslup Açısından İncelenmesi.....	23
BÖLÜM IV: BULGULAR	24
4.1. Meşrutiyet Dönemi Coğrafya Eğitimi ve Ders Kitaplarına Genel Bakış	24
4.2. Ders Kitabının İçerik ve Görsel Tasarım Açısından İncelenmesi	25
4.3. Öğrenme-Öğretme ve Ölçme-Değerlendirme.....	33
4.4. Teknik Tasarım ve Düzenleme	36
4.5. Dil, Anlatım ve Üslup	39
BÖLÜM V: SONUÇ	42
5.1. Sonuç	42
5.2. Tartışma.....	43
5.3. Öneriler.....	44
KAYNAKÇA	46
EKLER: Haritalı Musavver Coğrafya-I Umumi Kitabının Yeni Türk Alfabesi ile Yazımı	48
(HARİTALI)	48
MUSAVVER COĞRAFYA-I UMUMİ	48

TABLULAR ÇİZELGESİ

Tablo 1: Haritalı Musavver Coğrafyayı Umumi Ve 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının İçerik Açısından Karşılaştırması	28
Tablo 2: Haritalı Musavver Coğrafyayı Umumi Ve 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Görsel Açısından Karşılaştırması.....	33
Tablo 3: Kitabın Teknik Özellikleri	37
Tablo 4: Haritalı Musavver Coğrafyayı Umumi Ve 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının teknik tasarım ve düzenleme Açısından Karşılaştırması	39

RESİMLER ÇİZELGESİ

Resim 1: Amerikan nesli insanlar.....	30
Resim 2: Boğaz.....	30
Resim 3: Cihet-i Asli	31
Resim 4: Yönler	31
Resim 5: Edirne.....	32
Resim 6: Arslan	32
Resim 7: Kafkas Sülalesi	34
Resim 8: Moğol Sülalesi.....	35
Resim 9: Zenciler.....	35
Resim 10: Melez Cinsi.....	35
Resim 11: Amerikan sülalesi	36
Resim 12: Kitabın Kapak Resmi	38
Resim 13: Sayfadaki Estetik Duruşa Örnek	38
Resim 14: Madrid Şehri.....	40

BÖLÜM I: GİRİŞ

Coğrafya ilminin adı, bir ilk çağ düşünür ve matematik coğrafyacısı olan, Eratosthenes (İ.Ö. 275-195) tarafından verilmiştir. Yaklaşık İ.Ö. III. yüzyılda yaşayan ve ünlü İskenderiye Coğrafya Ekolü'nün de kurucusu olan bu gezgin, seyahatlerinden edindiği coğrafi izlenimleri ve matematik coğrafya konusundaki hesaplama sonuçlarını topladığı seyahatname türünden eserini, *geographê* veya *geographica* (coğrafya ile ilgili) diye adlandırmıştır. Böylece de coğrafya ilminin adı, daha M.Ö. III. yüzyılda, günümüz bilimler sistematığındeki yerini almıştır (Doğanay ve Doğanay, 2014).

Eskiçağ'dan Ortaçağ'a, Coğrafya ilmindeki gelişmeler devam etmiş, ancak bu konudaki araştırmalar daha ziyade İslam coğrafyacıları tarafından yürütülmüştür. Mesudi, Biruni, İdrisi, İbnBatuta, İbn Haldun bunlardan bazılarıdır. Yeniçağ'a geçerken, coğrafi alanda büyük bir reform denilebilecek Büyük Coğrafi Seyahatler gerçekleşmiş ve Yeni Dünya karalarının tanınması gerçekleşmiştir. Osmanlı dönemindeki Coğrafi araştırmalar, işte bu çağa rastlar. Piri Reis (1470-1554), Kâtip Çelebi (1608-1652) ve Evliya Çelebi (1611-1682)'nin başını çektiği bilim adamları, Osmanlı Coğrafyacıları olarak bilinir. Bugün artık Coğrafya ilmi metot ve ilke olarak; Büyük Coğrafya Seyahatleri gibi gezi ilmi yerine, araştırma gezilerinin yanında, sebep-sonuç, dağılış ve bağlantı ilkelerini de geliştirerek çok geniş boyut kazanmış ve sonuçta modern coğrafya doğmuştur (Özey, 1996).

Coğrafyanın tanımına günümüz modern coğrafya anlayışı çerçevesinde bakacak olursak, Coğrafya yakın ve uzak çevrede cereyan eden fiziki ve beşeri olayları, bu olayların birbirleriyle ve insanla olan etkileşimini, bu karşılıklı etkileşimden meydana gelen ürünleri, bu ürünlerin yeryüzünde nasıl bir dağılış gösterdiğini, sebep sonuç ilişkisi içerisinde inceleyen bir bilim dalıdır. Tabi coğrafya tüm bunları yaparken aynı zamanda insanlara yakın ve uzak çevreyi tanıtarak insanda çevreye karşı bir duyarlılık geliştirme, insana çevreyi sevdirmeye, onu sahiplenme ve gelecek nesillere daha sağlıklı ve yaşanabilir bir çevre bırakma bilincini de aşılamaktadır.

Coğrafi seyahatlerden modern coğrafyaya doğru geçişte, Osmanlı döneminde de belirgin gelişmelerin olduğu görülmektedir. Özellikle Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde, Coğrafya ilmi ile ilgili dikkate değer gelişmelerin olduğu bilinmektedir. Osmanlı döneminden genç Türkiye Cumhuriyeti'ne doğru geçişte, kısmen duraksamış gibi görülen Coğrafya ilmi,

kısa sürede gelişme göstererek, eksisiyle artısıyla, bugünkü seviyesine ulaşmıştır (Özey, 1996).

Osmanlı medreselerinde, dini ilimlerin ağırlıkta olmasına rağmen, ders adının ve ders saatlerinin değişikliğe uğramasıyla birlikte, müspet bilimler (Ulum-i Akliye) içinde coğrafya ilmi okutulmuştur. Aynı zamanda muallim olabilmek için devam edilen muallim mekteplerinde okutulan derslerden biri de, “Heyet (Sema ve Arz) İçinde Coğrafya” dersidir. Osmanlı devletinde şehzadelerin ve devlet adamlarının yetiştirildiği enderun mekteplerinde de Osmanlı Ülkeleri ve dünya hakkında coğrafi bilgilerin okutulduğu da bilinmektedir. Osmanlı Devleti’nde Tanzimat dönemine kadar eğitim kurumlarının çeşitli kademelerinde ve farklı dersler içerisinde de coğrafya eğitimi verilmiş, coğrafya kitapları basılmıştır. Tanzimat döneminde ve Sultan Abdülhamid döneminde coğrafya alanında gerek ders kitapları ve gerekse ilmi manada eserlerin yayınlanmasına devam edilmiştir. Osmanlı döneminin çeşitli eğitim kademelerinde görev yapan Selim Sabit Efendi (1829-1910), 1874 tarihinde yayınlanan Rehnümâ-yı Muallimin (Öğretmenlere Rehber) adlı kitabında şunları kaydeder; “Coğrafyada öğrencilere harita ve yer küresi üzerinde beş kıta tanıtılacak, harita çizilmesi öğretilecektir.” Aslında Selim Sabit Efendi burada coğrafya müfredatına da değinerek coğrafya dersinde öğrencilere nelerin öğretileceği ve ne şekilde öğretileceğini de ifade etmiştir (Özey, 1996).

19. yüzyılda Osmanlı coğrafya eserlerinin hem sayıca arttığı hem de özellikle yüzyıl sonlarına doğru niteliklerinin yükseldiği gözlenmektedir. Bu iyileşmede, ilk defa 1864 yılından sonra yayımlanmaya başlanan vilayet salnamelerinin etkisi oldukça büyüktür. Çünkü önceki tarihlerde, coğrafya müelliflerinin Osmanlı ülkelerine ait bilgi ve sayısal verileri bulmakta zorlanmaları salnamelerin yayımlanması ile sona ermiştir. Bahsedilen gelişmelere bağlı olarak ülkemizde 1890'lara doğru daha uzmanlaşmış alanlarda coğrafya kitapları yazılmaya başlanmıştır. 1885'te Abdurrahman Şeref Bey'in idadiler/liseler için yazdığı iki ciltlik “Coğrafya-i Umumi”si bunlardan sadece birisidir. Bu dönemin coğrafya alanındaki diğer önemli bir faaliyeti, coğrafya sözlüklerinin yayımlanması olmuştur. Hala üzerlerinde hiçbir coğrafi çalışmanın yapılmadığı bu eserler arasında en önemlilerini; 1881/82'de yayınlanan Ahmet Rifat Efendi'nin yedi ciltlik “Lügat-ı Tarihiye ve Coğrafyası”, 1889-99'da yayımlanan Şemseddin Sami'nin ünlü “Kamusül-Alam-ı” ve Kolağası Ali Cevat Bey'in 1891/92'de yayımlanan üç ciltlik “Memalik-i Osmaniye'nin Tarih ve Coğrafya Lügat-ı” oluşturmaktadır (Gümüşçü, 2012).

Coğrafya öğretimi Osmanlı devletinde 19. yy'da eğitim öğretim kurumlarında bir ders olarak konulmuştur (Ünlü ve Sekin, 2002). Maarif Salnamesi'nde, 1898-1899 eğitim ve öğretim yılındaki idadi ve rüştiyelerin ders programları incelendiğinde, coğrafya ders sayıları ve saatlerinin artmış olduğu görülür. Buna göre, idadi ve rüştiyelerin 7.yılında 1 saat, diğer ilk 6 yılında her yıl haftada 2'şer saat coğrafya dersi ders programlarında yer almıştır. Osmanlı devletinde bu dönemde artık yaklaşık her kademe ve sınıfta coğrafya eğitim ve öğretiminin olduğu görülmektedir (Özey, 1996).

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerine gelindiğinde, devletin savaşlarda sürekli yenilgi alması ve zayıflamasına rağmen, bilimsel yönden önemli bir gerileme olmadığı dikkati çeker. Koca imparatorluk, sanki yeniden kurulacakmış gibi coğrafya alanında da çalışmalar devam eder. Özellikle 1913'lü yıllarda çok sayıda coğrafi eser yayınlanır. Bunlar arasında şu kitaplar dikkat çekicidir; İbn Nüzhet Cevat bey tarafından yazılan, "Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi (1.ve 2. sene)", "Haritalı Musavver Memalik-i Osmaniye Coğrafyası (1.ve 2.sene)", Behram Münir bey tarafından yazılan "Vatan-ı Mukaddes Yahud Memalik-i Osmaniye Coğrafyası", "Nevasül Resimli ve Haritalı Rehnümay-ı Coğrafya (1.ve 2.sene)", "Yeni Tarzda Coğrafya", Ali Tefik bey tarafından kaleme alınan "Nevasül Coğrafya-i Umumi", Hüseyin Hıfzı bey tarafından hazırlanan "Sualli ve Cevaplı Rehnümay-ı Coğrafya-i Umumi", "Sualli ve Cevaplı Talim-i Coğrafya", Ali Nazım beyin "Yeni Tertip Coğrafya Beş Kıta", "Küçük Coğrafya", "Haritalı Küçük Coğrafya"dır. Ayrıca atlaslar arasında, Muhammed Eşref bey tarafından hazırlanan "Rüştiye Mektepleri Atlası", "İptidaiye Mektebi-i Atlası", "Umumi Mekteplere Mahsus Atlas", "Mükemmel ve Mufassal Coğrafya-i Umumi Atlası" ile Nasrullah ve Rüşdü beyler tarafından hazırlanan "Mükemmel ve Mufassal Memalik-i Osmaniye Atlası" gibi eserler sayılabilir (Özey, 1996).

1908 yılında II. Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle birlikte Osmanlı devletinde eğitim alanında da pek çok yenilik yapılmış ve hem yeni açılan okullar hem de yurt dışına gönderilen öğrencilerle ülkede eğitim alanında önemli gelişmeler yaşanmıştır (Çetin vd, 2006). Bu dönemde Osmanlı toplumunda "çökmekte olan Osmanlı Devleti'ni ancak eğitim ve öğretmenler kurtaracaktır" görüşü yaygınlaşmış ve bu görüş, toplumun eğitim ve öğretime eğilmesine yol açmıştır (Tokcan ve Oruç 2013). İkinci Meşrutiyet dönemi Türkiye tarihinde eğitim üzerine en çok yazının yazıldığı, eğitim sorunlarıyla en çok ilgilenilen ve deneyimler kazanılan bir dönem olmuştur. Türk eğitiminin en canlı ve hareketli dönemi 1908-1914 arasındadır (Cömert, 2014).

1.1. Problem Durumu

Osmanlı Devleti 600 yılı aşan bir medeniyet olmasının sonucu olarak birçok alanda çok büyük bir birikime sahiptir. Bunlardan biri de bilimsel birikimlerdir. Osmanlı Devleti birçok alanda olduğu gibi coğrafya ve coğrafya eğitimi alanında da birçok eser vermiştir. Özellikle de Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde savaflara rağmen bilimsel çalışmalarda büyük aksaklıkların yaşanmadığı görülmektedir. Giriş kısmında da bahsettiğimiz gibi meşrutiyet dönemlerinde çok sayıda coğrafi eser bilime kazandırılmıştır. I. Meşrutiyet döneminde özgün eserlerin yanında Avrupa'dan çeviri eserler yer alsa da II. Meşrutiyet döneminde daha çok özgün eserler üreilmeye başlanmıştır. 19. yy'da Osmanlıda coğrafya eğitiminin de okullarda zorunlu olmasıyla coğrafya eserleri arasında ders kitapları da hızla yerini almıştır. Ayrıca 1914 yılında coğrafya öğretim yöntemleri olarak İsmail Hakkı Baltacıoğlu tarafından "Coğrafyanın Usul-ü Tedrisi" ve Halil Fikret Kanad tarafından 1923-25 yılları arasında Azerbaycan'da yazılan ancak 1927 yılında Türkiye'de basılan "Coğrafyanın Tedris Usulü" kitabı dikkat çekmektedir ve bu kitaplar henüz günümüz Türkçesine çevrilmemiştir.

Osmanlı'dan kalma bilgi birikimi günümüzde iyi bir şekilde kullanılamamakta ya da bu geniş hazineye ulaşmakta bir takım sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu sıkıntıların başında harf inkılâbıyla birlikte yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kullandığı alfabenin değişmesi ve Arap alfabesiyle yazılan Osmanlı dönemi eserlerinin incelenmesi ve anlaşılması ayrı bir gayret gerekmektedir. Bundan olsa gerek birçok araştırmacı bu dönemleri araştırmaktan kaçınmaktadır. Oysa bu dönemlerde basılan coğrafya kitapları incelendiğinde o dönemin; ekonomik, sosyal, siyasi, eğitim alanlarında ve daha toplumsal hayatın birçok alanında bize bilgiler sağlayacaktır. Ayrıca bu bilgilerden sadece coğrafya çalışanlar değil sosyal ve iktisadi bilimlerin birçok alanı istifade edecektir.

Bu anlatılanlardan sonra meşrutiyet dönemi yazılan eserlerin incelenmesi coğrafya bilimine çok büyük katkı sağlayacaktır. Bundan dolayı araştırmamızın problem cümlesini; *Meşrutiyetten cumhuriyete geçiş döneminde kullanılan coğrafya ders kitaplarının günümüz ders kitabı inceleme kriterlerine göre özellikleri nelerdir?* şeklinde oluşturduk.

1.1.1. Alt Problemler

"Meşrutiyet dönemi'nde eğitim öğretim faaliyetlerine yeterince önem verilmiş midir? Eğitim öğretim faaliyetleri içerisinde coğrafyanın yeri ne kadardır?"

1. "Meşrutiyet dönemi'nde çeşitli eğitim kademelerinde okutulan coğrafya kitapları nelerdir?"

2. “Meşrutiyet dönemi’nde okutulan İbn Nüzhet Cevad Bey’in haritalı musavver coğrafya-i umumi kitabının içeriği nedir?”
3. “Günümüzde aynı eğitim kademelerinde okutulan coğrafya konuları ile benzerlik göstermekte midir?”
4. “Kitabın incelenmesinden elde edilen sonuçlara bakıldığında hangi eğitim öğretim yaklaşımlarına daha yakın olduğu söylenebilir?”
5. “Haritalı musavver coğrafya-i umumi ders kitabının içerik ve görsel tasarım açısından değerlendirilmesi nasıldır?”
6. Haritalı musavver coğrafya-i umumi ders kitabının öğrenme-öğretme ve ölçme-değerlendirme açısından değerlendirilmesi nasıldır?”
7. “Haritalı musavver coğrafya-i umumi ders kitabının teknik tasarım ve düzenleme açısından değerlendirilmesi nasıldır?”
8. “Haritalı musavver coğrafya-i umumi ders kitabının dil, anlatım ve üslup açısından değerlendirilmesi nasıldır?”

1.2. Amaç

Bu çalışmanın amacı; Osmanlı'nın son dönemlerinde birçok siyasi olaylara sahne olan toplum hayatında ve eğitim hayatında çok köklü değişiklik ve yeniliklerin yaşandığı meşrutiyet dönemlerinden cumhuriyet dönemine kadar geçen süre içerisinde İbn Nüzhet Cevat Bey tarafından yazılan ve rüştiyelerde okutulmak üzere kaleme alınan “Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi” kitabı özelinde o dönemin coğrafya ders kitapları ve içerikleri hakkında bilgi vermektir.

Araştırma ile;

- Meşrutiyet dönemi coğrafya kitapları ile günümüzde aynı kademe okutulan coğrafya kitaplarının içerik ve içeriğin sunumu açısından benzerlik gösterip göstermediği,
- Örneklem olarak belirlediğimiz kitabın; biçimsel, içeriksel, dilsel ve görsel özelliklerinin rüştiye seviyesindeki bir öğrenciye uygunluğu,
- Bu çalışma ile bu dönem hakkında araştırmacılarda merak uyandırmak, araştırmacıların ilgisini henüz yeterince çalışmanın olmadığı bu döneme çekerek dönemle ilgili yeterli miktarda ve nitelikte literatür oluşmasına zemin hazırlamak,
- Ve yine bu çalışma ile belki de günümüzde kullanılan alfabe ile yazılmadığından ve bu yüzden okumak için ayrı bir çaba gerektirdiğinden çoğunlukla açıp okumaktan çekindiğimiz Osmanlı döneminde kaleme alınmış esarlere bir ışık tutmak amaçlanmıştır.

1.3. Önem

Bu Araştırma;

- Osmanlının son dönemlerde coğrafya eğitimi ve coğrafya ders kitaplarının durumunu araştırırken aynı zamanda dolaylı olarak da o dönemin eğitim hayatına, sosyal ve siyasi hayatına, o dönem coğrafya alanında ders kitapları dışında basılan eserlere değinerek dönem hakkında meraklılarına ve araştırmacılara fikir vermesi,
- O dönemde yazılmış ancak hala günümüz Türkçesine çevrilmemiş İbn Nüzhet Cevat Bey tarafından rüştiyelerde okutulmak üzere kaleme alınan “Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi” kitabının da günümüz Türkçesine kazandırılacak olması,
- Meşrutiyet dönemlerinden Cumhuriyet dönemine kadar geçen süredeki yeniliklerden coğrafya eğitiminin de nasıl etkilendiğine ışık tutması açısından önem arz etmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma meşrutiyet döneminden cumhuriyet dönemine kadar geçen sürede Osmanlı Devleti’ndeki coğrafya eğitimi ve rüştiyelerde okullarda okutulan coğrafya ders kitaplarından “Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi” ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Varsayımlar

Bu çalışmada araştırmamızın evrenini meşrutiyet döneminden cumhuriyet dönemine kadar geçen sürede okutulan coğrafya ders kitapları oluşturmaktadır. İbn Nüzhet Cevat Bey’in “Haritalı Musavver Coğrafya-yı Umumi” kitabının meşrutiyetten cumhuriyet dönemine geçiş dönemindeki coğrafya kitaplarına örneklem teşkil ettiği varsayılmıştır.

BÖLÜM II: ALAN YAZIN/İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. İkinci Meşrutiyet Döneminde Osmanlı Devletinin Genel Durumu

On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında bir taraftan Osmanlı Devletini tekrar eski gücünü kazandırmayı amaçlayan yenilikler ve bunlara karşı muhafazakâr ve dinsel çevrelerden gelen tepkiler, diğer taraftan güçlü devletlerin Osmanlı içindeki farklı milliyet kökenine sahip toplulukları etkileyerek kendi yanlarına çekme çabaları hız kazanmıştı. Bütün bunlar devlet yapısında ve hukuksal alanda yeniliklerin iç ve dış dengelerin muhasebesine göre yapılmasını beraberinde getirdi (Birecikli, 2008).

Devlet sistemi ve hukuksal yapıda, içerde ortaya çıkan sorunları çözmek ve dünyadaki gelişmelere uyum sağlamak için anayasal bir düzenleme benimsenerek ilk kapsamlı anayasa olan Kanun-i Esasi'nin hazırlanmasına girişildi (Akça ve Hülür, 2007). 23 Aralık 1876'da I. Meşrutiyet ilan edilmiş, ancak Osmanlı-Rus savaşındaki yenilgi üzerine padişah Meclis'i dağıtmıştır (Birecikli, 2008). Bu tarihten itibaren sultan II. Abdülhamid'in politikalarına karşı Avrupa'daki Türkler ve diğer Osmanlılar sert bir muhalefet grubu oluşturmuştur. "Jön Türk" (Genç Türk) diye nitelenen bu muhalefet, İstanbul'dan ve sürgün yerinden kaçanlarla giderek büyümüştür. Özellikle 20. yüzyıl başlarında Jön Türk propagandaları Balkanlardaki Osmanlı subayları arasında çok etkili olmuştur. Ayrıca Avrupa'da düzenlenen Jön Türk Kongreleri de muhalefetin hem birleşmesine hem de ayrılıkların kökleşmesine neden olmuştur. En sonunda 1908 yılında, Makedonya'daki 3. Ordu subayları ve halk, Sultan Abdülhamid'e 1877 yılında yürürlükten kaldırdığı Anayasayı yeniden geçerli kıldığını ilân ettirmişlerdir (Ergün, 1996).

Burada şu noktaya da değinmekte fayda var; II. Abdülhamit'in uyguladığı ilerlemeci ve bilimsel eğitim programı kendisine muhalif bir güruhun oluşmasına sebep olmuş; her ne kadar eğitim sisteminde dini konulara ağırlık verildiyse de kendisini tahttan indiren, yine bu okullardan yetişenler olmuştur (Tekin, 2017).

II. Meşrutiyet öncesinde büyük devletler, gayrimüslim Osmanlı halklarını, onların haklarını korumak gerekçesiyle devletin müdahale ve yargı alanından çıkarmışlardı. Müslüman halk kendi devletinden böyle bir koruma görmediği gibi devletin keyfi uygulamalarından bunalmıştı. Bu durumda hak ve hürriyet arayışından çok devlet otoritesinin keyfi kullanımının hukukla sınırlandırılmasını sağlayacak bir araç olarak anayasayı ve anayasal yönetimi seslendiren aydınları destekliyordu (Akça ve Hülür, 2007).

2.2. İkinci Meşrutiyetle Gelen Bazı Yenilikler

1908'den sonra anayasanın bazı maddeleri yedi kez değiştirilmiş, mutlakiyet idaresi parlamenter rejime dönüştürülmüş, Meclis'in kabineyi düşürmesi kolaylaştırılmış, kabinenin Meclis'i feshettirmesi zorlaştırılmıştır. Parlamento artık kabinenin güvenoyu alamaması halinde feshedilebilecek ve üç ay içinde seçimler yapılacaktır. Kabinenin padişaha karşı değil, Meclis'e karşı sorumluluğu mekanizması kurulmuştur. Böylece demokratik bir denetim sistemi oluşturulmuş ve Padişahın 1876'daki yetkisi sınırlanmıştır (Birecikli, 2008).

1913-18 yılları arasındaki hâkimiyet dönemlerinde İttihatçılar devletin hukuksal egemenliğini gerçekleştirmeye, yargıyı şer'i kurumlardan bağımsızlaştırmaya ve yargıda birliği sağlamaya yönelik önemli adımlar attılar ve sert bir laiklik programı uyguladılar. 1916'da Şeyhülislam kabineden çıkarıldı ve etki alanı her bakımdan sınırlandı. 1917'de Şer'iyye mahkemeleri Adliye Nezareti'nin denetimi altına verildi. Medreseler Şeyhülislamlığa bağlandı ve vakıfları yönetecek yeni bir Evkaf Nezareti oluşturuldu. Miladi takvimin kabulü konusunda girişimler oldu. Rumi ay ile miladi ay arasındaki 13 günlük fark giderildi. Böylece sadece 900'lü yılların telaffuz edilmesi engellendi (Akça ve Hülür, 2007).

II. Meşrutiyet döneminde yeni dernek ve cemiyetler kuruldu. Bu dönemde kadın hakları konusunda önemli ıslahat hamleleri başarıldı. Evlilikte belediye nikâhı kanun şartı oldu. 1917'de Aile Hukuku Kararnamesi çıkarılarak kocanın ikinci bir kadınla evlenebilmesi ilk kadının rızasına bırakıldı (Birecikli, 2008).

Bu dönemde kızlar için bir lise ve bir yükseköğretim kurumu açılmıştır (Öztürk, 2005). Kadınlar devlet dairelerinde memur olarak çalışmaya, böylece, kırk yıldır bazılarının yaptığı "öğretmenlikten" başka hizmetlere de geçmeye başlamışlardır (Akyüz, 2011).

Medreselerin mekteplerle uyumunu sağlamak için matematik ve fen dersleri arttırılmıştır. Medreseler Evkaf'tan alınarak Şeyhülislamlığa verilmekle Tefrik-i Tedrisata gidilmiştir. Okulların ıslahı ile uğraşmak için illerde Maarif Encümenleri açılmıştır. 1913 Tedrisat-ı İbtidaiye Kanunu ile ilköğretim 6 yıl, zorunlu ve parasız yapılmıştır. Yeni yüksekokullar açılmıştır. Devlet okullarında Türkçe'nin zorunlu öğretim dili olmasına ve özel okulların hükümet denetimine alınmasına çalışılmıştır. Pek çok genç, pedagoji öğrenimi için Fransa, İsviçre, Almanya vb. ülkelere gönderilmiştir (Birecikli, 2008).

2.3. İkinci Meşrutiyet Dönemi Eğitim Hareketleri

2.3.1. Osmanlı Devleti'nin İlk Eğitim Kurumları Olan Medreselerin Son Halleri

Osmanlı devletinin gelişmesi için uzun yıllar önemli bir güç olarak varlığını sürdüren medreselerin 16. yüzyıldan itibaren yavaş yavaş eski fonksiyonlarını yerine getirememeye ve itibar kaybetmeye başlaması eğitim ihtiyacını yeni açılan mekteplerin görmesine zemin hazırlamıştır (Ölmez, 2014). Yeni açılan bu mekteplerden bazıları şunlardır; Mekteb-i Maarif-i Adliye (1838), Daru'l-Muallim Rüşdi (1847), Mektebi Sultaniler (1867).

İkinci Meşrutiyet dönemi Türkiye tarihinde eğitim üzerine en çok yazının yazıldığı, eğitim sorunlarıyla en çok ilgilenilen ve deneyimler kazanılan bir dönem olmuştur (Ergün, 1996). Ancak II. Meşrutiyet döneminde devlet medreselere yeterince önem vermemiş, daha çok batı tarzı okulların gelişimi üzerinde durmuştur. Bu durumda medreselerde öğrenim gören öğrenciler han köşelerinde ve medrese odalarında her işlerini kendisi görerek eğitim almaya çalışıyorlardı. Medreselerin ihtiyaçlarının karşılanmasında talebelerin “üç aylarda” köylüleri aydınlatmak ve bir nevi öğrendiklerini uygulama fırsatı bulmak için düzenledikleri “cerr” gezileri önemli bir rol oynamıştır. Yine bu dönemde medreselerin faaliyetlerini yürütebilmesinde daha çok müderrislerin şahsi çabaları etkili olmuştur (Ölmez, 2014).

1 Ekim 1914 yılında yayınlanan “İslah-ı Medâris Nizâm-nâmesi” ile bütün medreseler “Daru'l-Hilafetü'l-Aliye Medresesi” adı altında birleştirilerek daha önceden dini ilimlerin ağırlıkta olduğu medreselerin ders programlarına fen, matematik ve sosyal bilimler dersleri de ilave edilmiştir (Şanal, 2003).

2.3.2. Osmanlı Devletinde Açılan İlk Modern Mektepler

17. yy sonlarından itibaren Batı'nın her alanda üstünlüğü ve kuzeyde de Rus Devleti'nin doğuşu, kuvvetler dengesini Osmanlı aleyhine bozdu (Kurttaş, 2012). Osmanlı Devleti'nde bu dönemden itibaren savaşların kaybedilmeye başlanması, toprak kayıplarının artması, ekonomik sıkıntıların baş göstermesi yıllardır devam eden bu düzende bir şeylerin ters gittiğinin habercisi olmuştur. İmparatorluğu yeniden ayağa kaldırmak amacıyla ve özellikle askeri kaygılar sonucu eğitim alanında 1770'lerden sonra başlayan arayış ve gelişmeler, eğitim sistemi anlayışında ve kullanılan öğretim yöntemlerinde değişiklik yapılmasını zorunlu kılmıştır (Göktaş vd, 2009). Bu bağlamda ilk modernleşme hareketleri orduda başlamıştır. Ancak bunun, düzenin yeniden tesisinde yeterli olmaması moderleşme çabalarının daha geniş

alanlara yayılmasını gerekli kılmış, bu alanların en önemlilerinden biri de eğitim öğretim faaliyetleri olmuştur.

18. yüzyıl sonlarına doğru ordunun subay ihtiyacını karşılamak üzere 1773'te Hendesehane ya da Mühendishane-i Bahrî-i Hümayûn ve 1794'te Mühendishane-i Berrî-i Hümayûn adında ilk modern mektepler kurulmuştur. 1825'ten sonra da Mansure Mühendisi adıyla kurmay subay işlevi görececek kişilerin askeri mühendislik okullarında eğitilmeleri sağlanmıştır (Bozaslan ve Çokoğullar, 2015). II. Mahmud döneminde Mekteb-i Harbiye'nin kuruluşu, eğitim alanındaki modernleşme sürecinde geçmişten farklı olarak yeni yöntemlerin benimsendiğinin bir kanıtıdır. Mekteb-i Harbiye'nin kurulmasından önce bir ön çalışma olarak Sıbyan Bölükleri oluşturulmuştur (Eser, 2012).

1838 yılında medreselerin hâkimiyeti dışında ve batı usullerine göre eğitim vermek amacıyla günümüz ilköğretim ikinci kademe (ortaokul) düzeyindeki rüşdiyeler kurulmuştur. Rüşdiyeler ara eğitim kademesi için askeri okulların ihtiyacını karşılamaya yönelik planlanmıştır. Devlet yeniden yapılandırılmaya başlandığı zaman ise sivil idare için uygun elemanlar yetiştirilen okullar olmuşlardır (Göktaş vd, 2009).

1859'da Mekteb-i Mülkiye ve 1866'da Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye adı altında ilk sivil yüksekokullar; 1869 tarihli Maârif-i Umûmiye Nizâmnamesi ile Nizamname ile Maârif-i Umûmiye Nezâreti'nin denetimine giren okullar; ilköğretim kademesi (Mekteb-i İbtidâiye ve Mekteb-i Rüşdiye), ortaöğretim kademesi (Mekteb-i İdâdiye ve Mekteb-i Sultâniye) ve yükseköğretim kademesi (Darü'l-fünûn) olmak üzere üç kademeye ayrılmıştır (Bozaslan ve Çokoğullar, 2015).

Tanzimat döneminde 1872 yılından itibaren sıbyan mekteplerinin dışında ve yenilikleri kolayca uygulamak için ibtidai düzeyde numune mektepleri açılmıştır. Bu okullarda uygulanan "usul-i cedid-i tedrisiye" adı verilen yeni yöntem, yalnızca okuma ve yazmanın kolaylaştırılması anlamına gelmemekte; daha geniş bir düşünceyi, eğitimdeki modernleşmeyi, sınıfları, sırası, tahtası, haritası, küresi olan yeni bir öğretim tarzını simgelemektedir (Göktaş vd, 2009).

2.4. Meşrutiyet Dönemi Eğitim Politikaları

II. Abdülhamid dönemindeki eğitim ve öğretim, merkezîyetçidir ve eğitim müesseseleri arasında dengeye dayanan bir siyaset izlenmiştir (Baytal, 2001). Eğitim bu dönemde üzerinde sıkça durulan ve konuşulan konulardan birisi olmuştur. Gerek batıdan gelen süreli yayınlar,

gerekse Avrupa'ya giden öğrenci ve araştırmacıların eserleri dönemin çağdaş düşüncelerinin ülkeye aktarılmasına hizmet etmiştir. Önceki yıllardaki eğitimde öğretmen, kitap ve ezber çok önemliken bu dönemde bunların yanında tabiat, eşya, olaylar ve deney büyük önem kazanmıştır (Göktaş vd, 2009). Yani bu dönemde buluş stratejisine dayanan bir öğretim yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yöntemin en güçlü savunucusu olan Satı Bey buluş yöntemini derslerinde uygulamış ve uygulatmıştır (Kafadar, 1997).

Eğitimin kurumsallaşması adına oldukça önemli bir evre olan II. Abdülhamit Dönemi'nde Maârif-i Umûmiye Nezâreti merkezi bir eğitim bakanlığı olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu dönemde her düzeyde okul sayısının ve okullaşma oranının artırılması hedeflenmiştir. Özel okulların yanında meslek okulları ve yüksekokullar da açılmış ve eğitimdeki gelişmelerin yaygınlaşması sağlanmıştır. Ders programlarında, ders kitaplarının içeriğinde ve bu okullarda okutulan derslerde dini konular ağırlıklı olmuştur (Bozaslan ve Çokoğullar, 2015).

Modern eğitim, bu dönemde yerleştiğinden devlet, eğitimdeki görevinin bilincine varmıştır. 16 yeni okula devletçe mali yardım sağlanması ve yeniden Darülfünun'un eğitim hayatına geçirilmek istenmesi eğitim konusunda yapılmak istenen atılımlardan bir kaçıdır. Bu devirde siyasi fikir akımlarının da okullara yansıdığı görülür. Başlangıçta ilköğretimin amacı *İslamcılık*, ortaöğretimin amacı *Osmanlıcılık* siyasetine uygun görülüyordu. Her iki akım terk edilmemekle birlikte *Türkçülük* okulların amaçları arasına girmeye başlamıştır.

2.5. Meşrutiyet Dönemi Coğrafya Eğitimi

1876'da Padişah Sultan II. Abdülhamid'in Kanun-i Esasi'yi ilan etmesiyle Meşrutiyet'e geçilmiştir. Kanun-i Esasi'nin içinde eğitimle ilgili çok önemli maddeler olmasına rağmen savaşlar nedeniyle uygulanamamıştır. Savaşın Osmanlı devlet yetkililerini zor durumda bırakması sonucu Sultan II. Abdülhamid, 13 Şubat 1878'de parlamentoyu süresiz kaparak I. Meşrutiyet dönemine son vermiştir. 1878'den 1908 yılına kadar devam eden 30 yıllık mutlakiyet döneminde, eğitim ve öğretim alanında önemli atılımlar yapılmıştır (Özey, 1996).

XIX. yüzyılda Osmanlı coğrafya eserlerinin hem sayıca arttığı hem de özellikle yüzyıl sonlarına doğru niteliklerinin yükseldiği gözlenmektedir. Bu iyileşmede, ilk defa 1864 yılından sonra yayımlanmaya başlanan vilayet salnamelerinin etkisi oldukça büyüktür. Çünkü önceki tarihlerde, coğrafya müelliflerinin Osmanlı ülkelerine ait bilgi ve sayısal verileri bulmakta zorlanmaları salnamelerin yayımlanmasından itibaren sona ermiştir. Bahsedilen gelişmelere bağlı olarak ülkemizde 1890'lara doğru daha uzmanlaşmış alanlarda coğrafya

kitapları yazılmaya başlanmıştır. 1885'te Abdurrahman Şeref Bey'in idadiler/liseler için yazdığı iki ciltlik "Coğrafya-i Umumi"si bunlardan sadece birisidir. Bu dönemin coğrafya alanındaki diğer önemli bir faaliyeti, coğrafya sözlüklerinin yayımlanması olmuştur. Hala üzerlerinde hiçbir coğrafi çalışmanın yapılmadığı bu eserler arasında en önemlilerini, 1881/82'de yayınlanan Ahmet Rifat Efendi'nin yedi ciltlik "Lügat-ı Tarihiye ve Coğrafyası", 1889-99'da yayımlanan Şemseddin Sami'nin ünlü "Kamusül-Alam-ı" ve Kolağası Ali Cevat Bey'in 1891/92'de yayımlanan üç ciltlik "Memalik-i Osmaniye'nin Tarih ve Coğrafya Lügat-ı" oluşturmaktadır (Gümüşçü, 2012).

Eğitim çağı olarak adlandırılan 19. Yüzyılda vatandaş için faydalı olan bilimlerin kullanılması esastı. Tarih, coğrafya ve doğa bilimleri bunların başlıcalarıydı. Çağa ayak uydurma çabasındaki Osmanlı Devleti'nin de buna uymaya çalıştığı görülmektedir. Bu doğrultuda Osmanlı Devleti'nde önemli ölçüde gelişme gösteren alanlardan birisi de Coğrafya idi. Maarif- i Umumiye Nizamnamesiyle (1869) her seviyedeki Coğrafya öğretimi resmi ders programına konularak imparatorluğun her yerinde uygulanmak üzere kurumsallaştı (Türk, 2009). Maarif Salnamesi'nde, 1898-1899 Eğitim ve Öğretim yılındaki idadi ve rüştiyelerin ders programları incelendiğinde, coğrafya ders sayıları ve saatlerinin artmış olduğu görülür. Buna göre, idadi ve rüştiyelerin 7. yılında 1 saat, diğer ilk 6 yılında her yıl haftada 2'şer saat coğrafya dersi ders programlarında yer almıştır. Osmanlı Devleti'nde bu dönemde artık yaklaşık her kademe ve sınıfta coğrafya eğitim ve öğretiminin olduğu görülmektedir (Özey, 1996).

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerine gelindiğinde, devletin savaşlarda sürekli yenilgi alması ve zayıflamasına rağmen, bilimsel yönden önemli bir gerileme olmadığı dikkati çeker. 26 Şubat 1910 (13 Şubat 1325)'da padişahın tasdiki ile Medâris-i İlmiye Nizâmname adında bir program yayımlanmıştır. Bu nizamnameye göre 9 aylık dönemlerden oluşan 11 yıllık eğitim süresince 4.5.9.10. ve 11. sınıflarda coğrafya dersleri de yer almaktadır (Ölmez, 2014). Koca imparatorluk, sanki yeniden kurulacakmış gibi coğrafi alanda da çalışmalar devam eder. Özellikle 1913'lü yıllarda çok sayıda coğrafi eser yayınlanır. İbn Nüzhet Cevat Bey tarafından yazılan, "Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi" de bu kitaplardan biridir (Özey, 1996). İbrahim Hakkı Akyol bizde Tanzimat Coğrafyası'nın tedris vasfının değişir bir şekilde ve tarihi istikamette isim ve niteleme coğrafyası safhasını aşmadığını belirtmektedir. Modern izahlı coğrafyanın da mekteplerimize II. Meşrutiyet (1908/1324)'ten sonra girmeye başladığını belirtmektedir (Türk, 2009).

2.6. İbn Nüzhet Cevad Beyin Hayatı

Ceylan (2018) “Ali Cevad’ın Hayatı ve Türkiye Coğrafyasına Katkıları” adlı makalesinde Ali Cevad Bey’in hayatından şöyle bahsediyor;

Ali Cevad, İstanbul Üsküdar’da doğmuştur. Doğum tarihi ile ilgili kesin bir kayda ulaşılamamıştır. Babası Yanya Defterdarı Mehmet Emin Nüzhet Bey (1821-1867)dir. .Ali Cevad’ın babası Mehmed Emin Nüzhet Bey de şair olup Tosyalı Reşid Efendizâde olarak bilinir. Buradan Nüzhet Bey’in aslen Kastamonu Tosya’dan olduğu anlaşılır.

Ali Cevad İstanbul’da Mekteb-i Harbiye’de okumuştur. Ali Cevad’ın bu okulda öğrenci olduğu dönemde topografya, harita tersimi, ilm-i hey’et (astronomi), coğrafyayı askeri, ilm-i nebâtât, satih, rakım gibi coğrafyayı doğrudan ve dolaylı ilgilendiren çeşitli dersler okutulmuştur. Nitekim bugün de önemini koruyan başta coğrafya, tarih ve dini konularda vermiş olduğu pek çok eser de bunun bir göstergesi durumundadır. Yine Ali Cevad’ın Mekteb-i Harbiye’de o dönem büyük önem verilen Fransızca’yı iyi öğrendiği, bu dildeki coğrafya eserlerini tercüme yaparak yayınlatabilecek kadar dile hâkim olduğu görülür. Bu bağlamda Resimli Fezleke-i Coğrafya-yı Umumî (H.1307) ve Bidayet-i Coğrafya (H. 1308) müellifin tercüme ederek yayınlamış olduğu eserlerden bazıları olarak dikkati çekmektedir.

Ali Cevad, İstanbul’da Mekteb-i Harbiye’den R.1296 (1880) yılında piyade subayı sınıfından mezun olmuştur. Mekteb-i Harbiye’yi bitirdikten sonra askeri ve mülki okullarda coğrafya muallimliği yapmıştır. Nitekim neşretmiş olduğu kitaplarında belirttiği üzere Toptaşı Askeri Rüştüyesi ve Üsküdar Mektebi İdadiye-i Mülkiye’sinde coğrafya muallimi görevlerinde bulunmuştur. Eserlerinde kendini özellikle “coğrafya muallimi” olarak ifade etmesi, mesleki anlamda dikkati çekmekte, müellifin eğitimci ve coğrafyacı yönü öne çıkmaktadır.

Bidayet-i Coğrafya adlı eserin 1308 (1890) tarihinde yayınlanmış olduğu nüshasında Toptaşı Askeri Rüştüyesi ve Üsküdar Mektebi İdadiye-i Mülkiye’sinde Coğrafya Muallimi Kolağası Ali Cevad şeklinde kaydedildiği görülür. Üsküdar (Paşakapısı) Mülki İdadî Mektebi (1893-1923)’nin 1898 yılına ait personel çizelgesinde coğrafya muallimi Ali Cevad Bey’in adı geçmektedir. Fakat bu yıldan sonrasına ait çizelgelerde adı mevcut değildir. Bu durumu da okuldan ayrıldığı şeklinde yorumlayabiliriz. Çünkü okulda diğer yıllarda coğrafya muallimi olarak Servet Efendi ve Saffet (Geylangil, 1877-1944) Bey’in adları yer alır. Belirtilen tarihler itibarıyla adı geçen okullarda Ali Cevad Bey’in 10 yıldan fazla coğrafya muallimliği yaptığı anlaşılır. Kısaca Ali Cevad İstanbul’daki askerî ve mülkî okullarda uzun yıllar öğretmenlik yapmış ve o dönemde eğitim sisteminin içinde yer almıştır.

İkinci Meşrutiyet'in ilanını takiben emsalleriyle birlikte sürgüne gönderilen Ali Cevad, aften sonra İstanbul'a dönmüş ve 1908 yılından sonra emekliye ayrılmış veya emekli edilmiştir.

Bir kaynakta, herhangi bir yer adı belirtilmeden Ali Cevad'ın bazı arkadaşlarıyla Anadolu'ya sürüldüğü kaydedilir. Sürgünden dönüşünde ikamet ettiği Üsküdar'da vefat etmiş ve Karacaahmed Mezarlığı'na gömülmüştür.

2.6.1. İbn Nüzhet Cevad Beyin Coğrafyaya Katkıları

Memâlik-i Osmaniye'nin Tarih ve Coğrafya Lügati adlı eseri ansiklopedik türde bir eserdir. Bu eserin ilk üç cildinde Osmanlı ülkesini oluşturan vilayet, sancak, kaza ve nahiye gibi idari birimleri, şehir ve bazı kasaba yerleşmelerini, önemli ada, akarsu, göl, deniz, körfez ve dağ gibi çeşitli coğrafi unsurları ele alan alfabetik sırada maddeler halinde hazırlanmıştır. Eserin dördüncü cildi biyografi türünde hazırlanmıştır. Harf sırası takip edilerek maddeler halinde Osmanlı hükümdarları, devlet adamları, âlimler, müellifler ve şairlerin kısa biyografisine değinilmiştir. Eserin son kısmında ek olarak 31 sayfada 31 padişahın resimleri verilmiştir.

2.6.2. Coğrafya Ders Kitapları

İbn Nüzhet Cevat Bey'in coğrafya ile ilgili eserleri şunlardır; Bidayet-i Coğrafya, Mücmel Coğrafya-Resimli Mücmel Coğrafya, Fezleke-i Fenn-i Coğrafya, Fezleke-i Coğrafya-yı Umumî, Muhtasar Coğrafya-i Osmânî, Hülâsa-i Coğrafya-i Osmânî ve Haritalı Musavver Coğrafyayı Umumi isimli eserlerdir.

Bidâyet-i Coğrafya-Resimli Bidâyet-i Coğrafya: Tedrisat-ı ibtidaiye (ilkokul) için başlama seviyesinde coğrafya ders kitabıdır. İlkokul öğrencileri için tertip edilen bu eserde coğrafi yönler, fiziki (tabii) coğrafya ile ilgili temel kavramlar, kıtalardan Avrupa, Osmanlı devletinin Avrupa toprakları, Asya, Okyanusya, Afrika ve Amerika kıtaları 160 madde halinde kısaca genel özellikleriyle anlatılmıştır. Eserde çok sayıda fotoğraf ve şeklin yanı sıra üç tane de harita vardır. Ayrıca kitabın son kısmında 11 adet imtihan sualleri verilmiştir.

Mücmel Coğrafya-Resimli Mücmel Coğrafya: Tedrisat-ı rüşdiye (ortaokul) için hazırlanan ders kitabıdır. 118 sayfadır. 35 Resim, 8 şekil ve 12 cedvel verilmiştir. Bu ders kitabında coğrafyanın temel kavramları, dünyada bulunan memleketler ve meşhur seyyahlar ele alınmıştır. Kitabın sonunda değerlendirme yapmak amacıyla çok sayıda soruya yer verilmiştir.

Fezleke-i Fenn-i Coğrafya: Bilumum mektebi idadi ve rüşdiye-i mülkiyenin ikinci senelerinde okutulan ders kitabıdır. Kitap 144 sayfadır. Ancak kitabın sonunda numara verilmemiş 14 sayfada harita ve resimler mevcuttur. Kitabın ilk 25 sayfasında coğrafyanın tanımı, kısımları, tarihi gelişimi, coğrafyayı riyazi, coğrafya-yı tabiiye, insan ve ırkı beşer, kıtalar ve ülkeler ele alınmıştır. Ayrıca kitabın sonunda numaralı sayfalarda Boğaziçi, Hüdavendigar, Aydın, Adana ve Ankara vilayetleri haritası ile Kayseri, Erzurum ve Afyonkarahisar şehirlerinin fotoğrafları verilmiştir.

Haritalı Musavver Coğrafyayı Umumi: Kitap Fezleke-i Fenn-i Coğrafya kitabının musavver ve özet halidir kitapta bolca resim ve harita bulunmaktadır.

Resimli Fezleke-i Coğrafya-i Umûmî: Kitap mukaddime ile başlar. Arzın uzaydaki yeri, Ay ve hareketleri, Güneş, Güneş'in şekli ve uzaklığı, dünyanın şekli, hareketi, boyutu, vs. anlatılır. Tabii coğrafya kısmında, dünyanın oluşumu ve katmanları, yanardağların ve kayaların oluşumu vs. Bunlardan sonra akarsular ve göllerin oluşumu, taşkınlar, ırklar, nüfus, hükümet, coğrafi etmenlerin insanlara etkisi, insanın dünyaya etkisi, hayvan ve bitki ıslahına değinilir. Kitapta anlatılan son konu beş kıta coğrafyasıdır. Konuları daha derinlemesine ele alan ayrıntılı bir kitaptır.

Hülâsa-i Coğrafya-i Osmânî: Yazarları Yüzbaşı Remzi ve Kolağası Ali Cevad'dır. 64 sayfadan oluşan eser rüşdiye okulları için ders kitabı olarak hazırlanmıştır. Osmanlı coğrafyasının fiziki, beşeri ve siyasi birçok özelliklerini ihtiva eder.

Muhtasar Coğrafya-i Osmânî: Kitap 70 sayfadan oluşur. Eserin yazarları Kolağası Ali Cevad ve Yüzbaşı Remzi'dir. Bu kitapta Osmanlı ülkesi vilayetler idari ünitesi esas alınarak fiziki ve beşeri özellikleri çok genel seviyede anlatılmıştır. Kitapta sorular ve cevaplar çokça yer verilmiştir. Kitapta cedvel, harita ve fotoğraf yoktur. Yalnızca idari taksimatı gösteren bir harita vardır.

2.7. Kitap İnceleme ve Değerlendirme Kriterleri

Eğitim, doğumdan ölüme kadar yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Bu süreç okullarda planlı ve programlı olarak yürütülür. Öğrencilere eğitim programları aracılığı ile yaşantılar kazandırılmaya çalışılır. Bu nedenle öğrencilere kazandırılacak yaşantıların etkin ve verimli olabilmesi ancak iyi bir eğitim programı ile mümkündür (Taş, 2007). İyi bir eğitim programının uygulanmasında etkili en önemli öğelerden biri de iyi bir ders kitabı seçimidir. Öğrencilerin ilgi alanları ve zihinsel gelişimlerinin farklı olduğu bir eğitim ortamında

öğretmenlerin en çok kullandığı araçlardan biri olan ders kitapları içerisindeki örtük ve açık mesajlarla öğretim programlarının gerçekleşmesine büyük katkı sunmaktadır. Bir ders kitabı hem öğretmen için hem de öğrenen için en önemli ders materyallerinin başında geldiği için eğitim öğretim sürecinin içinde en fazla eleştirilen değişkenlerden biridir diyebiliriz. Ders kitapları, ülkelerin ve eğitim öğretim sürecinin vazgeçilemez bir kaynağıdır. Bu nedenle, ders kitaplarının incelenmesi ve değerlendirilmesi sonucunda daha kaliteli kitaplara doğru bir yönelim sağlanmalıdır (Semerci, 2004).

Bütün eğitim kurumlarında bulunması mümkün olan ders kitaplarının nitelikli fiziksel, eğitsel, görsel ve dil-anlatım özelliklerine sahip olması gerekmektedir (Gülersoy, 2013). Bir ders kitabının bu özellikler açısından verimli bir kitap olabilmesi de ders kitabı incelemelerinin objektif ve titizlikle yapılmasına bağlıdır.

Kitapların değerlendirilmesinde her ders kitabı için genel ölçütler olduğu gibi bunların yanında bir coğrafya kitabının değerlendirilmesinde kullanılabilecek ölçütler de vardır. Aşağıda coğrafya kitaplarının değerlendirilmesinde kullanılan ölçütler verilmiştir. Bu ölçütler, Talim Terbiye Kurulu Ders Kitapları Yönetmeliği, çeşitli eserlerdeki ders kitabı değerlendirme ölçütleri ve öğretmen görüşleri dikkate alınarak oluşturulmuştur (Kızılcıoğlu, 2003).

2.7.1. Biçimsel Özellikler

1. Ders kitabı dayanıklı ve kullanımı kolay mıdır?
2. Kitap estetik bakımdan çekici midir?
3. Kitap baskı hatalarından arındırılmış mıdır?
4. Farklı sayfa düzeni, yazı boyutu ve yazı tipi kullanılmaktan kaçınılmış mıdır?
5. Okuma ve not almayı kolaylaştırıcı şekilde sayfalarda kenar boşlukları geniş tutulmuş mudur?
6. Kapak estetik olarak düzenlenmiş midir?
7. Dersin içeriğine uygun bir kapak düzeni mevcut mudur?
8. Öğrencilerin ve öğretmenin ders konularını izlemesini kolaylaştırmak amacıyla düzenlenen içindekiler bölümü ilgi çekici midir?
9. Öğrenciye hitaben kapsamlı bir önsöze yer verilmiş midir?
10. Açıklanması gerekli kelime ve terimleri belirten kapsamlı alfabetik bir sözlüğe yer verilmiş midir?
11. Kapsamlı bir indeks hazırlanmış mıdır?

12. Öğrencilerin okudukları kısım ile bütün arasındaki bağlantıyı kurabilmelerine yardımcı olacak şekilde şema türündeki araçlara yer verilmiş midir?
13. Kaynakça; yazım kurallarına uygun, eksiksiz ve anlaşılır bir biçimde yazılmış mıdır?
14. Kaynaklar güncel midir?
15. Kaynaklar, araştırma tekniklerine uygun bir şekilde verilmiş midir?
16. Metinlerde önemli kavramlara ve konulara dikkat çekecek şekilde vurgu (Koyu-italik yazma, sayfa altı bilgi v.s.) yapılmış mıdır?

2.7.2. İçerik

1. İçerik, öğretim programına uygun olarak düzenlenmiş midir?
2. İçerik; milli, ahlaki, kültürel ve insani değerlerle tutarlı mıdır?
3. İçerik, gereksiz ayrıntı ve fazla bilgidan arındırılmış mıdır?
4. İçerik, öğrenciyi sınıf içinde ve dışında aktif hale getirmekte midir?
5. Konular, mümkün olduğunca günlük hayatla bağlantılı olarak işlenmekte midir?
6. Konular, öğretime yardımcı unsurlarla (Harita, fotoğraf, tablo, grafik, şema v.b.) beslenerek daha anlaşılır hale getirilmiş midir?
7. Kitabın genel yapısı, Türk Milli Eğitiminin temel ilkelerine, Atatürk ilke ve inkılâplarına uygunluk gösteriyor mu?
8. İçerik (konular); öğrenciyi daha çok öğrenmeye, araştırmaya, başka kaynaklara başvurmaya teşvik edecek şekilde verilmiş midir?
9. Konular önceden öğretilenlerin tekrarını ve kalıcılığını sağlıyor mu?
10. Konuların işlenmesinde, aynı sınıf veya dönemde okutulan diğer derslerle olan ilişkisi göz önünde bulundurulmuş mudur?
11. Diğer disiplinlerle anlamlı bağlar kurulmuş mudur?
12. İçerik; güncel ve hayata uygulanabilir nitelikte midir?
13. Anlamayı kolaylaştıracak ipuçları ya da rehber bilgiler içeren aktivitelere yeterince yer verilmiş midir?
14. Metinler öğrencilerin ilgilerine ve yaşamlarına uygun düzenlenmiş midir?
15. Önemli kavram, terim ve mekânlar yeterince açıklanmış mıdır?
16. İçerikte yer alan bölümler, üniteler ve konular arasında hacim bakımından makul ve öğretim programına uygun bir denge kurulmuş mudur?
17. Metinler örneklerle yeterince zenginleştirilmiş midir?
18. Programın amaçlarına uygun okuma parçalarına yeterince yer verilmiş midir?
19. Ünite ya da konu başlangıcında öğrencilerin ilgisi yeterince çekilmekte midir?

20. Metinlerde yer adları ve istatistiklerin en tipik olanları seçilmiş midir?
21. Metinlerde ara sorulara yeterince yer verilmiş midir?
22. Ünite sonlarında özet metinlere yeterince yer verilmiş midir?
23. Konunun öğretimine ilişkin amaçlar ünite başlarında verilmiş midir?
24. Görsel materyaller içeriğe uygun düzenlenmiş midir?
25. Kitap, bilimsel hatalardan arındırılmış mıdır?
26. İstatistikî bilgiler, ders kitabının basım tarihine bakıldığında güncel midir?
27. Ders kitabı, öğrencileri sınıf içi ya da sınıf dışında çeşitli aktiviteleri düzenlemeye yönlendiren materyalleri (Dilsiz haritalar v.s.) yeterince içeriyor mu?
28. Yazar ek kaynaklar (Web vb.) önermekte midir?
29. Ders kitabı öğrencilerin coğrafi olaylar ve mekânlar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya çıkarmasını sağlayacak uygulamalara yeterince yer vermiş midir?
30. Ders kitabında öğrencilere teknoloji aracılığıyla bilgi edinmeleri için kişisel mülakatlar, yazılı medya (gazete ve dergiler), görsel medya (televizyon, video) ya da yazılı kaynaklardan (sözlükler, ansiklopediler) yararlanarak projeler hazırlamaya fırsatlar tanınmış mıdır?
31. Coğrafi olayların (tabiî, beşeri, ekonomik) dağılışı, sebep-sonuç ilişkisi gözetilerek verilmiş midir?

2.7.3. Dil ve Anlatım

1. Metinlerde; doğru, açık, anlaşılır bir dil ve anlatım kullanılmış mıdır?
2. Metinler, öğrencilerin gelişim seviyelerine uygun mudur?
3. Aynen yazılması gereken yabancı kelimelerin yanlarında parantez içinde Türkçe okunuşları verilmiş midir?
4. Türkçe imlâ kurallarına uyulmuş mudur?

2.7.4. Görsel Tasarım

1. Görsel araçlara (Harita, fotoğraf, tablo, şekil, şema v.b.) yeterince yer verilmiş midir?
2. Görsel araçlar, öğrenci gelişim basamaklarına ve konulara uygun mudur?
3. Görsel araçlar güncel ve öğretim için yararlı mıdır?
4. Görsel araçların baskıları açık, net, estetik ve anlaşılır mıdır?
5. Görsel araçlar metinlerin kolayca kavranmasını sağlayacak biçimde uygun yerlere konulmuş mudur?

6. Görsel araçlar kitabı yeterince çekici hale getirmekte midir?
7. Görsel araçlara ilişkin gerekli açıklamalar (Başlıklar, alt yazı v.b.) yapılmış mıdır?

2.7.5. Hazırlık ve Değerlendirme Çalışmaları

1. Hazırlık çalışmaları; öğrencileri seviyelerine uygun araştırma, inceleme ve gözlem yapmaya teşvik etmekte midir?
2. Hazırlık çalışmaları, öğrencilerin ihtiyaçları ve günlük yaşantısı ile yeterince ilgili midir?
3. Hazırlık çalışmaları, öğrencilerin bilgi ve beceri birikimlerine uygun mudur?
4. Ünite ve konu başlarında hazırlık çalışmalarına yeterince yer verilmiş midir?
5. Hazırlık çalışmalarında öğrencileri yönlendirecek rehber bilgilere yer verilmiş midir?
6. Hazırlık çalışmaları öğrencilerin çok fazla zamanını almayacak şekilde düzenlenmiş midir?
7. Değerlendirme soruları kapsam geçerliliğine sahip midir?
8. Değerlendirmede farklı soru tiplerine (Yazılı yoklama, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı v.b.) yeterince yer verilmiş midir?
9. Değerlendirme, farklı basamakları (Kavrama, analiz, sentez v.b.) kapsamakta mıdır?
10. Öğrencilerin bilgilerinin ölçülmesinde belleğe dayalı sorulardan kaçınarak, onlara coğrafya öğretiminin amaçlarına uygun olarak düşündürücü, araştırıcı, sebep ve sonuçlar arasında ilişki kurabilecekleri sorulara yeterince yer verilmiş midir?

Ders kitabı eğitim öğretim faaliyetlerinin temel taşlarından biri olduğu için ders kitabı seçimi de çok önemlidir. Ders öğretmenleri ders kitabını seçerken; biçimsel özellikler, içerik, dil ve anlatım, görsel tasarım, hazırlık ve değerlendirme çalışmaları gibi ana kriterlere dikkat etmektedir ancak bu kriterler yanında nelere dikkat edeceği konusunda tereddütlere düşmektedir. Bu durumda yukarıdaki kriterler ders öğretmeni için önemli bir ölçüt olacaktır. İyi bir coğrafya kitabı doğru kriterler ışığında tarafsız değerlendirmelerle ortaya çıkacaktır. Bu yüzden kitap inceleme ve değerlendirmenin devamlılığı gereklidir.

2.8. İlgili Araştırmalar

Konuyla alakalı Özey'in (1996) Ulusal Eğitim Sempozyumu Dergisi'nde yayımladığı, "Osmanlı Devleti'nde Orta Öğretimde Coğrafya" isimli bir makalesi bulunmaktadır. Bu makalede, Osmanlı Devleti'ndeki eğitim öğretim kurumları ve bunların tarihsel süreçte uğradığı değişimler, Sultan II. Abdülhamid döneminde eğitime verilen önem, bu dönemde coğrafya alanında basılan ders kitapları, bu dönemde Osmanlı devletindeki önemli

coğrafyacılar, Osmanlı döneminde azınlık ve yabancı okullarında coğrafya eğitimi ve öğretimi, cumhuriyet döneminde azınlık ve yabancı okullarında coğrafya eğitim ve öğretimi, ortaöğretimde coğrafya eğitimi ve öğretimi hakkında bilgi vermektedir.

Yine Oruç ve Tokcan'ın (2009) "Osmanlı Devleti Son Dönemlerinde Coğrafya Öğretimi: Buluş Yoluyla Öğretime Bir Örnek" isimli yayımlanmış bir makaleleri mevcuttur. Bu çalışma yirminci yüzyıl Osmanlısında coğrafya öğretiminde yaşanan gelişmelere ve bu dönemde öğrenci merkezli öğretime verilen değeri ortaya koymak için yapılmıştır. Çalışmada bu amaçla yirminci yüzyıl Osmanlı dönemi coğrafya öğretimindeki önemli gelişmelere ve bu dönem coğrafyacılarının görüşlerine değinilmiştir. Ayrıca çalışmada, öğrenci merkezli öğretim stratejilerinden buluş yoluyla öğretime örnek olarak yapılan bir ders planına da yer verilmiştir.

Ayrıca Çetin, Oruç ve Tokcan tarafından (2006) hazırlanan "Halil Fikret Kanad ve Coğrafya Eğitimi Üzerine Bir Eseri: Coğrafyanın Tedris Usulü" isimli makale mevcuttur. Bu çalışmada eğitim bilimleri (pedagoji) alanında doktora yapan ilk eğitimcimiz olan Dr. Halil Fikret Kanad'ın hayatı ve eğitimle ilgili görüşleri ile onun Azerbaycan'da yazıp Türkiye'de basılan fakat günümüz Türkçesine çevrilmeyen "Coğrafyanın Tedris Usulü" adlı yapıtından bölümler yer almaktadır.

Konuyla alakalı hazırlanmış bir başka araştırma ise Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı'nda Cömert (2014) tarafından hazırlanmış "İptidailerde Kullanılan Coğrafya Kitaplarının İncelenmesine Bir Örnek: Küçüklere Coğrafya Hikâyeleri" isimli tezi bulunmaktadır. Bu tezde "Küçüklere Coğrafya Hikayeleri" isimli kitap, çalışmanın kaynak kitabını oluşturmaktadır. Bu çalışmada; konuların sunumunda nasıl bir yol izlenilmiştir? Hangi kavramlar verilmeye çalışılmıştır? Çocuklara verilmeye çalışılan değerler var mıdır? varsa nelerdir? Dönemin siyasi atmosferinin kitaba yansımaları olmuş mudur? Olmuşsa Nasıldır? Kitapta Anadolu coğrafyası dışında kalan yerler nasıl ele alınmıştır? gibi sorulara cevaplar aranmıştır.

Yine konuyla alakalı olarak Ceylan (2018) "Ali Cevad'ın Hayatı Ve Türkiye Coğrafyasına Katkıları" isimli eserinde Ali Cevad Bey'in hayatını, ailesini, yaşamı süresince içinde bulunduğu devlet görevlerini, coğrafyaya katkılarını ve ders kitapları da olmak üzere coğrafya alanındaki çalışmalarını ele almıştır.

BÖLÜM III: YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008;39).

Bu çalışmayla, Meşrutiyet döneminden Cumhuriyet dönemine geçiş döneminde okutulan coğrafya kitaplarıyla ilgili eserler araştırılmış ve literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra bu dönem coğrafya ders kitaplarından biri olan “Haritalı Musavver Coğrafyayı Umumi” kitabı çeşitli yönleriyle incelenmiş, günümüz coğrafya eğitimi ve coğrafya kitaplarıyla benzer ve farklı yönleri değerlendirilmiştir.

3.2. Evren Ve Örneklem

Araştırmamızın evrenini Osmanlı eğitiminde meşrutiyet dönemlerinden cumhuriyet dönemine kadar geçen süredeki coğrafya ders kitapları oluşturmaktadır. Araştırmamızın örneklemine ise İbn Nüzhet Cevat Bey tarafından rüştiyelerde okutulmak üzere kaleme alınan “Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi” kitabı oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada nitel veri toplama araçlarından doküman inceleme metodu kullanılmıştır. Doküman inceleme metodu; araştırma kapsamında incelenen konuyla ilgili olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı belgelerin analiz edilmesiyle veri sağlanmasına denilmektedir (Karataş, 2015). Doküman inceleme, aynı zamanda araştırmanın konusu ile ilgili bilgi içeren materyallerin analizidir. Bu materyaller yazılı materyaller (kitap, dergi, gazete, arşiv, mektup, günlük vb.) olabileceği gibi konuyla ilgili film, video veya fotoğraflar şeklinde de olabilir (Aktaş, 2015; 363).

Doküman inceleme metodunda anket, görüşme ve gözlem yapmaya gerek kalmadan verilere ulaşabildiğimiz için zaman ve kaynak yönünden araştırmacıya kolaylık sağlamaktadır. Biz de bu çalışmada meşrutiyet döneminden cumhuriyet dönemine kadar geçen süreçte basılmış veya okullarda ders kitabı olarak okutulan coğrafya ders kitaplarını inceleyip tetkik ettik.

İncelediğimiz bu kitaplardan bu dönemdeki Osmanlı eğitimindeki modernleşme hareketlerinin ders kitaplarına yansımaları da dikkate alınarak İbn Nüzhet Cevat Bey tarafından rüştiyelerde okutulmak üzere kaleme alınan “Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi” kitabını araştırmamızın inceleme kitabı olarak belirledik. Daha sonra bu ders kitabını Osmanlı Türkçesinden günümüz Türkçesine çevirdik. Günümüz Türkçesine çevirdikten sonra Tarih eğitimi uzmanı tarafından inceleme yapılmıştır. Daha sonra coğrafya eğitimi uzmanı olan tezin danışmanı ile birlikte kitapta nelerin inceleneceği ile ilgili fikir alışverişi yapılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada veri toplayabilmek için literatür taraması yapılmıştır. Burada öncelikle günümüz Türkçesi ile yazılan eserlerden bilgiler temin edilmiştir. Daha sonra Osmanlı Türkçesi ile yazılan kaynaklar da tetkik edilmeye çalışılmıştır. İlgili literatür kısmında da belirttiğimiz gibi güncel olarak 1-2 kaynaktan başka bulunmamaktadır. Özellikle o dönemdeki ders kitaplarının içeriği ile ilgili derinlemesine bir araştırma yoktur. Bundan dolayı incelemek için ana kaynak kitap olarak kullandığımız “Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi” ders kitabını günümüz Türkçesine çevirerek içinde nelerin olduğunu dikkati çekmeye çalıştık. Daha sonra kitabın günümüz ders kitabı inceleme kriterlerine göre içinde bulunan özelliklerini analiz etmeye çalışılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Nitel veri analizi, araştırmacının verileri düzenlediği, analiz birimlerine ayırdığı, sentezlediği, biçimleri ortaya çıkardığı, önemli değişkenleri keşfettiği ve hangi bilgileri rapora yansıtacağına karar verdiği bir süreçtir. Benzer süreçler bizim araştırmamızın da doğal parçası olduğu için araştırmamızda nitel verilerin analizleri yapılmış ve nitel analiz süreçleri takip edilmiştir. Nitel verilerin analizini yapan araştırmacı, alandan toplamış olduğu verilerden hareket ederek bu veriler içerisinde saklı duran bilgiyi keşfetmeye ve ortaya çıkartmaya çalışmaktadır (Özdemir, 2010).

Çalışmamıza konu olan meşrutiyet dönemi ders kitabı “Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi” isimli eser öncelikle günümüz Türkçesine sadeleştirilmiştir. Daha sonra bu ders kitabı Milli Eğitim Bakanlığının ‘Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği’nin 19. Maddesi (e-mufredat.meb.gov.tr) hükümleri doğrultusunda

değerlendirilerek aşağıdaki ölçütler dikkate alınmıştır. Buna göre kitap incelenirken göz önünde bulundurulacak kriterler şunlardır;

1. Ders Kitabının İçerik ve Görsel Tasarım Açısından İncelenmesi,
2. Öğrenme, Öğretme ve Ölçme ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi,
3. Teknik Tasarım ve Düzenleme Açısından İncelenmesi,
4. Dil, Anlatım ve Üslup Açısından İncelenmesi.

Yukarıdaki ölçütlerin ışığında kitap incelenmiş ve bulgular kısmında da görüleceği üzere tablolar halinde Milli Eğitim Bakanlığının 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (2018) ile karşılaştırması yapılmıştır.

BÖLÜM IV: BULGULAR

Bu bölümde problem cümlesinin ve alt problem sorularının cevaplarını bulmak için yapılan çalışmalar sonucunda edilen bulgulara ve bu bulgulara ait yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Meşrutiyet Dönemi Coğrafya Eğitimi ve Ders Kitaplarına Genel Bakış

1. Alt problem olan *“Meşrutiyet Dönemi’nde eğitim öğretim faaliyetlerine yeterince önem verilmiş midir? Eğitim öğretim faaliyetleri içerisinde coğrafyanın yeri ne kadardır?”* sorusu için elde edilen bulgu; Osmanlı devletinde salnamelerin yayınlanmaya başlamasından itibaren coğrafi bazı bilgilere erişim daha da kolaylaşmıştır. XIX. yüzyılda Osmanlı coğrafya eserlerinin hem sayıca arttığı hem de özellikle yüzyıl sonlarına doğru niteliklerinin yükseldiği gözlenmektedir.

Yapılan literatür incelemesinde de görüldüğü üzere, coğrafya öğretimi Osmanlı Devleti’nde 19. yy’da eğitim öğretim kurumlarında bir ders olarak konulmuştur (Ünlü ve Sekin, 2002). Maarif Salnamesi’nde, 1898-1899 Eğitim ve Öğretim yılındaki İdadi ve Rüştîyelerin ders programları incelendiğinde, coğrafya ders sayıları ve saatlerinin artmış olduğu görülür. Buna göre, İdadi ve Rüştîyelerin 7. yılında 1 saat, diğer ilk 6 yılında her yıl haftada 2’şer saat coğrafya dersi ders programlarında yer almıştır. Osmanlı devletinde bu dönemde artık yaklaşık her kademe ve sınıfta coğrafya eğitim ve öğretiminin olduğu görülmektedir (Özey, 1996).

2. Alt problem olan *“Meşrutiyet Dönemi’nde çeşitli eğitim kademelerinde okutulan coğrafya kitapları nelerdir?”* sorusu için elde edilen bulgu; meşrutiyet dönemi’nde çeşitli eğitim kademelerinde okutulan coğrafya kitaplarından bazıları arasında şu kitaplar dikkat çekicidir. İbn Nüzhet Cevat bey tarafından yazılan, “Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi (1.ve 2. sene)”, “Haritalı Musavver Memalik-i Osmaniye Coğrafyası (1.ve 2. sene)”, Behram Münir bey tarafından yazılan “Vatan-ı Mukaddes Yahud Memalik-i Osmaniye Coğrafyası”, “Nevasül Resimli ve Haritalı Rehnümay-ı Coğrafya (1.ve 2. sene)” okutulan kitaplardır.

3. Alt problem olan *“Meşrutiyet Dönemi’nde okutulan İbn Nüzhet Cevad Bey’in Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi kitabının içeriği nedir?”* sorusu için elde edilen bulgu; Meşrutiyet Dönemi’nde okutulan İbn Nüzhet Cevad Bey’in Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi kitabının içeriğine bakıldığında öncelikle coğrafyanın tanımı verilmiştir. Daha sonra coğrafyanın bölümleri; Coğrafya-i Riyazi, Coğrafya-i Siyasi ve Coğrafya-i Tabii olmak üzere üçe ayrılmıştır. Ve ilgili başlıklar altında konular kaleme alınmıştır.

4. Alt problem olan *“Günümüzde aynı eğitim kademelerinde okutulan coğrafya konuları ile benzerlik göstermekte midir?”* sorusu için elde edilen bulgu; günümüzde aynı eğitim kademelerinde okutulan coğrafya konuları ile benzerlik gösterdiği görülmektedir ancak günümüzde hiçbir eğitim kademesinde yer almayan bir konu olan ırklar konusu Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi kitabında yer almaktadır.

5. Alt problem olan *“Kitabın incelenmesinden elde edilen sonuçlara bakıldığında hangi eğitim öğretim yaklaşımlarına daha yakın olduğu söylenebilir?”* sorusu için elde edilen bulgu; kitabın incelenmesinden elde edilen sonuçlara bakıldığında davranışçı öğretim yaklaşımına daha yakın olduğu söylenebilir.

Belirtilen dönemlerde eğitimde modernleşme hareketlerinin ders kitaplarına yansımalarına bakıldığında; II. Abdülhamid dönemindeki eğitim ve öğretim, merkeziyetçi ve eğitim müesseseleri arasında dengeye dayanan bir siyaset izlenmiştir (Baytal, 2001). Eğitim bu dönemde üzerinde sıkça durulan ve konuşulan konulardan birisi olmuştur. Gerek batıdan gelen süreli yayınlar gerekse Avrupa'ya giden öğrenci ve araştırmacıların eserleri dönemin çağdaş düşüncelerinin ülkeye aktarılmasına hizmet etmiştir. Önceki yıllardaki eğitimde öğretmen, kitap ve ezber çok önemliken bu dönemde bunların yanında tabiat, eşya, olaylar ve deney büyük önem kazanmıştır (Göktaş vd, 2009) Yani bu dönemde buluş stratejisine dayanan bir öğretim yaklaşımı benimsenmiş bu modernleşme hareketlerinin etkileri ders kitaplarına da yansımıştır. Bu yöntemin en güçlü savunucusu olan Satı Bey de buluş yöntemini derslerinde uygulamış ve uygulatmıştır (Kafadar, 1997).

4.2. Ders Kitabının İçerik ve Görsel Tasarım Açısından İncelenmesi

6. Alt problem olan *“Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi Ders Kitabının İçerik ve Görsel Tasarım Açısından değerlendirilmesi nasıldır?”* sorusu için elde edilen bulgular;

- Kitabın içeriği açık, net ve anlaşılırdır. İçeriğin düzenlenmesinde genellikle, konular genelden özele aşamalılık ilkesine uygun olarak düzenlenmiştir.

Örnek; coğrafyanın tarif ve taksimi yapılırken Coğrafya-ı Riyazi, Coğrafya-ı Tabii, Coğrafya-ı Siyasi olarak üç başlık altında verilmiştir.

Tarif ve Taksim: *Coğrafya arzın ahvalini bildiren ilme denir. Ancak coğrafya yalnız arzı tarif ile kalmayıp arzı tağlib eden kaffe-i ve gaye-i dahi cemiğdir. Coğrafya ilminin; riyazi, tabii, siyasi namları ile üç kısmı vardır.*

Coğrafya-ı Riyazi: Arzın şeklinden, büyüklüğünden, gece ile gündüzün ve mevsimlerin tevellisinden, yıldızlarla münasebetinden bahseder.

Coğrafya-ı Tabii: Dünyayı tertip eden toprak ile sudan, havadan, nebatat ve hayvanattan bahseder.

Coğrafya-ı Siyasi: Beni beşer, yani insanların arz üzerinde teşkil ettikleri cemiyetler ve devletlerden ve devletlerin idare ettikleri memleketlerden ve bunların taksimi ile insanların maişet ve medeniyetlerinden bahseder.

- İçerik çok fazla ayrıntıya girmeden rüştiye seviyesindeki öğrencilerin anlayacağı seviyede yüzeysel bir şekilde verilmiş, dolayısıyla içerik verilirken ekonomiklik ilkesi gözetilmiştir. Musannıf içeriği somut ve anlaşılır kelimelerle kendi yorumlarına çok fazla yer vermeden sunmuş ancak her ne kadar verilen bilgiler o dönemin şartlarında bilgi hatası ve bilimsel hatalardan uzak görünse bile bu gün ülke sınırları ve yer adları başta olmak üzere birçok genel geçer bilgi değişime uğramıştır.

Örnek; İngiltere ile ilgili kitapta verilen bilgilerden sınırları başta olmak üzere, nüfusu, dünyada lider konumda olduğu alanlar, bünyesinde barındırdığı hükümetler gibi birçok bilgi bu gün geçerliliğini yitirmiştir.

İngiltere: İngiltere, Britanya Cezayir-i mecmuası üzerinde muazzam bir krallıktır. Beş kıtada olan pek vasi müstemlekatı ile beraber gerek nüfusça ve gerek vüsat-i arazice Kuvve-i bahriye, ticaret ve sanat ve servetçe dünyanın birinci devleti sayılır. Avrupa'daki mevkiine nazaran İngiltere Krallık ise de pek zengin ve Mühim olan Hint müstemlekesine nispetle İngiltere hükümetine: İngiltere Krallığı ve Hindistan İmparatorluğu denir. İngilizler Tüccar bir millet olup dünyanın her yerinde İngiliz gemileri işler. Azametli donanması bütün denizlere hâkimdir İngiliz bayrağı Cihan'ın her bir semtinde tanınır İngiltere'nin yalnız Avrupa'daki memleketinde 45 milyon nüfusu vardır.

İngiltere, Rusya, Almanya, İtalya ve Avusturya-Macaristan devletlerinden 'Düveli Muazzama' olarak bahsediyor.

İngiltere, İspanya ve Portekiz gibi devletlerin sınırlarından bahsederken sömürgeleriyle birlikte verilmiştir.

Hükümet sistemlerinden bahsederken meşrutiyet rejiminden terakkiye namzet rejim olarak bahsediyor.

İstanbul Boğazı'ndan Karadeniz Boğazı, Ege Denizi'nden Adalar Denizi olarak bahsediyor.

- Kitap muhtasar (özet) bir kitap olduğu için birçok konu yüzeysel geçilmiş, konularla ilgili çok ayrıntıya girilmemiştir. Bu durumda kitapta bazı bilgi eksikliklerine rastlanmaktadır. Kitabın genelinde çelişkili ifadelerle rastlanmayıp hatalı genelleme, kavram yanılgısına yol açabilecek bilgi ve ifade tarzı tespit edilememiştir. İçeriğin hazırlanmasında bilimsellik ilkesini göz ardı edilmemiştir.

İçerikteki kavramlar, kullanılan terimler, verilen örnekler, kullanılan formüller, anlatım dili ve görsel öğeler rüştüdeki öğrencilerin yaş grubuna ve seviyesine uygun seçilmiştir.

İçerik hazırlanırken kullanılan örnekler ve içeriğin teması dönemin sosyal ve siyasal yapısına paralel bir şekilde hazırlanmış, günlük hayatla ilişkilendirilmiştir. Aşağıda verdiğimiz örnek de hem günlük hayatla ilişkilendirilmiş hem de verilen örnek konunun somutlaştırılmasına yardımcı olmuştur.

Örnek 1: Dünya'nın küresel şekli anlatılırken şu şekilde örneklendirilmiştir.

Arzın küre biçiminde olduğuna birçok deliller vardır. Ezcümle deniz kıyısında durup uzaktan gelen gemiye bakan adam iptidada geminin direğinin tepesini sonra yelkenlerini en nihayet büsbütün müşahede eder. Zira arz düz olsaydı ruyetber-akis olacaktı yani en evvel geminin büyük kısmı olan teknesini görmek iktiza ederdi.

Küreviyyetin bir delili de açıklık bir mahalde etrafa bakıldığı zaman görebildiğimiz yerleri bir daire içinde görmeliğimizdir. Bu hal küre olan cisimlere mahsustur.

Örnek 2: dünya üzerindeki koordinat sistemi anlatılırken aşağıdaki örnek verilmiştir.

Kutup Noktaları: Kürenin karşılıklı iki nihayetleridir.

Mesela bir portakal alıp tamamen ortasından geçmek üzere bir mili sokarsanız milin geçtiği ve çıktığı delikler kutuplar ve tamamen ortasından bıçakla ikiye bölerseniz hâsıl olan çizgi hatt-ı istiva(ekvator) ve portakalın dilimleri arasındaki çizgiler de nısfu'n-neharlar(meridyen) demek olur.

Nısfu'n-neharları kat' eden dairelere arz daireleri(paralel) denir ve arz daireleri hatt-i istivadan başlayıp küçüle küçüle kutuplarda nihayet bulurlar.

-İçeriğin sunumunda görsel öğeler dışında öğrencide merak uyandıracak sorulara ve dikkat çekici, uyarılara pek fazla yer verilmemiştir.

İçeriğin dağılımı ünite bazında dengeli ve genellikle günümüzde rüştüye seviyesine denk gelen ortaokul sosyal bilgiler kitaplarında olduğu gibi ayrıntıdan uzak bir şekilde yapılmıştır. Bilgilerin yoğunluğu ise ünite bazında hedeflenecek süre ile tutarlı bir şekilde hazırlanmıştır.

İçeriği kazanımdan uzaklaştıracak, konuyu dağıtacak gereksiz ayrıntılara yer verilmemiştir. Kitabın bütününde olumsuz örnek oluşturabilecek kelime, cümle ve diğer içerik unsurlarından uzak durulmuştur.

Haritalı Musavver Coğrafyayı Umumi ile günümüzde kullanılan 6. Sınıf Sosyal Bilimler Ders Kitabı (MEB, 2018) içerik açısından aşağıdaki tablo 1’de karşılaştırılmıştır.

Tablo 1: Haritalı Musavver Coğrafyayı Umumi Ve 6. Sınıf Sosyal Bilimler Ders Kitabının İçerik Açısından Karşılaştırması

<i>İncelenen Kriterler</i>	Haritalı Musavver Coğrafyayı Umumi	6. Sınıf Sosyal Bilimler Ders Kitabı (MEB, 2018)
<i>İçerik; milli, ahlaki, kültürel ve insani değerlerle tutarlı mıdır?</i>	İçerikte değerlere aykırı bir unsura rastlanmadı.	İçerikte değerlere aykırı bir unsura rastlanmadı.
<i>İçerik, gereksiz ayrıntı ve fazla bilgiden arındırılmış mıdır?</i>	İçerik açık ve sade bir biçimde ele alınmış.	İçerik açık ve sade bir biçimde ele alınmış.
<i>İçerik, öğrenciyi sınıf içinde ve dışında aktif hale getirmekte midir?</i>	Anlatıma dayalı bir öğrenme yaklaşımına göre hazırlandığı için öğrenci pasif kalıyor.	İçerik öğrenci merkezli bir anlayışla hazırlanmış ve etkinliklerle birlikte öğretmeni rehber öğrenciyi aktif kılmıştır.
<i>Konular, mümkün olduğunca günlük hayatla bağlantılı olarak işlenmekte midir?</i>	Verilen örneklerde günlük hayatla sık sık bağ kuruluyor.	Sosyal bilgiler kitabında yer alan coğrafya konuları öğrencinin yakın ve uzak çevresi ile bağlantı kurularak işlenmiştir.
<i>Konular, öğretime yardımcı unsurlarla (Harita, fotoğraf, tablo, grafik, şema vb.) beslenerek daha anlaşılır hale getirilmiş midir?</i>	Konularla alakalı görsel, şekiller ve haritalara sıkça yer verilmiş.	Konularla alakalı görsel, şekiller ve haritalara sıkça yer verilmiş.
<i>İçerik (konular); öğrenciyi daha çok öğrenmeye, araştırmaya, başka kaynaklara başvurmaya teşvik edecek şekilde verilmiş midir?</i>	İçerik öğrenciyi araştırmaya sevk etmeden doğrudan verilmiş.	İçerik hazırlık çalışmaları, değerlendirme çalışmaları, ders içi ve ders dışı etkinliklerle öğrenciyi araştırmaya ve başka kaynaklara başvurmaya sevk etmiştir.
<i>İçerik; güncel ve hayata uygulanabilir nitelikte midir?</i>	İçeriğin ilgili kısımları 1910’lu yıllara göre güncel ve günlük hayata uygulanabilir niteliktedir.	İçeriğin ilgili kısımları güncel ve günlük hayata uygulanabilir niteliktedir.
<i>Metinler öğrencilerin ilgilerine ve yaşamlarına uygun düzenlenmiş midir?</i>	Metinler ve içerik öğrencinin yaş düzeyine uygun belirlenmiş.	Metinler ve içerik öğrencinin yaş düzeyine uygun belirlenmiş.
<i>Önemli kavram, terim ve mekânlar yeterince açıklanmış mıdır?</i>	Terimler ve mekânlar yeterince açıklanmış.	Önemli kavram, terim ve mekânlar yeterince açıklanmıştır.
<i>Metinler örneklerle yeterince zenginleştirilmiş midir?</i>	Örneklerle anlatılan konuların kalıcılığı sağlanmaya çalışılmış.	Örneklerle anlatılan konuların kalıcılığı sağlanmaya çalışılmış.
<i>Programın amaçlarına uygun okuma parçalarına yeterince yer verilmiş midir?</i>	Kitapta okuma parçası bulunmamakta.	Kitapta öğrencilerde konuya karşı ilgi oluşturacak kısa metinlere ve okuma parçalarına sıkça yer verilmiştir.
<i>Ünite ya da konu başlangıcında öğrencilerin ilgisi yeterince çekilmekte midir?</i>	Ünite başlarında görseller dışında öğrencinin ilgisini çekecek bir unsur barındırmamakta.	Konu başlarında gerek görsellerle gerek hazırlık çalışmalarıyla gerekse ilgi çekici sorularla öğrencinin

		konuya ilgisi çekilmeye çalışılmıştır.
<i>Konunun öğretimine ilişkin amaçlar ünite başlarında verilmiş midir?</i>	Ünite başlarında konunun öğretimi ile ilgili amaçlar bulunmamakta.	Konu başlarında ‘Neler Öğreneceksiniz?’ Kısmında öğrenciye konunun öğretimi ile nelerin amaçlandığı belirtilmektedir.
<i>Görsel materyaller içeriğe uygun düzenlenmiş midir?</i>	Görsel materyaller içeriğe uygun düzenlenmiştir.	Görsel materyaller içeriğe uygun düzenlenmiştir.
<i>Kitap, bilimsel hatalardan arındırılmış mıdır?</i>	Kitabın basım tarihinden günümüze kadar geçen süreç düşünüldüğünde genel geçer bilgiler dışında bilimsel hatalara rastlanmamıştır.	Kitapta bilimsel hatalara rastlanmamıştır.
<i>İstatistikî bilgiler, ders kitabının basım tarihine bakıldığında güncel midir?</i>	Genel geçer bilgiler dışında istatistikî bilgiler kitabın basım tarihi(1910) ile örtüşüyor.	Kitaba ait coğrafya konuları içerisindeki istatistikî bilgiler günceldir.(s.167)
<i>Öğrenciyi öğrenmeye sevk edecek etkinliklere yeterince yer verilmiş midir?</i>	Kitapta öğrenciyi çalışmaya yönlerecek bir etkinlik bulunmuyor.	Kitapta ‘Sıra Sizde’ başlığı altında öğrenciyi öğrenmeye sevk edecek birçok etkinlik bulunuyor.
<i>Yazar ek kaynaklar (Web vb.) önermekte midir?</i>	Kitapta kaynak ve atıf yoktur.	Çok sık olmasa da ek kaynaklar önerilmektedir.(s.113)
<i>Ders kitabı öğrencilerin coğrafi olaylar ve mekânlar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya çıkarmasını sağlayacak uygulamalara yeterince yer vermiş midir?</i>	Coğrafi olaylar ve mekânlar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar anlayım yoluyla gerçekleşiyor.	Gerek konu içinde gerekse etkinliklerle öğrencilerin mekânsal benzerlik ve farklılıkları kavraması sağlanmıştır.(s.111)
<i>Coğrafi olayların (tabii, beşeri, ekonomik) dağılışı, sebep-sonuç ilişkisi gözetilerek verilmiş mi?</i>	Coğrafi olayların dağılışı, Sebep sonuç ilkesi gözetilerek verilmiştir.	Coğrafi olayların dağılışı, Sebep sonuç ilkesi gözetilerek verilmiştir.

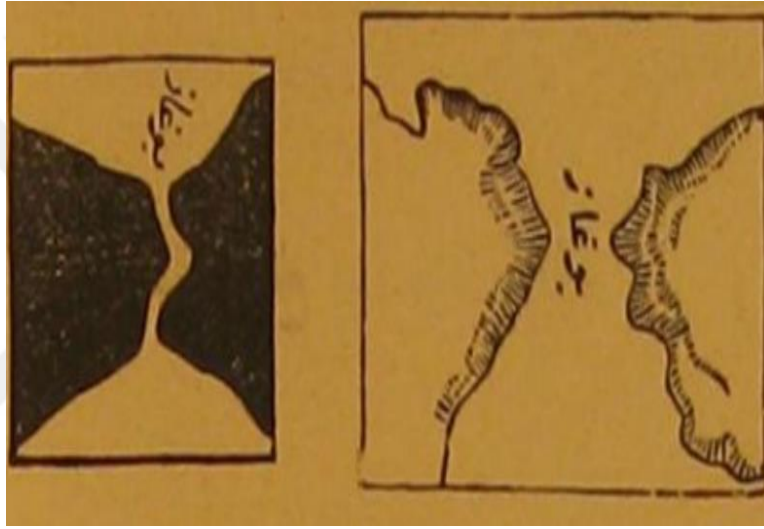
Kitabın görsel açıdan incelenmesi sonucunda şu tespitlere varılmıştır; kitap 55 sayfa olup toplam 58 görsel içermektedir. Kullanılan görseller öğrencinin yaşına ve içeriğe uygun seçilmiş. Dönemin şartları düşünüldüğünde ve dönemin diğer kitapları ile kıyaslandığında görseller açık, net ve anlaşılırdır. Kullanılan görsellerle kitap öğrenci için daha ilgi çekici hale getirilmiştir. İçerikte kullanılan görseller konu ile ilgili derin bilgiler içermese bile bilimsel açıdan hata içermemektedir. Görsel araçlar konunun içinde ya da hemen peşinden verilmiş ve konunun kavranmasını kolaylaştırmıştır. *Örnek;*

Amerikan sülalesi -Bu nesil Amerika kıtasının sekene-i kadime ve asliyesi olup 20 seneden beri inkıraza yüz tutmuştur. (Resim 1)

Boğaz, geçit, kanal- denizlerin iki kara arasına sıkışmış olan dar yerlerine boğaz derler. Boğazlar ekseriya denizi birleştirir ve iki karayı birbirinden ayırırlar. (Resim 2)

Resim 1: Amerikan nesli insanlar

Resim 2: Boğaz

Kitapta kullanılan görselere ve görsellerle birlikte iletilmek istenen mesaja bakıldığında görsellerin içerik ile uyumlu olduğu yargısına varabiliyoruz. Ayrıca görseller ve alt yazılarının da birbiri ile uyumlu olduğu görülüyor. Kullanılan görseller hemen ilgili konu kısmında içeriğe uygun olarak verilmiştir.

Örnek: Kitapta yönler konusunda verilen şekil ve görsel içeriğin açık bir şekilde anlaşılmasına hizmet etmektedir. (Resim 3)

Resim 3: Cihet-i Asli

Bu dört cihetten başka her biri cihat-i asliyeden ikisi arasında olmak üzere dört nokta daha vardır. (Resim 4)

Şimal-i şarki şimal ile şark arasında

Şimal-i garbi şimal ile garb arasında

Cenub-i şarki cenub ile şark arasında

Cenub-i garbi cenup ile garp arasında

Resim 4: Yönler

Neredeyse her konu ile ilgili görsel kullanılmış ve kullanılan görseller öğrencinin konuyu anlamasını destekleyecek nitelikte görsellerdir. (Resim 5)

Resim 5: Edirne

Edirne; ismine mensup vilayetin Merkezi olup şimendifer hattı üzerindedir Meriç Nehri yakınında cereyan eder.

Tasarımda kullanılan görseller, haritalar ve çizimler rüştiye kademesindeki öğrencilerin seviyesine, bedensel ve psikolojik gelişimine uygun olarak seçilmiştir. Görsellerden bazıları cümle bitmeden araya yerleştirildiği için cümlenin akışını bozmaktadır. (Resim 6)

Örnek;

Hayvanat- *Hayvanat kendilerine mahsus mahallerde halk olunup bilahare rüzgârlar, cereyanlar ve insanlar marifetiyle*

Resim 6: Arslan

etrafa intişar ettiler ve bazıları da halk olundukları mahallerde kaldılar. Hayvanatı da birçok sınıflara ayırmışlardır.

Haritalı Musavver Coğrafyayı Umumi ile günümüzde kullanılan 6. Sınıf Sosyal Bilimler Ders Kitabı (MEB, 2018) görsel açıdan aşağıdaki Tablo 2’de karşılaştırılmıştır.

Tablo 2: Haritalı Musavver Coğrafyayı Umumi Ve 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Görsel Açısından Karşılaştırması

<i>İncelenen Kriterler</i>	Haritalı Musavver Coğrafyayı Umumi	6. Sınıf Sosyal Bilimler Ders Kitabı(MEB. Yayınları,2018)
<i>Görsel araçlara (Harita, fotoğraf, tablo, şekil, şema vb.) yeterince yer verilmiş midir?</i>	Kitap 55 sayfa olup toplam 58 görsel içermektedir.	Görsel araçlara (Harita, fotoğraf, tablo, şekil, şema vb.) yeterince yer verilmiştir.
<i>Görsel araçlar, öğrenci gelişim basamaklarına ve konulara uygun mudur?</i>	Kullanılan görseller öğrencinin yaşına ve içeriğe uygun seçilmiştir.	Kullanılan görseller öğrencinin yaşına ve içeriğe uygun seçilmiştir.
<i>Görsel araçlar güncel ve öğretim için yararlı mıdır?</i>	Kullanılan görseller kitabın basım tarihine(1910) bakıldığında güncel duruyor.	Görsel araçlar güncel ve öğretim için yararlıdır.
<i>Görsel araçların baskıları açık, net, estetik ve anlaşılır mıdır?</i>	Dönemin şartları düşünüldüğünde ve dönemin diğer kitapları ile kıyaslandığında görseller açık, net ve anlaşılabilir.	Görsel araçların baskıları açık, net, estetik ve anlaşılabilir.
<i>Görsel araçlar metinlerin kolayca kavranmasını sağlayacak biçimde uygun yerlere konulmuş mudur?</i>	Görsel araçlar konunun içinde ya da hemen peşinden verilmiş ve konunun kavranmasını kolaylaştırmıştır.	Görsel araçlar metinlerin kolayca kavranmasını sağlayacak biçimde uygun yerlere konulmuştur.
<i>Görsel araçlar kitabı yeterince çekici hale getirmekte midir?</i>	Görseller kitabı öğrenciye karşı çekici kılmıştır.	Görsel araçlar kitabı yeterince çekici hale getirmiş ve öğrencinin kitaba olan ilgisini artırmıştır.
<i>Görsel araçlara ilişkin gerekli açıklamalar (Başlıklar, alt yazı vb.) yapılmış mıdır?</i>	Görsellerle ilgili her türlü açıklama hemen görselin altında verilmiştir.	Görsel araçlara ilişkin gerekli açıklamalar (Başlıklar, alt yazı vb.) yapılmıştır.

4.3. Öğrenme-Öğretme ve Ölçme-Değerlendirme

7. Alt problem olan **“Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi Ders Kitabının Öğrenme-Öğretme ve Ölçme-Değerlendirme Açısından değerlendirilmesi nasıldır?”** sorusu için elde edilen bulgular;

Kitap öğrenme-öğretme yöntemlerinden daha çok anlatım ve sunuş yöntemine göre hazırlanmıştır. Çünkü kitapta içeriğin sunumuna baktığımızda bilgiler öğrenciyi araştırmaya sevk etmeden doğrudan verilmiştir.

Kitapta kullanılan görseller konuyla bütünlük göstermekte ve konunun anlaşılmasına yardımcı olabilecek niteliktedir. Görsellerle ilgili olduğu konunun içinde veya hemen ardından verilmiş öğrencinin görsel hafızasına da hitap ederek kalıcı öğrenmeyi destekleyecek ve güçlendirecek niteliktedir.

Örnek: *Kitabımızda dünya üzerindeki soyları Kafkas, Melez, Moğol, Amerikan ve Zenci olmak üzere 5 soya ayırmış ve her birinin özelliklerini saydıktan sonra ayrıca görseller verilmiştir. Bu da öğrencinin kalıcı öğrenmesine yardımcı olmaktadır.*

Ben-i Beşer- İnsanlar bir babanın mahsulü iseler de suret-i maişet tebeddül-i mekân ve tahavvül-i iklim ve hava sebebiyle birçok soylara ayrılmışlardır.

Bütün insanlar yekdiğerinin hısım ve akrabası olmakla beraber derilerinin rengi saçları endamları lisanları ahlak ve âdeti nazar-i mütalaaya alındığı halde 5 sülaleye tefrik olunurlar.

İşbu 5 sülalenin isimleri şunlardır: Kafkas, Melez, Moğol, Amerikan, Zenci. İşbu 5 sülalenin birçok da şubeleri ve kısımları vardır.

Kafkas sülalesi - bu sülaleden olan insanların derisi beyaz saçları bazen düz ve bazen bükümlü çehreleri beyzi dişleri amudi, kad ve kametleri mutavassıt ve düzgündür.

Kafkas sülalesi insanları ebna-ı beşerin en güzeli ve mükemmeli ve medeniyette ileriye gidenleridir. (Resim 7)

Berberiler, Mısır Kıptileri, Habeşiler, İbraniler, Avrupalılar, Mağribiler bu sülaleye mensupturlar.

Resim 7: Kafkas Sülalesi

Moğol sülalesi- Bu sülalenin insanları derilerinin sarılığı saçlarının düz ve kalın ve siyah, kulağın iri gözlerin küçük ve eğri alnın dar ve yanak kemiklerinin çıkık olmasıyla belli olur. Japonlar, Çinliler, Mançular, Sibiryalılar. (Resim 8)

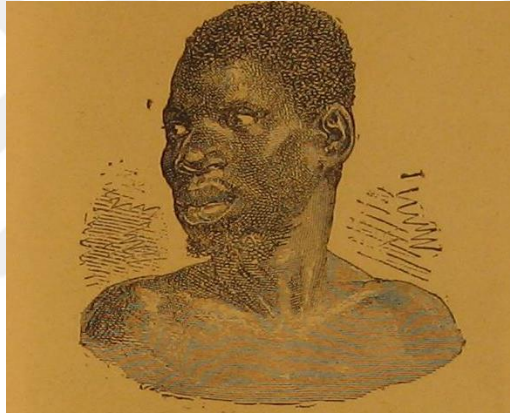
Eskimolar Macarlar Türk ve Türkmenler Kırgızlar Finlandiya ahalisi bu sülale mensubatındandırlar.

Moğol sülalesine mensup Osmanlı Türkleri diğer soylarla çok ihtilat ettiklerinden Moğolluk alameti zayi ederek irice yakışıklı bir kavim olmuşlardır.

Resim 8: Moğol Sülalesi

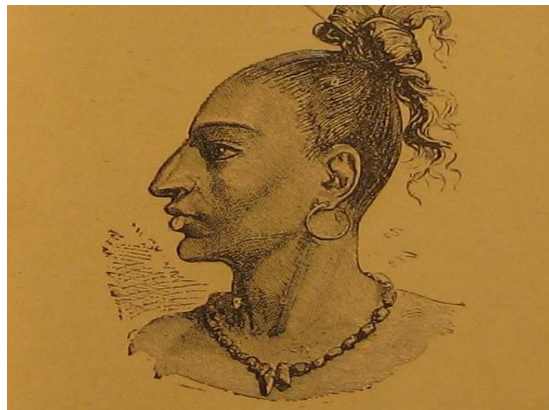
***Zenci Sülalesi-** Zencilerin renkleri açık veya koyu siyah, saçları sık ve kıvrıkcık burunları yassı ve enli alınları geriye doğru çekik dudakları kalın tabanları düzdür. Afrika kıtasının Sudan ve Gine'de bulunan kabaili ile Somaliler bu kısımda dâhildirler.*

Resim 9: Zenciler

***Malez sülalesi-**melez şubesi insanlarının alamt-i mümeyyizesi açık ve koyu Habeşi renk yassı çehre, çıkık yanak siyah ve bükümlü saçtır.*

Malezler Malezya ve Polenezya'nın bazı adalarında meskûn ahaliyle Yapoazyalıları şamildir.

Resim 10: Malez Cinsi

Amerikan sülalesi -Bu nesil Amerika kıtasının sekene-i kadime ve asliyesi olup 20 seneden beri inkıraza yüz tutmuştur. (Resim 11)

Amerikan vahşilerinin renkleri bakırmısı gözleri, siyah ve fersiz, burunları gaga, yüzleri köse ve tüysüz saçları düz ve siyah ve sert ağızları büyük vücutları sinirlidir.

Resim 11: Amerikan sülalesi

Kitap, ölçme ve değerlendirme açısından daha çok öğretmen merkezli bir ders materyali olarak hazırlanmış, öğrencileri konuya hazırlayacak, öğrenilenleri pekiştirecek veya ölçme-değerlendirmeye yardımcı olacak herhangi bir soruya ya da etkinliğe yer verilmemiştir. Bu yönüyle kitabın öğreticiyi merkeze alan davranışçı bir yaklaşımla hazırlandığı anlaşılıyor. Dolayısıyla kitap ölçme ve değerlendirmeyi müderrise(öğretmen) bırakmış, bu yönden günümüzdeki coğrafya kitapları ile kıyaslandığında ölçme-değerlendirme yönünden yetersiz bir kitaptır. Oysa günümüzde yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan kitaplarda öğrenci merkezli bir eğitim hedeflendiği için kitapta öğrencinin kendi kendine de öğrenebilmesini destekleyen hazırlık çalışmaları, etkinlikler, performans, proje, portfolyo ve çok yönlü değerlendirme çalışmaları bulunmaktadır.

4.4. Teknik Tasarım ve Düzenleme

8. Alt problem olan “*Haritalı Musavver Coğrafya-İ Umumi Ders Kitabının Teknik Tasarım ve Düzenleme Açısından Değerlendirilmesi Nasıldır?*” sorusu için elde edilen bulgular;

Kitabın teknik özellikleri aşağıdaki Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Kitabın Teknik Özellikleri

Sayfa sayısı	55 sayfa
Ebat	20x27 cm
Dili	Osmanlı Türkçesi
Cildi	Karton Kapaklı
Sayfaya Düşen Görsel Sayısı	1.05
Yayınevi	Vezir Hanında 48 No. Kasbar Mat.
Yılı	1328 (1910)
Yayın yeri	İstanbul
Musannifi	İbn Nüzhet Cevad Bey

Kitabın kapak tasarımına bakıldığında; öncelikle 12-13 yaşlarında bir talebe ve önünde dünya küresi olmasından kitabın bir coğrafya ders kitabı olduğu anlaşılmaktadır. İçeriğe bakıldığında ilk konuların dünyanın şekli ve hareketleri olduğu da düşünüldüğünde kapak tasarımında kullanılan öğelerin içeriği yansıtmada yeterli olduğu görülmektedir. (Resim 12)

Sayfalar estetik açıdan sade bir şekilde tasarlanmış, gereksiz boşluk ve sıkıştırmalardan kaçınılmıştır. Bununla ilgili aşağıda kitabın 26. Sayfasının görseli örnek olarak verilmiştir. (Resim 13)

Haritalı Musavver Coğrafyayı Umumi ile günümüzde kullanılan 6. Sınıf Sosyal Bilimler Ders Kitabı (MEB, 2018) teknik tasarım ve düzenleme açısından aşağıdaki Tablo 4'te karşılaştırılmıştır.

Resim 12: Kitabın Kapak Resmi

Resim 13: Sayfadaki Estetik Duruşa Örnek

Tablo 4: Haritalı Musavver Coğrafyayı Umumi Ve 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının teknik tasarım ve düzenleme Açısından Karşılaştırması

<i>İncelenen Kriterler</i>	Haritalı Musavver Coğrafyayı Umumi	6. Sınıf Sosyal Bilimler Ders Kitabı(MEB. Yayınları,2018)
<i>Ders kitabı dayanıklı ve kullanımı kolay mıdır?</i>	Cildi sağlam duruyor ve kullanımı kolay. Hafif ve taşınabilir.	Kitap dayanıklı ancak 6. Sınıf öğrencisine göre ebat ve sayfa sayısı (257sayfa) açısından büyük bir kitap
<i>Kitap estetik bakımdan çekici midir?</i>	Okutulduğu döneme göre yoğun görsel içerdiği için dönemin diğer ders kitaplarına göre daha estetik.	Estetik açıdan öğrencinin ilgisini çekebilecek yapıda bir kitap.
<i>Farklı sayfa düzeni, yazı boyutu ve yazı tipi kullanılmaktan kaçınılmış mıdır?</i>	Sayfa düzeni iki sütun üzerine oluşturulmuş, genellikle aynı yazı tipi kullanılmış.	Farklı sayfa düzeni, yazı boyutu ve yazı tipi kullanılmaktan kaçınılmış.
<i>Okuma ve not almayı kolaylaştırıcı şekilde sayfalarda kenar boşlukları geniş tutulmuş mudur?</i>	Kitabın kenar kısımlarında yeterli olmasa da küçük boşluklar bulunmakta.	Sayfa kenarlarında özellikle not almak için olmasa da not almak için yeterince boşluk içeriyor.
<i>Kapak estetik olarak düzenlenmiş midir?</i>	Kitabın kapağı estetik ve ilgi çekicidir.	Kitabın kapağı estetik ve ilgi çekicidir.
<i>Dersin içeriğine uygun bir kapak düzeni mevcut mudur?</i>	Kitabın kapağında kullanılan görseller içeriği iyi yansıtmaktadır.	Sosyal bilgiler kitabı olduğu için tarih, vatandaşlık bilgisi gibi alanlara ait kapak resmi içerse de coğrafi içeriği de iyi bir şekilde yansıtıyor.
<i>Öğrenciye hitaben kapsamlı bir önsöze yer verilmiş midir?</i>	Kitapta önsöz yok	Kitapta bir önsöze yer verilmemiş ancak kitabın kullanımı kapsamlı bir şekilde anlatılmıştır.
<i>Açıklanması gerekli kelime ve terimleri belirten kapsamlı alfabetik bir sözlüğe yer verilmiş midir?</i>	Kitapta sözlük bulunmuyor.	Kitapta 108 kelimelik bir sözlüğe yer verilmiştir.
<i>Öğrenmeyi kolaylaştıracak şema ve kavram haritası gibi araçlara yer verilmiş midir?</i>	Şema, kavram haritası ve resimlere fazlaca yer verilmiştir.	Öğrenmeyi kolaylaştıracak şema ve kavram haritası gibi araçlara sıkça yer verilmiştir
<i>Kaynaklar, araştırma tekniklerine uygun bir şekilde verilmiş midir?</i>	Kitapta kaynakça kısmı bulunmuyor.	Kitapta kaynaklar eser olarak, web kaynakları olarak, görsel kaynak olarak ve karekod kaynak olarak farklı kaynaklara yer verilmiştir.
<i>Metinlerde önemli kavramlara ve konulara dikkat çekecek şekilde vurgu (Koyu-italik yazma, sayfa altı bilgi vs.) yapılmış mıdır?</i>	Önemli görülen kısımlar koyu şekilde yazılmıştır.	Metinlerde önemli kavramlara ve konulara dikkat çekecek şekilde vurgular yetersizdir.

4.5. Dil, Anlatım ve Üslup

9. Alt problem olan “*Haritalı Musavver Coğrafya-İ Umumi Ders Kitabının Dil, Anlatım ve Üslup Açısından Değerlendirilmesi Nasıldır?*” sorusu için elde edilen bulgular;

Öğrencilerin seviyelerine uygun ve söz varlıklarını zenginleştirmeye yönelik bir dil kullanılmıştır. Kitapta cümlelerin uzunluğuna ve kullanılan kelimelerin çeşitliliğine bakıldığında hem öğrencilerin yaş seviyesi gözeticilerken hem de söz varlıklarının geliştirilmesinin hedeflendiği anlaşılmaktadır.

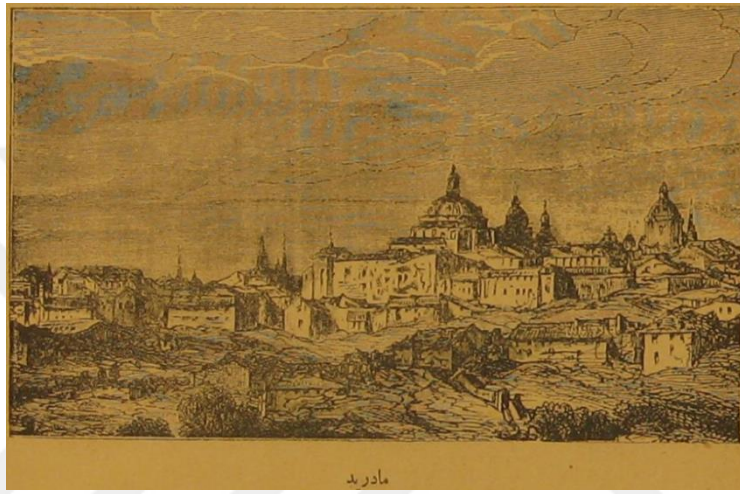
Kitapta kullanılan dil meşrutiyet dönemi Osmanlı Türkçesi olup kullanılan alfabe Arap alfabesidir.

Bu konu ile ilgili kitabın siyasi coğrafya kısmında, iberik hükümetlerinden İspanya'yı şu şekilde anlatıyor.

İberik Hükümetleri

İberik şibh-i ceziresi üzerinde İspanya ve Portekiz devletleri vardır.

İspanya, cezirenin şarkında ve Portekiz, garbindadır. Cezirenin beşte dördü İspanya'ya aittir.

Resim 14: Madrid Şehri

İspanya Krallığı- *Bahr-i sefid hükümetlerinden sayılan İspanya krallığı iberik yarım adasının kism-i azamı üzerinde dağ ve yaylaları şamil bir memlekettir.*

Nüfusu 17.500.000'dir.

Araplar zamanında iktisap ettiği servet ve mamuriyet ile bu günkü İspanyanın hali kabil-i kıyas olamaz.

İspanyada hüküm süren fakr ve zaruret Arapların zeval-i hükümeti ile bida edip taassup ve engizisyon cinayetleri bu memleketi harabezara çevirmiş ve Endülüslüler zamanındaki hali bir daha iktisap edememiştir.

Bir vakitler umum Avrupalılara mekteb-i ilim-ü irfan olan bir memleketin, bugünkü haline acımamak elden gelmez.

Nice asırlar zulmet-i mechuliyet altında kaldığı halde cihan medeniyetine koca bir kıta-yi azime kazandırmış olan Kristof Kolomb mesaiyi kaşifhanesine İspanya'nın sayesinde muvaffak olmuştur.

Evvelleri pek azim müstemlekeye malik olan İspanyanın elinde şimdi Afrika'da sahra sahilinde ve Gine Körfezi'nde birkaç parça arazi kalmıştır.

Kanarya adalarıyla Akdenizdeki adaları müstemleke meyanında değillerdir.

Meşhur şehirleri:

Barselona: Akdeniz sahilinde İspanyanın ikinci Beldesidir.

Sevilla: Medeniyet-i Arabiyyeyi irae eden asarı ile malamaldır.

Malaga: Şarabının nefaseti ile meşhurdur.

Granata: Ben-i Ahmer devlet-i islamiyesinin merkezi idi.

Kadiks: Harp limanıdır.

Kurtuba: Araplar zamanında pek mamur ve şirindi.

İspanya'nın servet-i tabiiyesi pek ziyadedir cenupta kurşun madenleri, ormanları büyük bir servet teminine kâfidir kartajalılar burayı temlik ettikleri zaman teknil maden ve ormanları işlettirerek azim servet peyda etmişlerdi.

İspanya'nın her noktasına bakılsa asar-ı nadire-yi İslamiye'nin ulviyet ve azameti enzar-i hayrette numayan olur camiler Köprüler sarayların tahribat edilmeden masun kalan bakaya ve enkazı Avrupa erbab-ı hüner ve marifetini hayretlere gark ve emsalini vücuda getirmekte acizlerini itirafa mecbur eder.

Haritalı Musavver Coğrafyayı Umumi ile günümüzde kullanılan 6. Sınıf Sosyal Bilimler Ders Kitabı (MEB, 2018) dil anlatım ve üslup açısından aşağıdaki Tablo 4.5'te karşılaştırılmıştır.

Tablo 4.5: Haritalı Musavver Coğrafyayı Umumi Ve 6. Sınıf Sosyal Bilimler Ders Kitabının Dil Anlatım ve Üslup Açısından Karşılaştırması

İncelenen Kriterler	Haritalı Musavver Coğrafyayı Umumi	6. Sınıf Sosyal Bilimler Ders Kitabı(MEB Yayınları, 2018)
<i>Metinlerde; doğru, açık, anlaşılır bir dil ve anlatım kullanılmış mıdır?</i>	Açık ve anlaşılır bir Osmanlı Türkçesi kullanılmıştır.	Metinlerde; doğru, açık ve anlaşılır bir dil ve anlatım kullanılmıştır.
<i>Metinler, öğrencilerin gelişim seviyelerine uygun mudur?</i>	Öğrencilerin gelişimine uygun metinler hazırlanmış.	Metinler öğrencilerin gelişim seviyelerine uygundur.
<i>Aynen yazılması gereken yabancı kelimelerin ve kısaltmaların yanlarında parantez içinde açıklamaları verilmiş midir?</i>	Yabancı kelimelerin açıklamaları verilmemiş ve kısaltmalara rastlanmamıştır.	Kısaltmaların açıklamaları verilmiş (İZKA s.167)
<i>Türkçe imlâ kurallarına uyulmuş mudur?</i>	Kitabın dili Osmanlı Türkçesidir ve herhangi bir imla hatasına rastlanmamıştır.	Türkçe imla kurallarına dikkat edilmiştir.

BÖLÜM V: SONUÇ

5.1. Sonuç

Bu eserde meşrutiyetten cumhuriyete geçiş döneminde coğrafya eğitiminin genel durumuna ve okullarda okutulan coğrafya ders kitaplarına genel bir bakıştan sonra İbnNüzhet Cevat Bey'in, "Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi isimli kitabı günümüz ders kitabı inceleme kriterlerine göre değerlendirilmiş elde edilen bulgular paylaşılmıştır.

Sonuç olarak Osmanlının son dönemlerinde savaşlarda ardı ardına yenilgiler yaşansa da bilimsel yönden önemli bir gerileme olmadığı görülmektedir. Özellikle 1913'lü yıllarda sanki yeni kurulmuş devlet gibi birçok alanda modernleşme hareketleri hız kazandığı gibi coğrafi alandaki çalışmalar da hiç aksamadan devam etmiştir. Hatta bu dönemde coğrafya ile ilgili birçok eser basılmıştır. Bunlar arasından en dikkat çeken ise İbnNüzhet Cevat Bey tarafından yazılan, "Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi isimli ders kitabıdır(Özey, 1996).

Bu kitap basıldığı dönemin(1912) şartlarına göre birçok özellik ve yenilik bakımından ön plana çıkmaktadır. Bunların başında kitaptaki görsel yoğunluğu gelmektedir. Kitap toplam 55 sayfa olup 58 adet görsel içermektedir. Bu durumda kitaptaki görsel yoğunluğu coğrafya eğitim ve öğretiminde kalıcı öğrenmenin sağlanması için görselliğe ne kadar önem verildiğinin bir göstergesidir. Kapak resminde 12-13 yaşlarında bir çocuğun dünya küresi başında bir fotoğrafının kullanılması kitabın hangi derse ait bir kitap olduğu ve hangi eğitim kademesine hitap ettiğini göstermektedir. Kitabın boyutları 20x27 cm olup Rüştüye seviyesindeki bir öğrencinin gelişim özellikleri düşünüldüğünde taşınabilirlik açısından kullanışlı bir kitap olduğu söylenebilir.

Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi kitabı günümüz coğraya kitaplarının konu dağılımında olduğu gibi tabii coğrafya, siyasi coğrafya ve riyazi(matematik) coğrafya olmak üzere üç kısma ayrılmış ve bu ana başlıkların ihtiva ettiği konular yüzeysel bir şekilde ele alınmıştır. Kitabın içerik açısından en dikkat çeken kısmı ise yeryüzündeki ırkların ele alındığı bir bölüme yer verilmesidir. Meşrutiyet yıllarından itibaren milliyetçilik akımlarının hız kazandığı, çok uluslu imparatorlukların yıkıldığı bir dönemde bile yeryüzündeki ırkların coğrafya derslerinde konu olarak işlenmesi Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi kitabının günümüz ders kitaplarından ayrı bir özelliği olarak karşımıza çıkıyor.

İncelediğimiz bu kitabı günümüzdeki coğrafya ders kitaplarından ayıran en önemli yönü ise kitapta öğrenciyi derse hazırlayacak, içeriğin öğretiminde öğrenciyi aktif kılacak ve

öğrenciye öğrendiklerini pekiştirip ölçme ve değerlendirme imkânı sunacak herhangi bir soru veya etkinliğe rastlanmamasıdır. Bu yönüyle kitabın öğreticiyi merkeze alan davranışçı bir yaklaşımla hazırlandığı ve sunuş ve anlatım yöntemine daha uygun olduğu tespit edilmiştir. anlaşılıyor. Dolayısıyla kitap ölçme ve değerlendirmeyi öğretmene bırakmıştır. Günümüzde yapılandırmacı öğrenme yaklaşımıyla hazırlanan ders kitaplarında ise değerlendirme çalışmaları öğrencinin bir dönem boyunca yaptıklarını performans ödevleri, öz değerlendirme, gözlem, görüşme, dereceli puanlama anahtarı, portfolyo, proje ve performans ödevi gibi araçlarla öğrencinin bilgiyi nasıl yapılandırıldığını ve üst düzey zihinsel becerilerini nasıl geliştirdiğini öğrenme-öğretme sürecinde değerlendirir (Arslan, 2009). Dolayısıyla günümüzdeki coğrafya kitaplarına göre ölçme-değerlendirme açısından yetersiz bir kitap olduğunu söyleyebiliriz.

Bu çalışmanın ortaya konulması sürecinde Osmanlı devletinin son dönemlerine ilişkin özellikle de eğitim öğretim alanında yeterince literatür olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Oysa bu dönemde basılmış çok sayıda eser bulunmaktadır. Bu eserler günümüz Türkçesine çevrilip tahlil edildiğinde dönemin sosyal, kültürel ve siyasi hayatına ilişkin araştırmacılara derin bilgiler sağlayacaktır.

5.2. Tartışma

Bu çalışmada meşrutiyetten cumhuriyete geçiş döneminde coğrafya eğitiminin genel durumuna ve okullarda okutulan coğrafya ders kitaplarına genel bir bakıştan sonra İbn Nüzhet Cevat Bey'in, "Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi" isimli kitabı günümüz ders kitabı inceleme kriterlerine göre değerlendirilmiş elde edilen bulgular paylaşılmıştır.

Bu elde edilen bulgular ders kitabının; içerik ve görsel tasarım açısından incelenmesi, öğrenme, öğretme ve ölçme ve değerlendirme açısından incelenmesi, teknik tasarım ve düzenleme açısından incelenmesi, dil, anlatım ve üslup açısından incelenmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında belirlediğimiz alt problemlerin cevapları da bulgular olarak araştırmamızda yer almaktadır.

Eser Meşrutiyet dönemlerinden Cumhuriyet dönemine kadar geçen süreçteki yeniliklerden coğrafya eğitiminin de nasıl etkilendiğine ışık tutması açısından önem arz etmektedir. Ayrıca çalışmanın sonuna Haritalı Musavver Coğrafya-i Umumi isimli coğrafya ders kitabının yeni Türk alfabesi ile yazılmış hali eklenmiştir. Bu kısım, araştırmacılara Osmanlı'da meşrutiyet döneminin dünyasına ait birçok siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel vb. birçok alanda veri

sağlayacak ve buradan elde edilen veriler de birçok araştırma alanında kullanılabilir. Yine bu çalışma ile belki de günümüzde kullanılan alfabe ile yazılmadığından ve bu yüzden okumak için ayrı bir çaba gerektirdiğinden çoğunlukla açıp okumaktan çekindiğimiz Osmanlı döneminde kaleme alınmış özellikle de coğrafya ders kitapları olmak üzere birçok esere ışık tutulmuştur.

Bu çalışma ile elde edilen bulgular tarihsel süreçte özellikle de coğrafya kitaplarının gelişim durumu hakkında kitap inceleme ve değerlendirme komisyonlarına kıyas fırsatı sunacak, buradan hareketle yeni basılacak ders kitaplarının öğrenme öğretme sürecinde daha etkili bir materyal olması sağlanacaktır.

Osmanlı devletinin son dönemlerini birçok araştırmacı merak ettiği halde gerek yeni bir alfabe öğrenmek zorunda kalması gerekse dönemle ilgili günümüz alfabesi ile yazılmış literatürlerin yetersiz kalmasından dolayı bu dönemle ilgili çalışma yapmaktan kaçınılmaktadır. Oysa bu dönem ders kitaplarından bile dönemin dünyasına dair birçok şey öğrenebiliriz. Bu dönemle ilgili çalışmalar arttıkça geniş bir literatür ortaya çıkacaktır. Sonucunda bu dönemi araştırmak isteyenlerin sayıca katlanarak arttığı görülecektir. Bu yüzden özellikle de benim gibi genç araştırmacıların tarihin tozlu arşivlerinde bekleyen eserleri, çalışıp topluma kazandırması gerekmektedir.

5.3. Öneriler

Bu çalışmada meşrutiyet dönemi ile ilgili araştırma yapılırken dönemle ilgili yeterince doküman olmadığı, olan dokümanların ise birçok açıdan sınırlı bilgiler içerdiği görülmüştür.

Bu dönemle ilgili hatta Osmanlının birçok dönemi ile ilgili kaynakların bol olmasına rağmen araştırmacıların bu dönemleri araştırmaktan çekindiği görülmektedir.

Bu sorunun sebeplerinin başında araştırmacıların kolay olanı seçmesi gelirken en önemli sebep ise bu döneme ait eserlerin Osmanlı alfabesi ile yazılmış olması günümüzde ise yeni Türk alfabesinin kullanılıyor olmasıdır.

Araştırmacılar günümüzde Osmanlı ile ilgili bir araştırma yapacakları zaman ya eldeki kaynaklarla yetinmek ya da gayret gösterip Osmanlı alfabesini ve Osmanlı Türkçesini öğrenmek zorundalar. Hal böyle olunca bu dönemle ilgili araştırmalar sınırlı kalmaktadır.

Araştırmacılar tarihimizle ilgili Osmanlı Türkçesi ve yabancı dillerde yazılmış eserlere yönelmelidir.

Devletimizin ilgili kurumları Osmanlı Türkçesi ile yazılmış ve ya farklı dillerde yazılmış tarihimize ışık tutan kaynakları Türkçeye çevirmeli ve ya araştırmacıların Osmanlı Türkçesi ve yabancı eserlerle ilgili çalışmalara yoğunlaşmalarını ayrıyeten teşvik etmelidir. Çünkü ‘tarihini bilmeyen milletlerin coğrafiyasını başkaları çizer’ demiş atalarımız.

Ben bu tez ve buna benzer çalışmaların dönemle ilgili çalışma yapmak isteyenlere yardımcı olmasını ve onlara ilham vermesini diliyorum.

KAYNAKÇA

- Akça, G. Hülür, H. (2007). “Tanzimat’tan Cumhuriyete Siyasal ve Hukuksal Yapının Modernleşmesi”, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Konya
- Aktaş, C, M. (2015). Nitel Veri Toplama Araçları. Metin, M. Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri. s.339-363, Ankara: Pegem Yayınevi.
- Akyüz, Y. (2011), Osmanlı Döneminden Cumhuriyete Geçilirken Eğitim-Öğretim Alanında Yaşanan Dönüşümler, Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi. 2011 Cilt: 1, Sayı: 2
- Arslan, A, (2009), Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı ve Türkçe Öğretimi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2009 13 (1):143-154
- Baytal, Y. (2001), Tanzimat Ve II. Abdülhamit Dönemi Eğitim Politikaları, Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma Ve uygulama Merkezi Dergisi, Sayı:11
- Birecikli, İ.B. (2008), Yüzüncü Yılında II. Meşrutiyet’in İlanı Üzerine Bir İnceleme, Akademik Bakış Dergisi, Cilt 2, Sayı 3
- Bozaslan, B.M. Ve Çokoğullar, E. (2015), Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Modern Eğitimin İnşası: Devletin Kurtarılmasından Devletin Kurulmasına, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı 3, Cilt 17, ss. 309-329
- Ceylan, M.A. (2018). Ali Cevad’ın Hayatı Ve Türkiye Coğrafyasına Katkıları, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 11 Sayı: 61 Yıl: 2018
- Cömert, G. (2014). İptidailerde Kullanılan Coğrafya Kitaplarının İncelenmesine Bir Örnek: Küçüklerle Coğrafya Hikâyeleri (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi).
- Çetin, T. Oruç, Ş. Ve Tokcan, H. (2006). Halil Fikret Kanad Ve Coğrafya Eğitimi Üzerine Bir Eseri: Coğrafya’nın Tedris Usulü, Gü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 26, Sayı 3, S.1-16, Ankara
- Doğanay, H. ve Doğanay S. (2014). Coğrafya’ya Giriş. Pegem Akademi Yayınları, Ankara
e-mufredat.meb.gov.tr/www.ders-kitaplarının-incelenmesi/dosya/32
- Ergün, M. (1996). İkinci Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri, Ocak Yayınları, Ankara
- Eser, G. (2012), Türkiye’de Modern Bilimlerin Eğitiminde Mekteb-İ Harbiye Örneği, Osmanlı Bilimi Araştırmaları XIII/2
- Göktaş, Y., Temur, N., Temur Gedik, Kocaman Karoğlu, A., Çağltay, K. (2009) Öğretim Teknolojilerinin Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi: Osmanlı İmparatorluğu Dönemi, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi 24,81-92
- Gülersoy, A.E, (2013). İdeal Ders Kitabı Arayışında Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Bazı Özellikler Açısından İncelenmesi, International Journal Of New Trends İn Arts, Sports & Science Education - 2013, Volume 2, İssue 1
- Gümüşçü O. (2012). Katip Çelebi’den Günümüze Türkiye’de Coğrafyanın Tarihi Serüveni, VII. TÜCAUM Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiri Kitabı 18-19 Ekim 2012
- İbn-i Nüzhet Cevad Bey. (1910). Haritalı Musavver Coğrafyayı Umumi, Numaralı Kasbar Matbaası, 1328 (1910), İstanbul.
- Kafadar, O. (1997). Türk Eğitim Düşüncesinde Batılılaşma. Vadi Yayınları. Ankara.

- Karataş, Z. (2015). Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi Cilt 1, Sayı 1, Ocak 2015
- Kızılçaoğlu, A. (2003). Orta Öğretim Coğrafya Ders Kitapları Değerlendirme Ölçütleri, Marmara Coğrafya Dergisi Sayı: 8, Temmuz -2003 İstanbul
- Kurtdaş, M.Ç. (2012), Osmanlıdan Cumhuriyete Modernleşme Sürecine Kısa Bir Bakış, Hikmet Yurdu Dergisi, cilt:5, sayı:9
- Ölmez, A. (2014). II. Meşrutiyet Devrinde Osmanlı Medreselerinde Reform Çabaları Ve Merkezileşme, Vakıflar Dergisi 41 - Haziran 2014
- Özey, R. (1996). Osmanlı Devleti'nde Orta Öğretimde Coğrafya, 2. Ulusal Eğitim Sempozyumu Dergisi, İstanbul
- Öztürk, C. (2005), Türkiye'de Dünden Bugüne Öğretmen Yetiştiren Kurumlar, Atatürk Eğitim Fakültesi Yay. İstanbul.
- Semerci, E. (2004). İlköğretim Türkçe Ve Matematik Ders Kitaplarını Genel Değerlendirme Ölçeği, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi Mayıs 2004 Cilt: 28 No:1 49-54
- Şanal, M. (2003), Osmanlı Devleti'nde Medreselere Ders Programları, Öğretim Metodu, Ölçme Ve Değerlendirme, Öğretimde İhtisaslaşma Bakımından Genel Bir Bakış, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı:14
- Taş, A.M. (2007). Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 17, 519-532
- Tekin, Z. Ve Göksal, E. (2017). II. Abdülhamit İstanbul'unda Yabancı Okullara Genel Bakış. Journal of History Culture and Art Research, 6(3), 318-336. doi:http://dx.doi.org/10,7596/taksad.v6i3.915
- Tokcan, H. Şahin, O. (2009). Osmanlı Devleti Son Dönemlerinde Coğrafya Öğretimi: Buluş Yoluyla Öğretime Bir Örnek, Kastamonu Eğitim Dergisi C.17 N.3, Kastamonu
- Türk, İ. C. (2009). II. Meşrutiyet Dönemi Eğitimcisi Satı Bey Ve Coğrafya Öğretimi, A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi Sayı 40, Erzurum 2009
- Ünlü, M. Ve Sekin S. (2002). Coğrafya Dersinin Temel Öğretim Sorunları, Marmara Coğrafya Dergisi Sayı:5 İstanbul
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- MEB (2018) 6. Sınıf Sosyal Bilimler Ders Kitabı.

EKLER: Haritalı Musavver Coğrafya-I Umumi Kitabının Yeni Türk Alfabesi ile Yazımı

(HARİTALİ)
MUSAVVER COĞRAFYA-I UMUMİ

Yazarı:İbn-İ El Nüzhet Cevad

Maarif Nezareti Celilesi Tarafından Tanzim Olunan Son Programa Muvafık Olarak, Mekteb-İ
Rüştiye'de Tedris Olunmak Üzere Tertip Ve Tahrir Edilmiştir.

Boyalı Haritalar Ve Müteddid Resimleri Havidir.

Vezir Hanında 48 Numaralı Kasbar Matbaasında Tabi Olunmuştur.

1328(1910)

TARİF VE TAKSİM

Coğrafya arzın ahvalini bildiren ilme denir. Ancak coğrafya yalnız arzı tarif ile kalmayıp arzı tağlig eden kafe-i ve gaye-i dahi cemiğdir. Coğrafya ilminin; riyaзи tabii, siyasi namları ile üç kısmı vardır.

Coğrafya-ı Riyaзи: Arzın şeklinden, büyüklüğünden, gece ile gündüzün ve mevsimlerin tevellisinden, yıldızlarla münasebetinden bahseder.

Dünya

Coğrafya-ı Tabii: Dünyayı tertip eden toprak ile sudan, havadan, nebatat ve hayvanattan bahseder.

Coğrafya-ı siyasi: Beni beşer, yani insanların arz üzerinde teşkil ettikleri cemiyetler ve devletlerden ve devletlerin idare ettikleri memleketlerden ve bunların taksimi ile insanların maişet ve medeniyetlerinden bahseder.

Küre-i Arz: İnsanların her türlü levazımını temin ve tedarik ettiği ve onları besleyip büyüttüğü ve yaşattığı cihetle insanların meskeni ve çiftliği demek olduğundan, bu alemi öğrenmek ve bilmek bir adamın oturduğu hane ve çiftliğini bilmek ve öğrenmek kadar lazımdır.

Şemsi Ali: Bulutsuz ve açık bir gecede gökyüzüne baktığımız zaman güneş ve aydan başka hesapsız yıldızlar görürüz.

Yıldızlar iki takımdır: Bir takımı asla yerini değıştirmez. Bunlara sabit namı verilir. Diğer takımı da güneş etrafında daima suretle devir ettikleri için bunlara da seyyare adı verilir.

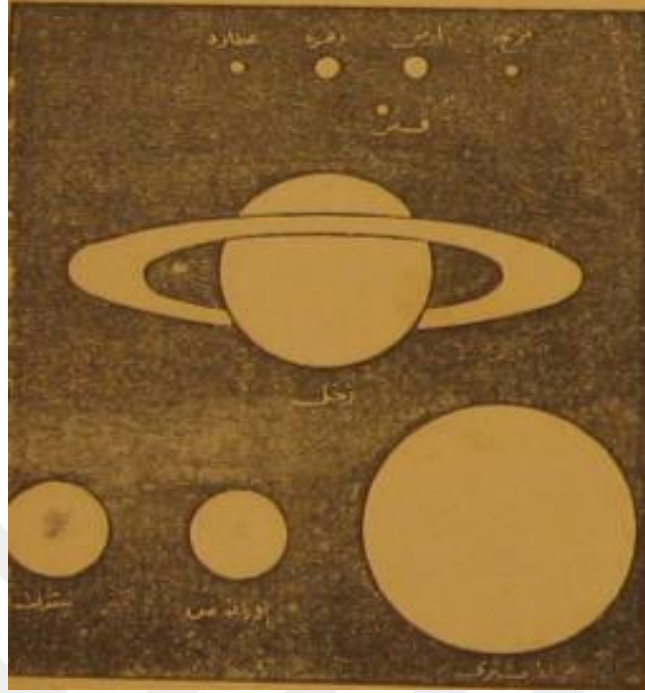
Güneş; görülen yıldızların çoğundan küçük olduğu halde bize pek yakın olduğu için onlardan büyük görünüyor. Güneş merkezde bulunup seyyareler, peykeler, kuyruklu yıldızlar güneşin etrafında dolanırlar. Peyke deyu seyyarelerin etrafında devir eden ve küçük olan yıldızlara denir.

Seyyarelerin güneşin etrafında dönerken teşkil ettikleri yollara mihrak namı verilir. Mihrakların şekli daireye garb olduğu halde ancak kuyruklu yıldızların mihrakları sekizdir.

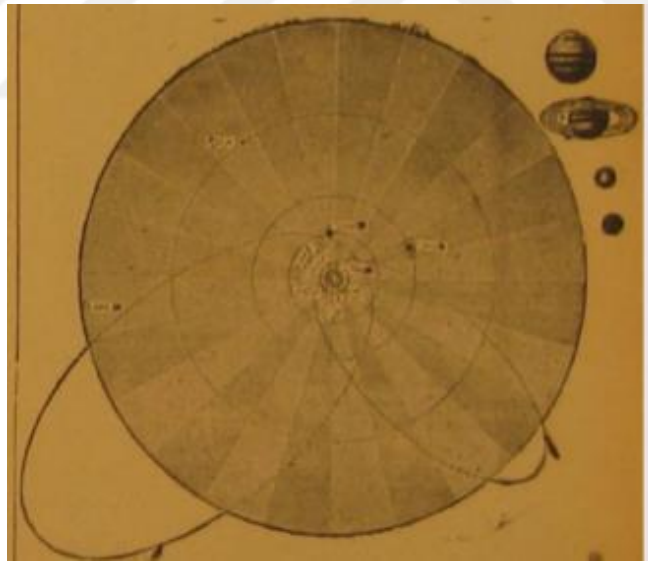
Güneş haddi zatında menbağ-ı ziya ve hararettir. Etrafında dolanan seyyarelere ve peykelere aydınlık ve sıcaklık güneşten gelir. İşte merkezde güneş olduğu halde tekmiil seyyare ve peykelerin ve kuyruklu yıldızların hayat mecmuasına şems-i ali idlag(talag) olunur.

Seyyarelerin sekizi büyük ve meşhur olup isimleri ve güneşe uzaklıkları sırasıyla şöyledir. Müşteri, Utarid, Zuhale, Zühre, Uranüs, Küre-i Arz, Neptün, Merih

İşte Küre-i Arz bu seyyarelerden birisidir.

Seyyarat-ı Esasiye

Manzumei Şemsi

Arzın küre biçiminde olduğuna birçok deliller vardır. Ezcümle deniz kıyısında durup uzaktan gelen gemiye bakan adam iptida geminin direğinin tepesini sonra yelkenlerini en nihayet büsbütün müşahede eder. Zira arz düz olsaydı ruyetber-akis olacaktı yani en evvel geminin büyük kısmı olan teknesini görmek iktiza ederdi.

Küreviyeti arzın isbatı

Küreviyyetin bir delili de açıklık bir mahalde etrafa bakıldığı zaman görebildiğimiz yerleri bir daire içinde görmekliğimizdir. Bu hal küre olan cisimlere mahsustur.

Arzın küreviyetine daha pekçok ispat vardır.

Kürre-i arzda mefruz hatlar, daire ve noktalar

Erbab-ı fen kürenin sathındaki her bir noktanın mevkiini tayin edebilmek ve arza dair meseleleri hal eylemek için arz üzerinde büyük küçük bir takım daireler, noktalar ve hatlar farz etmişlerdir.

Bu dairelerin bir kısmı kutuplar denilen iki noktalardan geçer ki bunlara **nısfu'n-nehar** derler. Bir kısmı da kutuplar arasında nısfu'n-neharları umumen kat etmek üzere kutuplardan başlayıp hatt-ı istiva denilen büyük daireye kadar resim olunmuştur.

Hatt-ı istiva kürenin tamamen ortasından geçip küreyi ikiye ayıran büyük dairedir.

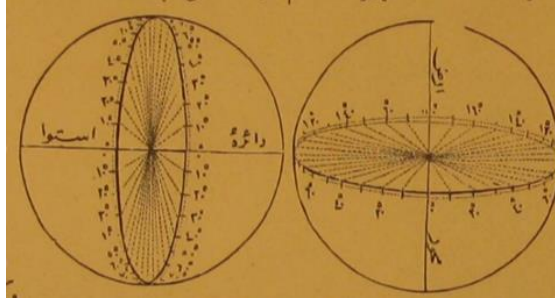
Kutup noktaları kürenin karşılıklı iki nihayetleridir.

Mesela bir portakal alıp tamamen ortasından geçmek üzere bir mili sokarsanız milin geçtiği ve çıktığı delikler kutuplar ve tamamen ortasından bıçakla ikiye bölerseniz hâsıl olan çizgi hatt-ı istiva ve portakalın dilimleri arasındaki çizgilerde nısfu'n-neharlar demek olur.

nısfu'n-neharları kat' eden dairelere arz daireleri denir ve arz daireleri hatt-i istivadan başlayıp küçüle küçüle kutuplarda nihayet bulurlar.

Hatt-i istiva da sıfırdan bed ile doksana kadar sayılırlar. nısfu'n-neharları saymak için dahi içlerinde bir tanesi mebde' intihab olunur. Ve şarka ve garba doğru yüz seksener derece tadaad olunur.

Tul ve Arzların Hesabı

Mebde-i nısfu'n-neharların(meridyen) mütekaddimi Kanarya Adalarından Timur Adasının garbından geçen daireyi kabul etmişlerdi. Fakat sonraları her devlet kendi pay-i tahtından veyahut meşhur rasathanesini havi olan şehirden geçen nısfu'n-neharı kabul etmektedir.

İki kutup arasındaki mevhum hatt-i kürrenin mihveridir.

Tul ve arz- kürrenin sathında bir mevkiin tulu ol mevki ile mebde-i nısfu'n-neharı arasındaki mesafedir ki hatt-i istiva üzerinde sayılır ve derece ve dakika ile hesap edilir.

Kürei Garbi ve Kürei Şarki

Bir mevkiin arzı o mevkiden geçen arz dairesi ile hatt-i istiva arasındaki mesafedir ki bu da nısfu'n-nehar daireleri üzerinde sayılan dereceler ile hesap edilir.

Arz üzerinde her bir noktadan bir nısfu'n-neharın müruru tasavvur olunur. Ve bir de arz dairesi geçer. Tulları hesap etmek için ol mevki ile mebde-i nısfu'n-neharı arasındaki nısfu'n-neharları saymak kifayet eder. Arzları hesap için dahi ol mevki ile hatt-i istiva arasındaki arz dairelerini tadaad eylemek kâfidir.

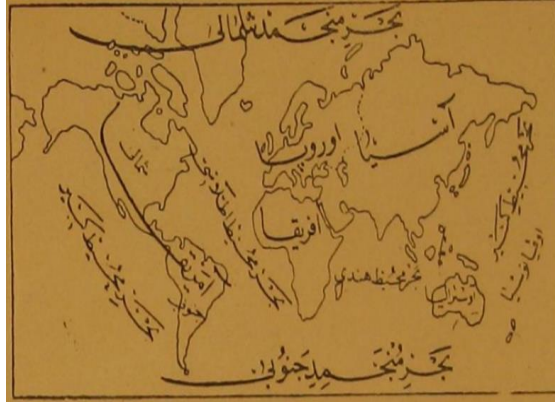
Ancak her bir mevkiden tul ve arz daireleri geçirmek lazım gelse kürrenin sathı hep dairelerle mestur olacağından her beşer veya onar dereceden bir daire resim edilmek usulü kabul edilmiştir.

Arzın taksim ve tersimi- Kürre-i arz nısfu'n-neharlarla ikiye münkasım olup her bir nısf kürre-i şarki ve garbi isimleri ile yâd olunur. Ve kezalik hatt-i istiva dahi kürreyi iki nisfa ayırıp şimali ve cenubi yarım kürre isimi ile tesmiye kılınırlar.

Şimali nısf kürrelerdeki arzlar arz-i şimali ve cenubi, nısf kürredeki arzlar arz-i cenubi ve şarki nısf, kürrede olan tullar tul-i şarki ve garbi, nısf kürrede olan tullar tul-i garbi olurlar.

Kürre-i Musattaha, Kürre-i musannaa- arzı layıkı ile tettebbuu ve mütalaa etmek için iki nısfını yan yana getirip kâğıt veya muşambalar üzerine tersim etmişlerdir ki bu usulde sath-i hey'etine

konulan eşkâline kÛrre-i musattaha ve tekмили sath-i, heyetine ircah olunan eşkaline de tastih-i kÛrre derler.

KÛrre-i arzı tabak şekli gibi yuvarlak olarak gösteren ve alçıdan veyahut mukavvadan yapılarak üzerinde kıtalar, denizler, daireler gibi tafsilat resim olunan mücessem şekillere küreyi musanna veya mücesseme deniyor.

Kürei Cismi

CİHETLER(YÖNLER)

Arz üzerinde bir mahalde durup etrafına nazar eden bir adam daireyi ruyetini bir daire içinde görür ve bu daire ol kimsenin yerini değiştirmesi ile tebeddül ettiği gibi yükseğe çıkmak ile de büyür. bu daireye daire-i Ufuk derler.

Daire-i ufkun ufk-i hakiki, ufk-i hissi ve meri olarak birkaç nevi vardır.

Güneş daima bu Ufuk dairesinin bir noktasından doğar ve mukabil noktasından batar.

İşte Güneşin doğduğu nokta **şark** ve battığı nokta **garp** noktalarıdır.

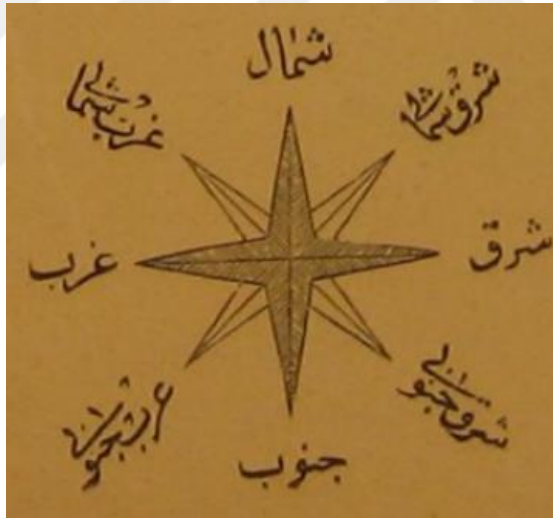
şark noktasını sağına, garp noktasını sola alarak ikisi arasında duran kimsenin yüzü şimal arkası da cenup noktasına karşı gelir. Bu dört cihat esasi olduğundan cihat-i asliye namı ile yâd olunurlar.

Cihatı Asli

Bu dört cihetten başka her biri cihat-i asliyeden ikisi arasında olmak üzere dört nokta daha vardır.

- Şimal-i şarki** şimal ile şark arasında
- Şimal-i garbi** şimal ile garb arasında
- Cenub-i şarki** cenub ile şark arasında
- Cenub-i garbi** cenup ile garp arasında

Cihetleri tayin etmek için en kolay vasıta güneştir. Çünkü Güneşin doğduğu, battığı noktalar bilinir ise yukarıdaki usul ile tayin etmek kolaydır.

Demirkazık denilen ve kutb-i şimali noktasına pek yakın bulunup asla yerini değiştirmeyen kutup yıldızı dahi nokta-yi şimali gösterdiğinden geceleri bununla da cihetler tayin olunur.

Pusula- cihetleri tayin için en kolay vasıta pusula denilen alettir.

Pusula bir kutu içinde ve bir mil üzerinde hareket eder. Mıknatısı bir ibre olup serbest bırakıldığı zaman daima mavi olan ucu şimali gösterir ve usul-i malumesi vecih ile tanzim ve tesviye olduğunda her bir cihet kendi hizasına gelir.

Pusula

Pusulayı tanzim ve tesviye etmek düz bir yere koyup ibresini şimal ve cenuba tatbik etmektir ki buna cihete vaz' etmek demektir.

ARZIN HAREKETİ

Hareket-i yevmiyye, gece ve gündüz- kürre-i arz kendi mihver-i üzerinde bir fırıldağın dönmesi gibi garptan şarka doğru düz ve bir devrini 24 saatte bitirir.

Arz bu devrini Güneşe karşı icra ettiğinden sathının tasaffi yani Güneşe karşı olan yüzü münevver, diğer yüzü karanlık olur.

Arz bu devrinde üzerinde bulunan kaffe-yi nukatı kah aydınlık ve kah karanlık kısımlarda dolaştığından her bir mevki devir müddeti olan yirmi dört saatin bir kısmında aydınlık ve diğer kısmında karanlık taraflar da bulunur. Bu cihetle nukat-i mezburaya için aydınlıkta geçirdiği müddet gündüz, karanlıkta geçirdiği müddet de gece olmuş olur.

Arzın bu devrine devr-i yevmi veya hareket-i yevmiyye ve mihveriyeye derler. **Gece ile gündüz** hareket-i yevmiyye neticesidir.

Hareket-i seneviyye, mevasim-i erbaa- Kürre-i arz yevmi hareketini icra ile beraber Güneşin havlinde ve bir muharrek üzerinde de dolaşır ve bunu bir senede ikmal eyler ki bu devre devr-i senevi veya hareket-i seneviyye derler.

Arzın bu iki türlü hareketine hariçten misal çocukların çevirdikleri topaçtır. Çünkü topaç hem döner hem de dolaşır ve yerini değiştirir.

Arz devr-i senevisini itmam edinceye kadar mihver-i üzerinde 365 defadan ziyade döner ki bir senenin 365 gün olması bundan ileri gelir.

Devr-i senevi esnasında mihver-i arzın meyilli olup bu meyli daima gaip etmemesi mevsimlerin husulüne badi olur.

Devr-i senevi ve fusul-i erbaa

Mevsimlerin isimleri şunlardır: İlkbahar, yaz, sonbahar, kış

Mıntıklar- devair-i mütevaziye içinde dördü meşhur olup ve sath-i kürede iklimin tebdili ile maişet-i beşeriyyenin tahavvülüne büyük tesir icra ederler.

Bu dairelerin ikisi şimali yarım kürede diğer ikisi cenubi yarım kürededir.

Kutb-i şimali

Kutb-i cenubi

İsimleri şunlardır:

Medar-i sertan, hatt-i istivadan 23 buçuk derece uzakta ve şimali nısıf küredir.

Medar-i kutb-i şimali, kutb-i şimaliden 23 buçuk derece uzaktadır.

Medar-i cecdi, hatt-i istivadan 23 buçuk derece mesafede ve cenubi nısıf kürededir.

Medar-i kutb-i cenubi, kutb-i cenubiden 23 buçuk derece uzaktadır.

Kürre-i sathın medarları arasında kalan beş parçasına mıntıka derler ve isimleri ber-vech-i zirdir.

Mıntıka-yiharra: medar-i sertan ile medar-i cecdi arasında kalan parça.

Mıntıka-yi mutedile-i şimali: medar-i kutb-i şimali ile medar-i sertan arasındaki parça.

Mıntıka-yi mutedile-i cenubi: medar-i cecdi ile medar-i kutb-i cenubi arasındaki parça.

Mıntıka-yibaride-yi şimali, medar-i kutb-i şimali ile tahdid olunan ve kutb-i şimaliyi ihtiva eyleyen kısım.

Mıntıka-yibaride-yi cenubi: kutb-i cenubi ile tahdid olunup kutb-i cenubiyi muhtevi olan kısım.

Mıntıka-i harra, kürrenin gayet sıcak mevkiini şamildir. Menatik-i baride gayet soğuk mevkiidir. Mutedil mıntıklar arzın itidal üzere olan mevkiini ihtiva eyler.

BİRİNCİ BAB COĞRAFYA-Yİ TABİİ

Kürre-yi Arzın Aksam-i Asliyesi

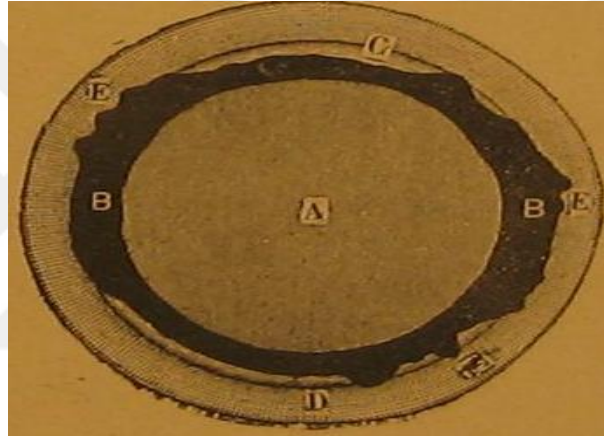
Aksam-i sulbiyye, aksam-i mayia- arzın sathı başlıca sulb ve mayia kısımlarına ayrılır.

Sath-i arzın sulb kısmı toprak ile kaya ve madenlerdir. Mayi kısmı denizler pınarlardan ibarettir.

Arzın kışrı ve dahili: arz pek çok asırlar evvel bir mayi halinde idi. Güneş şimdiki gibi yanar bir halde kamer sair sabiteler de hal-i hazırda soğumuş birer Güneş idiler.

Mayi bir halde olan arz devri sebebi ile şibh-i kürre şeklini aldı ve mürur-i zaman ile dış yani kışrı katılışp iç tarafı elan yanar bir surette kaldı.

Arzın kabuk bağlayan dış yani 200 km. kalınlığında olup enva-i müteaddidede kayalardan mürekkebdır ki biz bu kabuğun arzın içinin böyle yanar yani ateşli bulunmasının en büyük delili yanardağlardır.

Kışr-i arz ve merkez-i nar

A-Merkez-i nari

B-Kışr-i arz

C-Denizler

E-hava

Kışr-i arzın üzeri düz olmayıp çukurlu ve tümsektir. Sular çukur yerlere dolup tümsek mahaller suyun yüzünde kalarak karaları husule getirmişlerdir.

KARANIN TAKSİMİ

Arzın sathında kara ile suyun nispeti bir değildir. Sath-i arzın müsahası 510 milyon murabba' kilometre kabul ediliyor ise bunun dörtte birisi yani 123 milyonu kara 377 milyonu denizlere aittir.

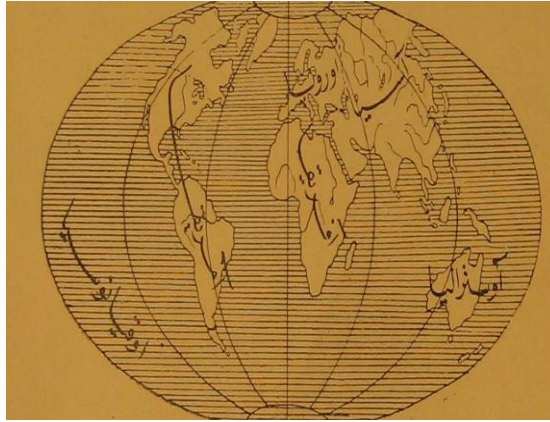
Kara suyun yüzünde dağınık heyetindedir.

Karanın büyük parçalarına **kıtaat-i azime** küçük parçalarına ada ve cezire derler.

Kıtaat-i azime, şarkiyye, garbiyye, cenubiyye namları ile üç kısım ve mecmuu beş kıtaya ayrılır.

Beş kıtanın esamisi şunlardır:

Kürre-i müsattaha

Kıtaat-i hamse

Avrupa, Asya, Afrika, bu üç kıta kıtaat-i şarkıyyeye aittir

Amerika şimali ve cenubi namı ile iki parça olup kıta-i azime-i garbiyyeye müteallıktır.

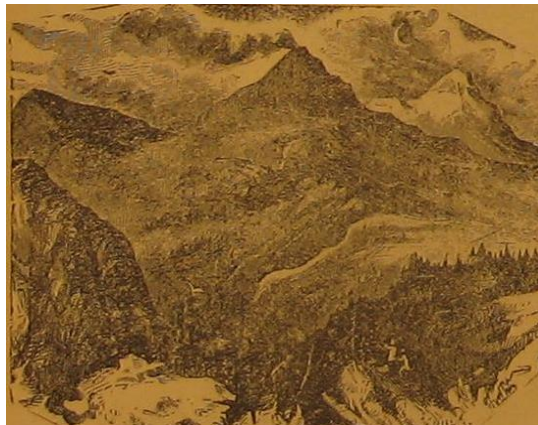
Avusturalya Kıta-i cenubiyyedir.

Avrupa ile Asya ve Afrika kıtaları birbirine muttasıl ve tavil olup yalnız Afrika kıtası Suveyş berzahınının kuşadıyla ikisinden ayrıdır Amerika-yi şimali ile cenubi Panama berzahında birleşmişlerdir ancak derdest-iküşat bulunan mezkur berzahının açılmasıyla bunlarda tefrik olunacaklardır. Avusturalya kıtası bir çok büyük ve küçük Adalardan mürekkeptir.

KARANIN ARIZALARI

Karanın gerek irtifai ve gerek eşkali cihetiyle birçok kısımları vardır. irtifai cihetiyle Karanın aksamı dağ, yayla, Ova ve eşkali cihetiyle aksamı: sahil, Ada, yarımada, burun ve Volkan vesairedir.

Dağ: Kara'nın 300 metreden yüksek olan tümsek bir yerine muttasılan uzayıp giden dağlara Silsile ve birçok Silsile-yi Cibalin birleşmesiyle hasıl olan yığına manzumu-yicibal ıtlak olunur. birçok silsileleri birleştiren diğer silsileye rabita-yicibal

Dağ

Silsilelere amuden merbut olan ahir silsileye paye namı veriliyor. İki dağın arasında bulunan darlığa dağ geçidi veyahut derbent denir. Derbentler silsileleri aşmak için pek mühimdirler.

Yayla: Denizden 300 metreden ziyade mürtefaa olan düzlüklere yayla denir.

Yayla

Yaylalar tamamıyla düz olmayıp bazen üzerlerinde dağlar ve tepeler bulunur ve etrafları silsilelerle çevrilir.

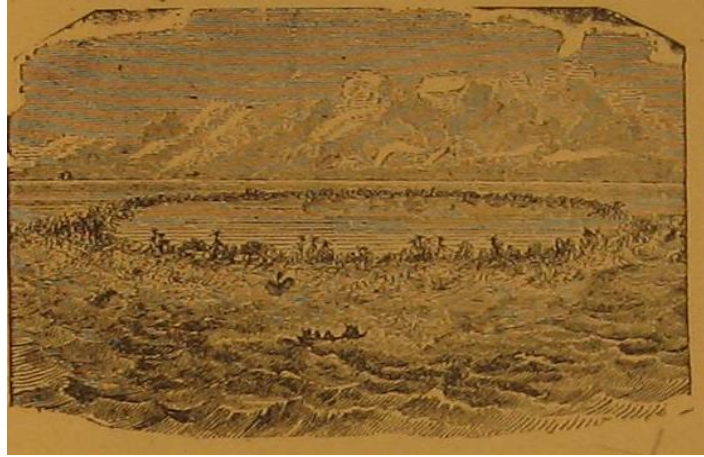
Ova: Sath-ı arzda göz alabildiğine düz olan karalara Ova derler.

Ova

Ovalar bazen arızasız olur ise de ekseriya inişli çıkışlı bulunurlar. Susuz ve otsuz olmayan ovalara çöl ve Beyaban derler.

Ada ve Cezire-Sath-i arzda kıtadan maada küçük ve hesaba gelmez birçok Kara parçaları vardır bunlara Ada ve Cezire deniyor. Adalar ya tek veya toplu olarak bulunurlar. Toplu bulunan adalara cezair-i müctemia veya takım ada namı verilmiştir.

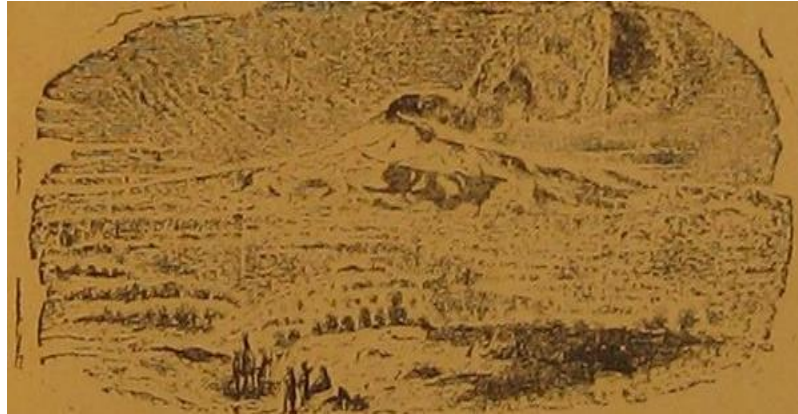

Atol Adası

Adaların kıtalara yakın bulunanları kıtalara uzak olanları bahr-i muhitleri nispet olunurlar.

kıtalara mensup Adalar kıtalardaki dağ silsilelerinin imtidadı olup bu silsile-i mümteddenin suyun yüzünde kalmış olan tepeleridir. Bazı adalar zeufiyet (?) denilen bir nevi hayvan nebati mahsulleri olan mercan kayalarından teşekkül etmişlerdir bunlardan Atol denilenlerin kenarları sed olup ortalarında havuz gibi deniz suları kalır.

Volkan: Bazı dağlar vardır ki tepelerinde olan ve femül- berkan denilen geniş ağızlardan duman kül ve lav denilen kızgın çamur püskürürler bunlara volkan, berkan yanardağ itlak olunur. yanardağlar merkez narının bacaları hükmündedirler. Merkez narının asarı yalnız volkanlar değildir. zelzele ve tahtül-arz, çöküntü gibi ahval dahi merkez narının tesiratına atıf olunuyor.

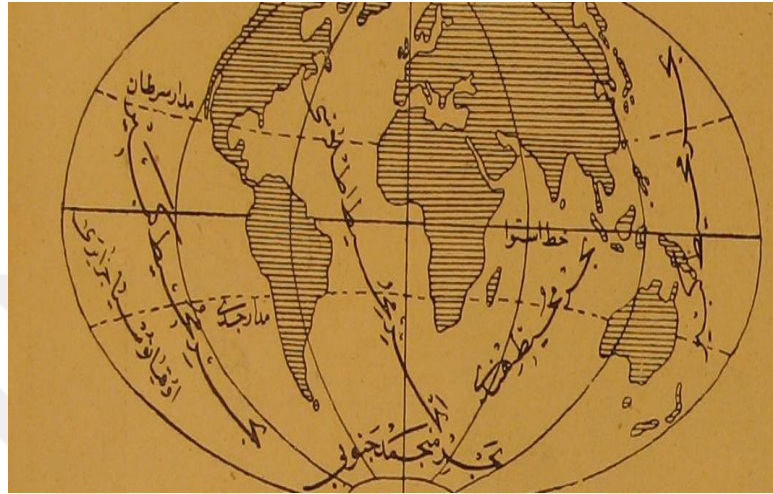
Volkan

Berr-i atik

Volkanlar hal-i sükunette iken yalnız duman çıkarırlar. Püskürdükleri zamana indifa derler. Birçok volkanlar vardır ki evvelleri indifada iken sonraları delikleri tıkanıp merkez-i arz ile münasebetleri kesildiğinden sönük bir halde bulunmaktadırlar. Volkanlarda hal-i indifa pek dehşetli olur.

Kutb-i şimali

Kutb-i cenubi

Lavlar Lav selleri teşkil ederek rast geldiği köyleri, ağaçları, insanları yakar kavurur. Volkanların kül indifa ise daha muhataralıdır.

Volkanların bidayet-i indifa zelzele ile belli olur. Bazen dehşetli sadalar ve çöküntüler de tahaddüs eyler.

Zelzele: Merkez-i narideki erkin madenlerin dalgalanması ile kışırın sarsılmasından ibarettir. Zelzelenin müddeti pek az sürer ise de bazen pek büyük tahribata sebep olur.

Miyah(Sular): Sath-ı arzın kısm-i miyahisi karanın çukurlarına dolup vasi sahalar teşkil eden Denizler ile karalarda teşekkül eden pınarlar nehir ve göllerden ibarettir.

Ebhar-i Muhite(Denizler) arzın su kısmı Sathının dörtte 3 bölümünü kaplamış ve bütün kıtaları ve Adaları ihtivata etmiştir.

Suyun sathı mesaha edilerek 374 murabba km'dir. Deniz suyunun terkiyatında tuz ile birçok madenler vardır ve renkleri de muhtelifdir: sahillere yakın yerlerde yeşil, derin mahallerde mavi görüldüğü gibi bazen denizlerin dibinde olan bazı maddelerden dolayı kızılımsı olur.

Denizin derinliği her yerinde bir olmaz. çünkü denizin diplerinde karadaki dağlar dereler gibi çukur ve tümsek mahaller vardır. Denizin karı şu şekilden anlaşılır.

Aksam-ı bihar-sath-i arzı setreden su sahası kıtaların vaziyetleri ve malum ve itibari hatların delaletiyle 5 büyük kısma taksim olunmuştur.

Aksam-ı hamse-i mezburenin her birine Okyanus veya Bahr-i Muhit derler ki isimleri şunlardır:

(1) Bahr-i Muhi-imüncemid-i Şimali: Arzın kutb-i şimalisini muhit ve hudud-i cenubiyelerini medar kutb-i şimali ile Avrupa, Asya ve Amerika kıtaları tahdideyleyler.

(2) Bahr-i muhit-i müncemid-i cenubi: Kutb-i cenubi noktasını muhit ve medar kutb-i cenubi ile mahduddur.

(3) Bahr-i muhit-i atlası: Avrupa, afrika ve Amerika kıtaları arasında ve şimali ve cenubi medarlara kadar imtidat eyler.

(4) Bahr-i muhit-i kebir: Kezalik bu iki medarlar ile Asya ve Amerika ve avusturalya kıtalarını muhittir.

(5) Bahr-i muhit-i Hindinmedar: Kutb-i cenubiden Afrika ve Asya kıtalarının cenublarına kadar mümted olur.

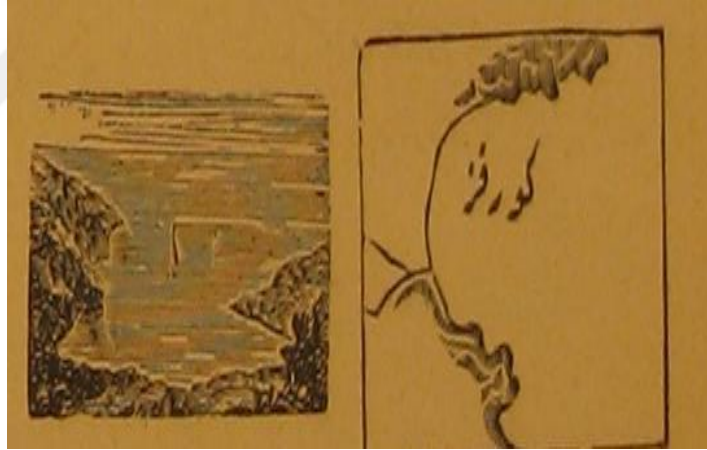
Bahr-i muhit-i Atlasın bir şubesi olup Asya, Afrika ve Avrupa kıtaları arasında kalan Akdeniz namıyla bir iç denizde bahr-i muhitler kadar mühimdir.

Bahr-i muhitlerin şubatı: Bahr-i muhitler kıtaatin eşkal ve vaziyatına nazaran birtakım şube ve aksamı havidirler.

Şubat-i mezbure: İçdeniz, körfez, ve boğazlardan ibarettir.

İç deniz: Bahr-i muhitlerin ihata ettikleri kıtaatin aksamı ve adaların arasında kalan kısımlarına iç deniz derler. İç denizler bazen karanın kaviiyeti mahallerinde ve kapalı semtlerinde bulunur ve bazen adalar arasında olur. Adalar arasındaki denizlere adalar denizi derler.

Körfez, Koy: Denizin karanın kaviiyeti mahallerine girmiş olan aksamından büyük ve açık olanlarına körfez ve küçük körfezlere koy derler. Körfezlerle koylar denizlerin salim ve muhafazalı mahalleri olup gemiler için fırtınalı havalarda melce olurlar.

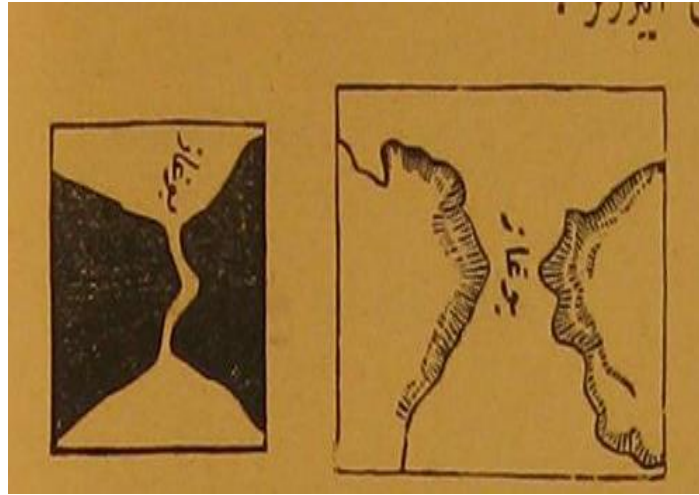

Körfez

Boğaz, geçit, kanal: Denizlerin iki kara arasına sıkışmış olan dar yerlerine boğaz derler.

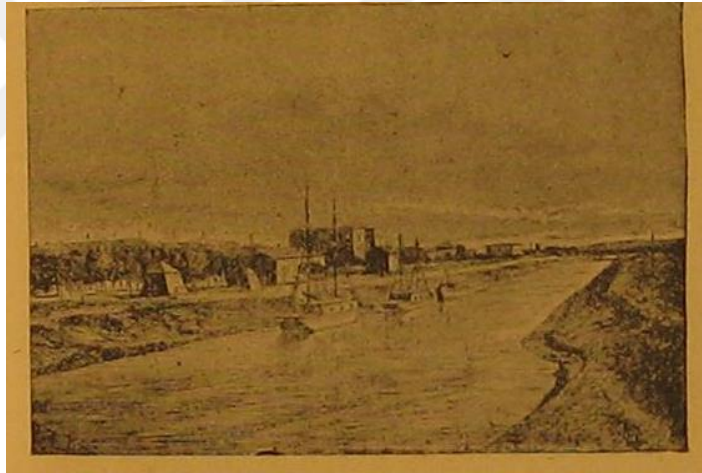
Boğazlar ekseriya denizi birleştirir ve iki karayı birbirinden ayırırlar.

Kanal diye boğazların gayet geniş olanlarıyla ekseriya insanlar tarafından denizleri birleştirmek üzere açılan boğazlara derler.

Boğaz

İşte şimal kanalı S. Corç kanalı geniş olduklarından kanal namını almışlardır. Ve Süveyş Kanalı insanlar tarafından küşad olduğundan bu isimle yad olunmuştur.

Süveyş Kanalı

Bahr-i Muhitlerin Harekatı: Bahr-i muhitlerin başlıca hareketi

Evvelen dalgalar

Saniyen med ve cezirler

Salisen akıntılardır.

Dalgalar suyun sallanması olup esbâbı rüzgârlardır. Dalgaların irtifa rüzgârın şiddeti ve denizin derinliğine tabidir.

Sahillerde dalgalar pek ziyade yükselir en yüksek dalğanın irtifası 15 metreyi geçmez.

Bahr-i Muhit-i Hindi ile Bahr-i Muhit-i Kibirde dalgalar pek ziyade yükselirler. Deniz suları ay ile Güneşin tesiriyle günde 2 defa kabarıp çekilir. Suyun yükselmesine **med** ve çekilmesine **cezir** derler. Med ve cezir denizlerde vukua gelen bir hadisedir.

Akıntılar: Denizlerde büyük nehirler gibi muhtelif cihetlere doğru cereyan eden sulara akıntı derler. Akıntılar ya tesadüfi veya mevsimi veyahut daimi olurlar.

Tesadüfi akıntılar buzların eridiği zamanlar vuku bulur ve biraz sonra mahvolurlar.

Mevsim akıntıları Mevsim rüzgârlarına tabidirler. Bu rüzgârlar estikleri vakit vukua gelirler.

Daimi Cereyanlar bazı esbattan dolayı suret-i daimede cereyan ederler bu son akıntıların ticaret-i Bahriye ve seyr-i sefain nokta-yı nazarında ehemmiyetleri pek ziyadedir.

Daimi akıntılar kutuplardan hatt-ı istivaya ve hatt-i istivada şarktan garba doğru akarlar. En meşhurları Gulfstream ve Kuroşuyodur.

Kıtaattaki Akar Ve Durgun Sular: Kıta ve Adalar Üzerinde birçok akarsular ve durgun sular vardır ki bunlar dere çay ırmak nehir göl bataklıklardır.

Enharın Teşekkülü: Enhar yani akarsular Sath-ı arzdeki pınarlardan hâsıl olur.

Pınarlar: Yağmur ve kar yağması ile Arz üzerinde biriken suyun bir kısmı buhar olup geri gider. Baki kalan kısmı toprağa nüfuz ile yerin altında birikir ve bulunduğu bir yoldan toprağın sathına çıkarak pınar hâsıl olur.

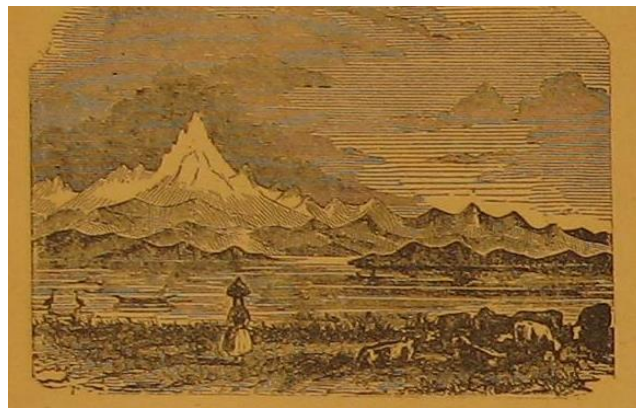
Pınar suları bulunduğu bir mecra ile cereyan ederek ya doğruca denize karışır veyahut diğer bir mahalle mesela bir göle veya sair mahalle dökülür. Veya yine toprağa batıp kaybolur bu suretle akan sular birleşerek dere ırmak çay nehirleri teşkil ederler.

Demek olur ki bir nehir birçok dereler çaylar ırmaklardan tereküp eder. Bir nehrin tek mil aksamı ile beraber geçtiği arazinin heyet-i umumiyesine o nehrin havzası derler bazı nehirlerin muayyen zamanlarda taşması vardır.

Taşmak meselesi nehrin yatağının haline ve karların erimesiyle yağmurların kesretle yağmasına tabiidir. Keza nehirlerin sürat-i cereyanı da mecranın meyline ve derinliğine tâbidir.

Göl: Karanın çukur mahallerinde biriken vasi ve durgun sulara göl derler.

Denizle münasebeti olan göllerin suyu tuzlu olur ise de sairlerinin hemen umumiyetle suları tatlıdır.

Göl

Bataklık: Su altında kalmış veya toprağın suyu emmesi ile çamur halini alan vasi araziye bataklık derler. Ekser bataklıklar ovada veya dağ aralarında olurlar

Bataklık

Hava-yi muhit: Kürre-i arzı dairen medar-i ihata eden ve göz ile görülemeyen havanın heyet-i mecmuasına hava-yi muhit derler. Hava mahlûkat-i uzviyenin kâffesine hayat verir maddeleri havi olduğu gibi harareti muhafaza eder. Buharları dağıtıp arza yağmur kar ve çığ gönderir. Bu sebeple mahlûkatın idame ve muhafaza-yi hayatına sebep olduğundan arzın sulb ve mayi aksamının üçüncüsü olarak kabul ediliyor

Havanın asar ve alaimi: Hava göz ile görülmez ise de bazı alayim ve harekâtı meşhut ve mahsus olur. Havanın asarı:

Evvela; Rüzgâr

Saniyen; Kasırga, siklon ve hortum.

Salisen; yağmur, çığ, kar.

Rüzgâr: Denizde akıntılar olduğu gibi havada dahi hava cereyanları vardır ki bu cereyanlara rüzgâr itlak olunur. Rüzgârın zuhuru bir mevkide hararet ziyadeleşip yerine soğuk havanın gelmesi ile muvazenetin bozulmasından ileri gelir.

Rüzgârların envai-i adidesi vardır:

Bazıları nöbet nöbet mevsimlere göre eser bunlara Mevsim rüzgârları deniyor. Bazen de Karadan denize ve denizden karaya doğru eser bunlara Meltem derler.

Rüzgârların da akıntılar gibi ticaret ve seyr-i sefain hususunda ehemmiyetleri vardır.

Sıcak ve Kumsal Çöllerde bazı rüzgârlar eser ki bu Rüzgarlara bad-i semum deniliyor ve pek ziyade muhataralıdır.

Çölde bad-i semum

Kasirga: Muhtelif cihetlerden esen rüzgârların çarpışmasından hâsıl olan bir hadisedir ki pek az devam eder ve çöllerde estiği zaman kumları havaya savurur. Yolcular için tehlikelidir.

Hortum: Gökteki siyah bir bulutun denize indirdiği siyah sütunların suyun sathındaki deniz sularıyla birleşmesidir ki o siyah buluttan şiddetli yağmurlar yağar.

Siklon: Rüzgârın şiddetli dönmesi olup dairesi gittikçe büyür ve merkezinden şimşekler çakıp şiddetli yağmurlar yağar. Bu Hadise denizde pek dehşetlidir.

Hortum

Bulut, yağmur, kar: Sath-ı arzdeki sular tebahhur ederek bulut heyetinde havaya çıkar ve havanın derece-i hararetine göre tekâsüf ederek yağmur kar dolu çığ suretinde yine sath-ı arza düşer.

Nebatat: Nebatat mahlûkat-i uzviyeden birisi olup hayvan sınıfının yaşaması için iktiza eden mevaddı topraktan celb ettiğinden hayvanatın başlıca nafakasını teşkil eder.

Yosunlardan otlardan ta en büyük ağaçlardan ibaret olan baobabi ve banyan ağaçlarına kadar eşcarın kâffesi nebatat namı altında mezkûrdur.

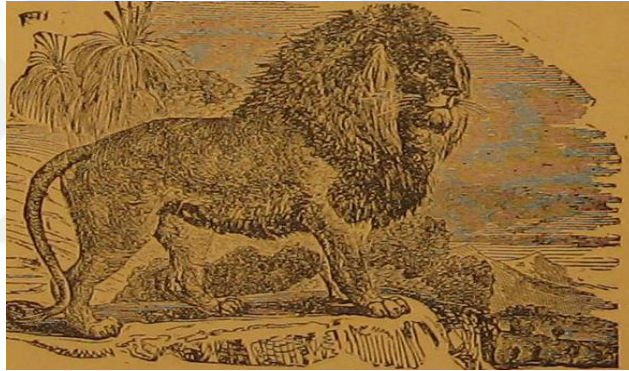
Erbab-i fen sath-i arzda mevcut olan nebatatı fasıla denilen birçok sınıflara ayırmışlardır. Mecmu-i Nebatatı adı birkaç yüz bine çıkarmışlardır.

Banyan ağacı

Nebatatin arzın muhtelif semtlerinde havaya, rutubete ve hararete göre nevileri cinsleri tebeddül eder.

Hayvanat: Hayvanat kendilerine mahsus mahallerde halk olunup bilahare rüzgârlar, cereyanlar ve insanlar marifetiyle

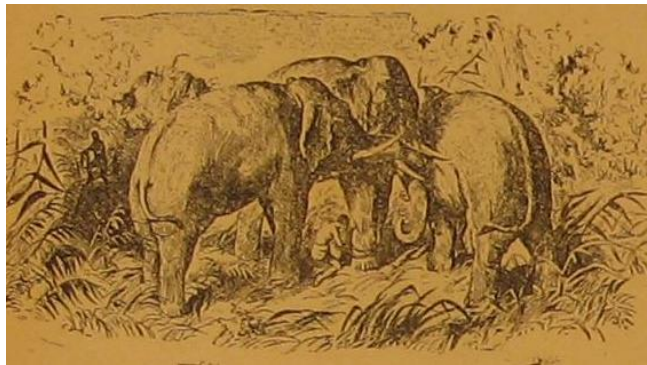

Arslan

etrafa intişar ettiler ve bazıları da halk olundukları mahallerde kaldılar. Hayvanatı da birçok sınıflara ayırmışlardır:

Hayvanların bazıları at, öküz gibi sırf ot ile taiş ederler.

Bazıları da arslan, kelb ve kaplan gibi et yerler.

Fil

Bir takım hayvanlar gözle görülemeyecek derecede küçük ve bazıları fil ve gergedan gibi iri ve çenelidir.

Ben-i Beşer: İnsanlar bir babanın mahsulü iseler de suret-i maişet tebeddül-i mekân ve tahavvül-i iklim ve hava sebebiyle birçok soylara ayrılmışlardır.

Bütün insanlar yekdiğerinin hısım ve akrabası olmakla beraber derilerinin rengi saçları endamları lisanları ahlak ve âdeti nazar-i mütalaaya alındığı halde 5 sülaleye tefrik olunurlar.

İşbu 5 sülalenin isimleri şunlardır: Kafkas, Melez, Moğol, Amerikan, Zenci

İşbu 5 sülalenin birçok da şubeleri ve kısımları vardır.

Kafkas sülalesi : Bu sülaleden olan insanların derisi beyaz saçları bazen düz ve bazen bükümlü çehreleri beyzi dişleri amudi, kad ve kametleri mutavassıt ve düzgündür.

Kafkas sülalesi insanları ebna-ı beşerin en güzeli ve mükemmeli ve medeniyette ileriye gidenleridir.

Berberiler, Mısır Kıptileri, Habeşiler, İbraniler, Avrupalılar, Mağribiler bu sülaleye mensupturlar.

Kafkas sülalesi

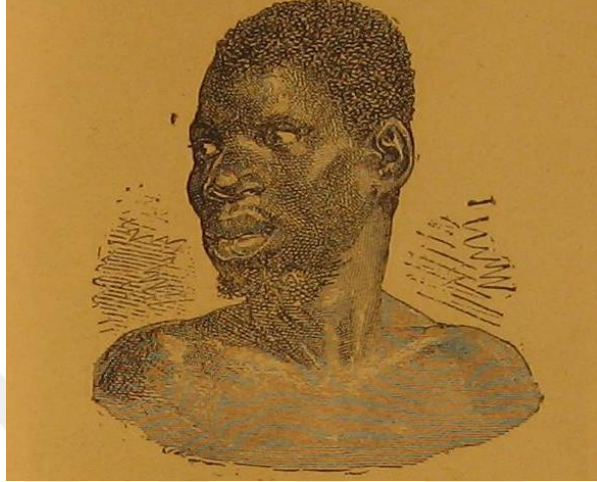
Moğol sülalesi: Bu sülalenin insanları derilerinin sarılığı saçlarının düz ve kalın ve siyah, kulağın iri gözlerin küçük ve eğri alnın dar ve yanak kemiklerinin çıkık olmasıyla belli olur. Japonlar Çinliler Mançular Sibiryalılar

Moğol Sülalesi

Eskimolar Macarlar Türk ve Türkmenler Kırgızlar Finlandiya ahalisi bu sülale mensubataındırlar.

Moğol sülalesine mensup Osmanlı Türkleri diğler soylarla çok ihtilat ettiklerinden Moğolluk alameti zayi ederek irice yakışıklı bir kavim olmuşlardır.

Zeciler

Zenci Sülalesi: Zencilerin renkleri açık veya koyu siyah, saçları sık ve kıvrıkcık burunları yassı ve enli alınları geriye doğru çekik dudakları kalın tabanları düzdür. Afrika kıtasının Sudan ve Gine'de bulunan kabaili ile Somaliler bu kısımda dâhildirler.

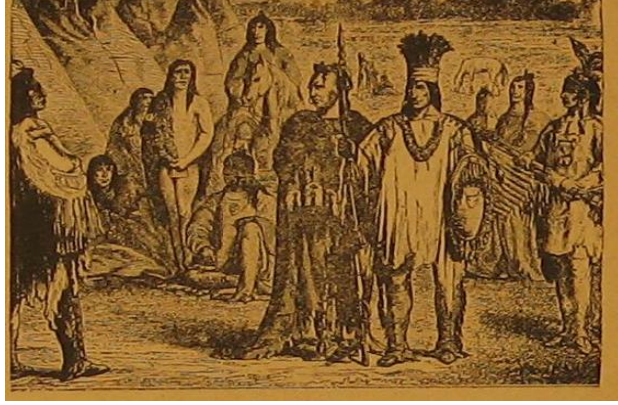

Melez cinsi

Malez sülalesi: Malez şubesi insanlarının alamat-i mümeyyizesi açık ve koyu Habeşi renk yassı çehre, çıkık yanak siyah ve bükümlü saçtır.

Malezler Malezya ve Polenezyanın bazı adalarında meskûn ahaliyle Yapozyalıları şamdildir.

Amerikan sülalesi: Bu nesil Amerika kıtasının sekene-i kadime ve asliyesi olup 20 seneden beri inkıraza yüz tutmuştur.

Amerikan nesli insanlar

Amerikan vahşilerinin renkleri bakırmısı gözleri, siyah ve fersiz, burunları gaga, yüzleri köse ve tüysüz saçları düz ve siyah ve sert ağızları büyük vücutları sinirlidir.

İKİNCİ BAB

COĞRAFYA-Yİ SİYASİ

Cemiyet-i Beşeriyye: İnsanlar bidayette ağaç kovuklarında ve mağaralarda iskan edip ağaç yapıları ve av hayvanları ile taş eder ve bunların derilerini giyerlerdi.

Bu hal-i vahşet yavaş yavaş zail olarak çadır altında yatmaya, hayvan beslemeye, kilim ve kubbe (çadır) dokumaya bazı ufak tefek sanat-i ticaretle iştigale başlamışlardı.

Bu cihetle vahşet bedeviyete tahavvül etmişti.

Hal-i bedeviyet dahi terakkiyat ve tekemmülât ile medeniyete inkılap ile İnsanlar köyler kasaba ve şehirler yapıp haneler inşa ve oralarda iskan etmişler ve fabrikada darüssanalar icat ve ihdas ile ticaret ve sanatta ilerleyerek servet ve manşetlerini tavsi ettiler. Bununla beraber muasır-i medeniyette alan hal-i vahşet ve bedeviyette yaşayan milyonlarla beni cinsimiz mevcuttur.

Devlet ve Hükümet: insanlar Bedevi olsun Medeni olsun birçok sebepten dolayı cemiyet ile yaşamaya tabie mecburdurlar ancak cemiyetler milletlerin kabiliyet ve İstidat ve tekamüllerine nazaran muhtelif şekil ve heyettedirler. Mesela bedeviler birer kabile halinde olup birer şeyh veya Reis-i kabilenin Emir ve nüfuzu altında ve kendilerine mahsus usul ve örf ve adet dairesinde temşiyet-i umur ederler ve muayyen bir mahalde İskan etmeyip köy ve kasaba gibi mesken ittihazına mecburiyet hissetmezler. Medeniler ise köy ve kasaba ve şehirlerde yaşayıp teşkil ettikleri cemiyetlere hükümet ve devlet namı verilir.

Hükümetler muntazam kanun ve usule tabi olup bunları icra etmek için mahsusen memurlar tayin eder ve meclisler teşkil ederler. Medeni hükümetler gerek veraset ile intikal etmek veyahut muayyen müddetler için ahali tarafından idare olunmak üzere birer reisin taht-i idaresinde bulunurlar ve bu reisler Prens, dük, grandük, amiral, imparator, padişah, şehinşah, sultan, emir, Şah gibi isimler veriliyor ve bu isimler hükümetlerin dereceyi kuvvet ve miknetine (?) binaen iğta olunmuştur.

Hükümdarı imparator olan hükümete imparatorluk, kral olana krallık, duka, prenslik İlahare tesmiye olunur.

Hükümetlerin 3 türlü şekli vardır;

Birincisi Hükümet-i mutlakadır ki bu misüllü hükümetlerde hükümdar olan zatın nüfuzu gayr-i mahdut olup her istediğini bila rakip icraya mezundur.

Hükümet-i mutlakada ahali bir nevi esaret altında olup hürriyetine malik değildir. Bu misüllü hükümetler daima iğtişâşa maruz ve zevale mahkûmdurlar.

İkincisi hükümet-i meşrutadır ki ahali hürriyet ve serbestiye malik ve hâkimiyet-i milliye üzerine müessis olup hükümdar ve Millet Meclisi'nin ve zaifi Kanun-i Esasi ile muayyen ve mahduttur.

Her halükarda usul-i meşveret üzerine teessüs etmiş olan İslamiyet 14 asır evvel bu suretteki usul-i idareyi din-i mübini Muhammed'i için intihap ve kabul etmiş olduğundan hükümet-i idare nokta-i nazarında pek büyük ulviyet göstermiştir. Usul-i Meşrutiyet'i kabul eden milletler daima terakki ve tealiye namzettirler.

Üçüncüsü hükümet-i cumhuriyedir ki hükümdar olan zat her üç veya 5 senede tebdil olunmak üzere ahali tarafından usul ve kanunu vecihle intihab edilir.

Makam-ı hükümdariye nasp olunan zata reis-i cumhur itlak olunur hükümete de Cumhuriyet namı verilir.

Cumhuriyetin bir nevi daha vardır ki birçok cumhuriyetlerin İttihat ve ittifakı ile meydana gelir ve umumuna ayrıca bir reis-i Cumhur nasb olunur bu misüllü cumhuriyetlere de Cemahir-i müttehede deniyor. İsviçre ve cemahir-i müttehede-yi Amerika gibi.

Memalik ve Elka: Bir devlet ve hükümetin taht-i idaresinde bulunan arazinin heyet-i mecmuasına memleket veya elka derler.

Mesela memalik-i Osmaniye denildiği zaman devlet-i Osmaniye'nin idaresinde bulunan araziye-i vasia anlaşılır.

Memleketler sahilde bulunurlar ise sahili memalik ve denize muttasıl olmayan memleketlere dâhili memalik derler.

İki memleketin arasında bulunan hutut yahut memleketlerin kenarlarına hudut veya Serhat derler. Hudutlar bazen Deniz ve göl ve dağ gibi tabii olur. Buna hudud-i tabiiye derler hudutlarda bazen bu misüllü tabii-i arızalar bulunmaz ve nişanlar ile memleketler ayrılır ki bunlara dahi hudud-i itibari derler en makbul hudutlar böyle arızaları havi olanlardır.

Taksimatı Mülkiye: Memleketleri idare etmek için büyüklüğüne göre bir takım kısımları ayırırlar bunlara vilayet denir. Vilayetlerde daha küçük aksam bulunur ve o kısımlarda tekrar daha ufak kısımlara tefrik olunur. Devlet-i Osmaniye'nin taksimatında vilayetler sancaklara, Sancaklar kazalara, kazalar nahiyeye ve kariye ve çiftliklere ayrılmışlardır.

Eşkâl-i içtimaiye, kariye, kasaba, şehir -Bir memleketin en küçük cemiyetgahı kariyelerdir.

kariyeler 8, 10 ve daha ziyade hanelerden mürekkep olup ahaliyi ziraat ve felahat ile iştilal ederler ve kariye dairesindeki bağ ve tarlalarında ekip biçerler.

Kariyelerin İdaresi ihtiyar meclisi tabir olunan ve kariyenin ileri gelenlerinden mürekkep bulunan bir meclis vasıtasıdır.

Birkaç kariyenin içtima-i ile bir nahiyeye teşekkül eder. Kariyelerden bir münasibi nahiyeye merkezi ittihaz olunur nahiyeler bir müdür tarafından idare olunmaktadırlar.

Birkaç Nahiyeye ve birçok kurradan bir kaza teşekkül etmiştir. Kazanın İdaresi muvazzaf bir kaymakama mevdudur.

Kaza merkezi bir kasabadır ki kariyelere nazaran daha büyük ve daha muntazam ve kalabalıktır.

Birkaç kazanın içtima-i ile bir liva yani sancak teşekkül eyler.

Sancaklar mutasarrıflar tarafından idare olunur.

Sancak merkezleri olan şehirler kasabalar daha büyük ve muntazamdırlar.

İkiden aşağı olmamak üzere Sancaklardan bir vilayete teessüs eder ve valiler tarafından idare olunurlar.

Valinin ve liva heyetinin ikamet eylediği büyükşehir merkez-i vilayet derler. Bir memleketin en büyük ve ekseriya en muntazam şehri olup ikametgâhı şamil olan şehir o memleket ve hükümetin payitahtıdır. Bazı hükümetlerde payitahttan daha mühim ve ali şehirler mevcuttur.

Turuk-i muvasala- Turuk-i muvasala deniz yollarıyla nehirler ve adi yollar ve şimendiferlerdir.

Bir mülkte yolların ehemmiyeti pek ziyadedir. Servet ve ticaret gibi memalikin hayatına taalluku olan ticaretin temini bunlar sayesinde böyle olmasa memleketlerin mahsulatı ve mamulâtı harice gönderilemeyeceğinden o memleket fakr ve zaruret içinde kalır bu takdirde bir mülkün yolları adeta o mülkün hayat damarları hükmündedir.

Yolların başlıca köy yolları kasaba ve şehir yolları caddeler ve demiryolları namıyla aksamı muhtelifesi vardır.

ÜÇÜNCÜ BAB
KITAA-İ HAMSE
AVRUPA
COĞRAFYA-Yİ TABİİ

Mevkii, Cesameti: Avrupa kıtası beş kıtanın en küçüğü ve kıtaa-i şarkiyenin garp kısmı olup Afrika'ya karşı ve Asya kıtasına bitişiktir.

Bununla beraber Avrupa kıtasının intizamı, mamuriyeti bütün büyük devletler ve medeni milletlerin bu kıtada bulunması ve vüs'atine göre ahalisinin çokluğu cihetleriyle diğer kıtaların cümlesinin meşhur ve mümtazıdır.

DENİZLER VE KÖRFEZLER

Avrupa kıtasını Bahr-i Muhit-i Müncemid-i Şimali, Bahr-i Muhit-i Atlasi ve Bahr-i sefid namıyla 3 büyük deniz üç taraftan ihata etmiştir.

Bahr-i Müncemid-i Şimali: Kutb-i şimaliyi çevirmiş olan deniz olup senenin kısm-i azamında üzeri buz tutar. Balıkçı gemilerinden başka bu denizden gelip geçen yoktur. Sahilleri de gayet soğuk ve yosundan başka nebatat olmadığı gibi şehir ve iskele ve limanları da yoktur.

Kutuptan kopan cesim cesim buz parçaları köşedikleri zaman bahr-i muhit üzerinde dağ gibi yüzdükleri cihetle bu mevsimler bu denizde seyahat etmek pek tehlikelidir. Bahr-i müncemid-i şimali, Karadenizi ile bahr-i ebyad nam denizi ve bu deniz dahi Mezen körfezini ihdas etmiştir.

Bahr-i muhit-i atlası: Avrupa kıtasıyla Amerika kıtası arasında pek işlek bir denizdir ki her iki kıtadaki sevahilinde gayet işlek limanlar ve büyük şehirler ticaretgâh mevkiler bulunduğundan ticaret nokta-i nazarında bu denizin ehemmiyet-i azimesi vardır.

Denizlerin derin noktası mezkur bahr-i muhitte olup 14.000 metreye kadar iskandil edilmiştir.

Bahr-i Muhit-i Atlasinin şubatu ber-vech-i zirdir:

Şimal Denizi: Zevi Derza Körfezini teşkil eder.

Baltık Denizi: Botni, Finland, Riga Körfezlerini ihdas eyler.

İrlanda Denizi: Britanya ve İrlanda Adaları arasında tahaddüs etmiştir.

Manş

Biskay Denizi: Buna Gaskonya körfezi dahi derler.

Bahr-i Sefid: Bu deniz bahr-i muhitler derecesinde büyük değilse de 3 kıtanın dâhiline doğru girmiş ve mezkûr kıtaların aksamı arasında mühim şubeler ihdas ve sevahilinde ticaretgâh beldeleri ve işlek limanları havi olduğundan adeta bir ticaret havzı mesabesinde dir.

Bahr-i sefidin fırtınası az ve binnisbemed ve ceziri mahdud olduğundan Kurun-i Vusta(Orta Çağ)da dahi fevkalade ehemmiyeti vardı. Amerika kıtasının keşfi ve Ümit Burnu yolunun bulunması bir dereceye kadar ehemmiyetini tadil eylediyse de Süveyş Kanalı'nın açılması üzerine yine ehemmiyet-i sabikasını iktisab eylemiştir.

Küre-i arzda mevcut sefain-i ticariyenin onda birisi bahr-i sefidde sahil olan devletlere aittir.

Bahr-i sefidten hasıl olmuş olan denizler ve körfezler ber-vech-i atidirler:

Tirenyen Denizi:

Yunan denizi: Toranto ve Lupant körfezlerini ihdas etmiştir.

Adriyatik Denizi

Ada denizi: Selanik körfezini ihdas eyler.

Marmara denizi**Karadeniz (Bahr-i Siyah)**

Azak denizi: Karadeniz'den teşekkül etmiştir.

Ceneviz denizi: Akdeniz'den peyda olmuştur.

Lyon körfezi: Keza Akdeniz'in şubesidir.

ADALAR

Avrupa kıtasının en mühim ve mütearif olan adaları Bahr-i Sefid ile Bahr-i Muhit-i Atlasî'dedirler. Bahr-i Müncemid-i Şimali'deki adalar hali ve ehemmiyetten aridirler.

Avrupa'nın meşhur adaları şunlardır:

Siklad: Yunan devleti idaresinde ve adalar denizinde Cezayir-i müctemiadır.

Cezayir-i Seba: Keza Yunan idaresinde Yunan denizindedir.

Girit: Akdeniz'dedir. Devlet-i Aliyye'ye aittir.

Mora: Yunan memleketinden ayrılmıştır.

Sicilya: İtalya devletine tabidir.

Korsika: Fransa'ya aittir.

Sardunya: İtalya'ya aittir.

Malta: İngiltere devleti idaresindedir.

Bolear: Akdeniz'de İspanya devletine müteallıktır.

Britanya: Bahr-i Muhit-i Atlasî'de ikisi büyük olmak üzere Shetland, Orkad, Hibrid gibi maateferruat 500'ü mütecaviz adalardır.

Danva: Baltık ve Şimal denizleri arasındadırlar.

Lofoten: İsveç ve Norveç memleketleri cenubunda ve Bahr-i Şimaldedir.

Spitzberg**Novaya zamlya**

Kalgoif: Bahr-i Müncemid-i şimalidedirler.

YARIM ADALAR

Avrupa kıtasının yarım Adaları umumiyetle dağlıktır. Ve İskandinavdan ma adası Bahr-i Sefid'e sahil ve cenuba müteveccihdirler.

İsimleri şunlardır:

İskandinavya: Kitanın şimal'in de olup üzerinde İsveç ve Norveç hükümetleri vardır.

İspanya: Afrika kıtasına karşı ve Bahr-i sefid ile Akdeniz arasındadır.

İtalya: Adriyatik ve Trenyen denizleri arasında ve çizme biçimindedir.

Balkan: İtalya'ya karşıdır.

Kırım: Karadeniz ile Azak denizi arasında olup Pirekop veya Orkop berzahıyla karaya muttasıldır.

BOĞAZLAR

Meşhur boğazlar şunlardır:

Karadeniz Boğazı(İstanbul Boğazı): Bahr-i Siyah ile Marmara'yı birleştirir. Nihayetinde İstanbul şehri vardır.

Çanakkale Boğazı: Marmara ile Adalar Denizi arasındadır.

Bonifacio: Korsika ve Sardunya adaları arasındadır.

Septe-Cebelitarık: İspanya ile Amerika arasında olup Bahr-i Sefid ile Bahr-i Muhit-i Atlasi'yi birleştirir.

Padikala(Dover): Şimal ve Manş nam denizleri birleştirir.

Şimal kanalı: İrlanda Denizi'nin methalleridir. Genişliğine binaen kanal denilmiştir.

Saint George Kanalı

Danvaz Boğazları: Sonda, İskacirrak, Kanga büyük bilet küçük bilet namları ile beş boğazdır. Baltık ve Şimal denizlerini birleştirirler. Kiel kanalı dahi Baltık Boğazları meyanındadır.

YER ŞEKİLLERİ

Ovalar Yayla ve Dağlar: Avrupa kıtasına kuşbakışı ile bakıldığı takdirde şark tarafının gayet geniş ve düz bir ova ve aksam-ı sairesinin dağlık olduğu müşahade olunur.

Baltık Denizi'nin cenubundan itibaren Karadeniz'e kadar bir hat çekilmiş farz edilir ise bunun şarki düz Rusya ovasıdır.

Kıtanın dağlık kısmı ile Ova kısmı Tefrik edilmiş olur.

Rusya ovasından maada Baltık ve Şimal denizleri sevahili de Ova olduğu gibi İskandinavya Yarımadası dağlık semte ait olmakla bu taksimden hariç kalır.

Rusya Ovası Valday ve Ovalı tepeleri ile biraz arızalanmış ise de irtifaları 300 metreyi müteceviz olmadığından bu kadar irtifanın ehemmiyeti yoktur.

Kıtanın dağlık semti bütün yarımadalar ile vasita ve Cenuba kurbiyet mahalleridir.

Bir kıtanın en mürtefa dağları kıtanın imtidâd-ı istikametini takip eden silsile olması coğrafya-ı Tabii kavaidinden olduğundan Avrupa'nın en mürtefa silsilesi Alpa silsile-yi cibali olmak lazım gelir.

Filhakika Alpa'nın istikameti kıtanın istikamet-i imtidâdı olan şimal-i şarkından cenub-i garbiye doğrudur.

Alpa Dağları üzerinde 5000 metreyi karip Dağlar (Akdağ) ve yaylalar ve vadiler olduğu gibi etrafa sevk ettiği kullar, şubeler ve rabitalar vasıtası ile bütün vusta Avrupa'yı ve cenubi şibh-i cezireleri doldurduğundan bu yığına Avrupa selasil-i cibalinin akde ve merkez teşaubu tabir edilmek münasiptir.

Alpa'nın vusta Alpa, bahri Alpa, şarki Alpa, Alp denbarik gibi mühim şubeleri vardır.

Bilcümle sisileler İsviçrede tecemma etmişlerdir.

Avrupa'nın meşhur silsileleri bervech-i atidir:

Sevden: Fransadadır.

Vojlar: Fransadadır.

Jura: Fransadadır.

Şuvarz vald: Almanya dağlarıdır.

Erz Kebirin: Almanya dağlarıdır.

Hartz: Almanya dağlarıdır.

Sevdet: Almanya dağlarıdır.

Behmerold: Almanya dağlarıdır.

Karpat: Avusturya'dadır.

Transilvanya: Avusturya'dadır.

Balkan: Balkan şibh-i ceziyesindedir.

Şar: Balkan şibh-i ceziyesindedir.

Apenin: İtalya yarımadasındadır.

Pirene: Fransa ile İspanya arasındadır.

Kantabria: İspanya şibh-i ceziyesindedirler.

Sierra Nevada: İspanya şibh-i ceziyesindedirler.

Sierra Morena: İspanya şibh-i ceziyesindedirler.

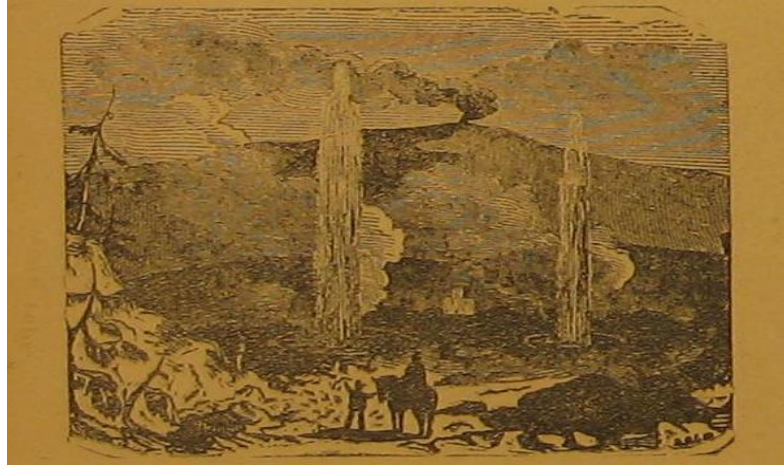
Ural: Avrupa'yı Asya kıtasından fasl ve tefrik etmiştir.

Kafkas Dağları

Yanardağlar- kürre-yi arzın volkan mıntıkasının sevhil ve sevhile karib mahaller olmasına nazaran Avrupa'nın volkanları dahi adalarda ve sevhile karib mahallerdedir.

Avrupa kıtasının meşhur volkanları şunlardır:

Hakla: İzlanda adasında olup civarında gayzer denilen meşhur sıcak su fovaraları vardır ki manzaraları şayan-i hayrettir.

İzlanda gayzerleri

Etna: Sicilya adasındadır.

Vezuv: İtalya şibh-i ceziyesindedir.

ENHAR-İ MEŞHURE(MEŞHUR NEHİRLER):

Avrupa kıtasının en büyük ve meşhur nehirleri şarkta waldy tepelerinden garpda Alpa silsile-i azimesinden zuhur ederler.

2. Derecede olan civardaki birçok nehirlerin menbağlarını teşkil ederler.

Avrupa'nın en büyük nehri Volga ve en mühim ve kıymetli nehri ise Tuna'dır.

Volga Nehri 3500 ve Tuna nehri 2850 kilometre uzunluğundadır.

Tuna nehri: Almanya dağlarından Forevar Nam dağlarından iki kol olarak zuhur ederek Almanya Avusturya ve Macaristan Sırbistan ve Romanya ve Bulgaristan'dan geçip 3 ağızla Karadeniz'e karışıyor bu nehir vusta-yi Avrupa ile şark-ı Avrupa arasında pek mühim bir tarik-i ticarettir. Macaristan'ın pek büyük kısmında vapurlar ve gemiler işler ve etrafından aldığı kollar ve şubeler vasıtasıyla icra olunan münakalat bu havza-ı cesimenin ticaretini temin eyler.

Tuna'nın ehemmiyeti zamanımıza münhasır değildir Ticaret ve askerlik hususlarında pek mühim roller oynamıştır Devr-i istila-yi Osmaniye'de Macaristan'a duhul eden Osmanlı ordularının bilcümle mühimmat ve levazımatı Tuna'da bulundurulmuştu İnce donanma vasıtasıyla sevk edilmiştir.

Velhasıl Tuna nehri Ticaret ve sevk-ül ceş ve tarih nazarında pek kıymetli bir nehirdir.

Avrupa kıtasının diğer nehirlerini şimal ve Şimal-i garbi ve Cenup ve Cenup-i şarki versanları namıyla iki maile dâhilinde tadad edeceğiz:

Şimal ve şimal-i garbi mailesi enharı şunlardır:

Peçevra: Bahr-i mincemid-i şimaliye dökülür.

Mezen: Bahr-i Ebyaz'a dökülür.

Dvina-yi şimali: Bahr-i Ebyaz'a dökülür.

Neva: Bahr-i Baltık'a dökülür.

Done: Bahr-i Baltık'a dökülür.

Neyemen: Bahr-i Baltık'a dökülür.

Vistol: Bahr-i Baltık'a dökülür.

Oder: Bahr-i Baltık'a dökülür.

Tayms: Britanya Adasında olup şimal denizine dökülür.

Ren: Şimal denizine dökülür.

Vezere: Şimal denizine dökülür.

Eskot: Şimal denizine dökülür.

Sen: Fransadan geçer Manşa dökülür.

Lovar: Bahr-i muhit-i Atlasiye karışır.

Garon: Bahr-i muhit-i Atlasiye karışır.

Menho: Bahr-i muhit-i Atlasiye karışır.

Tac: Bahr-i muhit-i Atlasiye karışır.

Vadiyilanh: İspanya şibh-i ceziresinde cari olup bahr-i muhite dökülür.

Vadiyil kebir: İspanya şibh-i ceziresinde cari olup bahr-i muhite dökülür.

Revn: Alpadan zuhur ile Akdenize karışıyor.

Teyber: İtalya yarım adasında cereyan ile birincisi Trenyen diğer ikisi Adriyatik denizine karışır.

Po: İtalya yarım adasında cereyan ile birincisi Trenyen diğer ikisi Adriyatik denizine karışır.

Adij: İtalya yarım adasında cereyan ile birincisi Trenyen diğer ikisi Adriyatik denizine karışır.

Dinyester: Rusya enharından olup Bahr-i Ebyada karışırlar.

Dinyeper: İtalya yarım adasında cereyan ile birincisi Trenyen diğer ikisi Adriyatik denizine karışır.

Don: Azak denizine dökülür.

Volga: Bahr-i Hazara mansıb olur.

Ural: Bahr-i Hazara mansıb olur.

GÖLLER

Avrupa kıtasının Göl sahası dağlık semtler olup onlarda İsviçre İskandinavya, İtalya ve Balkan şehirleri ile şimal garbi-yi Rusya'da kâin Baltık havzasıdır.

Bu göllerin meşhur olanları şunlardır:

Ladoğa

Oneğa

Peypos:

Sayma: Rusya gölleri olup Baltık denizi havzasındadırlar.

Vener

Vetter

Molar: İskandinavya gölleridirler.

Konstanes:**Zürih**

Noşatel: İsviçre gölleridirler.

Kom

Gared: İtalya şibh-i ceziresindedirler.

İşkodra:**Yanya:**

Ohri: Balkan şibh-i ceziresinde memalik-i Osmaniye dâhilindedirler.

COĞRAFYA-Yİ SİYASİ**Avrupa'daki hükümetler**

Avrupa kıtasında büyük küçük yirmi kadar hükümet vardır.

Bunlardan Rusya Avusturya Almanya devlet-i Osmaniye imparatorluk Fransa ile İsviçre Cumhuriyet, Karadağ prenslik, Lüksemburg grandüklük, sairleri krallıktır.

Cümlesi usulü dairesinde idare olunurlar. Kezalik Avrupa hükümetleri meyanında 6 devlet nüfuz ve iktidar ve kesret-i asker ve donanma ve Servet-i Milliye ve vüsat-i ticaret ile şöhret şiyar olduklarından bu altısına düvel-i Muazzama derler. Düvel-i Muazzama İngiltere Rusya Almanya Avusturya ve Macaristan ve İtalya'dır.

Bütün kıtanın ve tabiri diğer umum küre-i arzın Pergel-i siyasisi Düvel-i Muazzama'nın elinde olduğundan harita-i siyaset bu altı devletin eyadi-yi kudret ve mahareti ile çiziliyor. Avrupa hükümetini mevki itibariyle nazarı mütalaaya almak için bunları kıtavi ve cezirevi namlarıyla iki kısma ayırmak lazımdır.

Kıtavi olanlar yani usulü kıtada bulunanlar; Rusya, Avusturya, Almanya, Fransa, İsviçre, Belçika ve Flenk hükümetleri ve Lüksemburg Dukalıdır.

Cezirevi olan hükümetler Ada ve yarımadalar üzerindedir. Bunların esamisi de; İngiltere (Adalardadır), Devlet-i Aliyye, Bulgaristan, Romanya, Sırbıye, Yunan, İtalya, İspanya, Portekiz, İsveç, Norveç, Danimarka, Krallığı ile Karadağ prensliğidir.

Yarımada ve adada bulunan devletler**İngiltere**

İngiltere Britanya Cezayir-i mecmuası üzerinde muazzam bir krallıktır. beş kıtada olan pek vasi müstemlekatı ile beraber (387 nüfusu) gerek nüfusça ve gerek vüsat-i arazice Kuvve-i bahriye, ticaret ve sanat ve servetçe dünyanın birinci Devleti sayılır. Avrupa'daki mevkiine nazaran İngiltere Krallık ise de pek zengin ve Mühim olan Hint müstemlekesine nispetle İngiltere hükümetine:

İngiltere Krallığı ve Hindistan İmparatorluğu denir. İngilizler Tüccar bir millet olup Dünyanın her yerinde İngiliz gemileri işler. Azametli donanması bütün denizlere hâkimdir İngiliz bayrağı Cihan'ın her bir semtinde tanınır İngiltere'nin yalnız Avrupa'daki memleketinde 45 milyon nüfusu vardır.

Gemi inşasında demir ve çeliğe dair imalatından kömür ihracatında İngiltere rekabet kabul etmez İngiltere maliyesi pek zengindir. Bütçesi güzel göz önüne getirildikçe dehşetli yekûnu insanı hayretlere duçar eder.

Londra

İngiltere; asıl İngiltere, İskoçya, Gal, İrlanda namıyla Dört kısma ve her bir kısım kontluk denilen sancaklara münkasımdır.

İngiltere'nin payitahtı Londra Şehri Cesisidir. Times Nehri ağzında olan bu şehir dünyada olan şehirlerin En cesimi ve kalabalıktır.

4.500.000 nüfusu fabrikaları, ebniyeleri sokakları hâsıl imamuriyetinin numunesini gösterir.

İngiltere'nin Asya'da Hindistan Afrika'da Ümit Burnu ve Afrika-yı cenubi dâhilinde Amerika'da Kanada Avustralyada birçok Adalar ile Felemenk-i cedidede pek azim müstemlekeleri vardır.

Bilad-i meşhuresi: Bilocümle müstemlekatı ile beraber asıl kıtada olan meşhur İngiliz şehirleri bervech-i atidir:

Nüfusu

Liverpool: 518000 İngiltere'nin ikinci beldesi ve ticaret limanıdır. Ve pamuk ticaretinin merkezidir.

Manchester: 703000 Pamuk mencusat fabrikalarını şamildir.

Birmingham: 471000 demir çelik ile şöhreti vardır.

Liddes: 216000 yük mensucatu ile meşhurdur.

Sheffield: 325 000 çelik fabrikaları ve çakı imalatıyla şöhreti vardır.

Glaskov: 658000 İskoçya'da pek ziyade ticaretgâh ve sanatkâr bir belde olup dört bin kadar fabrikayı şamildir.

Edinburgh: 263000 bu şehir de ilim ve marifet pek müterakkidir. Semt-i şimalinin annesi hükümdedir. İskoçya'nın da merkezidir.

Dublin: 352 000 İrlanda merkezi ve umum cezire şimendiferlerinin merkezidir.

Cardiff: Gal kısmında kömür ihracatıyla maruftur.

Kalküta: Asya'nın bilad-i azimesinden ve umum İngiliz müstemlekatının merkezidir.

Bombay: Hindistan'da pek mühim ve işlek bir iskele olup Hint-i garbi ticaretinin mahrecidir.

Cape Town: Afrika'yı cenubide İngiliz müstemlekesinin merkezidir.

Sydney: Avustralya'da Felemenk-i cedidin merkezidir.

Montreal: İngiliz Amerika'sının merkezidir.

İberik Hükümetleri

İberik şibh-i ceziresi üzerinde İspanya ve Portekiz devletleri vardır.

İspanya, cezirenin şarkında ve Portekiz, garbındadır. Cezirenin beşte dördü İspanya'ya aittir.

Madrid

İspanya Krallığı

Bahr-i sefid hükümetlerinden sayılan İspanya krallığı iberik yarım adasının kısm-i azamı üzerinde dağ ve yaylaları şamil bir memlekettir.

Nüfusu 17.500.000'dir.

Araplar zamanında iktisap ettiği servet ve mamuriyet ile bu günkü İspanyanın hali kabil-i kıyas olamaz.

İspanyada hüküm süren fakr ve zaruret Arapların zeval-i hükümeti ile bida edip taassup ve engizisyon cinayetleri bu memleketi harabezara çevirmiş ve Endülüslüler zamanındaki hali bir daha iktisap edememiştir.

Bir vakitler umum Avrupalılara mekteb-i ilim-ü irfan olan bir memleketin, bugünkü haline acımamak elden gelmez.

Nice asırlar zulmet-i mechuliyet altında kaldığı halde cihan medeniyetine koca bir kıta-yi azime kazandırmış olan Kristof Kolomb mesaiyi kaşifhanesine İspanya'nın sayesinde muvaffak olmuştur.

Evvelleri pek azim müstemlekeye malik olan İspanyanın elinde şimdi Afrikada sahra sahilinde ve Gine Körfezinde birkaç parça arazi kalmıştır.

Kanarya adalarıyla Akdeniz'deki adaları müstemleke meyanında değillerdir.

Meşhur Şehirleri

Barselona: Akdeniz sahilinde İspanyanın ikinci Beldesidir.

Sevilla: medeniyet-i Arabiyyeyi irae eden asarı ile malamaldır.

Malaga: şarabının nefaseti ile meşhurdur.

Granata: Ben-i Ahmer devlet-i islamiyesinin merkezi idi.

Kadiks: Harp limanıdır.

Kurtuba: Araplar zamanında pek mamur ve şirindi.

İspanya'nın servet-i tabiiyesi pek ziyadedir cenupta kurşun madenleri, ormanları büyük bir servet teminine kâfidir kartajalılar burayı temlik ettikleri zaman teknil maden ve ormanları işlettirerek azim servet Peyda etmişlerdi.

İspanya'nın her noktasına bakılsa asar-ı nadire-yi İslamiye'nin ulviyet ve azameti enzar-i hayrette numayan olur camiler Köprüler sarayların tahribat edilmeden masun kalan bakaya ve enkazı Avrupa erbab-ı Hüner ve marifetini hayretlere gark ve emsalini vücuda getirmekte acizlerini itirafa mecbur eder

Portekiz Krallığı

İberik Yarımadası'nın kısm-ı garbisinde ve Bahr-i Muhit-i Atlasi sahilinde vaki küçük bir hükümettir. Payitahtı Tejo Nehri ağzındaki Haliç'te kain Lizbon şehridir ki Araplar zamanında Bunun ismi İşbona idi. Bilad-ı meşhuresinden olan Porto şehri ismini memlekete tamim etmiş ve porto'dan portakal veyahut Portekiz olmuştur. Portekiz devletinin nüfusu 5 buçuk milyon ise de Asya'da Hindistan'da ve Malezya adalarında ve Amerika-yi cenübide vaki Angola ve Tangola ve şarkta kain Mozambik memleketlerindeki müstemlekat-i cesimesindeki nüfusuyla beraber 22 milyona balığ olur.

Lizbon şehri

Afrikanın garbında kâin Asur ve Madeira adaları Avrupa'da olan Portekiz memleketine ait olduğundan müstemlekattan mahdud değildirler.

Andora Cumhuriyet-i Seğiresi

İberik şibh-i ceziresinde ve Pirene dağlarının arasında vaki küçük Andora cumhuriyeti Fransa ile İspanyanın himaye-i müşterekesi altındadır.

İtalya Krallığı

İtalya krallığı İtalya yarım adası ile Bahr-i Sefidin cezair-i azimesinden olan Sardunya ve Sicilya adaları ve birtakım ufak tefek diğer bazı küçük cezirelerden mürekkebirdir.

Nüfusu 34.000.000dur.

İtalya'nın şimal semtleri alehusus Po Nehri vadisi ziyadesiyle mahsuldar ise de kısm-ı cenubisinde kuraklık hükümdür bilcümle Avrupa'yı cenubi yarım adaları gibi İtalya'nın Afrika kıtasına karşı bulunması iklimine tesirat-ı azime ita eder. Afrika'nın sahrayı ateşisini yalayıp gelen ve sulanu denilen Bad-ı Semum mezruatı bir anda yakıp kavurmaya kifayet eder bundan evvel İtalya şibh-i ceziyesinde müteaddit hükümetler vardı. Asr-i ahirde bir fikr-i vatanperveri İtalyanları ittihadı mecbur ettiğinden bugün İtalya Krallığı Nami ile büyük bir hükümet vücuda gelmiştir. İtalya Krallığı Bahr-i sefidin muvazene-yi siyasiyesini tadil edebilecek bir mevki işgal ettiğinden Bahri devletler meyânında ehemmiyeti azimesi vardır. Payitahtı Roma şehridir ki bu şehir tarih nazarında mühim Vekayie cevelangah olduğundan erbab-ı Maarif için yabancı bir isim değildir.

Bir zamanlar hükümet-i cismaniye ve Ruhaniyesi ile Avrupa'yı zir ü zeber eden Katolik mezhebinin reisi olan Papa nüfuz-i cismaniyeden tecerrüt ettikten sonra Roma'da Vatikan Sarayı'nda ikamet etmektedir.

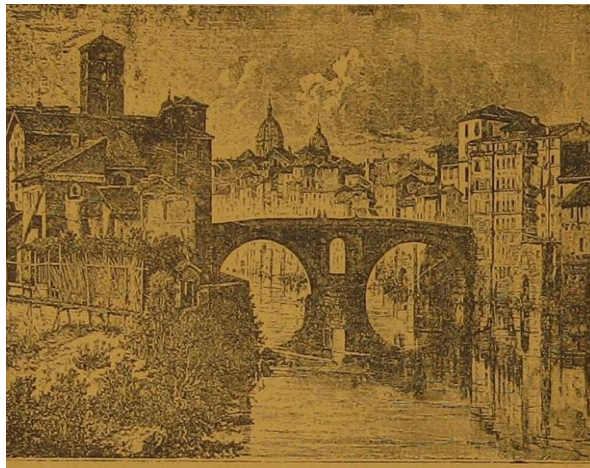
Meşhur Şehirleri

Vezüv yanardağı kurbunda vaki Napoli ticaret-i bahriyesi ve vaktiyle Akdenizde hâkim bir cumhuriyetin merkei olmakla müştehir Ceneviz ve Adalar üzerinde müesses Venedik ve Floransa ve Sicilya'nın merkezi olan Palermo ve Sardunya'nın merkezi olan Kagliari nam şehirlerdir. İtalyanın Bahr-i Ahmerde Afrika sahilinde ehemmiyetsiz müstemlekesi vardır.

Balkan Şibh-i Ceziresi Hükümeti

Balkan şibh-i ceziresi- Avrupa'nın Bahr-i sefide doğru uzanan üç büyük yarımadasından şarkdaki büyük şibh-i cezireye üzerindeki Balkan dağlarına nispetle Balkan şibh-i ceziresi denilmiştir.

Roma

Mevki ve vaziyeti itibariyle Balkan şibh-i ceziresi Avrupa'da gayet mühim bir mevki-i siyasi ve iktisadi ve tarihi haizdir.

Berr-i atikin diğerk iki parçası olan Asya ve Afrika'ya kurbiyyeti onlarla ve bittealluk Aksa-yı şarkıye ile münasebat-i daime teessüsüne müsait olduğundan Balkan şibh-i ceziresinin ehemmiyeti kurun-i vustada dahi takdir olunmuştur.

Balkan şibh-i ceziresinin kuvve-yi enbatiyesi ikliminin letafeti servet-i tabiiyesinin tenevvü ve kesreti cihetle Avrupa'nın pek güzel mevkiindedir.

Balkan şibh-i ceziresinde 20 milyonu müteceviz ahali vardır. Bu ahali Türk, Arnavut, Rum, Bulgar, Sırp, İslav, Ulah, Romen, Yahudi gibi akvam-i muhtelifeye münkasımdır.

Balkan şibh-i ceziresinin taksimat-i siyasiyesi- Balkan şibh-i ceziresi üzerinde Devlet-i Aliyenin Avrupa-i Osmani kısmı ile Yunan, Sırp, Bulgar, Romanya krallıkları ve Karadağ prensliği vardır.

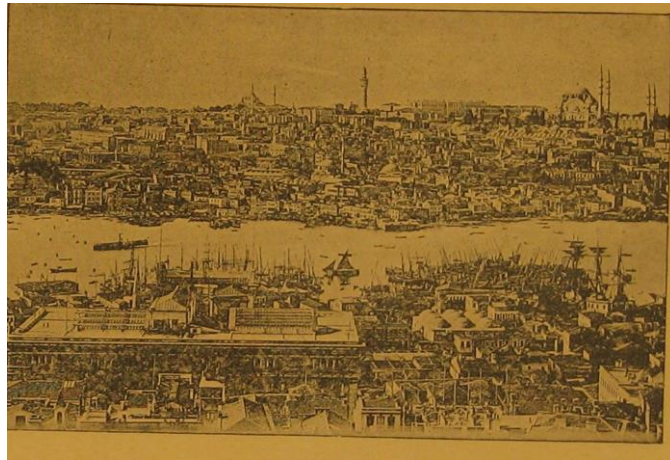
Nüfus	Arazi	
Devlet-i Aliyenin Avrupa (murabba km)		
Osmani kısmı	6.800.000	170.000
Romanya	5.400.000	131.000
Sırbıye	2.313.000	48.303
Bulgaristan	3.310.000	99.000
Yunanistan	2.433.000	64.679
Karadağ	237.000	9.080

Devlet-i Osmaniyye

Devlet-i Osmaniyye, Avrupa Asya Afrika kıtalarında pek cesim araziye sahip büyük bir devlet olup Balkan şibh-i ceziresi üzerindeki kısmına Avrupa-i Osmani derler.

Osmanlı devleti bir hükümet-i meşruta ile idare olunup hükümdar olan zat bütün İslamların halifesi unvanını dahi haizdir.

Pay-i tahtı Darül-hilafet dahi denilen İstanbul ve Konstantiniyye şehridir ki Karadeniz Boğazının nihayetinde havası ve manzarası güzel mevkiisi gayet latiftir.

İstanbul

Altın boynuz denilen Limanı dünyada emsalsizdir.

Meşhur şehirleri

Edirne: 70 bin nüfuslu ticaret ziraat ve askeri merkezidir. Meriç Nehri içinden geçer.

Selanik: Adalar denizinden hâsıl olan bir Körfez ortasında 150.000 nüfusu havi ticaret gah ve umum Makedonya'ya hâkim bir mevkidir.

Manastır: Vusta-yi Arnavutluk'un Merkezi sayılır. 250.000 nüfusu havidir.

İskodra: Garbi Arnavutluk'un merkezidir. Viyana Nehri ile İşkodra Gölü üzerindedir.

Yanya

Romanya Krallığı

Balkan hükümetlerinin en şimalinde ve Tuna Nehri ile Transilvanya Dağları arasında Berlin Muahedesi ile istiklaliyet kazanmış bir hükümettir. Berlin muahedesinden evvel Devlet-i Osmaniye'ye tabi Eflak ve Boğdan mürekkeb memleketeyn namıyla bir beylikti.

Romanya memleketi pek meşhur bir çiftçi memleketidir. Tuna Ovasında ve Eflak kısmında gayet mebzul arpa buğday yetiştirilir. Dağlarındaki ormanlardan kereste kat' ve imal olunarak harice gönderiliyor. Altın gümüş bakır kurşun madenleri petrol membaları mebzuldür. Romanya gazları adeta Bakü membalarına karşı ehemmiyetli bir rakiptir. Oldukça mühim şimendiferleri olduğu gibi cenup hududunu teşkil eden Tuna nehri de mükemmel bir ticaret yoludur.

Ağzları Romanya memleketinde olduğu için Tuna'dan en ziyade Romanya istifade ediyor.

Payitahtı Bükreş şehridir ki Dimbovica suyu üzerinde 250.000 nüfusu müştemil güzel ve müstahkem bir beldedir.

Avrupa-i Osmaniye

Avrupa-yi Osmani

Diğer meşhur şehirleri Boğdanın merkezi olan Yaş (66.000)ve Tuna üzerinde zahire ticareti için Merkez olan Kalas, Ebrail ve Bahr-i siyah sahilinde gayet muntazam Köstence ve sairedir.

Senenin 3 ayından gayrı aylarda Tüccar vapurları Ebrail ve Kalasa kadar nehir içinde hareket ederler.

Sırp Krallığı

Sırbistan Krallığı da Berlin muahedesi ile vücuda gelen hükümetlerdendir. Tuna ile Sava nehirleri ve Tuna'ya karışan Morova suyu memleketi sulayıp ziraata kuvvet verirler Ziraat hususunda Romanya derecesinde değilse de gayet vasi olan meralarında gayet çok Hayvanat sürüleri beslenir. Canavar ihracatı ticaretinin büyük bir kısmını hâsıl eder. Dağların yamaçlarında ve tepelerinde sık ormanları vardır. payitahtı Tuna ile Sava'nın birleştikleri mahalde kain Belgrad şehridir bu belde tarih-i Osmanimize yabancı değildir.

Osmanlı devr-i istilasında Macaristan'a saldıran Osmanlı orduları Belgrad'da Kışla ve bu orduların usul harekâtını teşkil eder idi. Kalesi'nin metaneti bir vakitler dillerde destan hükmünde idi.

(159.000)

Niş Kasabası meşhur ve Ticaretgah bir mevkidir. karakoyvaç şehri eski payitaht idi.

Bulgaristan Krallığı

Eski Tuna vilayetimiz olan Bulgaristan Osmanlı Rus muharebe-i ahiresi neticesinde teessüs etmiş bir hükümettir.

Berlin muahedesi Balkan şibh-i ceziresindeki memleketimizi parçaladığı sırada Bulgaristan'ı devletimize tabii bir prenslik ve Balkanlar'ın cenubunu da muhtariyet ile idare olunmak şartıyla bir vilayet-i muhtari haline ifrağa karar vermiş idi.

Bulgarlar bir fikir-i teceddüt karane ile memleketlerini tanzim ve imar etmeye ve Avrupa Terakkiyat-ı hazırasını iktibas ile memleketlerine tatbik ederek pek az bir zamanda büyük bir assar-i terakki gösterdiklerini unutmayalım.

Bulgar kavmi tarik-i terakkide suratli hatvelerle ilerledikçe Balkanlar'ın cenubundaki hemcinsleriyle İttihat etmek üzere 1885 tarihinde Filibe'de bir ihtilal çıkarmışlar ve birdenbire balkanları aşip hilâf-ı tabiiyet olarak Rumeli-i şarkıyı istila ile ilan-ı İttihat eylediler.

Devr-i Sabık kemal-i aczinden bu hale seyirci olmakla kaldı. Gözümüzün önünde tehaddüs eden ve Berlin muahedesi nin hükmünü ayakaltına almış olan şımarık Bulgarlara düvel-i Muazzama da hiç ses çıkarmamıştı.

Avrupa Bulgarların harekâtı'nı ve ahut şekinane muamelatını nazar-ı müsamaha ile gördükçe büsbütün yüze çıkmışlar idi ve hükümet-i sabıkamızın meskenet politikası bu kavmin büyük büyük ümitlere düşürdüğünden bu defa ilan-ı hürriyetimizin ve 31 Mart vakası'nı fırsat ittihaz ederek İstiklallerini ilan ve hürriyetlerinin bize ve Avrupa'ya da tasdik ettirdiler. Hadise-yi irticân açtığı gayr-i kabil-i iltiyam yaraların en müthişlerinden birisi de buydu. Vatanımızı zalim ellerden kurtarmak istediğimizden Bulgaristan'ın tasdik-i İstiklali zaruri idi. Bulgaristan pek mükemmel bir ziraat memleketidir. Sanat ve ticaret hususunda dahi daima asar-i terakki göstermektedir. Tuna Nehri ve Karadeniz sayesinde büyük bir ihracatı vardır şimendifer hatları memleketi ihya etmiştir.

Payitahtı **Sofya** şehridir Tuna üzerindeki vapurların merkezi olan Rusçuk ve zahire ambarlarını havi Şumnu şarkı-i Rumeli'nin merkezi olan Meriç nehri üzerinde Filibe Karadeniz sahilinde Ticaret limanları olan Varna ve boğaz şehirleri maruf beldelerindendir

Bulgaristan Bulgarlar ile meskûn olup 500.000 kadar da Müslüman kalmıştır.

Bulgarlar Ortodoks mezhebindedirler. Krallarını Rusları takliden Çar unvanını verirler.

Yunanistan

Balkan şibh-i Ceziresinin en cenubi hükümetidir.

Memleket şibh-i Cezire'den bir kıta ile Mora Adası ve Siklad (?) ve Cezayir-i Seba denilen adalardan ve Eğriboz ceziresinden vücuda **Yunan Krallığı** gelmiştir.

Ecdadımızın kuvve-i kahiresi ile kan pahasına feth olunan bu memlekette tesip ve ihmal ve su-i idare neticesi olarak elimizden çıkmıştır. Rumların öteden beri besledikleri amal-i İstiklal Mora havalisini taht-ı itaatde tutan ve kuvve-yi tedibesi ile mecbur-i sükûnet eden meşhur Tepedelenli Ali Paşa'nın katli üzerine Rusların muaveneti ve Avrupa'nın himayesi ile Sultan Mahmut-i Sani zamanında birdenbire feveran ederek bütün Rumlar ayaklandılar ve neticede Yunan hükümetini tesise muvaffak oldular Mora ve Adalar ve Mora'nın şimalinde küçük bir devlet vücuda getirdiler ise de bu yaramaz komşumuz yerinde duramayıp daima besledikleri Fikr-i azimi Hayalhânelerinde tecessüm ettirerek devletimizin her galesinden istifadeye çalışmakta ve Berlin muahedesinin verdiği bu Hediye ile dahi Kanaat etmeyerek Bu defa eczayı memalikimizin en kıymetdar bir parçası olan Girit Adası'nı almak üzere türlü türlü entrikalara teşebbüs etmektedirler.

Yunanistan Adalar'dan ve birçok şibhi Cezire ve burunlar ve körfezlerden müteşekkil Olması hasebiyle Ziraat ve sanayiden behredar olamayıp ahalsinin yegâne meslek ve iştigalleri ticaret-i bahriye ve gemiciliktir.

Teşkilat-ı arazinin bu müsaadesinden hakkıyla istifade ederek Yunan akvamı filhakika ticaret-i bahriyede Terakki etmişler ve mevcudiyetleriyle gayr-i münasip surette sefain-i ticariyeye Malik olmuşlardır. Yunanistan'ın merkezi tarihçe meşhur olan Atina Pireye demiryolu ile merbuttur.

Yunan'ın en mühim ve Ticaretgah-i mevkileri Atina ve Pireden maada Şire ile Galostur.

Karadağ prensliği

Bu dahi Berlin muahedesinden istifade ile ilan-ı İstiklal etmiş pek küçük bir hükümettir. Karadağ pek ziyade dağlık ve ziraat ve ticarete gayri kabil bir memleket olup burada her şey hal-i iptidaiyededir. Karadağ'ın vüsat-i cesameti ve nüfusu krallık teşkiline müsait olmadığından müstakil bir prenslik ünvanına kanaat etmiştir.

Merkezi Çetine ve meşhur şehirleri Ulcinj ve Bar iskeleleridir.

İskandinav Şibh-İ Ceziresi Hükümeti

İsveç ve Norveç Krallıkları:

Avrupanın şimalinde vaki İskandinavya şibh-i ceziresi dağlık ve iklimi Barit bir memlekettir dağlarında Demir madenleri kereste ormanları çoktur. 7.100.000 nüfus ile meskun olup Danve ırkına mensupturlar. Şimal semtinde ve arazi-yi Kutbiyyede Lapon akvamı Göçebe halinde yaşarlar bu kıtada İsveç ve Norveç namında iki devlet vardır İsveç zirai ve Norveç ticari bir memlekettir.

İsveç'te 5.620.000 ve Norveç'te 2.098.000 ahali vardır.

İsveç kralının paytahtı Stockholm 295.000 ve Norveç'in Hristiyan şehirleridir 23.000.

12. Şarl Demirbaş

İsveç'in vaktiyle devletimizle münasebet-i hasenesi vardı. Kral 12. Şarl dahi Rusya kralı Deli Petro mağlup olarak devlet-i Osmaniye'nin himayesine iltica ile senelerce memleketimizde misafir kalmıştı.

Danimarka krallığı

İsveç ve Norveç'in karşısında ve Adalar üzerinde olan Danimarka krallığı küçük bir hükümettir.

Payi tahtı Kopenhag şehridir.

Vusta-yi Avrupa devletleri

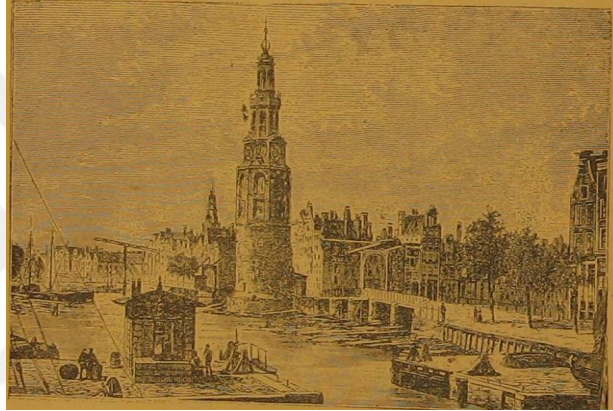
Kıta ve Adalar üzerinde olmayan hükümetler:

Almanya, Avusturya ve Macaristan, Rusya, Fransa, Belçika, Felemenk, İsviçre'dir.

Almanya İmparatorluğu

Vusta-yi Avrupa'da Cerman hükümet-i sağiresi 1870 de ittihad ederek Prusya Kralının taht-i idaresinde büyük bir imparatorluk vücuda getirdiler ki Prusya kralı umum Almanların imparatorudur.

Almanya imparatorluğu kudret-i askeriyece Avrupa devletleri içinde birinciliği ihraz etmiştir. Sanayi, ticaret ve kuvve-yi bahriyece dahi İngiltere'ye bile rekabete çalışıyor.

Amsterdam

Almanların nüfusu seneden seneye tezayüd ediyor. Bundan 10 sene akdem 41 milyon olduğu halde bugün 52 milyona baliğ olmuştur. Almanya'yı vücuda getiren Fransa'dan zabt olunan Alsas ve Loren eyaletinden maada büyük ve küçük 25 hükümettir ki ber-vech-i zir beyan olunmuştur:

- 1- Prusya krallığı merkezi umum Almanyanın pay-i tahtı olan Berlin ve meşhur şehirleri Kengsberg, Dançığ, Breslo Mağdaborg beldeleridir.
- 2- Baverya krallığıdır merkezi Münih
- 3- Sansonya krallığı merkezi Dresed
- 4- Votenberg krallığı merkezi Sutudgrad şehridir.
- 5- Büyük Dukalık
- 6- Bad büyük dukalığı merkezi Karlseruha
- 7- Hes büyük dukalığı merkezi Daremştad
- 8- Meklenburg
- 9- Oldenburg
- 10- Saksvaymer

7 prenslik ve dukalık bulunur

3 serbest şehir bulunur

Hamburg

Bremen

Lobek

1871 muharebesi neticesinde zabt olunan Alsas ve Loren vilayetinin merkezi Strazburg nam şehirdir. Müstemlekat-Almanya imparatorluğunun bir sürat-i harikada tekkesür eden nüfusu muhaceret meselesini icap ettirdiğinden her sene Amerika'ya külliyyetli muhacir sevk olunmaktadır.

Almanya devleti Amerika-yı cenubinin sahil-i garbisinde ve Zengibar cihetlerinde hatt-ı istiva altında gayet vasi müstemlekeye Malik olduğu gibi Okyanusya adalarından Bir haylisine de Malik olmuştur

Felemenk krallığı:

Felemenk memleketine Hollanda alçak memleket manasına olarak "Peyba" ve Nidırlanda dahi derler.

Şimal Denizi Sahili'nin denizden alçak bulunması sebebiyle Deniz sularının hücumu tabii olduğundan Felemenkliler bir takım setler inşası ile sahil tahkim etmişler ve bu İnşaat ile daima uğraşmakta bulunmuşlardır.

Ahalisine nispetle memleket gayet dar olduğundan felemenkliler deniz tarafına setlerin inşası ile denizler sularını ihraç ve oralara toprak vaz ile denizden yer kazanmaya bakıp biçmeye çalışıyorlar. Servet-i Tabiiye hususunda gayet fakir ise de ahalisinin say' ve gayreti sayesinde Felemenk akvamı saadet-i kemal içindedirler. Felemenk arazisinin müsaitliğine nazaran Asya ve Afrika ve Okyanusya kıtalarında gayet vasi müstemlekata maliktir ki mecmu-i nüfus müstemlekesi 33 milyona baliğ olur Avrupa'daki nüfusu 3.074.000 kadardır payitahtı Amsterdam 512000 nüfus ve meşhur şehirleri Rotterdam ve Lahey şehirleridir.

Belçika Krallığı

Eshot ve muz nehirleri ile sulanan Belçika memleketi bazı civarı müstesna olarak düz ve madeni kesir bir araziden ibarettir. Demiryolları kanalları adi ve şaseleri cihetle fevkalade mamuriyet keşfetmiş ve 6-7 milyon arasında olan nüfusu arazisine nispetle gayet çok olduğundan ve her murabba kilometresinde 228 nüfusu isabet eder) dünyanın en kalabalık yeri Belçikadır.

En zengin ve hasılatı kömür madenleri Belçika'dadır payitahtı Brüksel ve meşhur şehirleri: Envers Lij nam belgelerdir.

Kango, Afrika'yı vasatide kayin Kango serbest memleketi Belçika kralın taht-ı hükmündedir.

Fransa Cumhuriyeti

Fransa Avrupa'yı garbide Şimal Manş ve Akdeniz sahilinde Cumhuriyetle idare olunur bir memlekettir.

Şark ve şark-ı canub cihetleri dağlık ve Cihad-i sairesi düzdür. Ziraat Ticaret ve sanat hususunda fevkalâde müterakki olmakla beraber Servet-i Tabiiyesi kifayet mertebesinden dundur. Demir ve bir miktar kömür çıkar. İdare hususunda birçok inkılap geçirmiş tarihte pek çok sahifeler iştilal etmiş olan Fransızlar zeki ve akıllı ve çalışkan bir millettir dünyanın her kıtasında pek büyük müstemlekeye sahip olup Avrupa'daki nüfusu 40 milyona yakındır payitahtı 3 milyon nüfusu ve birçok mebani ve Asar-i medeniyeyi müessesat-ı ilmiye ve fenniye şamil Sen Nehri üzerinde kayin Paris şehir-i meşhurdur. 3.000.000 diğer meşhur şehirleri şunlardır:

Şimalde:

Lil 216.000 nüfusu havidir.

Haver: Amerika vapur postalarının merkezidir.

Roen

Gar ve garb-i cenubide: Bahr-i sefidde pek işlek ve mükemmel liman ve ticaret mevkileridir. 442000 nüfuslu.

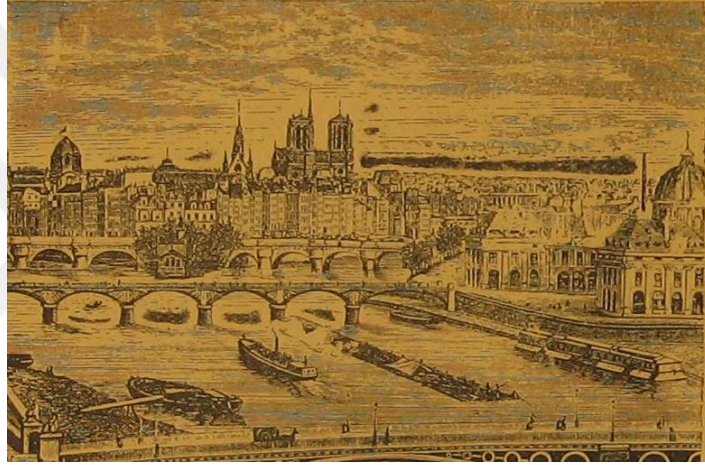
Nis: havasının letafeti meşhurdur.

Reyms

Sent ateyn: silah fabrikaları ile meşhurdur.

Tolon: tersane mevkiidir. 466000 nüfuslu

Bahr-i sefidde Korsika adası Fransa'ya tabi olduğu gibi Afrika'da Cezayir ve Madagaskar ve Asya'da Hint Çini ve Okyanusya'da ve Amerika'da birçok adalar Fransa müstemlekatının en mühimlerindenidir.

Paris

Avusturya ve Macaristan

Avrupa'nın tam ortasında büyük devletlerden biri de Avusturya ve Macaristan İmparatorluğudur isminden de anlaşılacağı üzere bu hükümet Avusturya ile Macaristan'dan mürekkeptir ve her ikisinin de İdaresi ayrı ayrı ise de hükümdarları birdir. Avusturya İmparatoru Macaristan'ın da kralıdır 50 milyona yakın olan ahalisinin kısm-ı azamı Macarlardır nemçeliler çek ve Hırvatlar Almanlar İtalyanlar Rumlar elhasıl milel-i muhtelif bu nüfusu vücuda getirmişlerdir.

Bu kadar çok anasır-ı muhtelifenin idare-yi vahidede ictiması Avusturya siyaset-i dahiliyesinin metanetini ve intizamına delalet eyler Macaristan vaktiyle kılıçlarımızla alınan bir kıtadır. Bosna ve Hersek ise Devr-i istilamızın hediyesidir.

Memleketimizdeki su-yi idare ve ahalimizdeki cehalet ve maarifsizlik yüzünden bu cesim memleketleri bize birer birer zayi ettirmiştir. Tuna nehri bu memleketi ikiye bölmüş ve Karpat ve şarki-yı Alpanın füruğ ve şubelerini arızalandırmıştır.

Avusturya İmparatorluğu'nun payitahtı 1.300.000 nüfusu olan Viyana şehridir ki Tuna üzerinde gayet muntazam ve muazzam biladdandır.

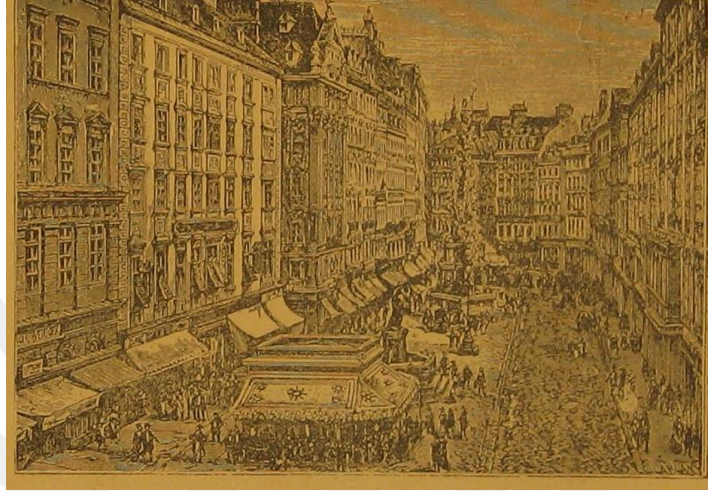
Vaktiyle ordularımız Viyana'yı iki defa taht-ı muhasaraya almışlar idi.

Macaristan'ın Merkezi de yine Tuna üzerinde kayın Peşte şehridir Bu Şehirde vaktiyle valilerimiz ve askerlerimiz ikamet etmiştir imparatorluğun sair beldeleri şunlardır:

Prag: Bohemya'nın ve çek kavminin merkezidir.

Lumberg

Raguza

Viyana

Terriste: Adriyatik denizi sahilinde Avusturya'nın yegane mahreç-i Ticaret ve iskelesidir

Fiyole:

Karfouy

Mehac: Devri istilayı Osmanıye'de Osmanlıların muzafferiyet ile meşhur Süleyman Kanuni'nin vefat ettiği ve muzaffer olduğu mevkidir.

Sektivar

Tımaşvar: Osmanlı muzafferiyeti ile meşhurdur.

Saraybosna: bizden nemselilerin hilaf-i hukuk ahz ettiği Bosna kıtasının merkezidir.

İsviçre Cumhuriyeti

Vustayı Avrupa'da Almanya İtalya Fransa Avusturya arasında Alpa silsilelerinin yığınak teşkil ettiği gayet arızalı bu mevkide olan İsviçre cemahiriyesi göller ve çayır ve çimenlerinin letafeti enharının kesreti meralarının vüs'ati cihetiyle harikulade bir memlekettir.

Alpa'nın manzara-yı tabiiyesini temaşa ve Avrupa'yı irtifaat-i cesimeden ruyet etmek üzere binlerce seyyahlar İsviçre'ye ziyaret ederler İsviçre sahile malik değildir şimendifer tüneller gibi vesait-i medeniyenin cümlesi bu memlekette tatbik edilmiştir. Hayvanatı ve zehairi, madeni kesir ve ipekçilik Saatçilik sanatları müterakkidir.

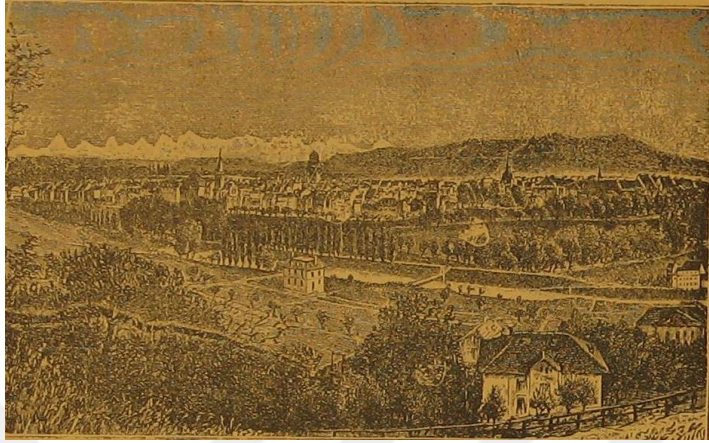
İsviçre bitaraf bir memleket olup namus ve adap dairesinde bulunmak şartıyla her sınıf ve her Millet burada serbest ikamet eder İsviçre'nin nüfusu 3.120.000 kişidir bu nüfusun bir kısmı Alman bir kısmı İtalyan ve bir kısmı da Fransızlar ve her bir kısımda bu lisanlar tekellüm olunur.

İsviçre 22 kantondan mürekkep bir Cumhuriyet-i müttehida ile idare olunur.

Merkez-i İttihat Bern şehridir.

Bal Saatçilik ile müştehir Cenevre ve Zürih bilad-i meşhuresindedir.

Sengokart Dağı'nın altından geçen meşhur Sengortart tüneli İsviçre'de bulunur ve İsviçrelilerin derece-yi mesai-yi terakkisini gösterir.

Bern

Lüksemburg Büyük Dükalığı

Avrupa Kıtası'nda müstakilen idare olunur küçük bir memleket olan Lüksemburg dukalığı Belçika'nın şarkında olup Merkezi Lüksemburg şehridir bu memlekette kesretle demir madeni çıkar.

Rusya İmparatorluğu

Rusya Devleti'nin bütün elkası Kıtaat-i hamsenin beşte biri ve Avrupa Kıtası'ndaki arazisi Avrupa'nın nisfından ziyadedir.

Asya'da olan Rusya memleketi Sibiryaya ile Türkistan ve Asya-yi vustayı da şamil olarak Asya-yi Rusi namı altında mezkûrdur. Umum Rusya'nın nüfusu 130.000.000 ve yalnız Avrupa'daki nüfusu 99 milyona baliğ olur.

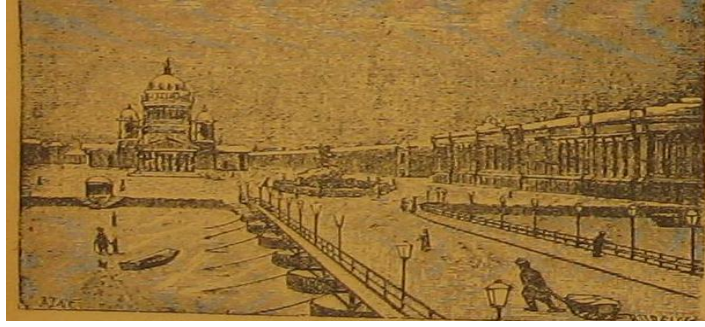
Ruslar Ortodoks mezhebindendirler. Reisleri hükümdarları olan çardır.

Çar lakabı Rus imparatorlarına verilen ünvardır.

Rusya ahalişi Ruslarla Tatar Nogay lapon samoit türkmen-türk gibi akvam-ı muhtelifeden mürekkeptir.

Rusların hükümeti yakın zamana kadar mutlaka idi bilahare Meşrutiyet'i kabul ettiler ise de Doma Meclisi'nin pek de hükmü yoktur.

Payitahtı Sen Petersburg 1.300.000 şehridir ki Baltık denizinden hasil olan Finland Körfezi sahilinde muntazam ve kalabalık bir beldedir.

Sen Petersburg

Rus çarlarından büyük Petro inşa etmiştir.sair meşhur biladı: 2. Payitaht ve merkez-i milli olan Moskova 900.000 Sivastopol, Harkof, Kiyef, Varşova Finlandanın merkezi olan Helokong-feres (Finlanda büyük dükalıktır) Odesa, Ejderhan vesairedir.

Hayvanat

Avrupa kıtası mıntıka-yi Münцемid ile mıntıka-yi mutedile dahilinde bulunduğundan Bu iki mıntıkada yaşayan hayvanlar Avrupa Kıtası'nda dahi bulunur mıntıka-yi münцемide de yaşayan hayvanat hemen labranda geyiği ile bir nevi beyaz ayıdan ibarettir tabiatın mahz-ı arazi-yi münцемide için halk ettiği bir hayvan olan bu geyik eti sevda oradaki kabaili besler derisini giyerler boynuzlarından levazımatlarını imal ederler. Buzlar üzerinde maşi ve hareket için arazi-yi kutbiyyede meskün olan Eskimolar kazaklarına bu nev hayvatı koşar ve kızaklarını çektirirler.

Avrupa'nın mıntıka-yi mutedilede bulunan mevakiinde yaşayan hayvanat-i vahşiye cüssece pek büyük oldukları gibi cins ve adetleri dahil mahduttur ormanlarında birkaç nevi kurt ve tavşan ve domuz ve Alp Dağlarında 2 nev dağ keçisi ve Rusya ormanlarında elek denilen bir cins geyik mevcuttur.

Nebatat

Avrupa'nın mıntıka-yi münцемide semti yosunlar ile bahri Nebatı şamildir diğer kısmında dağlardaki cesim ormanların kayın ve çam ve gürgen ağaçları ile Bahr-i sefid sevahilinde kışın yapraklarını muhafaza eden ağaçlar ile limon portakal incir gibi ağaçlar neşvü nema bulur step denilen Çorak semtlerinde ise ormandan ve ağaçtan eser yoktur.

Rusya'nın Cenup semti ile Tuna nehri Ovası ve Po Nehri Vadisi zahire hususunda hemen Avrupa'yı idare eder Memalik-i Osmaniye dahi büyük bir Zahire deposu hükmündedir.

Maden- Avrupa kıtası maden hususunda da zengindir hemen her memlekette kömür ve demir gibi maden mevcut olduğu gibi Rusya'da altın ve beyaz altın ve gümüş ve İspanya'da cıva madenleri ayrıca zikre şayandırlar.

Asya coğrafya-yi tabii- büyüklüğü Asya Kıtası 5 kıtanın büyüğü. Adaları dahil edilir ise Amerika'dan büyüktür. olup küre-i arzın sathını teşkil eden bütün Kara'nın dörtte birisi kadardır.

Deniz ve Körfezleri

Asya-yi Şimalde Bahr-i münņemid-i şimali şarkda Bahr-i Muhit-i kebir cenupta Bahr-i Muhit-i hindi ihata eder bu üç bahr-i Muhitin birçok şube ve körfezleri vardır ki isimleri şunlardır:

Bahri münņemid-i şimali -Obi körfezini hasıl eder

Bahri Muhit-i kebir- Behrenk denizi, Okutsaka denizi, kamçatka Körfezi, Japon Denizi, Çin Denizi ve Bahr-i asfer ile peçeli körfezini teşkil eder.

Bahri Muhit-i hindiden siyam Bengali Basra Körfezleriyle Amman ve Şap denizleri hasil olmuştur kıtanın kısmen garbını muhit olan Akdeniz İskenderun ve İzmir körfezleri ile Adalar Denizi Marmara ve Karadenizleri teşkil eder.

Bahr-i Hazer- Bahr-i Harzah dahi denilen Aral Gölü hiçbir denize ittisali olmayıp başlı başına münferit bir dahili Denizlerdir. Aral Gölü Göller sırasında dahi tadat olunur.

Boğazlar

Bahri Muhit-i Kebir ile Bahr-i Müncemid-i Şimali arasında Bering boğazı Amerika ve Asya kıtalarını tefrik etmiştir.

Malaga Boğazı -Bahri Muhit-i Kebir ile Bahr-i Muhit-i hindi arasındadır.

Babülmendep ve Süveyş Kanalı Şap Denizi'nin iki kapısı hükmündedirler.

Çanakkale ile İstanbul boğazlarını Avrupa Kitası'nda zikretmiş idik.

Yarımadalar

Asya kıtasının büyük yarımadaları Avrupa'ninkiler gibi cenup cihetindedirler. Maaheza Şarkında dahi bir iki şibh-i Cezire mevcuttur.

Cenubundaki şibh-i cezireler Hint çini ile Hindistan ve Arabistan'dır. Hint-i Çiniye Malaga Hindistan'a geçer Geçerat namında birer küçük yarımada muttasıldır.

Şark sahilinde dahi Kamçatka Kore isminde iki yarımada uzanmıştır Asya'nın garbını teşkil eden Anadolu'- dahi bir şibih-i Cezireden başka bir şey değildir. Dağ silsileleri ovalar yaylalar dünyanın en yüksek dağları ile en geniş ve mürtefa Ova ve Yaylası Asya'dadır. Dağ silsileleri kıtanın cenubuna karib vasatında yüksek yaylaların etrafında ve ovaları dahi sahillere doğru imtidat eyler bir vaziyettedirler. Dünyanın en yüksek tepelerini ihtiva eden Himalaya Dağları şarktan garba doğru imtidat ederek pek azametli bir yığın husule getirmiştir Himalaya'nın en yüksek tepeleri 8840 metre irtiaında olan Everest ile davalajiri, Kaçinçinka namlarıyla maruf ve meşhurdurlar.

Yaylalar ve Dağlar

Asya'nın en yüksek yaylaları yüksek silsileler ile çevrilmiştir. Rub' meskunun en mürtefa Yaylası olan ve yerliler arasında bamSema denilen Pamir Yaylası Himalaya ile Kavanlun silsilesinin rabıta-yı iltisakıdır Pamir Yaylasının şarkında Tibet ve şimalinde Gobi Çölü'nü dahi muhtevi olan büyük Mongol Yaylası vardır ki bunun da şemalini Altay şarkını Kinga silsileleri ihata eyler.

Garbında İran ve Anadolu ve arabistan ve cenubda da Kan Yaylalarını dahi büyük silsileler tahdit eder Anadolu silsilelerinin en yüksek noktası olan ve şubelerini Anadolu'nun içerisine dağıtan Ararat dağı 5000 metreden ziyade irtifaa maliktir

Asya kıtasının kamilen Şimal kısmı Sibiryası ovasıdır Kürrre-i arzın en soğuk Mahalli olan Sibiryada rüzgarlar hiçbir maniaya tesadüf etmeyerek ovayı yaladığından bu iklimin soğuğu pek şedit olur. Kıtanın şarkında Çin Ovası cenubunda Hindistan ovası garbında Mezopotamya Ovası vardır Asya Kitası'ndaki meşhur silsileleri ve yaylalar ve ovaların bazılarının esamisi şunlardır:

Himalaya silsilesi Tibet Yaylası Sibiryası Ovası

hindikuş silsilesi Pamir Yaylası Çin Ovası

kovanlon silsilesi kurak Yayla Goby Ovası

Nanking Silsilesi   Mongol yaylası   Mezapotamya ovası
 İnşan silsilesi   Dekan Yaylası   Hindistan ovası
 Kat silsilesi   Anadolu Yaylası   Birrüşşam ovası
 Altay silsilesi   Arabistan Yaylası   El-ahkaf ovası
 Karakurum Silsilesi   Türkistan yaylası
 Elberz silsilesi
 Elvend silsilesi
 Ural silsilesi
 Kafkas silsilesi
 Serat silsilesi
 Lübnan silsilesi
 Toros silsilesi

Nehirler

Asya'nın enhar-i azimesi Merkez Yayla denilen büyük Yayladan zuhur ile Bahri müncemid-i şimaliye Bahri Muhit-i Kebire Bahri Muhit-i hindiye mansıp olurlar. Obi , Yenisey, Luna nehirleri Bahri müncemide caridirler. Amor, Honkho, Kiyang nehirleri Bahri muhit-i Kebire karışırlar.

Brahmapotra, Ganj Sind ve Dicle ile Fıratın mürekkep Şattülarap nam nehirler Basra Körfezi vasıtasıyla Bahr-i Muhit-i hindiye mansıp olurlar.

Asya'da bir takım nehirler vardır ki denizlere kadar gidemeyip dahili göllere dökülürler.

Ümmü Derya veyahut cihan ve siriderya veyahut Seyhan nehirlerinin Aral denizine tarihte mezkur Rojdan Nehri de Taberiye Gölü'ne karışır.

Göller

Asya'da meşhur Göller Bahr-i Harezmi dahi denilen Aral Gölü Sibiry'a'daki Baykal ve Türkiye'deki Van ve Tuz gölleridir.

Adalar

Asya'nın meşhur Adaları Bahri Muhit-i Kebir de derler Japon Adaları (bezo, Nefon, formoz vesaire) Hanyançing. cenubda Bahri Muhit-i hindide Seylan Adası ile Andaman Nifobar, Lafideo, Maldiv , Bahreyn Adaları ve Garpda Kıbrıs (Rodos, sakız, midilli) den mürekkep esporat şarki Adaları dahi vardır.

Coğrafya-yı siyasi

Memalik Asya kıtasının bir kısmı Avrupa devletlerine ait müstemlekedir yerli hükümetleri Japonya, Çin, Siyam ennam, İran, Belucistan Nepal Maskat imamlığı bunlardan maada memalik-i Devlet-i Aliyye, Rusya İngiltere Fransa Portekiz devletlerinin idareleri altında müstemleke halindedir. Japonya İmparatorluğu Japonya Asya-yi şarkide ve Japon Cezayir mecmuası üzerinde kuvvetli bir imparatorluktu pek yakın bir zamana kadar Japonya'nın ehemmiyeti yoktu. ancak fevkalâde bir faaliyet yorulmaz bir gayret japonları 40-50 sene içinde gördüğümüz mevki-yi Aliye isal eyledi.

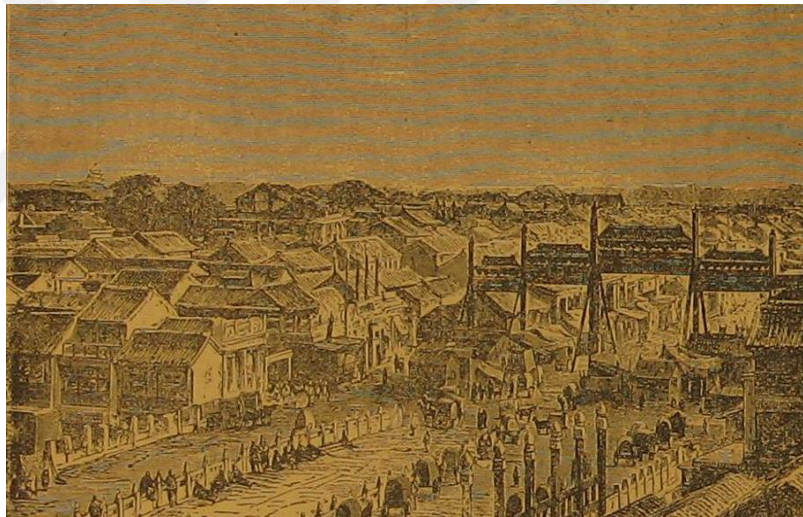
Moğol neslinin cüssesiz insanları olan Japonların Tarik-i Terakkide gösterdikleri tekamül akıllara Hayret verir Japonya ticaret, sanat, servet donanma, Ordu İhtisat-i Bahriyyece Asya'nın İngilteresi mertebesine vasil olduğundan bugün Alem-i Siyasette Japon nüfuzu pek müessirdir. komşuları ve hemcinsleri olan Çinlilerin ataletine karşı Japonların terakkiyatı mesai-yi beşeriyenin terakkiyata olan tesiratını ispata büyük bir delildir.

Japonya

Bugün 52.000.000 nüfuslu bir devlettir imparatorlarına Mikado ünvanını verirler bütün Japon adalarıyla sahalin adasının nısfı Ceneviz ve formoza Adası ve Çin'in aksam-ı mühimmesinden olan Kore Krallığı Japonya'yı teşkil eder. Payitahtı her türlü asar-i medeniyeyi camii Yedo yahut Tokyo ve meşhur şehirleri miyako Nagazaki, hakfodad, takoşima Osaka beldeleridir.

Çin İmparatorluğu

Dünyada mevcut insanların dörtte birine ve hemen Avrupa kadar bir cesamete Malik olan Çin İmparatorluğu usul-i mutlakada idare olunur bir hükümdür Atalet-i daimde içinde yuvarlanan ve hemcinsleri olan japonlardan ibret almayan 400 milyon kadar Moğol akvamı bugün ticaret sanat ve Maarif ve medeniyetten mahrumiyetten naşi sefaletde mahkum olarak yaşamaktadır. Çinlilerin İtiyat ve İtikadat-i kadimelerine meftuniyetleri ve Avrupalılarla ihtilat-i adem-i rağbetleri onları her türlü terakkiden mahrum bırakmıştır.

Pekin

Çinliler akvam-i garbiye ile adem-i ihtilatları esbabının beride memleketlerinin aşılmaz bir mania olan Gobi nam çöl ile muhat olmasıdır. gobi çölü filhakika seyahati imkansız bırakacak büyük bir haidir. Yakın zamana kadar Çin limanları ecnebilere mesdut olup Avrupalılar Çine ilanı harp ederek limanlarını açtırmışlardır.

Çin memaliki asıl Çin, Kore Japonya'ya geçmiştir. Tibet şimdi İngiltere himayesindedir Türkistan Çini mançori kısmen Rusya'ya geçmiştir gibi beş kısma ayrılmıştır. Çin İmparatoru tebaasına suret-i mutlakada hakimdir. Fağfur Ünvanını almış olan İmparatorun nüfuzu yalnız Çin-i Aslide müessir olup memalik-i Tabia'nın merkeze irtibatları pek zayıftır. Payitahtı Pekin ve meşhur şehirleri: Nankin Kanton Şangay Seul Kore'nin Merkezi Mokdan Korenin Merkezi Lassa Tibet'in Merkezi Kaşkar Türkistan çininin Merkezi şehirleridir. Çin ile memalik-i Tabia arasında meşhur set-i Çin vardır ki acayip-i saya-yi alemde addolunmuştur. sair müstakil hükümetler berveç-i atidir :

İran şahlığı bir İslam hükümeti olup 9 milyon nüfusu vardır Merkezi Tahran meşhurları İsfahan Tebriz Şiraz'dır.

Afganistan emirliği: Bu da kuvvetli bir Müslüman hükümetidir. Teşkilat-i askeriyesi ve mevkisinin ehemmiyeti vardır . paytahtı Kabil ve meşhurları Herat kandahar celal-abad şehirleridir.

Siyam Krallığı: Hint çini şibh-i ceziresindedir Merkezi Bangkok şehridir.

Nepal Himalaya Dağları eteğindedir Merkezi Katmandu

Maskat imamlığı: Ceziret ül Arapdadır. Merkezi Nezve meshuru maskattır.

Cohor hükümeti: Malaga şibh-i Ceziresi üzerindedir.

Müstemlekat Asya'daki müstemleke erin en mühim ve cesimi İngiltere müstemlekesidir.

İngiltere müstemlekesi

Hindistan ve Hint Çininin tamamen garp kısmı ile Bahri Muhit-i hindi'de vaki bir cümle Adalardan ibarettir.

Hint müstemlekesinde 300 milyona karib ahali vardır Bu ahalinin 50 milyonu Müslümandır. Hindistan mahsulatının kesreti ve tenevvüü cihetiyle pek zengin bir memleket olup İngiltere hazinesine milyonlarca altın gönderdiğinden İngiliz Devleti'nin servet-i fevkaladesi Hindistan ile kaimdir.

Hindistan'ın Merkez-i İdaresi 1.221.000 nüfuslu Kalkota şehri olup bu şehir Asya'da kain umum müstemlekatın dahi merkezidir.

Sair meşhur şehirleri berveç-i atidir.

Bombay 779000 nüfus Malabar sahilinde Hindistanın pek işlek ve ticaretgah sahilindedir.

Maderas 579000 şark sahilinin pek işlek iskelesi ve Hindistanın münkasım olduğu aksam-i selaseden birinin iskelesidir.

Delhi 208000

Lahor 203000

Benaras Ganj nehri üzerinde Hinduların mevki-yi mukaddesesinden olup 17000 mabedi havi ve beher sene pek çok zevat gelir.

Haydarabad 448000 dekan yaylasında pek nüfuzlu bir İslam prensliğinin merkezidir.

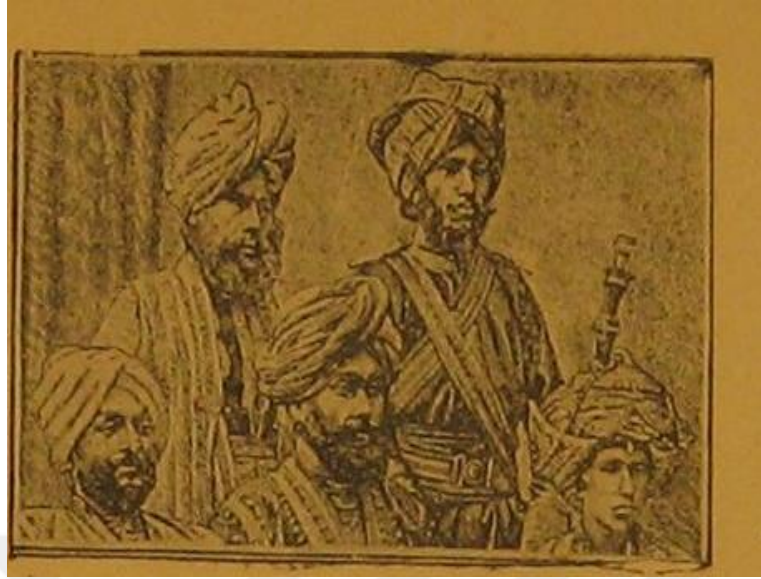
Allahabat 172000 Ganj ve Cumna nehirleri nokta-yi iltihakındadır.

Pataana 134000 Hinduların mukaddes şehridir.

Ağra 188000 Cumna nehri üzerinde eski Moğol hükümdarlarının ikametgahı idi.

Hindistan ahali siyah beyaz esmer ve Melez cinslerine mensuptur ve burada 120 kadar lisan tekellüm olunur.

Hindistan'da başlıca din islam Buda ve Brahma ve putperest ayinleri icra olunur.

Hint Yerlileri

Hindistan'ın usulü İdaresi- evvela doğrudan doğruya idare olunan memalik.

Saniyen taht-i himayede olan Prenslıklar Kaşmir Haydarabat gibi belucistan dahi taht-ı himayedeki memalik meyanındadır.

Merkezi Kellat şehridir. ceziretül Arapta Aden, Malagağa boğazının ağzında kain Singapur'daki İngiltere müstemlekati meyanında dahildir .

Hindistan'a merbut olup Asya kıtasının Cihat-i sairesinde bulunan müstemlekedeki Malaga hükümetleri Hint çini İngilizleri birmanya Krallığı Hong Kong Hong Kong Adası vesairedir.

Hong Kong Adası üzerinde Victoria şehri vardır.

Fransa Müstemlekati

Fransa Cumhuriyeti Hint çininin şarkı ve vasat cihetlerinde Tonkin ve koşinşin memleketleri ile Merkezi Penonpenk olan kamboç krallığına maliktir Bundan başka da Hindistan'da Bundişri karikal, Yayağon, Şandernagor, Mahanamila 5 adet Müstemlekesi vardır.

Portekiz Müstemlekati

Portekiz Devleti Asya'da Hindistan'da birçok müstemlekeye Malik iken şimdi elinde Hindistan'ın garp sahilinde Gava, Daman ve Deyu nam ada kalmıştır.

Asya-yi Rusi

Rusya Devleti Asya'da tek büyük araziye sahiptir ki bu memalikin vüsatı hemen bir buçuk Avrupa kadardır fakat ahalisi 21 Milyonu tecavüz etmez.

Rusların Asya müstemlekesi evvela tekmil Asya'nın şimalinden ibaret olan Sibiryaya kıtasıdır ki Merkezi Topolsok şehridir.

Saniyen Türkistan-i Rusi denilen Asya-yi vustadır bu kıta Bahr-i Hazer ve Tiyanşan ve Pamir Yaylası arasında Türk ve Moğol akvamı ile meskundur. Buhara ve Hoyoh hanlıkları dahi bu kısımda dahildirler. Türkistan ahalisi gayet şeci ve cesur ve Cengaver akvamdan mürekkep ve müteşekkildir ve ekserisi Göçebe halinde yaşarlar ve hemen cümlesi dini-islami ile Mütedeyyindirler.

Türkistan'a Türkistan çiniden tefrik için Türkistan-i Rusi veya garbi dahi derler. Ruslar buralara şimendifer inşa ederek büyük şehirleri birbirine Rapt etmişlerdir Merkezi Taşkent ve meşhur şehirleri Semerkant Buhara ve Hoydur bu iki sonrakiler birer İslam hanlıklarının merkezleridir ki bugün Ruslara arz-i tabiiyet etmişlerdir.

Salihsen- Kafkasya kıtası olup Bahr-i siyah ile Bahr-i Hazer arasındaki berzah üzerindedir Merkezi Tiflis şehridir Kafkasya ahalişi Gürcü Çerkez Ermeni vesaireden mürekkeptir.

Devlet-İ Osmaniye: Asya'da devlet-i Osmaniye Asya-yi Osmaniye denilen Anadolu ve Irak ve Suriye ve arabistan kıtalarına sahip olup tafsilatı hatmeye bırakılmıştır

Asya'nın nüfusu: Asya Kıtası'nda 800 milyon ahali mevcut olup hemen cümlesi cins-i asfar ve ebyaza mensuptur bu miktarın nisfı Çin'de ve nisfa yakın olanı Hindistan'dadır umumiyetle hakimiyet ben-i asfarda ve mezhep cihetiyle Buda ve Brahmaldadır 90 milyona karip olan ahali-yi islamiyye Çin ve Hint ile İran ve Asya-yi Osmani ve Arabistan ve Türkistan-i Rusi de sakindiriler. Hristiyanlık yalnız müstemlekelerdeki Avrupalılardadır. yerli hükümeti meyanında Hristiyan yoktur.

Nebatat Asya kıtasının Gobi çölü İran ve Arabistan'da ve Hindistan'daki step ovaları ve Sibirya ve Rusya sitepleri istisna edilir ise hemen her bir cihetle enva-i zehaire ve piriç ve baharat ve enva-i ezhar ve ağaçlar fevkalade surette neşvünema bulur.

Steplerde rutubet ve hararet az ve yağmur nadir olduğundan buralarda ağaç ve sair Nebatat asla bulunmaz. Asya'nın nebatatça en zengin cihetleri Çin ve Japon ile Hindistan ve Hint çini ve Asya-yi Osmani memaliki buralarda yetişen nebatat sair kıtaata asla benzemez mesela Japonya ve Çin'de bambu ağacı Hindistan'da banyan ağacı gibi zikrolunan banyan ağacı yukarıki dallarından filizler sarkıtarak mezkur Filizler toprağa dalarak her biri yeniden birer ağaç gövdesi teşkil eyler Bu cihetle bir ağaç birçok sütun gibi kökleri şamil olur Bir banyan ağacının sayesinde 7000 kişilik bir fırka-i askeriye konduğu rivayet olunur.

Asya'nın kısmı cenubisinde daha birçok cins ve nevden nebatat yetiştirilir. hind'in Seylan'ın Japon'un çayları Avrupa piyasalarında liralarla mübadele edilmektedir.

Hayvanat: Asya'nın Yayla semti bahusus merkez Yaylası at ile çifte hörgüçlü Devenin menşei olup kaplan ve Pars burada az miktardadır.

Maheza yabani merkep misk geyiği bu iklimde mahsus gibidir bu yaylanın şarkında ve Çin hatasından nadir hayvanattan 3 kadem kadar uzunlukta semenderler bulunur.

Hindistan ve Hint çini semtlerinde at ile taiş eden hayvanat çoktur hususi ile Bengal kaplanı ile pars'ın menşei Hindistandır fil cinsi Hindistan'da büyük bir ehemmiyet kazanmıştır filin munis olan cinsi bu havalide nakliyat ve sevkıyat için kullanılmaktadır. Bir nevi maymun olan orangutanın dahi menşei borneo Adası ise de Hindistan'da pek kesretlidir.

Zehirli Cesim yılanlar Gais Vadisi'nde yaşayan timsahlar Afrika ve Amerika'daki cinslerinden başka bir nev de bulunurlar. Gais Vadisi'nde 6 metre tulunde timsahlar vardır.

Kıta-yi okyanusya

Okyanusya Asya kıtasının cenubunda Bahri Muhit-i Kebir üzerinde serpilmiş binlerce Ada ve takım Adalar'dan mürekkep olup cümlesini Malezya veya Avustralya Malezya Polizya ve Mikronezya namıyla 4 kısım dahilinde hulasa ve tadad ederler.

Malezya: Malezya kısmı okyanusunun en mühim Cezayir-i müctemiasını şamildir ki isimleri şunlardır evvela Sonda Adalarıdır ki Sumatra, Java, SunBaba adalarından mürekkeptir bu adaların cümlesi Felemenk Devleti'ne ait olup Merkezi Cava Adası'nda kain Batavya şehridir.

Sumatra adasında Açın isminde bir İslam hükümet-i müstakilesi vardır. Merkezi Açe şehridir bu hükümet asırlarca Felemenklilerle uğraşarak muhafaza-yi İstiklal etmiştir.

Timur adasının nisfı Portekiz devletine müteallıktır.

Saniyen: selb, muluk adalarıdır.

Bunlar Felemenk müstemlekesidir.

Salisen: Filipin adaları olan İspanya ve şimdi cemahir-i müttehide-yi Amerikaya merbuttur.

Rabian: Burunei cezire-yi kebiresi Burunei hükümet-i islamiyesi İngiltereye ve Felemenke aittir.

Malborn şehri

İngiltere müstemlekesi ve Avusturalya adası- İngiltere'nin Okyanusya adalarının pek çoğuna malik olmakla beraber en mühim arazisi Avusturalya adasıdır.

Bu cezire Avrupa'nın dörtte üçü kadar diye Samet'e Malik olur Malik olup Gaye duası meraları güzel ormanları zengin madenleri şamildir altın gümüş Kalay Bakır Kurşun vapur kömürü madeni Gaye zengindir Merkezi Sidney şehridir ali burun meşhur beldesidir bu adamın yakınındaki tasmania Adası dahi Avustralya'ya merbut dur İngilizler buraya geldikleri zaman zencilerden ibaret olan gayet çirkin vahşilerin miktarı 150.000 kadar idi Bunlar da Çöllerde dağlarda dolaşır ve Canavar misali yaşarlardı bugün Avusturalya yahut Felemenk Cedid Adası gayet ehemmiyetli mahsulat verir ve iyi cins hayvan ve koyun yetiştirilir.

Eyland Cedid ile Yeni Gine'nin bir kısmı da İngiltere'ye aittir Okyanusya kıtasının Fair adaları Fransa Almanya Amerika'ya merbut bulunmaktadır Okyanusya yerlileri melez ve Naruto Dilan simsiyah insanları Şamil olup Bunlar birbirinden farklı birçok cins ve kabilelere ayrılmışlardır Malay Fırkası filipin borneo Sumatra ve Java da sakin olanlardır Polinezya Fırkası Selam Cedid ile bir cümle polinezya Cezayir'in de meskina halidir negrito yani simsiyah olanlar Felemenk Cedid ile yine Cedide de sakin gayet vahşi ve alçak tabiatlı insanlardır Malezya ahalisi hemen Kamile din islam ile Mütedeyyin diler Nebahat okuyan Okyanusya cezayir-i henüz Kamile medeniyetten hissedar olmadığından Ziraat icra olunan Mahaller kolonilerdir ki bu meyanda sonda Adası ile filipin ve Felemenk Cedid Sayan'ı ehemmiyet derler mıntıka iyi Hayriye mahsus Nebahat bu Adalar'dan fevkalade ne schwannoma bulunduğu gibi daha Region Karanfil Küçük Hindistan cevizi çay gibi baharat ve Müge Hanım vatanı Bu Ada vardır.

Avusturalya'nın içeri tarafları sitelerden ve çorak araziden ibaret olup burada ağaç ve Nebahat yetişmez ise de bu adamın sahil kısımlarında gölgesiz ve uzanıp serilmiş ağaç ormanları ile bir nevi çalılar yetişir zaten bu kıtanın cümle ne Batı Adliyesi aynı iklime tabiri olan şair mahalleden bilkülliye ayrıdır kolonilerde yetiştirilen ve hayır ve me what the iptidaiye Hürriyetle harici gönderilmektedir incir fazlasına mensup banyan ağacı sonda adalarında pek çöktür.

Hayvanat bu kıtanın hayvan adı cinslerinin ağızlı ile beraber bir nevi hususiyeti maliktir tabiri diğer ile hayvan atın ekserisi Yalnız bu kıtaya mahsus olup ne vakiye dairede bulunmaz mesela kanguru denilen ve yavrularını karnı altında olan keselerde Taşıyan bir cins hayvan ile Torbalı fare Bir nevi kartal ve gayet Cesim Deniz kuşları ve gine Cedide mahsus olan Cennet Kuşları gibi boğa yılanı gibi cesamette Malik zehirli olan ve petyum denilen bir nevi yılan dahi Okyanusya'da büyür Borneo Adası her renk Autumn denilen orangutan denilen Cesim maymunların vatanıdır.

Afrika coğrafyayı Tabii

Mevkisi büyüklüğü Afrika kıtası kırtasiyeden olup Avrupa kıtasının ceno buna düşer ve büyüklüğünü Avrupa kıtasının 3 misli kadardır Denizli denizler Körfez burunlar Afrika müsellesin yani nüsha biçiminde olduğundan üst tarafını üç büyük deniz ihata etmiştir Şimali Bahri sefid ile mu hallet olup bu denizden sidre ve kaps körfezleri teşekkür eder ve sabah ilinde Bu 10 ve boji burunları ile beyaz burun ilerleyip çıkmıştır kıtanın garibanı muhit olan Bahri Muhit Atlas iyiden meşhur gine Körfezi hazır olur Bu Sahilde Dayı Afrika'nın en garibi ucu olan yeşil burun mevcuttur şarkı swahili Bahri Muhit hindi ile ihata olunup bu denizden şap Denizi ile Aden Körfezi husule gelir ve kıtanın şarkı ucu olan Resul denilen gardef oyun burnu vakidir Ümit Burnu Afrika'nın münteha iyice no birisini trailer Boğazlar Afrika kıtasının boğazları ile E buhar muhiti iltisak etmişlerdir Bahri sefid ile Bahri Muhit Garibi epte Boğazı vasıtasıyla iltisak eyler Süveyş Kanalı ile babülmendep Bahri Ahmer İyi birleştirir gayet açık olan Mozambik kanalı Madagaskar Adası'nı kıtadan tebrik eder.

Adalar Afrika'nın şarkını tehdit eden Bahri Muhit hindiye de kıtanın en büyük ceziresi olan ve Madagaskar veya malgaç denilen Ada vaki olup yerliler beyninde ismi nosi neden Burdur bu Ada'dan Mada bu denizde şişen ve Maskar in adalarıyla birkaç sahili Cezir ezikler vardır Bahri Muhit atlası de Asur Mader kabre yeşil burun Adaları nam takım adalarla Bahar Muhittin açığında bir kaya parçası olup Napolyon bonaparte'in son menfaati olmakla müştahir aint Helen ve Gine Körfezi'nde birkaç Münferit Cezire mevcuttur silsileyi bal Afrika kıtasının Usta Ova ve yaylalarla memle olup silsileyi Cibali Sabah İle gariptir bu silsileleri içinde meşhur olanlar Şimale garibi de Atlas Kongo cenupta Ümit Burnu ve civarı ile daireyi istifa Tahtında müteferrik Cebeli Kamer vesair sil sil nelerdir Yayla Ova çöl Afrika kıtası Esasen irtifakı vasat derecede bir yayla olup Cesim Çölleri bu yaylayı ikiye bölmüşlerdir bu iki yaylanın birisi sudan diğeri cenubi yayladır ki Cenabı doğru Yükselen yükselen giderek Ümit Burnu dağlarında Nihayet bulur Sahra'yı Kebir Afrika ve dünyanın en geniş ve vahşi çölü sayılır yarım Avrupa kadar USA temalik olan bu kavim deryasının kum deryası nın şar kısmına Libya çölü Derler ki Daha ziyade dehşet haberdır Sahra'nın kuraklığı susuzluğu şiddeti harareti sebebiyle iskana kabiliyeti yok ise de vaha denilen Sulak ve otlak yerlerinde başlıca kabileler isyan eder ve Sahra kervanların vahalar birer Melce olur cenupta ki Kalahari Çölü Daha ziyade tehlikeli ve siyahlar için pek de şeklidir Enhar Afrika kıtasının en büyük nehirleri nili mübarek ile Kongo ve zambezi ve Nijer nehirleri Deere Nil mübarek dünyanın uzunluk C2 Nehri olan Nil Usta Afrika Yaylası göllerinden Zuhur ile Afrika'nın Simal şarkıyı kısmını sulayıp 3 ağızla Akdeniz'e karışır.

Nil'in Bu semte hizmeti pek büyüktür nehrin bu faydasından nasip mütekaddimin ile bir nevi kutsiyet vermişlerdi ve her sene fidanını bir lütuf mahsus manevi olmak üzere telakki ederler

idi Ve mensuplarının 19 Astra kadar meçhul kalması da bu esbaba MEB neydi Nil hattı istiva göllerinden çıktıktan sonra o kadar kesir ile adet sularla birleşir kim seyahat edenler bunların isimlerini bile hırsız edemezler Nil membaından masrafa kadar birçok tabiatları muhtelif mıntıkları kat ve mevki ne kadar şubeler ve yağmur sularıyla cesaret Peyda ederek buradan 2800 kilometre kadar yağmursuz bir araziye kata mecbur olur Buradan itibaren 20 kadar şelalelerde notlar Nil Afrika'nın bir kısmının hayatı demektir saniyesinde ki toprağın kuvveti hiç tasavvur olunamaz Nil'in taşması ile bastığı arazide bıraktığı özlü çamur toprağa gübre hizmetini iyi failure Kongo Nehri havzasının cesamette Dünyanın ikinci Nehri sayılır birincisi Amerika yanındaki Amazon Nehri Deere Göller Afrika gölleri içinde meşhur olanların Nil'in Bağları olan Victor Victoria Alperen yansı ile çat gölleridir.

Coğrafya-yi Siyasi

Afrika kıtasının kısmı ağzımı Avrupalıların elinde müstemleke suretiyle idare olunup yerli olarak Habeşistan ile Fas hükümeti ve liberya Cumhuriyeti bulunur Habeşistan İmparatorluğu Habeşistan Afrika'da pek eski bir hükümet olup imparatorlarına Necati derler Habeşistan'ın asrı nebevide Müslümanlara Hüsnü hizmeti görülmüş ve İslam larla münasebeti İslam ların Alları hatır nişanları İğdır memleket dağlık ve göl ve nehirleri Şamil olup Afrika'nın isviçresi makamındadır 4 milyon olan ahalisinin kısmı azami Ortodoks mezhebi ne M Salih diss payitahtı at this Ababa şehridir atsa sultanlığı Fas Afrika kıtasının Garp Şimal içinde ve İspanya'nın karşısında septe Boğazi üzerinde bir İslam hükümetidir 8 milyon nüfusu islamiyeyi muhtevi olan Fas'ın hükümdarlarına Sultan denilir ve Molly ünvanı verilir bugün Fas meselesi Avrupa Diploması alemine düşmüştür payitahtı Faz ve meşhur şehirleri makinası Tanca şehirleridir berya Cumhuriyeti Afrika'nın garip sahilinde Afrikalıların azaları tarafından tesis olunmuş bir küçük cumhuriyet olan liberya 1882 tarihinde tescil olunmuştur Merkezi Monroe ya beldesidir Afrika'da Avrupa müstemleke altı Afrika kıtasında Avrupa devletlerinden devlet Osmaniye İngiltere Fransa Portekiz İtalya devletlerinin arazisi vardır Devleti Aliye'nin bu kıtadaki memalik O Asiye Asım müstemleke Haktan Marut olmayıp Devleti vücuda getiren e cezayı saliseyi asliye den birisi olmakla irice hatime de yazılmıştır ngiltere müstemleke adı İngiltere Devleti Afrika'da dahil pek vahşi araziye sahiptir cenubi Afrika'da Ümit burnundan da içerisinde ve göller hafızasına kadar Mümtaz olan ve elmas ve altın madenlerinin mavi olan arazi ile Afrika'yı şarkıyı da zengibar ın imalinde Afrika şarkıyı ve Somali memleketi ve garibi Afrika'da gine Sahillerinde bazı mevki ve Afrika adalarında bazıları İngiltere Devleti'ne tabiidir mağaza İngilizlerin en kıymetli müstemleke Adı Ümit Burnu ve kap müstean neresidir meşhur şehirleri Uptown Karahan sound Portal Peter Maribor şehirleridir tren Civil ile ranj Cumhuriyetleri dahi İngiliz himayesindedir.

Alman Müstemlekati

Almanlar Afrika kıtasında 3 Kısım müstemleke ye sahiptirler bir Kamerun müsameresi derki gine Körfezi dahilinde Kamerun arazisi ile bazı Note 2 Afrika'yı garip cenubi müsameresi olup damara ve namaza arazisinin şamildir 3 Afrika'yı şarkıyı de zengibar arazisiyle tanganyika ve Öykü o gölleri arasında Gaye duası araziden ibarettir Portekiz müstemleke atı portekizliler ilk defa Afrika'da müsamere tesis eden devlet olup bugün yine pek vasi araziye sahiptir yeşilburun adalarıyla karşı sevahil de bazen o kat Zekiye iyi Cenabı de Angola Angola ve mohandes arazisi ve Afrika'yı şarkıyı da Mozambik memleketi tekerlekleri mü taliptir sen pol dowland o Mozambik Sofa la şehirlerin meşhur belgeleridir Sen Thomas ve Prens Adaları dahi Portekiz müstemleke sesi adı adından dırlar Fransa müstemlekeci Fransızlar bu kıtada pek kıymetler memleketlere malikler ilerki bunlardır lad-ı Burberry eden Cezayir kıtasıyla bizden aldığı Tunus ve yine sabah ilinde bazı Look at Fransız kongosu denilen arazi vasia ve Madagaskar Cezire

yemesiyle ve civarında bazı küçük Adalar'dan ibarettir Cezayir ve maskara müstahak Annem şehirlerini Cezayir kıtasının biladım arifesinde indirilir İspanya müstemleke si İspanyolların Afrika müstemlekesi pek fakir ve ehemmiyetsizdir. Sahra sahilinde birkaç mevki ve gine Körfezi'nde Fernando Adası ve septe Boğazı üzerinde Afrika Yakası'nda sebze şehri İspanya'ya tabirdir İtalya müsameresi İtalya Devleti Bahri Ahmer sevgilinde Asap ile masuda yerleştiği ve Soma Lig Cino bunda da bir iki noktayı elde etti Belçika kongosu bir zamanlar rustai Afrika semtinin hattı istifanın yakıcı sıcağıyla kavrulmuş çöllerden ibaret olduğu zaman olunmuş idi seyyah İstanlay'ın icra ettiği tehlikeli seyahat neticesinde bu hatta cesmenin milyonlarca beni Beşer'in meskeni Olduğu Latif çimenlik ve Zümrüt gibi çayırları ve seri bir cereyan ve Gümüş gibi bir aknehir ve göllerin hali olduğu meydana çıkmıştır Mehdi hali Kongo Nehri olmak ve dahile doğru hattı istifa gölleri ne kadar devası eylemek üzere bu kıtayı Azime 1885 tarihinde Berlin'de akdedilen bir muahede ile Belçika kralın tahtı idaresinde serbest bir memleket haline Irak'a kılınmıştır bom bom bom abi ve lipault e ben meşhur şehirleridir Afrika ahalişi Afrika'da tahminen 200 milyon nüfus mevcuttur Afrika'nın ahali asliyesi umumen cins esvede mensup olup Fakat bunlar renkte ve ahlakça müteaddit şubeye Taksim olmuşlardır 1. Şube Afrika'nın bile daha resim de sakin olanlar Yani asıl z*** dir yine ve cenubi siyahları ile Mango ve koloni ve sudan iyiler ve şarkıyı Afrika sabah ilinde İsyen edenleri şamildir 2. Şube zencilerin Afrika ceno Bir de sakin bu siman hotanto Tuana Aqua bundan ibarettir hotantolar evine ayı Beşer'in gayet çirkin olanlarıdır 3. Şube zencileri ise bir nevi melezler olup Araplarla ihtilat neticesidirler. Tibolar ve Somaliler gibi zencilerden Başka Şimali Afrika'da olan berberiler ile mısır iller Habeş akvamı cinsel bir yazı mensupturlar Hayvanat ve nebatat Afrika'nın Hayvanat ve Nebahat 6 mıntika ihaleye mahsus olanlardır sudan kıtası ile Ümit burnunun isim ayetlerinde baobap denilen Cesim ağaç ile muz ve hayvanlardan Cesim fil ve gergedan ve timsah ve zürafa bulunur Afrika filleri Asya'nın ki gibi Munis değildirler baobab ağacı 30.20 metre irtifada gövdesinin katırı 10.8 metre kalın olduğundan yerliler Bu ağacın gövdesinden kayıtlar inşa ederler Amerika malumatı Umumiye Amerika kıtası 1492 tarihi miladi isimde kaşif gayyur cenezizli Karis Karis Show Kolomb tarafından kes bulunup yeni dünya ismiyle tesmiye olunmuştur Amerika'nın Vaziyet ve teşkilat Tabii yesin Say ırkı tahta muhaliftir Berra Atike vücuda getirmiş olan kıtanın istikameti hilafında olarak bu kıta bir kutuptan diğer kutba kadar nasılsın ne haller istikametinde imtidat eder ki fenni iklim nazarında bu vaziyet ziyadesiyle haiz ehemmiyetlidir Çünkü iklimlerin tebeddülü ağız dairelerinin Tepe türüne tabiyi olup kıtanın istikameti ise müteakiben devair aruzu kat ettiğinden mezkür kıta ekelim i muhtelife yi ihtiva eder Amerika kıtası başlıca Şimali ve cenubi namıyla iki parçadan ibaret olup her ikisi arasında Usta Amerika namıyla dar ve uzun Bir kısım ağrısı her iki parçayı birleştirir kim bunların iltisak ettikleri Mahal Panama namıyla 51 kilometre genişliğinde bir berraktır Panama berzahı derdest hafif ve Kürşad olup kariben bir kanal haline ifşa olunacaktır Amerika kıtası kıtası seyreden Bahri Muhit Atlas iyi ve Bahri Muhit Kebir gibi iki büyük deniz ile tecerrüt etmiştir bu kıtanın Hayır kıtalara Bade ve mesafesi şöyledir Brezilya dakika insen roka burnundan Zira ne kadar 2000 kilometre Tırnova Arzu edilen basur adalarına kadar 2000 kilometre izlanda'da Karani lan da kadar 400 kilometre valparaiso dan Sidney e kadar 13000 kilometre San Francisco dan yoklamaya kadar 5000 kilometre Beren'in Boğazı üzerinden Asya ile Amerika arasında 55 kilometre Şimal Amerika denizler körfezler isim Ali Amerika'nın isim Ali'nin muhit olan bir Bahri müncemid Şimali bafin ve Hudson denizlerini ve şarkını ihata eden Bahri Muhit ablasıyım Antil Denizi ile Meksika körfezi'ni ve garibanı muhit olan Bahri Muhit garibi behring Denizi ile forniya Körfezi niye tablet etmiştir Ada ve yarımadalar Şimali Amerika'nın meşhur Adaları Cezayir abiye ile kara inanç Bahri Muhit Atlas İyi de Ka in Torino arıza Cedid İngiltere'ye ait ile bunun ceno bunda Fransa Cumhuriyeti'nin Sen Piyer ve mi kalan ve yine İngilizlere ait lokal yahut Bahama Weber mod ve büyük küçük antiller ve Garp Şimal İyi de Alaska nahiyesi civarında Ali otyam Adaları İğdir ampüllerin bir kısmı büyük diğer kısmı küçük Ant illerdir büyü kandillerin isimleri Küba la Jamaika harita orto Riko dur Kübra Adası en büyükleri olup Cevahir müteahhide Amerika'ya ait

ve merkezi Havana şehridir harita Adası'nda yerli iki cumhuriyet vardır lazım ayak İngiltere'nin Porto Riko Amerika'nın dır yarımada lar şunlardır abrador Shark ve Şimali şarkıyı da yeni İskoçya Florida yok atan Kaliforniya garpta Alaska burunlar Labrador sivilce zirvesinde Yarın gronland Adası'nda Parol ver başıma haliydi Barbie ve prens deagle number onlar vardır dağ silsileleri Yayla ve ovalar Amerika ihtimalinin silsileleri şark ve Garp sahillerine garip olarak Mümtaz olurlar işbu silsileler in esamisi şunlardır:

SİR Ranvada: İşbu Silsile olan bir hat üzere başlayıp muahhir en ikiye ayrılır ve aralarında uta ve Meksika Reşo yaylaları teşkil eder şarkı sahiline mütevaziyim imtidat eder ve şark ve Garp Allah gani silsileleri arasında gayet Rasim Mississippi Ovası tevazu etmiştir Allah gani silsilesi ile sahil arasında Cevahir müeyyidenin menşei olan Tolan bir ova mevcuttur boğaz ve geçitler Amerika isim Ali'nin boğaz ve geçitlerin şunlardır Bering boğazı Asya'yı Amerika'dan ayırmıştır Garp Şimal iyi geçidi buzlarla mestur olup Cezayir kutbiyye aralarında İğdır Ford son Boğazı davi Boğazı Enhar Azime isim Ali'yi Amerika'daki en Harun en büyüğü dünyadaki Enhar Azime'nin birincisi olan ve başlıca mi soru ve Oho kollarından takip ederek Mississippi namına alan nehirdir ki Meksika körfezine dökülür Enhar Ailesi Rio Grande vessen Loren ve mckenzie nehirleri dir.

Göller Amerika simavi'nin meşhur gölleri 5 Göller denilen ve birbirine muttasıla Sen Loren Nehri vasıtasıyla denize dökülen göllerdir ki isimleri şunlardır superior Michigan horon eriyeye Ontario erie Gölü Ontario gölünden 100 metre alçak olduğundan ikisini birleştiren niye gara Nehri'nde dünyanın en Cesim Şelalesi olan nigaranam Şelale mevcuttur coğrafyayı siyasi yerli hükümetler cemahir müeyyide Amerika Amerika hükümetleri içinde old Magnet ve servet abiye ve Ticaret ve sanat cemahir müteahhide cümlesinin serfiraz Hıdır Şimali Amerika kıtasının tamamen vasatın da V2 Bahir muhit arasında İngiliz muhacirlerinin Ah vardı tarafından teessüs etmiş olan bu koca devlet her suretle Avrupa dövelim malzemesi ile rekabet etmektedir 84 milyon nüfusa hakim olan Cevahir müteahhide iyi 44 kadar Cumhuriyetle birkaç teravih duvar Rücu vücuda getirmiştir Cevahir müttehid arazisi Amerika'yı kim Ali'nin vahşi ovalarını dünyanın en Cesim Nehir ve göllerini Şamil olup toprağının kuvveti sütyen arzın har ve Rahmetini celb ettiğinden Cihan'ın her semtinden pek külliyetli muhacir gelmektedir Servet Tabii yiyeceği Amerika kıtası pek Bahtiyar bir memlekettir Merkez Cumhuriyet olan Washington şehri hükümetin müessese olan General washington'un namına mensuptur bile adı meşhur ise şunlardır New York dünyanın üçüncü Ticaret beldesidir üç buçuk milyon nüfusu şamildir Boston Bahri Muhit Atlas iyi sahilinde ve Avrupa'ya karşı gayet işlek ve Ticaret ya bir liman olup 6950000 nüfusu muhtevi dir.

Filadlefi 1268000 nüfuslu bir iskeledir.

Baltimur- 551000 nüfusu havi olup potomak nam ırmak üzerindedir.

San fransisko- Bahri Muhit Kebir sahilinde ve Atlantik şimendifer inin münteha Aslında pek mühim bir şehir ve Ticaret yatır Cevahir müteahhide de altın gümüş Demir kömür bakır Kurşun petrol ve tabii gaz madenlerin kesir ile mevcuttur şimendifer hatları teknil Avrupa kutunun fevkinde olduğu gibiyim New York şehri bütün dünyanın medyasının vasıta iyi mübadelesi dir Cevahir müteahhide nin nüfusu 1792 senesi 4 milyon 221 Asır içinde 80 milyon daha Terakki ve tezayüd etmiştir Ruslardan satın alınan alaskan nahiyesi ile ispanyollardan zapt olunan Küba ve rto Riko Adaları dahil Cevahir müteahhide ye ait ve hükümet mecburen Avustralya kıtasında dahil Bir Hayli ceza yere sahiptir Meksika Cumhuriyeti Meksika Cumhuriyeti bir yayla üzerinde etrafı dağlık Gümüş ve sair madenlerle memnun bir memlekettir 1824 tarihinde kesbi İstiklal etmiştir mukaddema Burası da İspanyol müstemleke siydi 13606000 nüfusu muhtevi ve ahalinin Beste birisiyim Beyazlar dır ahaliyi dairesi yerli haliyle nelerden ibarettir.

Yokatan şibh-i ceziresi ile garp kısmında vaki... Kaliforniya yarım adası dağlık ve sevahilinde balık avcılığıyla iştilal olunur.

Merkez-i cumhuriyet Meksiko ve meşhur şehirleri Vararkroz, Lapoible, Tampiko, Kampes şehirleridir.

Vusta-yi Amerikada altı küçük cumhuriyet- Amerika'yı kim Ali ile Cem abiye arasında dar ve uzun bir kıtayı araziye devam eder ki bu kısım her iki Amerikalı Amerikalıların rabtasıdır bu kıtadan berveçhi 65 küçük cumhuriyet mevcuttur

Nüfusu Merkezi

Guatamala cumhuriyeti 1535000 Guatamala

Honduras cumhuriyeti 545000 tegosigalya

Salvador cumhuriyeti 1000 000 san Salvador

Nikagara cumhuriyeti 429000 managa

Kostarika cumhuriyeti 22000 san joza

Panama “ panama

İngiltere'nin biliz müstemleke si Usta Amerika'da olup İngiliz Honduras namıyla da maruz dur Merkezi Beliz şehridir müstemlekat Amerika'yı kim Ali'de Avrupa devletlerinden İngiltere Fransa Danimarka devletlerinin müstemlekeleri vardır. Kanada İngiltere Devleti isim Ali Amerika'nın semt Simal iyisini İngiliz amerikası namıyla tasarrufunu alıp bu kıtada meşhur Kanada müstemleke seni tesis etmiştir İngiliz Amerika'nın en Mahmur ve kalabalık mahalleleri şarki sahiline garip ve büyük göller civarındadır.

Merkezi Ottova şehridir.

İngilizler bu koloniye gayet vasi muhtariyet vermişlerdir yeni westminster kebab Montreal şehirleri biladım arefesinden diler bu müstemleke de altın madenleri ile Kürklü hayvanlardan pek ziyade Ticaret ediliyor Bahri Muhit Kebir de kayın ve an korur ve Bahri Muhit Atlası de bakım arıza Cedid Adası Kanada'ya dahil olup arıza Cedid civarında bağlana tarlasını abi bir balık mevcut ve balina balıkçılığı azim bir ticaret vücuda getirmiştir Ağrı Diyadin Merkezi Sincan Beldesi beldesidir Avrupa ile Amerika beynindeki telgraf kablolarından birisi ağız Cedid vasıtasıyla Amerika'ya dahil olur Kanada'dan model Okay yahut Bahama ve Bermuda Adaları ile büyük antiller den lazım ayak Adası ve Beliz müstemleke see ve küçük Ant illerden Lazca manyak Adası ve Beliz müstemleke sesi ve küçük antiller den bir kısmına dahi sahiptir Fransa müstemleke si Fransa Cumhuriyeti isim Ali Amerika Kıtası'nda ehemmiyetli araziye Malik idi şimdi cumhuriyetin tasarrufunda ağız cedidin yani bunda Kaon Sen Piyer ve mi kalan Adaları ile küçük antiller den martinik ve guadalupe nam Adalar kalmıştır Merkezleri Basra for de France şehirleridir.

Danimarka mustameresi- Danimarka Devleti Ant illerden 12 cezire'ye Malik iken Cevahir müttefik Eye satmış yalnız gronlandic cenup sahininden ve eski Moka Bayi ile arasında bazı müsameresi söylemiştir frederik Şehap yol Yani hep Gold hap gibi

cenubi Amerika- coğrafyayı Tabii malumatı Umumiye cenubi Amerika'nın sevgili gayri muntazam olduğundan körfez ve sivilce Zirvesi gibi tahsilatı hali değildir

Ancak cenubi Amerika'nın münteha iyicene bunu lira eden ve ağız onlar nam Ada'nın nihayetinde bulunan horon burnuyla Nihayet şarkısını gösteren Sen roka nalburun kıtanın mühim çıkıntılıdır Arzum nar ile kıtanın arasında Macellan boğaz vakidir daha Yayla Volkan Şimali Amerika'dan gelen ve Panama da alçalan silsileyi asliye yine yükselmeye başlayarak kor

dillerde zandt namıyla horon horon burnuna kadar imtidad eyler Goriller silsilesi dünyanın en uzun Silsile Cibali olup sahile pek yakın olarak imtidad eder bu Silsile üzerinde bazen de kolombiyada olduğu gibi keşif yayınlar ve bazen de bu oluyor ya da olduğu gibi yüksek yaylalar teşekkür etmiştir her renk burnuna kadar derece derece irtifakını kaybeder Silsile üzerinde pek çok yanardağlar ve çember az ve sorata gibi 6000 metreyi müteceviz tepeler mevcuttur havzasının ve saati cihetiyle dünyanın en Azim Nehri olan Amazon ve lan palata ve oran ok gibi nehirler ve Amazon ile Ora çok nehirleri arasında Sir Raparim Silsilesi ve gayet yüksek Brezilya Yaylası vardır Goriller silsileyi Adliyesinden şarkı doğru açılmış bir yelpaze şeklinde t-shop eden silsileler arasında Gaye duası ovalar bulunur ki bunlara lan Osman bas namı verilmiştir en Harun kesret ve f-106 ve hararetin dereceyi şiddeti lan Otlar ve tam baslarda kuvve-i Nami iyi tz100 ettiğinden pek az vakit zarfında bunların sattığını Zümrüt gibi çayırklar katlar ise de gayet şerit ve yakıcı sıcaklar bu yeşillikleri kavurur Amerika'yı cenubi gölleri içinde 4000 metre Nurtepe bir yayla üzerinde kain tutti kaka nam Göl zikre şayandır ahval-i siyasiye Panama Cumhuriyeti Amerika'yı buzdağının cenup kısmına iltisak ettiği dar bir mahalde ve tabiri diyenle Berzah üzerinde derdest Kürşat bulunan kanal ve civarında 87 bin kilometre araziye ve 400000 nüfusa Malik bir Cumhuriyet olup 1903 senesi Kolombiya'dan ayrılmıştır Merkezi Panama beldesidir anama Kanalı İspanyol ile Panama arasında 56 kilometre arzındaki berzah üzerinde açılacaktır. Cumhuriyet kanal şirketine kanal imtidadınca 10 fersah arzında bir mahall terk eylemiştir.

Kolombiya Cumhuriyeti-

Cenubi Amerika'nın en şimali Hükümetidir 4 milyon nüfusunun onda birisi Beyazlar olup diğerleri ahali Yiğit kadime kahvaltıdır Kolombiya 9 cumhuriyetten mürekkep bir midedir Merkezi Santa Fe dog bogota şehridir bar Angela bir limandır Venezuela Bu da bir Cumhuriyeti müteahhide olup iki buçuk milyon nüfusu şamildir Merkezi Karakaş beldeyi meşhuru Valencia şehirleridir meşhur kına kına ağacı bu memlekette yetişir ve Ala kahve ve kakao çıkar Peru Cumhuriyeti Peru Cumhuriyeti Anda silsilesinin dağıttığı kolların set ve ihata ile diye bir memlekette teessüs etmiştir 4.500.000 nüfusu şamildir Merkezi Lima ve bunun da iskelesi kollar ve beldeyi meşhuru cozgu şehirleridir oku oku Ekvator hattı istiva Cumhuriyeti bu cumhuriyet 12 kadar prensten mürekkep olup Galapago adaları ile beraber 1.5 milyon nüfusa maliktir.

Merkezi Kito şehridir.

Bu memleket hatt-i istiva altında bulunduğu için Ekvator ismiyle tesmiye kılınmıştır.

Bolivya cumhuriyeti- Gayet yüksek bir yayla üzerindedir Merkezi Titikaka Gölü Kurbanda kayın La Paz şehridir anda silsilesi üzerinde hain ve 6600 metre 4 defa sureten Dağı Bolivya memleketindedir.

Surata Dağı

Brezilya Cumhuriyeti- Brezilya ilk defa Portekizliler marifetiyle tanınmıştır 8 milyon kadar Özat araziye Malik olan bu memlekette ancak 16 buçuk milyon nüfus ikamet eder ki bunun 5 6 milyonu nesli ev yaza mütebaki isim yerli akvamı mensuptur Brezilya arazisinin silvas denilen ve ormanlarla mestur bulunan mahalli ki Amazon Nehri'nin suladığı kısımdır bu kısımda Ormanlardan madenden büyük istifade edilir.

Amazon Nehri'nin genişliği cihetle büyük büyük Tüccar gemileri de memleketin içerler ne kadar doğur ile nakliyatı suhulet bahsederler 20 kadar faiz muhtariyet eyalet veya cumhuriyetten mürekkep bir heyet müteahhide suretinde idare olunur.

Merkezi İttihat Rio de Janeiro şehridir kim Bahri Muhit Atlas ile 1. Dereceden Emin bir limanı şamildir Brezilya'nın 2. Ticaret limanı olan bahia şehrin bu havalide Maruf beldelerden sayılır Brezilya'da altın bezi Kıymet taşlar çıkar kahve ve pirinç şeker külliyetli ihraç olunur Şibli Cumhuriyeti anda seslisi ile Sahil arasında dar ve uzun bir memleket olan Çiğli'de Cumhuriyetle idare olunur Şili'nin istikameti Simal den Cenova doğru uzadı vecihle müteaddit iklimler atlamaya mecbur olmuştur Sili tabağın 3 Kısım olup Sima Ali maden havzası monsta hububat tarlası Cenova orman mıntıkası İğdir nüfusu 4 milyondur Merkezi İdaresi Santiago ve meşhur Beldesi oval Paro şehirleridir oreolu ve Paraguay bu iki küçük cumhuriyet la plata denilen Nehir'in kolları arasında teessüs etmiştir ora Uruguay Merkezi montu video paraguay'ın aslan pis yorum şehirleridir la plata veya Arjantin Cumhuriyeti bu Cumhuriyet gayet vasi ovaları ve ormanları Şamil olup ve her sene 600000 nüfus muhacirlerin ve ruhu ile tekessür etmektedir cenubi Amerika'nın en nihayet ucunu teşkil eden ve beni 5 yerinde iri cüsseli adamı olan patronlarla meskün olan atagonya ya Lili ile la plata hükümetleri taksimetreler Merkezi İdaresi la plata Nehri'nin mantığında teşkil ettiği Haliç üzerinden 1 milyondan ziyade nüfusu Şamil olan Buenos Aires şehridir koyanlar vecino bir Amerika'da Avrupalılar Amerika'ya Cano birinin Bahri Muhit Atlas iyi sahilinde İngiltere Fransa Felemenk Devletleri birer miktar araziye mağripliler ki bunlarda üyalardır dünyalılar mensup oldukları Devletleri nispetle İngiliz gün yani Merkezi coştun Felemenk Köyü Hani merkezi para Mario Fransız Güya niye Merkezi kaynakları ile yad olunur.

HATİME

MEMALİK-İ OSMANİYYE

Osmanlı memalikinin aksam-i asliyyesi- berr-i atikin 3 parçası üzerinde vaki memalik-i Osmaniye her biri bulunduğu kıtaları nispetle yad olunmak üzere üç büyük kısımdan mürekkep ve müteşekkildir. Avrupa'yı Osmaniye, Asya'yı Osmaniye, Afrika'yı Osmaniye üstad ve nüfus Osmanlı memalik-i umum and 4000.000 kilometre Murat baldan ziyade ruhsat ve cesameti haciz olup nüfusu umumiyesi 30 milyon dan ziyadedir.

Avrupa'yı Osmaniye: Avrupa'yı Osmaniye Rumeli dahi derler Avrupa kıtasının ciheti Cenova üyesinden Balkan şibhi Cezire'nin ortasında 169.000 Murabba kilometre ve altı buçuk milyon nüfusa sahiptir ahval-i Tabii yesin Avrupa'yı Osmaniye Yunan Sırp Karadağ Bulgaristan memleketleri ve adriyatik Yunan Adalar Marmara Denizi ve Bahri siyah ile mahluktur Sahillerinde Selanik ve orfano Saros veya muarız körfezleri ve burunla mülteciyi Halkidiki yarımadasına Gelibolu şimdi ceziresi teşekkür etmiştir Çanakkale Boğazı Avrupa'yı Osmaniye ile Asiyeye Osmaniye arasında Marmara ile Adalar denizini birleştiren da ayrı bir Boğazlar Kim bu boğaz vasıtasıyla her iki kısım Osmani birbirine pek ziyade takarrub eder bu boğazın yıl Sahillerinde kaleler ve istihkamlar İnşa olarak müdafaası teyit edilmiştir Bu boğaz İstanbul'un kilidi mesabesindedir.

Bosfor veya İstanbul Boğazı- Karadeniz ile İstanbul arasında olduğu için Bahri siyah boğazın dahi denilen İstanbul boğazını Avrupalılar bosfor derler Bu boğazdan Karadeniz'e karşı İstanbul'un muhafaza ettiği için İstanbul'un miftahı addolunur binaenaleyh iki tarafı da isteği ikramlarla tahsil edilmiştir Karadeniz Boğazı Çanakkale'den daha dardır Ender mahalleyi 600 metredir İstanbul şehrinin Karadeniz boğazının nihayetinde dir dağ ve Yaylalar Bosna kıtası vasıtasıyla Rumeli'ye dahil olan Avrupa silsileyi asliye senin şark Cenabı şubeleri Avrupa'yı Osmaniye dağ ve yaylalar ile doldurmuşlardır bu silsileler Rumeli kıtasında başlıca iki takım teşkil ederler ki birisi Erboluk (?) dağları diğeri Balkan Şabatıdır.

Ernobadlık dağları Rumeli'nin ortasında kümelenmiştir 2 kol edri adriyatik denizine ve iki kolda Adalar denizine isal etmiştir ki Adalar Denizi'ne doğru uzanmış olan kol kamera silsilesi olup olan ya Körfezi'nde Nihayet bulur Adalar Denizi ne giden kolum birisi Selanik civarında olmayıp yığını teşkil ederler Bu Dağlarda 3000 metreden ziyade irtifası Hayır tepeler mevcuttur erno wattlık Dağları'nın ikinci kolu dahi Adaları Denizi'nin şemalini takip ederek Tekfur Dağı'nda Nihayet bulur bu dağların Sarp olan valilerin gayet münbit ve mahsuldar olup Balkan silsileleri ne ait olan takım silsileler karadağ'dan ayrılarak çarka doğru imtidat e şar Dağında Bir döküm teşkil ettikten sonra 2 kol olarak İstanbul yakınlarına kadar gelir.

Rumeli dağ silsilelerinin aralarında müteaddid yaylalar teşekkür etmiştir Nehir ve göller Rumeli'deki nehirlerin ehemmiyetli ileri Adalar Denizi ile Adriyatik'e karşıdırlar karışıklar Adalar Denizi'ne dökülenler başlıca Meriç ile Karasu ve Vardar ve Adriyatik'e karışıklar boya ne ile derin nam nehirlerdir derin Nehri Ak ve kara derin Narıyla iki koldan mürekkeptir boyana işkodra Gölü'nün suyunu boşaltan bir ayaktan ibarettir kim Göle kadar gemilerin girmesine müsaittir Ohri ve yenge gölleri Rumeli'nin haizi ehemmiyet göllerini teşkil ederler taksimatı Mülkiye Rumeli kıtası yedi vilayet ve bir de Girit namıyla muhtariyet idareyi Habip imtiyazlı kısmı şamildir n şekli İdaresi henüz tayin etmediğinden düveli hamilenin daireyi nüfusun da bulunmaktadır vilayetler İstanbul Edirne Selanik Manastır Kosova işkodra yan yatır Merkezi İdaresi darülhilafe islamiye olan İstanbul veya konstantiniye şehridir.

İstanbul dünyanın en güzel ve havası Latif şehirlerinden biri ve belki birincisi olup Boğaziçi denilen Bosphorus nihayetinde ve Marmara'ya Nazır bir mevkidedir altın boynuz kurun Devri denilen Haliç emsali bulunmaz bir limandır Bir Milyonu mütejaviz ahalisi milli muktedi ve muhtelif eden mürekkeptir bile adama ofis adresi

Edirne ismine mensup vilayetin Merkezi olup şimendifer hattı üzerindedir Meriç Nehri yakınında cereyan eder.

Selanik- Selanik Körfezi üzerinde V3 kol demiryolu mecnunda vilayet Merkezi Ticaret Yah bir şehirdir.

Üsküp Kosova vilayetinin merkezidir yanya cenubi Arnavutluk dağ ve göl kenarında güzel bir beldedir.

Hanya Girit adasının merkezidir birer kaza suretinde idare olunan s Madrid ve taşoz Adaları Dayı Rumeli kısmına aittir Asya'yı Osman memalik Osmaniye'nin Asya'da olan parçası rumeli'den pek ziyade vahşidir yani Asiye'ye Osmaniye Avrupa'yı Osmaniye'den 10 kereden ziyade cisimdir Asya'yı Osmaniye Asya kıtasının Garden'da teşekkür etmiş iki büyük şibhi Cezire üzerindedir sevahil Karadeniz Marmara Adalar Denizi şap Denizi Basra Körfezi ile ihata bulunduğundan kar ahududu denize Yani sevgiline nispetle pek azdır Asya'yı Osmaniye'nin sevahil şu hesap üzere ölçülmüştür Bahri siyah Marmara ve Adalar denizleri sevahil 1100 mil Akdeniz 3750 millet Denizi 1250 mil Basra Körfezi 150 mil Toplam 6250 mil e bayiliği pek ziyade arızalı olduğu için hesapsız limanlar koylar körfezler teşkil eder İzmir İskenderun mandalya Antalya Akabe körfezleri gibi Asiye'ye Osmaniye'nin Kara hudutları Rusya ile İran'a nasıldır Dağlar Yaylalar Asya kıtasının darbe ucu cemi stan'ın Cenap derbisinden başlayarak İran Osmanlı hududunu takip ile Ararat dağı vasıtasıyla Anadolu'ya dahil olur Fırat orasından mağazasını silsileler ve şubeler ve yaylalarla doldurur Asiye'ye Osmaniye dağlarını başlıca üç kısımda hulasa edebiliriz.

Birinci kısım- Ararat şubesidir ki Kop Dağları, Kürdistan dağları Bingöl Dağları Namıyla Karadeniz sahiline ve memalik in Şimali şarkıyı sini kaplamıştır 2. Kısım bir kısımdan ayrılıp galiba doğru giderek Adalar denizinde birer burunla münthehi müteaddit Pro ve şubeleri ayrılan Toros şubesi Deere 3. Kısımdaki Suriye'de Şimal den Cenova doğru imtidat ve başlıca lübnan ve anti lübnan anlamlarıyla yad olunan iki muvazi silsileden ibarettir bu kısım alçılı alçalan Arabistan sivilce zerresini duhul ve orada yayılıp kalır işbu silsileler zaten esasen bir büyük Yayla olan Anadolu kıtasını Kolları ve tevabii ile birçok yaylalara tebrik etmiştir.

Fırat ve Dicle Ovası 120.000 mil özadlı Cesim bir saha iyi müşteriye olup büyük kısmı Yağmur mevsimlerinde otlarla mestur olduğundan pek güzel bir Ravza haline gelir ve aşağı yeri Bedevi yiyenin hayvanatına Ala bir Mera olur Enhar Anadolu'nun en büyük nehri 3000 kilometreden ziyade uzunluğu Malik olan ve başlıca Fırat ve Dicle Nami ile iki büyük koldan mürekkep olan şattularap nehridir.

Fırat Erzurum yaylasından çıkar Dicle ise Diyarbakır civarından Zuhur ile korna da birleşirler iki kol arasındaki arazi gayet münbit olan El Cezire Deere Burası vaktiyle dünyanın Zahire ambarı ismini almış idi kornadan sonra bir tabii büyüyen Nehir Basra Körfezine karışıyor ve içinde gemiler işler tamir olursa Anadolu'nun işlerini ve Suriye şehirleri ne kadar seyri sefaın pek kolay olur sattın mı Ada Anadolu'da en meşhur akarsular Kızılırmak ile Sakarya İğdir payitahtın 80 mil uzağında olan Musa bundan 100 mil kadar macerası seferi Sefa ile Müsaittir Göl Asya'yı Osmaniye'nin Göl havzaları Van hafızası Konya hafızası Suriye hafızası anlamlarıyla üçe baliğ olur.

Konya havzası Toros Dağları'nın şimal semti olup burada 25 kadar göl vardır ki en büyüğü Tuz Gölü dur Van hafızasında Van Gölü'ne birçok çaylar karışıyor ise de suyu gayet acı olduğundan kenarında Kaya'lara çarpan dalgalar kayalardan natrol denilen bir nevi soda bırakır Suriye zasında ki göllerin içinde en meşhur olanı Bahriye Lut veya Bahri masmat denilen göl olup bunun Satı denizden 600 metre kadar alçaktadır taksimat Mülkiye Asiye'ye Osmaniye 22 vilayete ve birkaç da müstakil Liva yemin kasımdır elviye-i müstakilen in ikisi İmtiyaz nedir bile adı meşhur ise şunlardır mekke-i Mükerrreme Hicaz vilayeti'nin merkezi ve umum İslamların kıblegahı olan kabe-i muazzamayı Havin mukaddes bir belde olup İslamiyet'in mehdi zuhuru ve aleyhissalatu vesselam Efendimiz hazretlerinin vatani Mukaddes ileridir medine-i Münevvere mekke-i Mükerrreme nin 13 Konak şarkısı mealinde Ravzayı mutahharayı Nebevi'ye müştemil olduğundan Müslümanların ziyaret Yahu al iyisidir.

Mekke'nin iskelesi Cidde ve Medine'nin yan budur pek mükemmel bir Ravza olan Taif Beldesi Hicaz vilayetinin Merkezi sayfa üyesidir.

Şam-ı şerif Dımişk anlamıyla malum olup Suriye vilayetinin ve 5. Orduyu Osmaniye'nin merkezidir.

Beyrut akdeniz kenarında gayet mühim bir vilayet merkezidir.

Bağdat attı Irak 7 Dicle şehri üzerinde vilayet merkezi ve o havalinin büyük bir beldesidir.

Trabzon Karadeniz sahilinde vilayet merkezi ve gayet işlek bir iskele ve Ticaret beldesidir.

Erzurum ceza Merkezi vilayet olan mevki müstahkem edendir.

Konya ismine mensup vilayetin Merkezi Devri Selçuk yiyeyim Ruhumun merkeziydi odos adalardan mürekkep Cezayir Bahri sefid merkezidir.

İzmir Anadolu'nun mahreci ticareti olup pek ziyade işlek limanı Havi mükemmel bir şehirdir.

Bursa Mahdi Osmaniye olan vilayet Merkezi bir şehirdir ikinciliği meşhur ipekçilik meşhurdur.

Diyarbakır Kürdistan kıtasının mühim bir vilayet merkezidir.

Van, Van Gölü kenarında ve İran hududu grubunda bir vilayet merkezidir.

Afrika'yı Osmaniye ahval-i Tabii iyi 100 at ve cesamet Afrika'yı Osmaniye memalik-i Osmaniye'nin en büyük parçasıdır. Afrika kıtasının nasıl Şimal iyisi ile içerilerine doğru Nil hafızasını Kamile işgal ederek cesameti 2 milyon Murabba kilometreyi geçer Afrika'yı Osmaniye tarif etmek için yalnız Nil mübarek in hafızasını söylemek kifayet eder Nil havzası ise Kamile Mısır'a aittir. Mısır demek nil demektir. Zira Nil olmasa Mısır'ın hiç bir ehemmiyeti yoktur. Bu cihetle Afrika'yı Osmaniye Nil havzası ve berberistan Osmani namıyla iki kısımda hulasa edeceğiz.

Afrika'yı Osmaniye'de nildan başka Şahan ehemmiyet Nehir olmadığı gibi daha da yok gibidir Afrika'yı Osmaniye Sefa elini serkan Bahri Ahmer resim Alem Bahri sefid tahdid eyler Bahri sefid len sidre Körfezi ve Bahri Ahmerden(Kızıldeniz) Süveyş Körfezi hazır olur Bahri Ahmer in

Cenabı kapısı sayılan Babülmendep ile yeni açılan Süveyş Kanalı Afrika'yı Osmaniye ile Asiyeye Osmaniye arasında müşterek boğazları teşkil ederler Afrika'yı Osmaniye'de 12.10 milyon kadar nüfus tahmin olunmaktadır.

Mısır'ın sekene yıka demesi olan ve bugün kıpti denilen Tayyip ile berberistanın senesi olan berberiler nesli ev yazın kahvaltı iseler de sudan iyiler ve Sahra kabağı ile meyanında z** Aqua a** mensup insanlar da vardır Taksim'e atayım ülkeye Mısır hidivi 7 Afrika'yı Osmaniye şarkında 7 Vietnam ile imtiyazlı bir idare ile garip da müstakil Bingazi sancağı ve Trablusgarp vilayeti'nin şamildir Tunus beyliğini Fransızlar closeout ve Kaide zapt etmişlerdir Hidiviyet Mısır yiyen Gaye zengin bir toprağa ve Ticareti muvafık ve Müsait bir mevki ve iklimi ve güzel bir idareye Malik olduğundan Servet ve memuriyet iyi Günden güne tezahür etmektedir.

Mısır'ın ehemmiyetli ve kıymetli kısmı Nil'in Deltası İğdır ki bu kısmın Korean abiyesi cihetiyle emsalsiz bir servet Terapiye teşkil eyler Nil'in Şubat zaman bağlarıyla suladığı ve sudan şarkıdan aldığı mahallerin sudan mısırı derler ki bugünkü halini görenler o çıplak çöllerin vahşi insanların tatbikatı medeniyeye sayesinde ki inkılabını müşahade edenlerin parmakları ağzlarında kalır.

Nil mecrasında vapurlar işler Nehir boyunda şimendifer seyri sefain ederler aylarca Kemal'i mesaj ile seyahate muvaffak olanlar hedefi mektuplarını bir iki gün zarfında vasıl olurlar, güneşin ateşin kızgınlığında beyinlerini kaynatmakta ve 13 Daire uğruna birbirinin canlarını almakta olan akvam vahşi yem medeniyetin mehasin ruhu rızasını takdire başladıkları için köyler kasabalar tesisleriyle hânelerinde imrar-ı vakte kendiliklerinden izhar-ı arzu eylemektedirler.

Mısır hidiviyeti devletimize sene-be-sene muayyen miktarda bir vergi vermek şartıyla Neym-i müstakil bir idare tahtında bulunur ve Valiliği Mehmet Ali Paşa hanedanına ba-ferman mevdudur.

Mehmet Ali, Kavalalı Ümmi bir adam idiye de akıllı ve umur-i siyasiyede mahir olduğundan Mısırı pek güzel ıslah etmiş ve hüs-n-i idaresini Avrupalılara da beğendirmiş olduğundan devlete büyük bir gaile açmakla beraber Mısır'ın şekl-i idaresinin temelini kurmuştu. Mısır'ın Merkezi Nil Nehri üzerinde ve Nil'in çatalının (deltasının) resinde el Kahire şehridir.

Meşhur şehirleri:

İskenderiye- bahr-i sefid sahilinde gayet işlek bir liman olup fevkalade ticaret ile meşhurdur.

Süveyş- kanalın ağzındadır.

Dimyat

Hartum- sudan-i Mısırın merkezidir. Nil üzerindedir. Bingazi sancağının Bingazi ve Trablusgarp vilayetinin merkezi Trablusgarp ve meşhur beldesi Merzuk'tur (?) ki Fizan sancağının merkez-i idaresidir.

Son

خریطه‌لی

مَصَوِّفُ جُغْرَافِیَا عَمَمِی

محرری

ابن النزهت جواد

— — — — —

معارف نظارت جلیله‌سی طرفندن تنظیم اولنان صوک پروگرامه
موافق اوله‌رق مکتب رشیده‌ده تدریس ایدلک اوزره
ترتیب و تحریر ایدلشد.

طابع و ناشری

طابع و ناشری

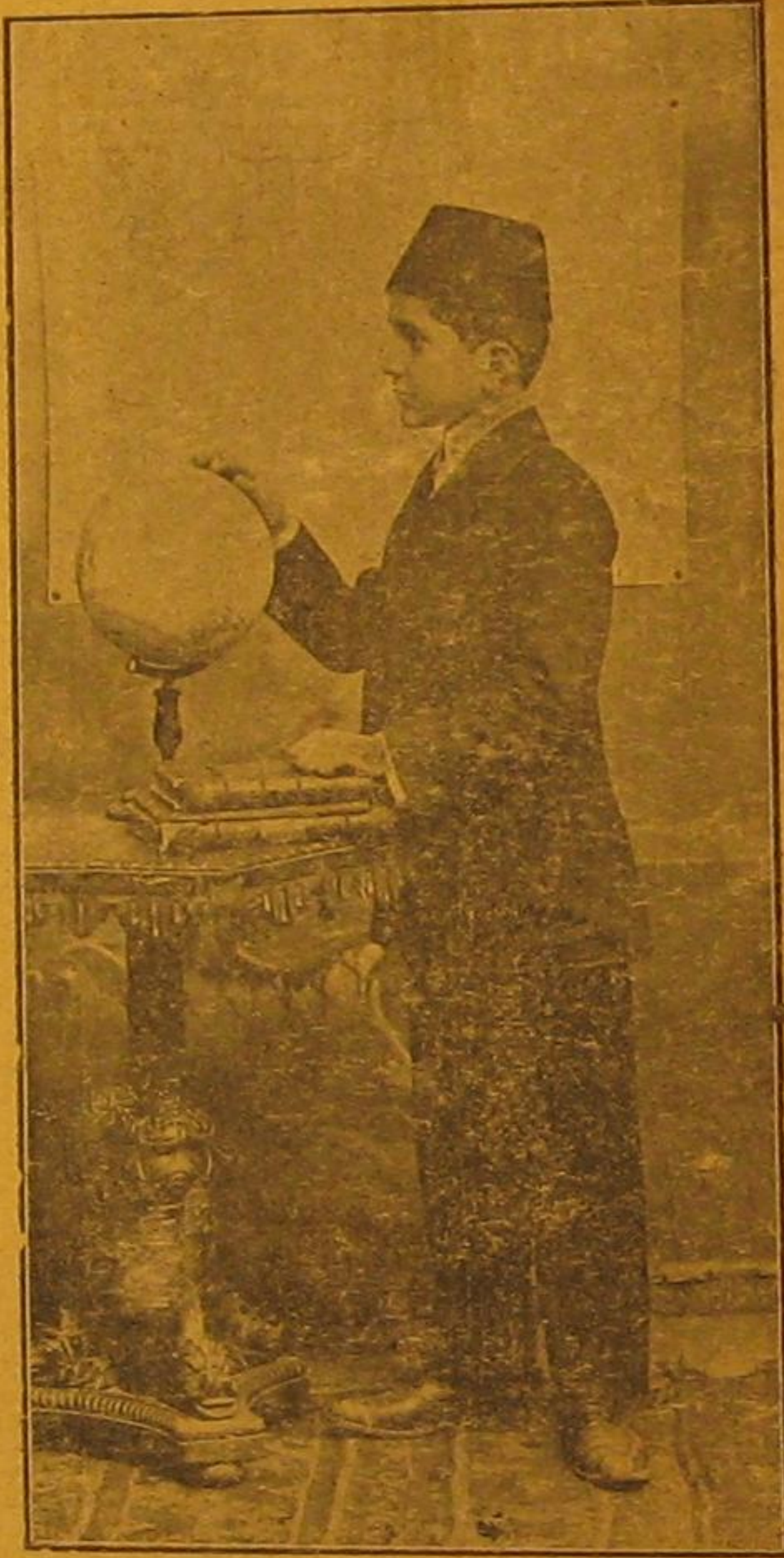

یوبالی خریطه‌لر و تعدد رسم‌لری حاویدر

وزیر خاندنه ۴۸ نومرولی قسار مطبعه‌سنده طبع اولتمشدر

وزیر خاندنه ۴۸ نومرولی قسار مطبعه‌سنده طبع اولتمشدر

۱۳۲۸

12054

M.Ü. İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi
Fen Edebiyat Koleksiyonu
* F 0 3 0 0 0 *

خریطه‌لی

مَصَوِّرُ جِغْرَافِیَا عَمْرِی

محرری
ابن النزهت جواد

معارف نظارت جایله‌سی طرفندن تنظیم اولنان صوک پروگرامه
موافق اوله‌رق مکاتب رشدییه‌ده تدریس ایدلمک اوزره
ترتیب و تحریر ایدلمشدر.

طابع و ناشری

کتاب
۹۷۵۶

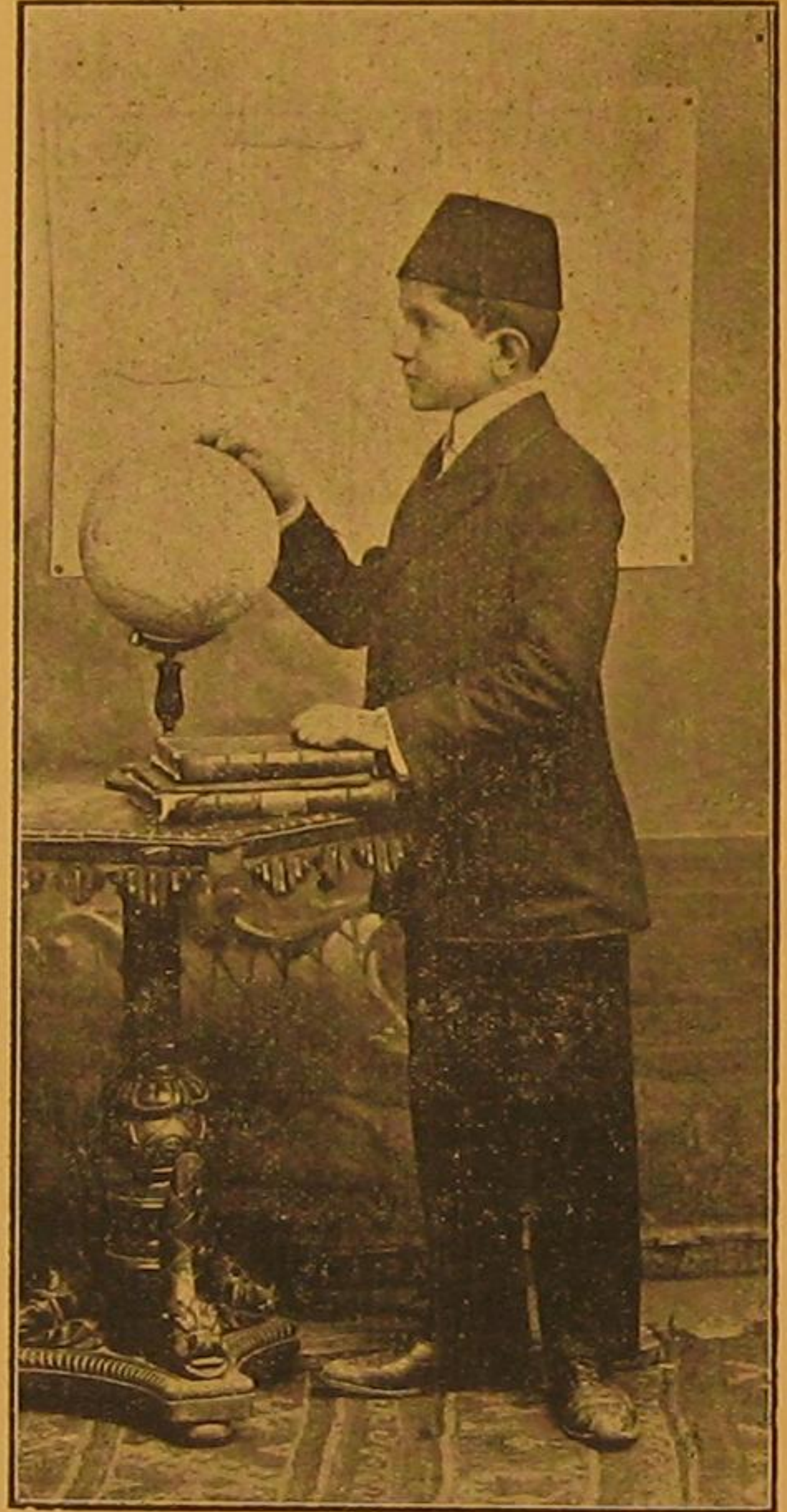

بویالی خریطه‌لر و متعدد رسملری جاویدر

نشریه‌سی

وزیر خاندنه ۴۸ نومرولی قصبار مطبعه‌سنده طبع اولمشدر

۱۳۲۸

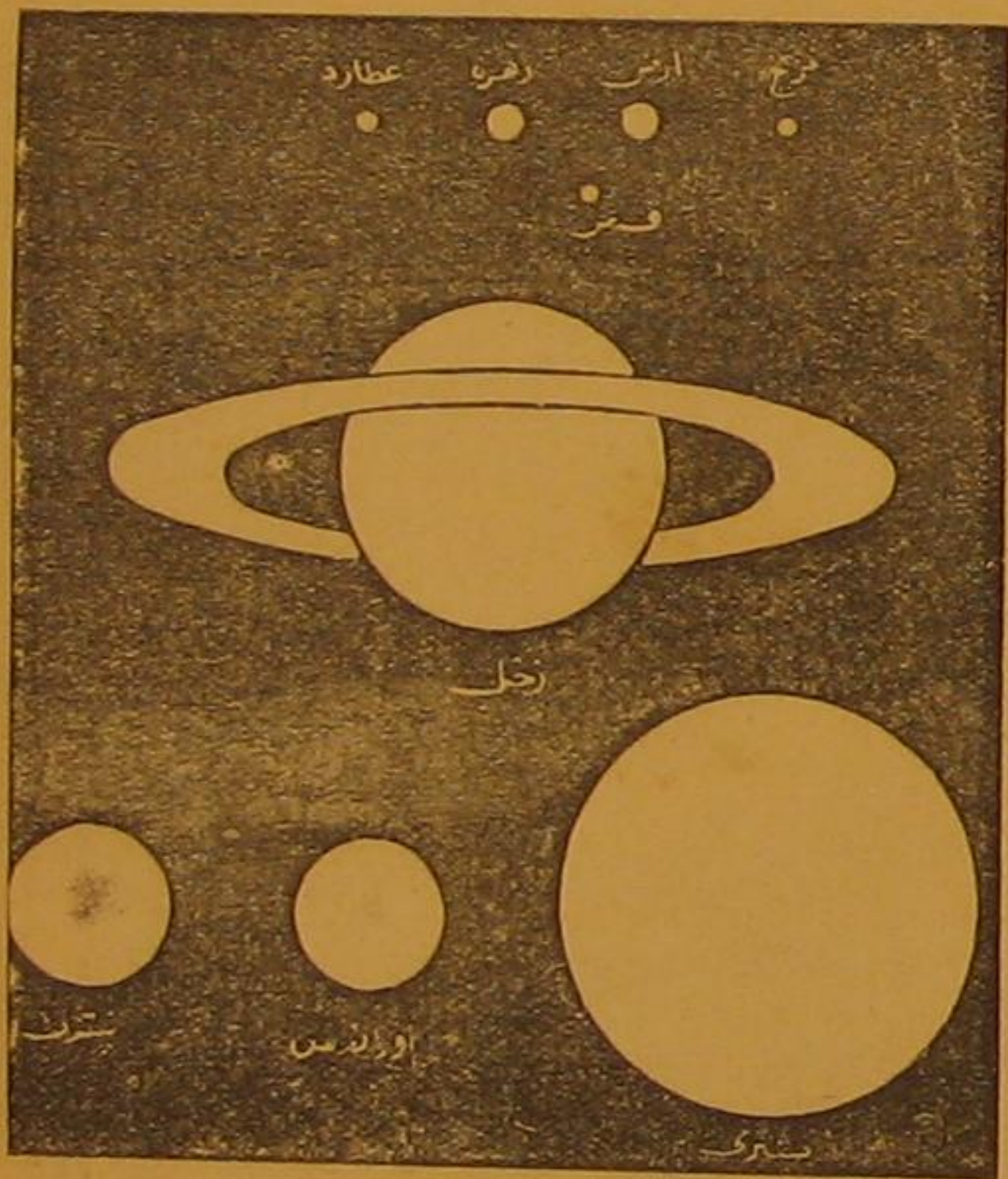

خریطه‌لی

مَصَوِّرُ جُغْرَافِيَايِ عَرَبِيَّيْ

مقدمه

شمس عالمی . — بلوطسزو آچیق برکیجه ده کوك یوزینه باقدیغمز زمان کونش و آیدن بشقه حسابسز بیلدیزلر کوریرز . بیلدیزلر ایکی طاقدر : بر طاقی اصلا یرینی دکیشدیرمن بونلره نایته نامی ویریلور . دیگر طاقی ده کونشک اطرافده دائمی صورتده دور ایستدکریچون بونلرده سیاره دیرلر .

سیارات اساسیه

ایشته کره ارض بو سیاره لر دن بریسیدر .

کونش ؛ کوریلان بیلدیزلرک چوغندن کوچک اولدیغی حالده بزه پک یقین اولدیغی ایچون آنلردن بیوک کورونیور . کونش مرکزده بولنوب سیاره لر ، پیکلر ، قویرقلی بیلدیزلر کونشک اطرافده طولانورلر .

پیک دیو سیاره لرک اطرافده دورایدن و بالنسبه کوچک اولان بیلدیزلردر . سیاره لرک کونشک اطرافده طولانورکن تشکیل ایستدکری بوللر .

تعریف و تقسیم . — جغرافیا ارضک احوالی بیلدیرن علمه دینور . آنجق جغرافیا یالکمز ارضی تعریف ایله قالمیوب ارضه تعلق ایدن کافه وقایعی دخی جامعدر . جغرافیا علمنک : ریاضی ، طبیعی ، سیاسی ناملریله اوج مهم اقسامی واردر . جغرافیای ریاضی : ارضک شکلندن ، بیوکلکندن ، کیجه ایله کوندوزک و موسملرک توالیسندن ، بیلدیزلره مناسباتندن بحث ایدر .

دنیا

جغرافیای طبیعی : دنیای ترکیب ایدن طوبراق ایله صودن ، هوادن ، نباتات و حیواناتدن باحثدر .

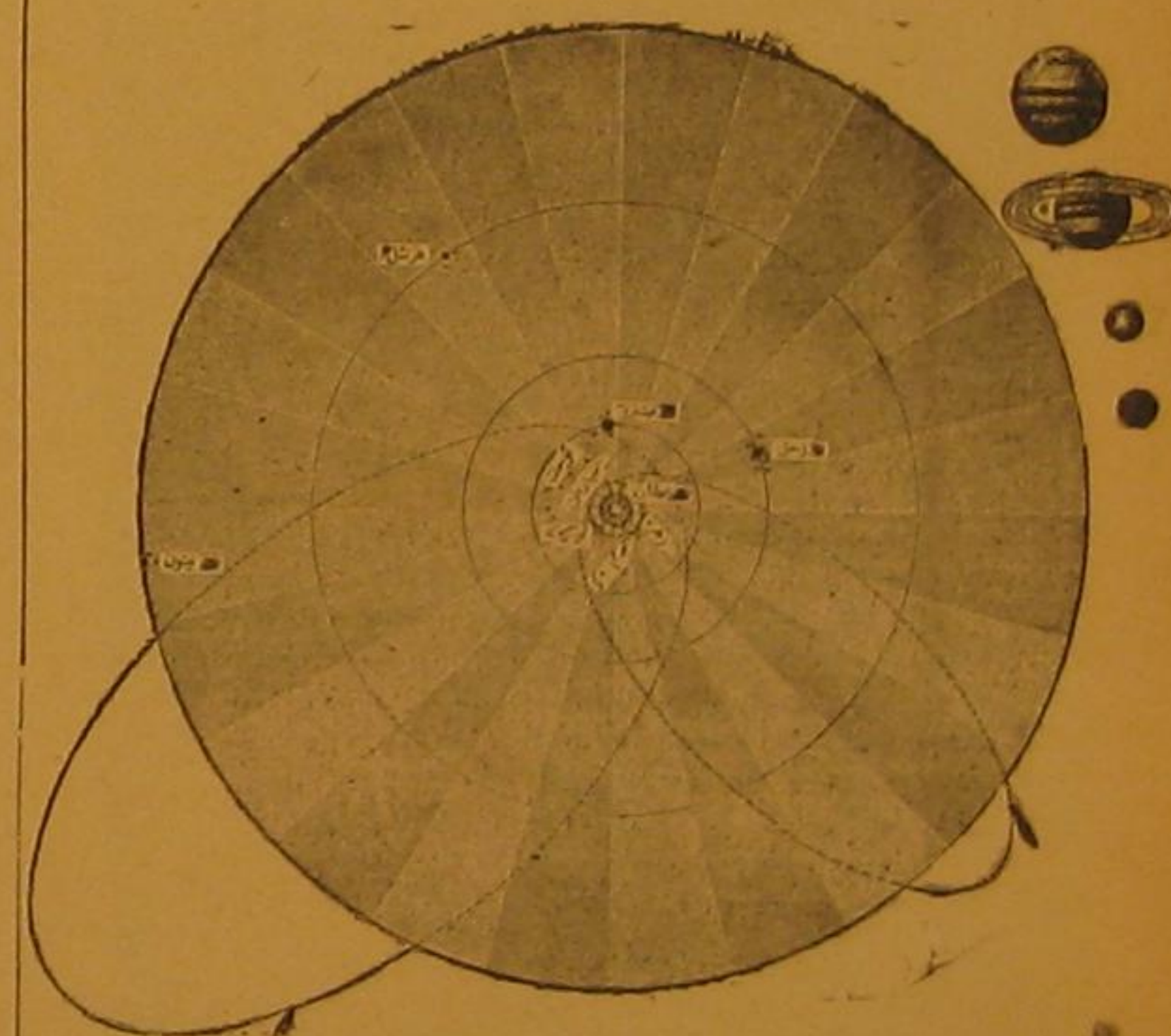
جغرافیای سیاسی : بی بشری معنی انسانلرک ارض اوزرنده تشکیل ایستدکری جمعیتلر و دولتلردن و دولتلرک اداره ایستدکری مملکتلردن و بونلرک تقسیم ایله انسانلرک معیشت و مدنیتلردن باحثدر .

کره ارض انسانلرک هر درلو لوازمی تهیه و تدارک ایستدکی و آنلری بسلیوب بیوتدیک و باشا تدیقی جهته انسانلرک مسکنی و چفتلکی دیمک اولدیغندن بو علمی اوکرنمک و بیلمک بر آدمک اوطوردیغی خانه و چفتلکنی بیلیمک و اوکرنمک قدر لازمدر .

محرک نامی و پر بلور . محرک رک شکی دائره قریب اولدینی حالدہ آنجیق
قوروقلی ییلدزلک محرکری بیضیدر .

کونش حد ذاتندہ منبع ضیا و حرارتدر . اطرافندہ طولانان
سیارملرہ ، پیکلرہ آیدنلق و صجاقلق کونشدن کلور . ایشہ
محرکزدہ کونش اولدینی حالدہ تکمیل سیارہ و پیکلرک
وقوروقلی ییلدزلک ہیئت مجموعہ سنہ شمس عالمی اطلاق اولنور .
سیارہ لک سکزی بیوک و مشهور اولوب اسملری کونشہ
قریبتلری صرہ سیلہ شونلردر :

عطارد	مشتری
زهره	زحل
کره ارض	اورانوس
مریخ	نپتون

منظومه شمسیہ

کوریلورک کونشہ اک یقین سیارہ عطارد واک اوزاغی
نپتون اولوب ارض اوچنجی درجہ اوزاق بر سیارہ در .

کره ارض . — کرہ دیو علم هندسہدہ پورتقال و قارپوز
کچی یووارلاق اولان جسمہ دینور منتظم کرہ اولیوبودہ عادتا
مغنیسا قاوونی کچی تپلری باصیق ، اورتسی شیشکین اولان
یوورلاقلمدہ شبہ کرہ دیرلر .
ارضک شکلی شبہ کرہ ایسده منتظم کرہ اعتبار اولدیغندن
کره ارض دیو یاد اولنور .

ارضک کرہ بچیمندہ اولدینہ برچوق دلیلر واردر ازجملہ
دکز قیسنده طوروب اوزاقدن کلان کچی به باقان آدم ابتدا
کیمک دبرکنک تپسنی ، صکرہ یلکنلریخی ، اک نہایت بسبتون
مشاهدہ ایدر . زیرا ارض دوز اولسہ ایدی رؤیت بر عکس
اوله جقدی یعنی اک اول کینک بیوک قسمی اولان تکنه سنی
کورمک اقتضا ایدردی .

کرویت ارضک اثباتی

کرویتک بر دلیلده آچقلتی بر محلدہ اطرافہ باقیدینی
زمان کورہ ییلدیکمز برلری پردارہ ایچندہ کورمکلکمزددر . بو
حال کرہ اولان جسملرہ مخصوصدر .

ارضک کرویتنه دها پک چوق اثبات واردر .

کره ارضده مفروض خطلر ، دائره و نقطه لر . —
ارباب فن کره نک سطحندہ کچی هر بر نقطه نک موقعنی تعیین ایدہ .
بیلیمک و ارضہ دائرہ مسئلہ لری حل ایتمک ایچون ارض اوزرنده
بیوک کوچک برطاقم دائرہ لر ، نقطه لر و خطلر فرض ایتمشدردر .
بو دائرہ لک بر قسمی قطبلر دنیلان ایکی نقطه لردن کچرک
بونلرہ نصف النهار دیرلر . بر قسمی ده قطبلر آراسندہ نصف
النهارلری عموداً قطع ایتمک اوزرہ قطبلردن باشلیوب خط استوا
دنیلان بیوک دائرہ قدر رسم اولمشدر .

خط استوا کره نک تماماً اورتسندن کچوب کره پی ایکی به
آیران بیوک دائرہ در .

قطب نقطه لری کره نک قارشولقلی ایکی نہایتلریدر .
مثلا : بر پورتقال آلوب تماماً اورتسندن کچمک اوزرہ بر میل
صوقارسہ کر میلک کچدیکی وچقدینی دیکلر قطبلر و تماماً اورتسندن
یچاقلہ ایکی به بولرسہ کز حاصل اولان چیزکی خط استوا و پورتقالک
دیللری آراسندہ کچی چیزکیلرہ نصف النهارلر دیمک اولور .

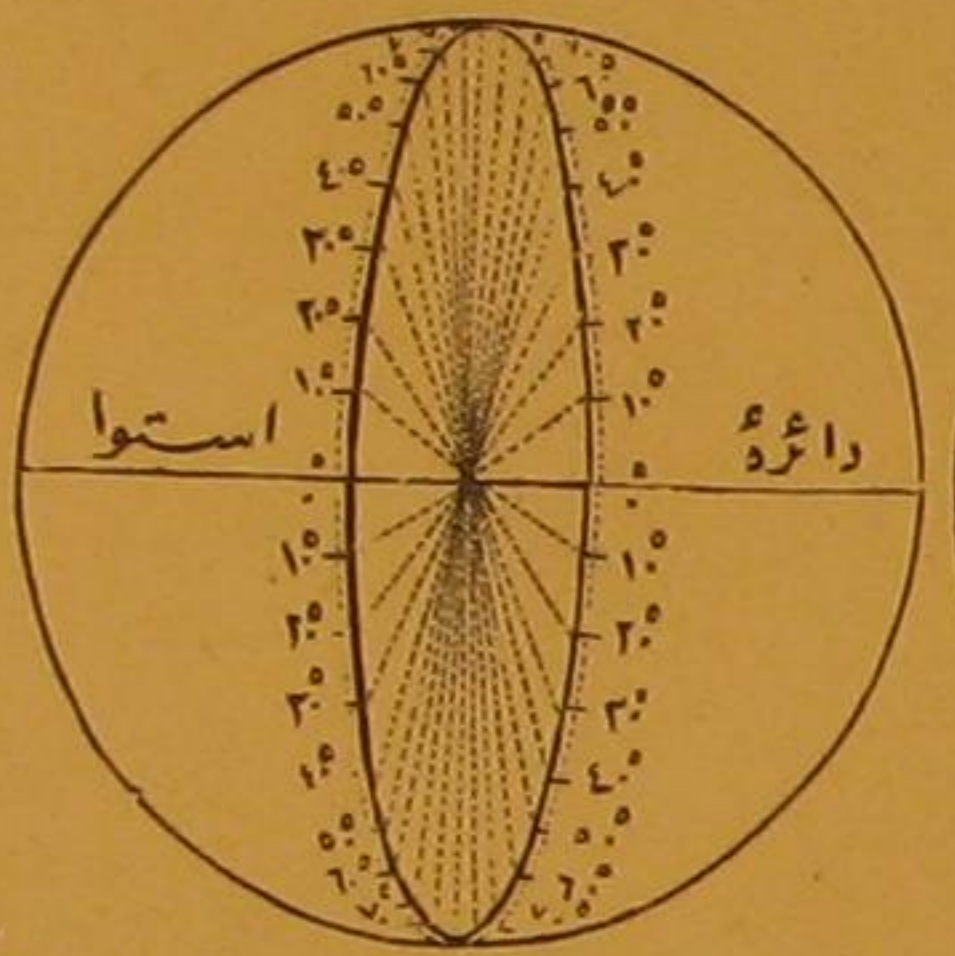
استوا آراسندہ کی مسافہ درکے بودہ نصف النهار دائرہ لری اوزندہ
صاییلان درجہ نزلہ حساب ایدیلور .

ارض اوزرنده هر بر نقطه دن بر نصف النهارک مروری تصور
اولنور . و برده عرض دائرہ سی کچر . طولاری حساب ایتمک ایچون
اول موقع ایله مبدأ نصف النهاری آراسندہ کی نصف النهارلری صایق
کفایت ایدر . عرضلری حساب ایچون دخی اول موقع ایله خط استوا
آراسندہ کی عرض دائرہ لریخی تعداد ایتمک کافیدر .

آنجیق هر بر موقعدن طول و عرض دائرہ لری کچیرمک لازم کلسہ
کره نک سطحی هب دائرہ لره مستور اوله جفندن هر بشر ویا اوزردرجه دن
بر دائرہ رسم ایدمک اصولی
قبول ایدلشدر .

ارضک تقسیم

وترسیمی . — کره ارض
نصف النهارلره ایکی به منقسم
اولوب هر بر نصف کره شرقی
وغربی اسملریله یاد اولنور
و کذلک خط استوا دخی

طول و عرضلرک حسابی

کره پی ایکی نصفه آیروب شمالی و جنوبی یارم کره اسمیلہ تسمیه قائلنورلر .
شمالی نصف کره لردہ کی عرضلر شمالی و جنوبی نصف کره دہ کی
عرضلر جنوبی و شرقی نصف کره دہ اولان طوللر طول شرقی
وغربی نصف کره دہ اولان طوللر طول غربی اولورلر .

کره مسطحه ، کره مصنعه — ارضی لایقیلہ تتبع
ومطالعہ ایتمک ایچون ایکی نصفنی یان یانہ کتوروب کاغذ ویا

کره مسطحه

انص کره غربی

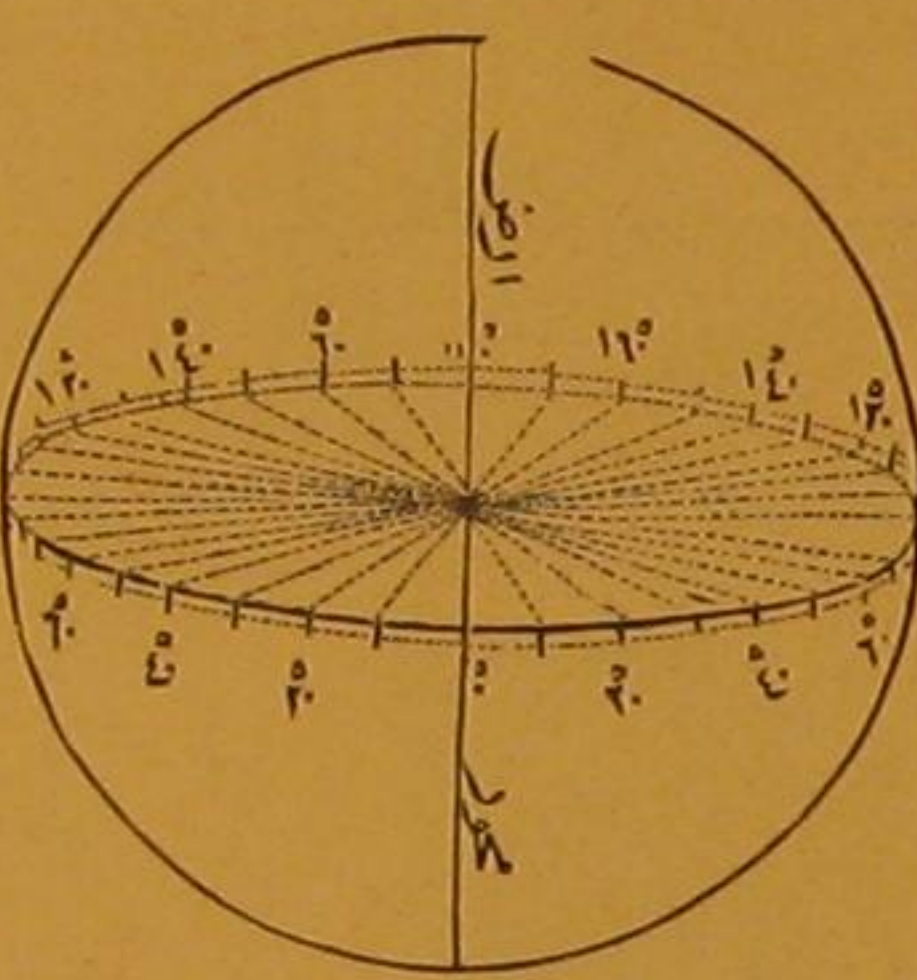
انص کره شرقی

مشعللر اوزرینه ترسیم ایتمشدر درکے بو اصولده سطح هیئتہ
قونیلان اشکالہ کره مسطحه و تکمیل سطح هیئتہ ارجاح
اولان اشکالہده تسطیح کره دیرلر .

اول موقع ایله مبدأ نصف النهاری آراسندہ کی مسافہ درکے خط
استوا اوزرنده صاییلور ودرجہ و دقیقہ ایله حساب ایدیلور .
بر موقعک عرضی او موقعدن کچن عرض دائرہ سیلہ خط

خط استواده صفر دن بدہ ایله طقسانه قدر صاییلورلر .

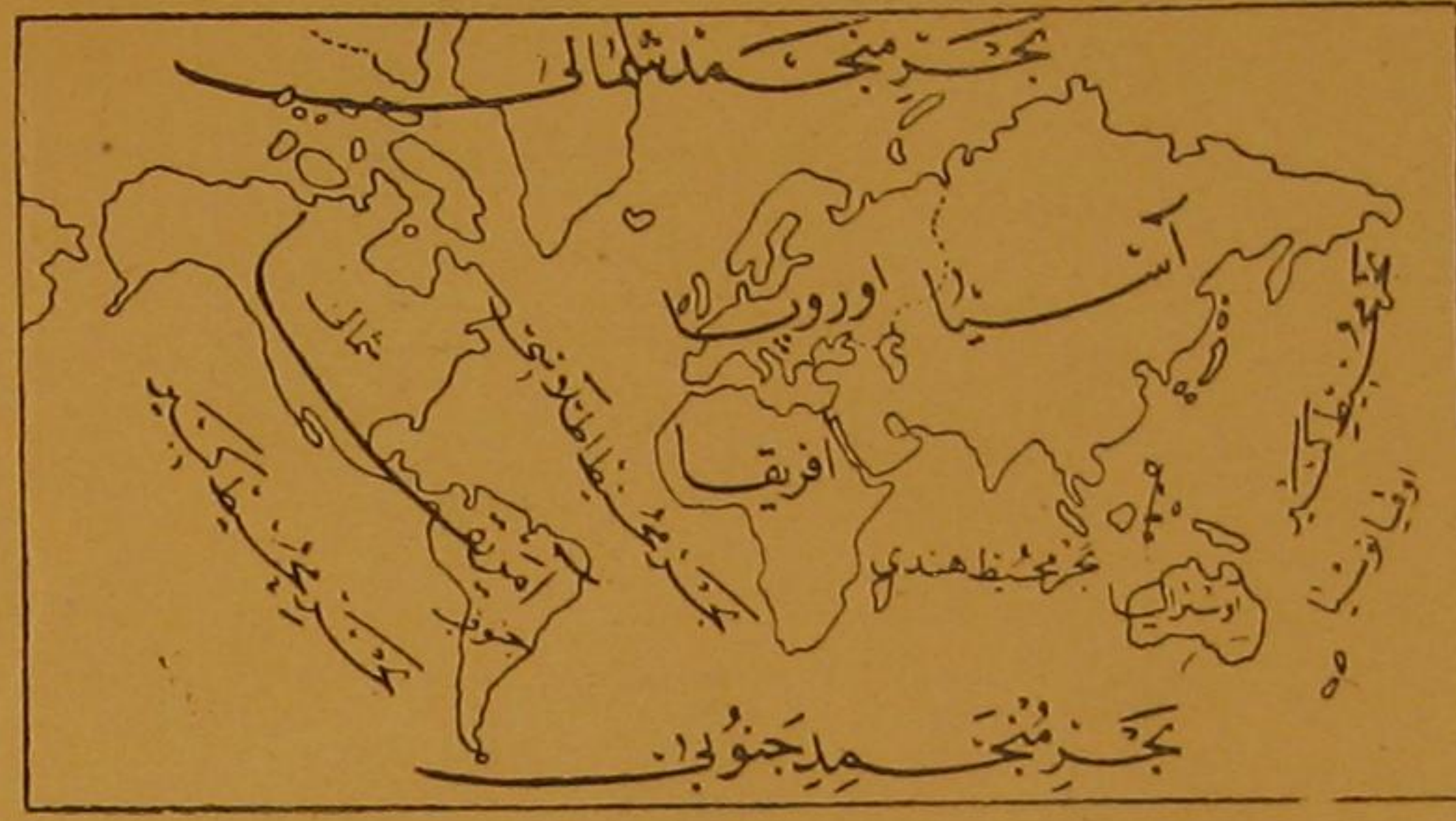
نصف النهارلری صایق
ایچون دخی ایچلرنده
بر دانہ سی مبدأ انتخاب
اولنور و شرقه وغربہ
طوغری یوزسکساز
درجہ تعداد اولنور .

مبدأ نصف النهارلریخی
متقدمین قناریہ آطلرندن تیمور
آطلسنک غربندن کچن دائرہ پی

قبول ایتمشدردی فقط صکره لری هر دوات کندی پای نمختندن ویاخود
مشهور رصدخانه سنی حاوی اولان شہردن کچن نصف النهاری قبول
ایتمکدہ در .

ایکی قطب آراسندہ کی موہوم خط کره نک محوری در .

طول و عرض . — کره نک سطحندہ بر موقعک طولی

تسطیح کره

کره ارضی طبق شکلی کبی یو وارلاق اوله رق کوسترین و اچیدن و یا خود مقوادن یا به رق اوزرنده قطعه لر، دکیزلر، دائره کبی تفصیلات رسم اولانان مجسم شکلره کره مصنعه و یا مجسمه دینور.

کره مجسمه

جهتلر - ارض اوزرنده بر محله طور و ب اطرافه نظر ایدن بر آدم دائره رؤیتی بر دائره ایچنده کورر و بو دائره اول کسنه تک یرینی دکشدر مسیله تبدل ایتدیکی کبی یوکسه چیقلمغله ده بیور.

بو دائره به دائره افق دیرلر .

دائرة افق حقیق ، افق حسی و سرتی اوله رق بر قاج نوعی واردر .

کونش دائما بو افق دائره سنک بر نقطه سندن طوغار و مقابل نقطه سندن باطار .

ایشته کونشک طوغدینی نقطه شرق و باطدینی نقطه غرب نقطه لریدر .

شرق نقطه سنی صاعنه، غرب نقطه سنی صوله آله رق ایکیسی آراسنده طوران کسنه تک یوزی شمال آرقه سی ده جنوب نقطه سنه قارشو کلور. بو درت جهت اساسی اولدیغندن جهت اصلیه نامی ایله یاد اولنورلر .

جهات اصلیه

شرق صاعه غربی صوله اولان شوچی

بو درت جهتدن بشقه هر بری جهت اصلیه دن ایکیسی آراسنده اولوق اوزره درت نقطه ده واردر .

بونلره جهت فرعیه دیرلر .

اسملری شونلردر :

- شمال شرقی شمال ایله شرق آراسنده
- شمال غربی شمال ایله غرب آراسنده
- جنوب شرقی جنوب ایله شرق آراسنده
- جنوب غربی جنوب ایله غرب آراسنده

جهتلری تعیین ایتک ایچون اک قولای واسطه کونشدر. چونکه کونشک طوغدینی، باطدینی نقطه لر بیلنور ایسه یوقاریده کی اصول ایله تعیین ایتک قولایدر .

تیمور قازیق دنیلان و قطب شمالی نقطه سنه یک یقین بولنوب آصلای برنی دکشدر میان قطب ییلدزی دخی نقطه شمالی کوستر دیکندن کیچلری بونکلده جهتلر تعیین اولنور .

بوصله - جهتلری تعیین ایچون اک قولای واسطه بوصله دنیلان آلتدر .

بوصله بر قوخی ایچنده و بز میل اوزرنده حرکت ایدر . مقناطیسی بر ابره اولوب سربست بر اقلدینی زمان دائما مانی اولان اوچی شمالی کوستر و اصول معلومه سی وجهله تنظیم و تسویه اولدقده هر بر جهت کندی حداسنه کلور .

بوصله تی تنظیم و تسویه ایتک دوز بربره قوبوب ابره سنی شمال و جنوبه تطبیق ایتکدر که بوکا جهت وضع ایتک دیکدر .

ارضک حرکاتی

حرکت یومیه ، کیجه و کوندوز - کره ارض کدی محوری اوزرنده بر فرلداغک دونسی کبی غربدن شرقه طوغری دوز و بر دورینی ۲۴ ساعته بتورر . ارض بودورینی کونشه قارشو اجرا ایتدیکندن سطحنک نصفی یعنی کونشه قارشو اولان یوزی منور، دیگر یوزی قراکلوق اولور .

ارض بو دورنده اوزرنده بولان کافه نقاطی کاه آیدینلق و کاه قراکلوق قسملرده طولاشدر دینغندن هر بر موقع دور مدتی اولان یکریمی درت ساعتک بر قسمنده آیدینلق و دیگر قسمنده قراکلوق طرفلرده بولنور . بو جهتله نقاط مزبورده ایچون آیدینلقده کچیردیکی مدت کوندوز، قراکلوقده کچوردیکی مدتده کیجه اولمش اولور .

ارضک بودورینه دور یومی و یا حرکت یومیه و محوریه دیرلر .

کیجه ایله کوندوز حرکت یومیه نتیجه سیدر .

حرکت سنویه ، مواسم اربعه - کره ارض یومی حرکتی اجرا ایله برابر کونشک حولنده و بر محرك اوزرنده طولا شور و بونی بر سنه ده اکال ایلرکه بو دوره دور سنوی و یا حرکت سنویه دیرلر .

ارضک بو ایکی درلور کتنه خارجدن مثال چوجقلرک چور دکاری طویاجدر . چونکه طویاج هم دوز همده طولا شیر و برنی دکشدر .

ارض دور سنویسنی آتام ایدنجه به قدر محوری اوزرنده ۳۶۵ دفعه دن زیاده دوزرکه بر سنه تک ۳۶۵ کون اولسی بوندن ایلری کلور .

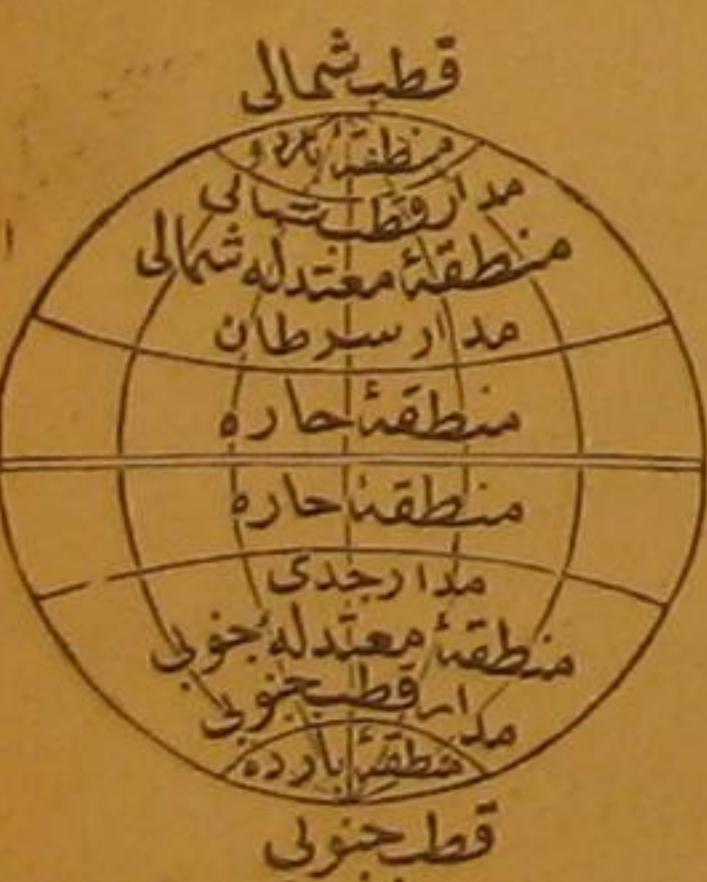
دور سنوی انساننده محور ارضک میلی اولوب بو میلی دائما غائب ایتامسی موسملرک حصوله بادی اولور .

دور سنوی و فصول اربعه

موسملرک اسملری شونلردر :

ایلیک بهار، یاز، صوک بهار، قیش

منطقه لره - دوائر متوازیه ایچنده دردی مشهور اولوب و سطح کره ده اقلیه تک تبدیلیه معیشت بشریه ناک تحولنه بیوک تاثیر اجرا ایدرلر .

بو دائره لرک ایکیسی شمالی

یارم کره ده ، دیگر ایکیسی جنوبی یارم کره ده در ،

اسماری شونلردر :

مدار سرطان خط استوادن ۲۳ بقی درجه اوزاقده وشالی نصف کره در.

مدار قطب شمالی قطب شمالیدن ۲۳ بقی درجه اوزاقده در.

مدار جدی خط استوادن ۲۳ بقی درجه مسافده وجنوبی نصف کره در.

مدار قطب جنوبی قطب جنوبیدن ۲۳ بقی درجه اوزاقده در.

کره سطحنک مدارلر آراسنده قالان بش پارچه سنه منطقه دیرلر واسماری بر وجه زیردر .

منطقه حاره

مدار سرطان ایله مدار جدی آراسنده قالان پارچه .

منطقه معتدله شمالی

مدار قطب شمالی ایله مدار سرطان آرا سنده کی پارچه .

منطقه معتدله جنوبی

مدار جدی ایله مدار قطب جنوبی آرا سنده کی پارچه .

منطقه بارده شمالی

مدار قطب شمالی ایله تحدید اولنان و قطب شمالی بی احتوا ایلیان قسم .

منطقه بارده جنوبی

مدار قطب جنوبی ایله تحدید اولنوب و قطب جنوبی بی محتوی اولان قسم .

منطقه حاره کره نک فایت صیجاق مواقعی شاملدر . مناطق بارده فایت صفوق مواقعدر . معتدل منطقه ل ارضنک اعتدال اوزره اولان مواقعی احتوا ایلر .

قره نک بیوک پارچه لرینه قطعات عظیمه کوچک پارچه لرینه آله و جزیره دیرلر .
قطعات عظیمه : شرقیه ، غربیه ، جنوبیه ناملریله اوج قسم وجموعی بش قطعه یه آریلور .
بش قطعه نک اسامیسی شونلردر :

مخاررینه طاغ دیرلر ارتقاعی بوندن آشانی اولان بوجه محالره ده تل وتیه ویا بایر دینور .
طاغنک اک یوکسک نقطه سنه تپه سی واک آشانی برلرینه اتک ویا لرینه یماج دیرلر .
طاغلر طبیعتده یاتک ویا خود سلسله حالنده بولنورلر .

کره کلاسیک

قطعات خسه

بر برینه متصل اوزایوب کیدن طاغله سلسله و برچوق سلسله جبالک برلشمسیه حاصل اولان بیغینه منظومه جبال اطلاق اولنور .
بر چوق سلسله لری برلشدیرن دیگر سلسله یه رابطه جبال ،

- اوروپا
  - آسیا
  - آفریقا
  - آمریقا
  - اوسترالیا
- بو اوج قطعه قطعات شرقیه یه عائددر .
شالی و جنوبی نامیه ایکی پارچه اولوب قطعه عظیمه غربیه یه متعلقدر .
قطعه جنوبیه در .

اوروپا ایله آسیا و آفریقا قطعه لری بر برینه متصل و طویل اولوب بالکنز آفریقا قطعه سی سویش برزخنک کشادیه ایکیسندن آریدر
آمریقای شمالی ایله جنوبی پاناما برزخنده برلشمشدر آنجق در دست کشاد بولنان مذکور برزخنک آله سیله بولنده تفریق اولنه جقدردر .
اوسترالیا قطعه سی بر چوق بیوک و کوچک آله لردن مرکبدر .

قره نک عارضه لری . — قره نک کرک ارتفاعی و کرک اشکالی جهتیه برچوق قسماری واردر . ارتفاع جهتیه قره نک اقسامی طاغ ، یایلا ، اووه و اشکالی جهتیه اقسامی ساحل ، آله ، یارم آله ، برون ، وولقان و سائر در .

طاغ . — قره نک ۳۰۰ متره دن یوکسک اولان تومسک

طاغ

سلسله لره عموداً مربوط اولان آخر سلسله یه پایه نامی ویریلور .
ایکی طاغنک ، آراسنده بولنان دارلغه طاغ کچیدی ویا خود در بند دینور . در بندلر سلسله لری آشمق ایچون پک مهم درلر .

برخی باب

جغرافیای طبیعی

کره ارضنک اقسام اصلیه سی

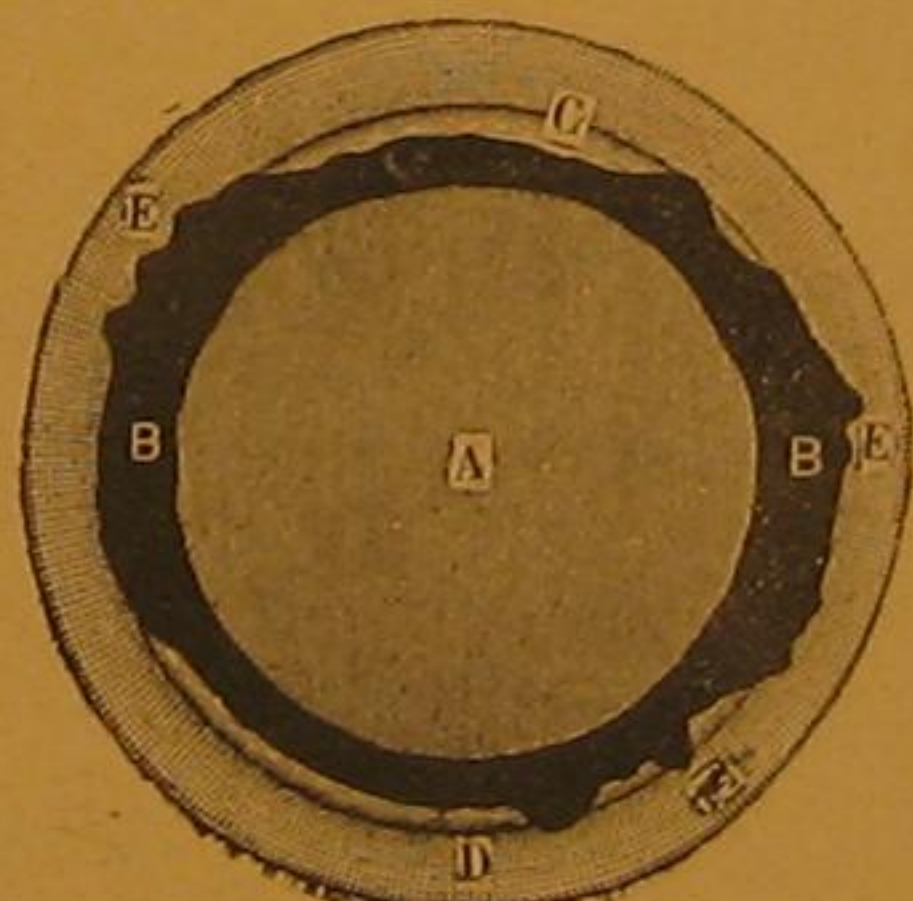
اقسام صلیبه ، اقسام مایه . — ارضنک سطحی باشلوجه صلب و مایع قسملرینه آریلور .
سطح ارضنک صلب قسمی طوپراق ایله قیا و معدنلردر مایع قسمی دکزلر پیکارلردن عبارتدر .

ارضنک قشری و داخلی . — ارض پک چوق عصرلر اول بر مایع حالنده ایدی . کونش شمیدیکی کبی ینار بر حالده قرله سائر ثابت لرده حال حاضرده صغوه ش بر کونش ایدیلر .
مایع بر حالده اولان ارض دوری سببیه شبه کره شکلی آلدی و مرور زمانله طیش یعنی قشری قاتیله شوب ایچ طرفی آلآن ینار بر صورته قالدی .

ارضنک قابوق باغلایان طیش یانی ۲۰۰ کیلومتره قایلغنده اولوب انواع متعدده قیالردن مرکبدر که بز بو قابوغنک اوزرنده بولنیورز .

ارضنک ایچنک بویله ینار یعنی آتشی بولمنسک اک بیوک دلیل ینار طاغلردر .

قشر ارضنک اوزری
دوز اولیوب چقورلو
وتومسکدر . صولرچقور
پرله طولوب تومسک
مخار صویک یوزنده قاله .
رق قره لری حصوله
کتور مشردر .

قشر ارض و مرکز ناری
A ... مرکز ناری BB ... قشر ارض
C ... دکزلر EE ... هوا

قره نک تقسیمی . —
ارضنک سطنده قره ایله صویک نسبتی بردکلدر .
سطح ارضنک مساحه سی ۵۱۰ میلیون مربع کیلومتره قبول ایدیور ایسه بونک درنده بریمی یعنی ۱۲۳ میلیونی قره ۳۷۷ میلیونی دکزلره عائددر .
قره صویک یوزنده طاغنیق هیئتنده در .

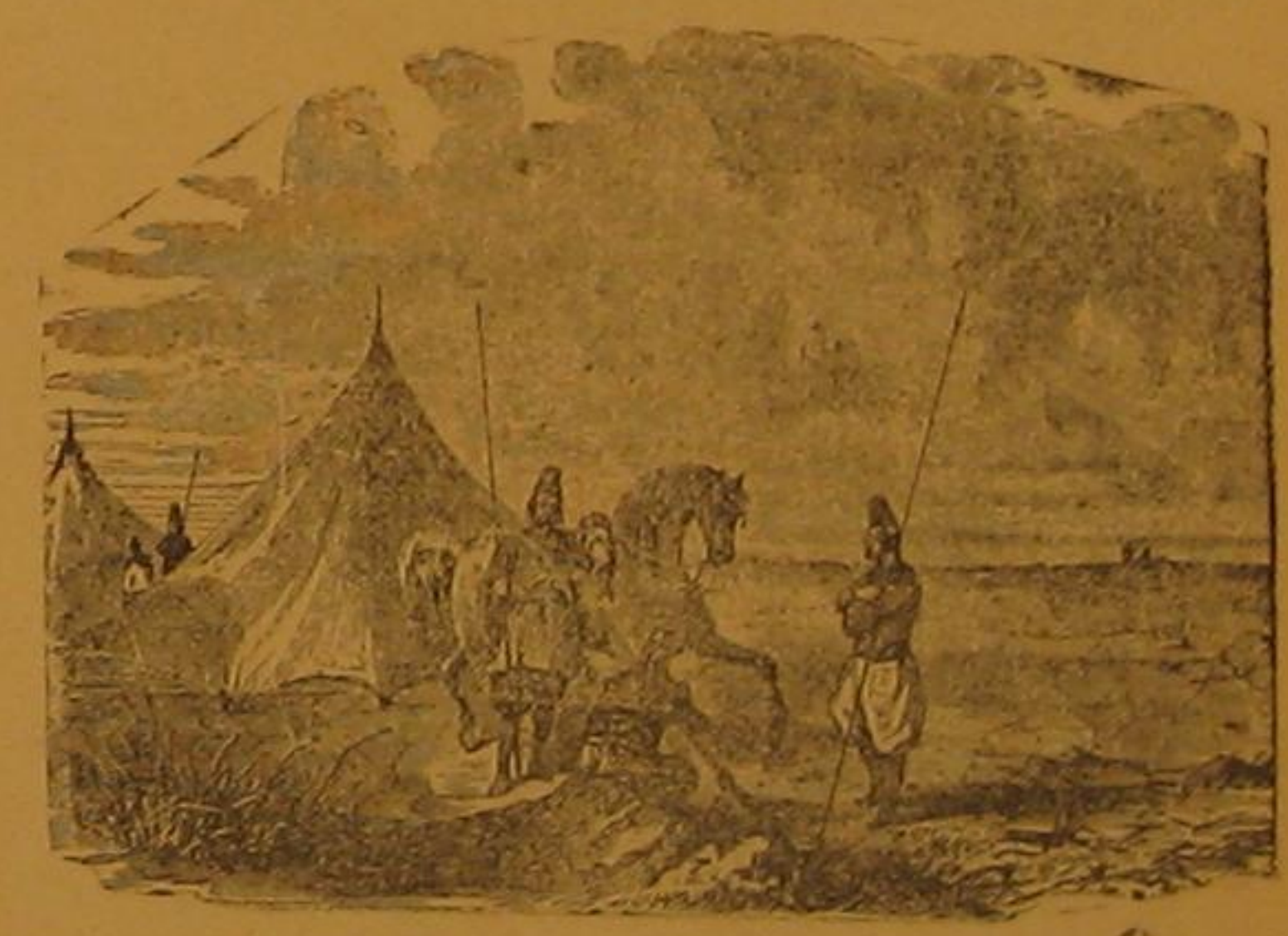
یاایلا. — دگردن ۳۰۰ متره دن زیاده مرتفع اولان دوز-
لکله یاایلا دینور .

یاایلا

یاایلا تمامیه دوز اولوب بعضاً اوزرلنده طاغله و تپه لر بولنور
واطرافلری سلسله لره چوریلور .

اووا. — سطح ارضه کوز آلا بیلدیکنه دوز اولان
قره لره اووا دیرلر .

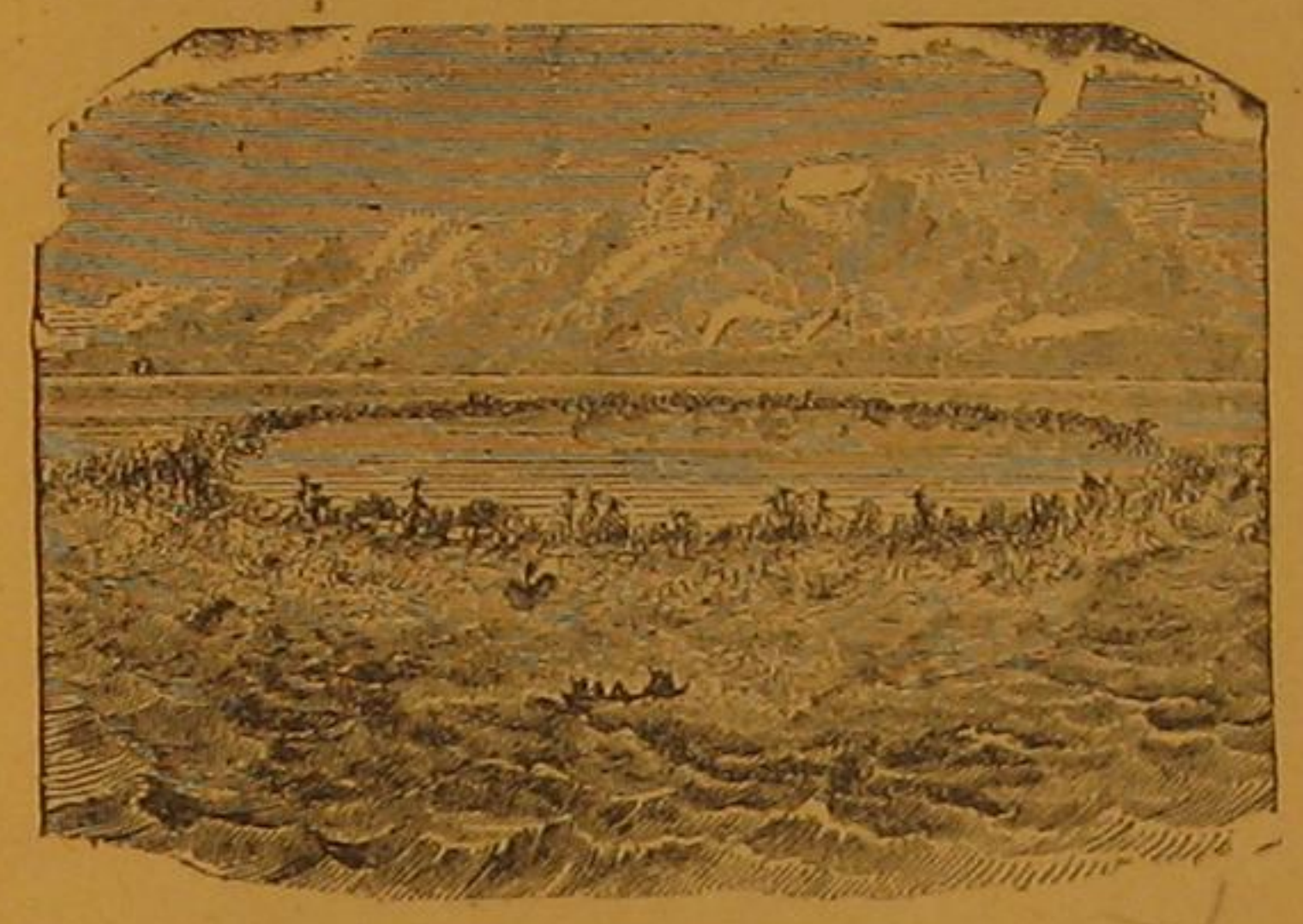

اووا

اووالر بعضاً عارضه سزاوور ایسه ده اکثریا انیشلی چیقیشلی بولنورلر .
صوسز و اوتسز اولیان اووالره چول و بیابان دیرلر .

آطه و جزیره . — سطح ارضه قطعه دنماعدن کوچک
و حسابیه کلز بر چوق قره پارچه لری واردلر بولنور آطه
و جزیره دینور .

آطه لر یاتک و یا طوبلی اوله رق بولنورلر . طوبلو بولنان
آطه لره جزائر مجتمعه و یا طاقم آطه نامی ویراشدر .

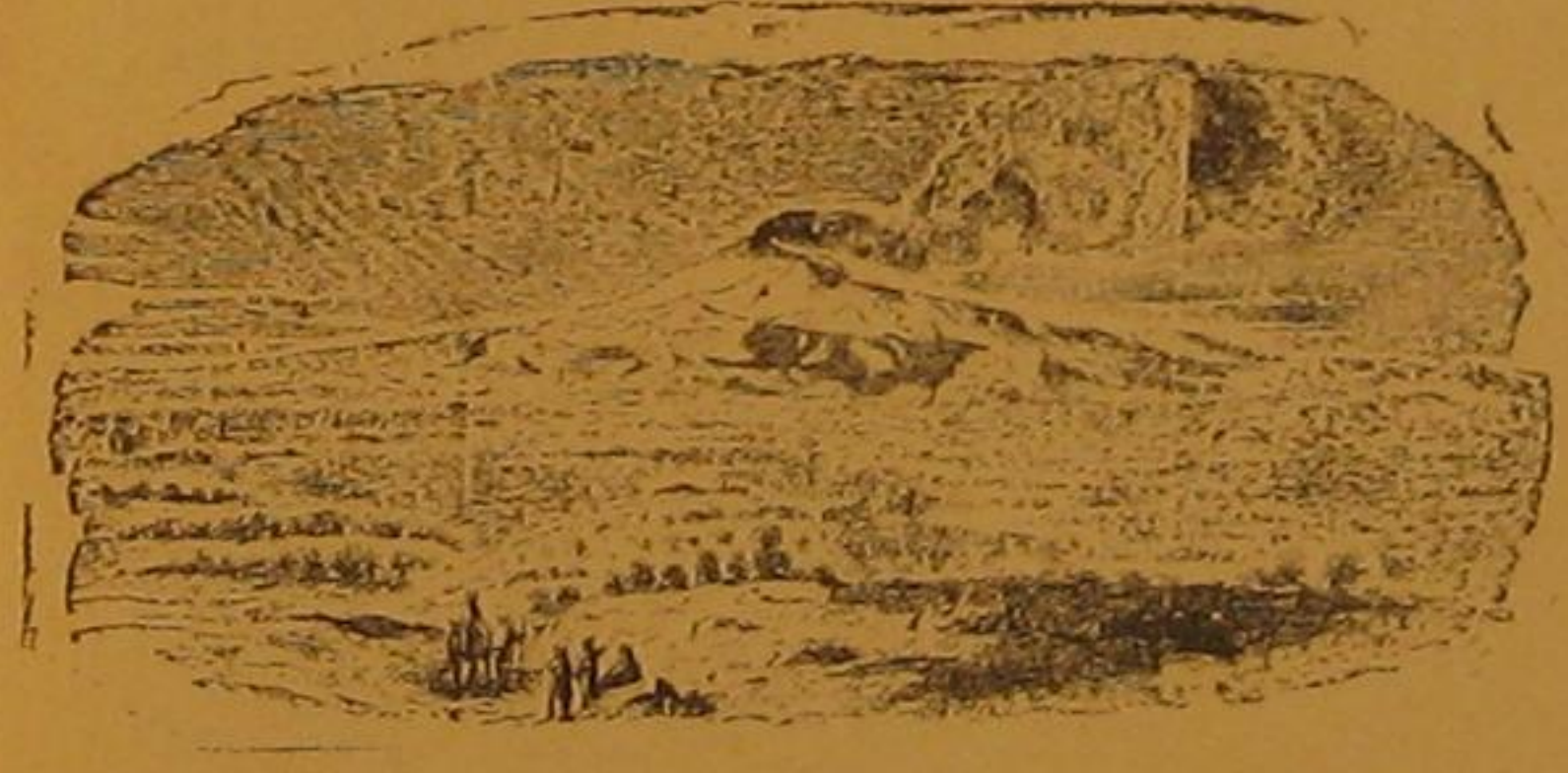
آتول آطه سی

آطه لره قطعه لره یقین بولنانلری، قطعه لره اوزاق اولانلری بحر
محیط لره نسبت اولنورلر .

قطعه لره منسوب آطه لر قطعه لره کی طاغ سلسله لرینک امتدادی اولوب
بو سلسله ممتده تک صوبک یوزنده قالمش اولان تپه لریدر .

بعض آطه لر زه توفیت دنیلان بر نوع حیوان نباتی محصوللری
اولان مرجان قیالردن تشکل اتمشدر بولنورلر آتول دنیلانلرک
کنارلری سد اولوب اورتلرنده حوض کی دگر صولری قالور .

وولقان . — بعض طاغله واردرکه تپه لرنده ارلان و فم

وولقان

البرکان دنیلان کنیش آغزلردن دومان، کول و لاو دنیلان
قیزغین چامور پوسکوردرلر بولنور وولقان، برکان، ینار طاغ
اطلاق اولنور .

ینار طاغله مرکز نارینک باجاری حکمنده درلر .
مرکز نارینک آتاری یالکیز وولقانلر دکلدیر . زلزله
وتخت الارض چوکوتی کی احوال دخی مرکز نارینک
تأثیراتنه عطف اولنور .

(۲) بحر محیط منجمد جنوبی قطب جنوبی نقطه-
سنی محیط و مدار قطب جنوبی ایله محدوددر .

(۳) بحر محیط اطالاسی اوروپا، آفریقا و آمریکا
قطه‌لری آراسنده و شمالی و جنوبی مدارله قدر امتداد ایلر .

(۴) بحر محیط کبیر کنذک بو ایکی مدارلر ایله آسیا
و آمریکا و آسترالیا قطه‌لرینی محیطدر .

(۵) بحر محیط هندی مدار قطب جنوبیدن آفریقا
و آسیا قطه‌لرینک جنوبلرینه قدر متمد اولور .

بحر محیط اطالاسیدک بر شعبه‌سی اولوب آسیا، آفریقا و اوروپا
قطه‌لری آراسنده قالان آی دکز نامیه بر ایچ دکزده بحر محیطلر
قدر مهمدر .

بحر محیطلرک شعباتی . — بحر محیطلر قطعاتک اشکال
و وضع‌باتنه نظر آبر طاق شعبه واقسامی حاویدرلر .
شعبات مزبورده : ایچ دکز، کورفز، بوغازلردن عبارتدر .

ایچ دکز . — ایچ دکز بحر محیطلرک، احاطه ایتدکاری
قطعاتک اقسامی و آطه‌لرک آراسنده قالان قسملرینه ایچ دکز دیرلر .
ایچ دکز بعضاً قره‌نک قویتی محملرنده و قبالی سمتلرنده
بولنور و بعضاً آطه‌لر آراسنده اولور آطه‌لر آراسنده کی دکزله
آطه‌لر دکزلی دیرلر .

کورفز

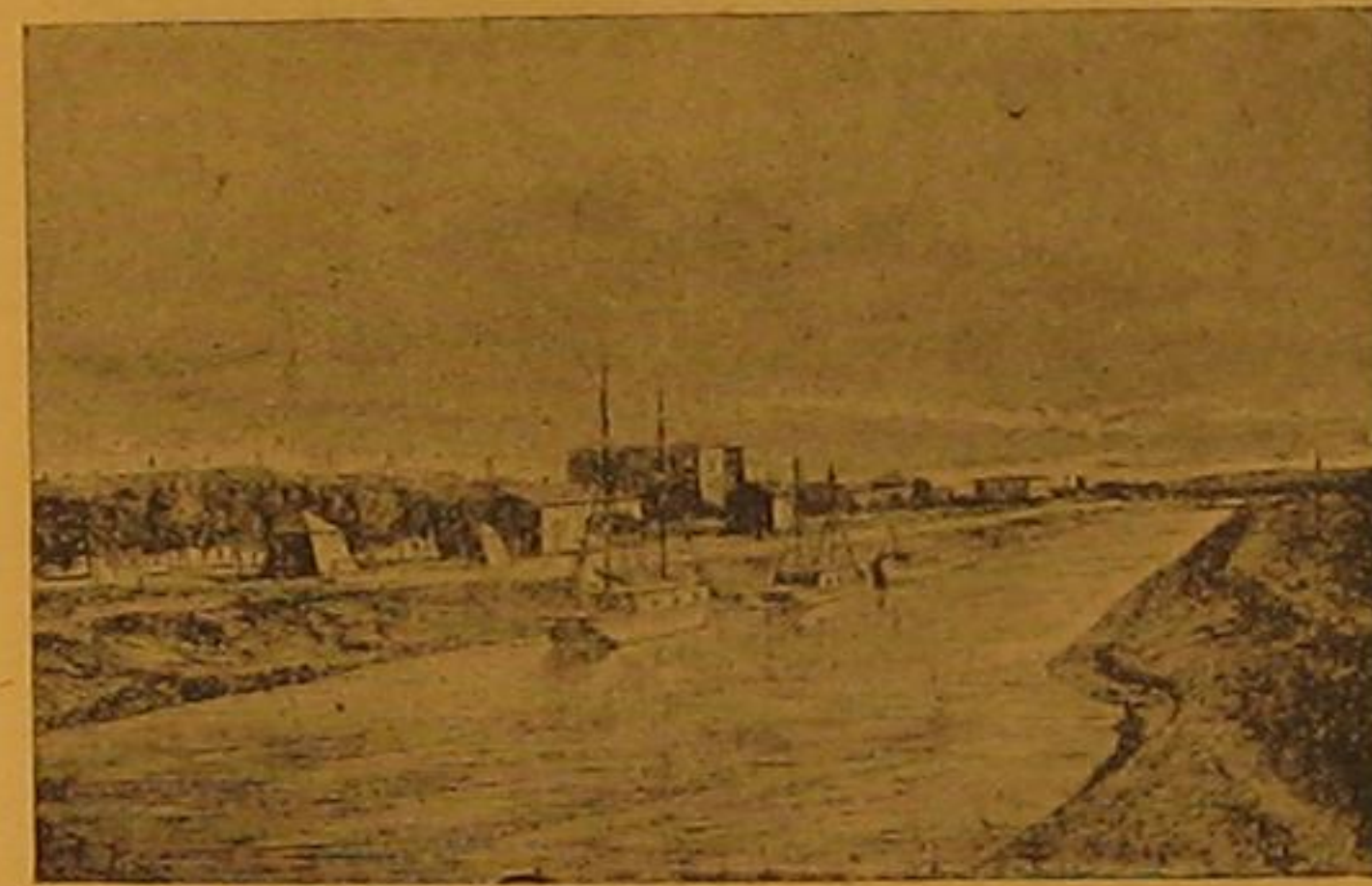
کورفز، قوی . — دکزک قره‌نک قویتی محملرینه کیرمش
اولان اقسامندن بیوک و اچیق اولنلرینه کورفز و کوچک
کورفزله قوی دیرلر . کورفزله قویله دکزله سلم و محافظه‌لی
محملری اولوب کبیر ایچون فورطنه‌لی هولزده ملجأ اولورلر .
بوغاز، کچید، قشال . — دکزله ایکی قره آراسنه
صیقیشمش اولان دار پرلرینه بوغاز دیرلر .

بوغازلر اکثریا ایکی دکزلی برلشیدرر و ایکی قره‌ی بری
برندن آیررلر .

بوغاز

قنال دیو بوغازلرک غایت کنیش اولنلرله اکثریا انسانلر
طرفندن دکزلی برلشدرمک اوزره آچیلان بوغازله دیرلر .

سویش قنالی

ایشته شهاک قنالی و سن جورج قنالی کنیش اولدقلردن قنال
نامنی آلمشدرر و سویش قنالی انسانلر طرفندن کشاد اولدیفندن
بو اسمله یاد اولنمشدر .

بحر محیطلرک حرکتی . — بحر محیطلرک باشلوجه
حرکتی

اولاً طالع‌لر

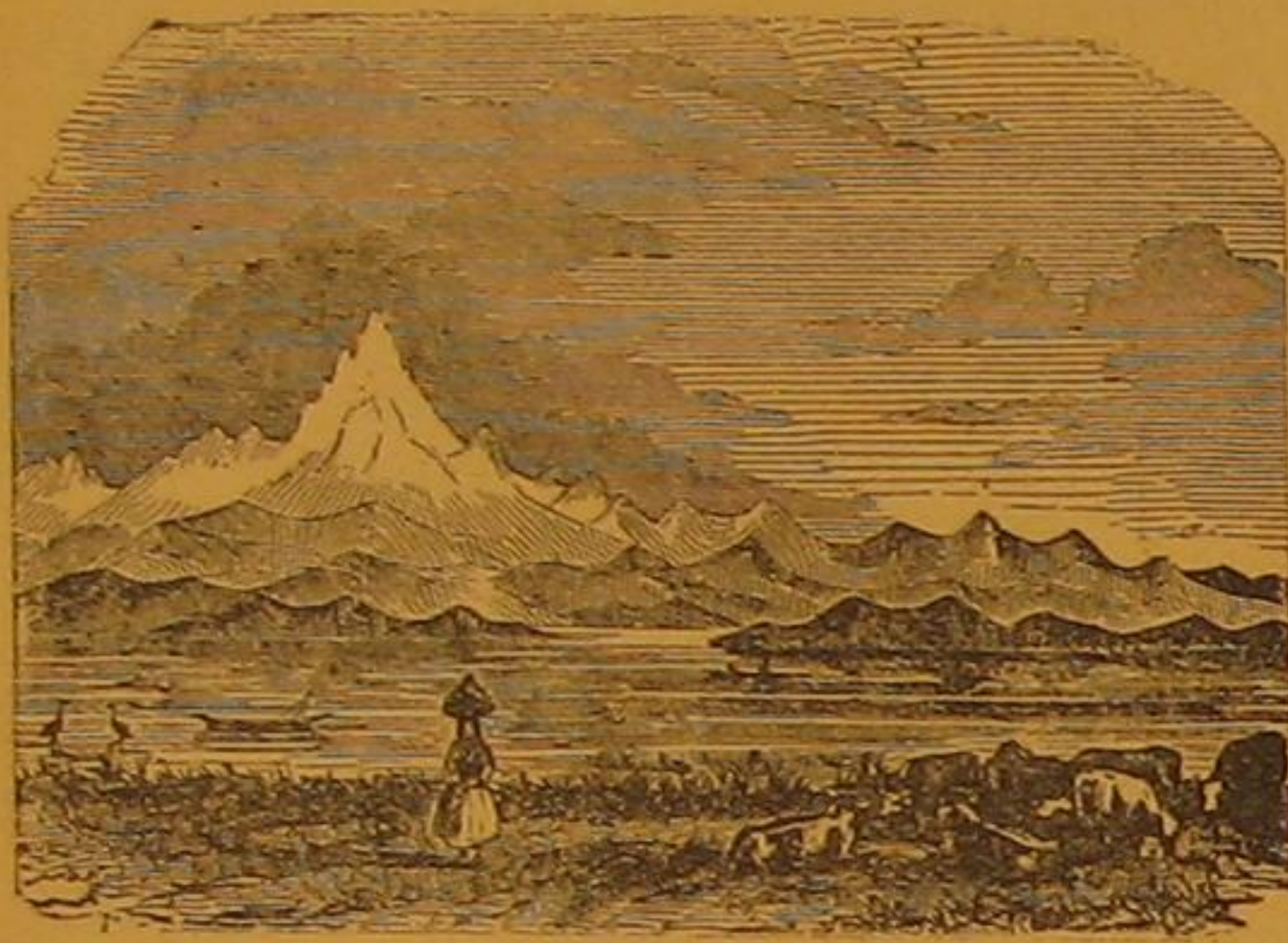
ثانیاً مدوجذرلر

ثالثاً آقندیلردر .

طالع‌لر سویک صالانامی اولوب اسبابی روزکارلدرر .
طالع‌لرک ارتفاعی روزکارک شدتی و دکزک درینلکنه تابعدر .
ساحلرده طالع‌لر پک زیاده یوکسلور . اک یوکسک طالع‌لرک
ارتفاعی ۱۵ متره‌ی پکمز .

بحر محیط هندی ایله بحر محیط کبیرده طالع‌لر پک زیاده
یوکسلورلر . دکز صولری آی ایله کونشک تأثیرله کونده ایکی
دفعه قاروب چکبلور . سویک یوکسکله مد و چکلمه‌سنه چذر

کول . — قره‌نک چقور محملرنده بریکن واسع وطور .
غون صولره کول دیرلر .

کول

دکزله مناسبی اولان کوللرک صوی طوزلی اولور ایسده
سائرلرینک هان عمومیتله صولری طانایدر .

بطاقلق . — صو آلتنده قالمش ویا طوبراغک صوی

بطاقلق

ایمه‌سیله چامور حالی آلان واسع اراضیه بطاقلق دیرلر .
اکثر بطاقلقلر اووده ویا طغ آزلرنده اولور .

هوای محیط . — کره ارضی دائراً مدار احاطه ایدن
و کوز ایله کوریه‌لر میان هوانک هیئت مجموعه‌سنه هوای محیط دیرلر .
هوا مخلوقات عضویه‌نک کافه‌سنه حیات ویرر ماده‌نری
حاوی اولدیفنی کی حرارتی محافظه ایدر . بحارلری طاغیتوب
ارضه یاغور قار وچیک کوندرر . بو سببله مخلوقاتک ادامه
و محافظه حیاتنه سبب اولدیفندن ارضک صلب و مایع اقسامنک
اوچنجیبسی اوله‌رق قبول ایدیلور .

دیرلر . مد و جذر دکزله وقوعه کلان بر حادثه‌در .
آقندیلر ، دکزله بیوک نهرلر کی مختلف جهتله
طوغری جریان ایدن صولره اقدی دیرلر .

آقندیلر یا تصادفی و یا موسمی و یا خود دائمی اولورلر .
تصادفی آقندیلر بوزلرک اریدیگی زمانلر وقوعبولور و براز صکره
محو اولورلر .

موسم آقنتیلری موسم روزکارلرینه تابعدرلر . بوروزکارلر اسدکاری
وقت وقوعه کلورلر .

دائمی جریانلر بعضی اسبابدن طولانی صورت دائمه‌ده جریان ایدرلر .
بو صوک آقنتیلرک تجارت بحیره و سیرسفاین نقطه نظرنده اهمیتلری
پک زیاده‌در .

دائمی آقنتیلر قطلردن خط استوایه و خط استواده شرقدن غربه
طوغری آقارلر . اک مشهورلری غولف ایسترم و قوروسویوودر .

قطعاتده کی آقار و طورغون صولر . — قطعه و آطه‌لر
اوزرنده برچوق آقار صولر و طورغون صولر واردرکه
بونلر : دره ، چای ، ایرماق ، نهر ، کول بطاقلقلدرر .

انهارک تشکلاتی . — انهار یعنی آقار صولر سطح
ارضده کی پیکارلردن حاصل اولور .

پیکارلر : یاغور و قار یاغمه‌سیله ارض اوزرنده بریکن
صویک بر قسمی بحار اولوب کیری کیدر . باقی قنال قسمی
طوبراغه نفوذ ایله یرک آلتنده بریکور و بولدیفنی بر یولدن
طوبراغک سطحنه چیقهرق پیکار حاصل اولور .

پیکار صولری بولدیفنی بر مجرا ایله جریان ایدرک یا
طوغری بجه دکزله قاریشور و یاخود دیگر بر محله مثلاً بر کوله
ویا سائر محله دوکیلور ویا یینه طوبراغه باطوب غائب اولور .

بو صورته آقان صولر برلشهرک دره ایرمق چای نهرلری
تشکیل ایدرلر .

دیپک اولور که برنهر برچوق دره‌لر ، چایلر ، ایرماقلردن
ترکب ایدر . بر نهرک تکمیل اقسامیه برابر کچدیگی اراضینک
هیئت عمومیه‌سنه او نهرک حوضه‌سی دیرلر .

بعض نهرلرک معین زمانلرده طاشمه‌سی واردر .
طاشمق مسئله‌سی نهرک یئاغنک حاله و قارلرک اریمه‌سنه ،
یغمورلرک کثرتله یاغماسته تابعدر .
کذا نهرلرک سرعت جریانی‌ده مجرانک میلنه ودرینلکنه
تابعدر .

هوانك آثار و علائمی . — هوا كوزايله كوريلز ايسده
بعض علائم و حرکاتی مشهود و محسوس اولور .

هوانك آثاری :

اولا روزكار
ثانياً قصرغه ، سيقلون و حرطوم
ثالثاً ياغمور ، چيك ، قار .
روزكار . — دكزده آقتيلر اولديني كبي هواده دخي
هوا جريانلری واردركه بو جريانلره روزكار اطلاق اولنور .
روزكارك ظهوری بر موقعده حرارت زياده لشوب يرينه
صغوق هوانك گلسيه موازنتك بوزولماسندن ايلری كلور .

روزكارلك انواع عديده سی واردر :
بعضاری نوبت نوبت موسلمره كوره اسر . بونلره موسم روزكاری
دينور . بعضآده قره دن دكزه و دكز دن قره به طرغری اسر بونلره
ملتم ديرلر .
روزكارلكده آقتيلر كبي تجارت وسير سفائ خصوصنده اهميتلری
واردر .
صیجاق و قومسال چوللرده بعض روزكارلر اسركه بو
روزكارلره بادسموم دنيور و پك زياده مخاطره ليدر .

چوله بادسموم

قصرغه . — مختلف جهتلردن اسن روزكارلك چارپيشمه .

سندن حاصل اولان بر حادته دركه پك آز دوام ايدر
و چرلرده اسديكي زمان قوملری هوايه صاوورر .
يولچيلر ايچون تهلكه ليدر .

حرطوم . — كوكده كي سياه بر بلوطك دكزه ايندرديكي
سياه ستونلرك صوبك سطحنده كي دكز صولر يله برلشمسيدر كه
اول سياه بلوطدن شدتلي ياغمورلر ياغار .

سيقلون . — روزكارك شدتلي دونمسی اولوب دائره سی
كيتدكجه بيور و مركز نندن شمشكلر چاقوب شدتلي ياغمورلر ياغار .
بو حادته دكزده پك دهشتليدر .

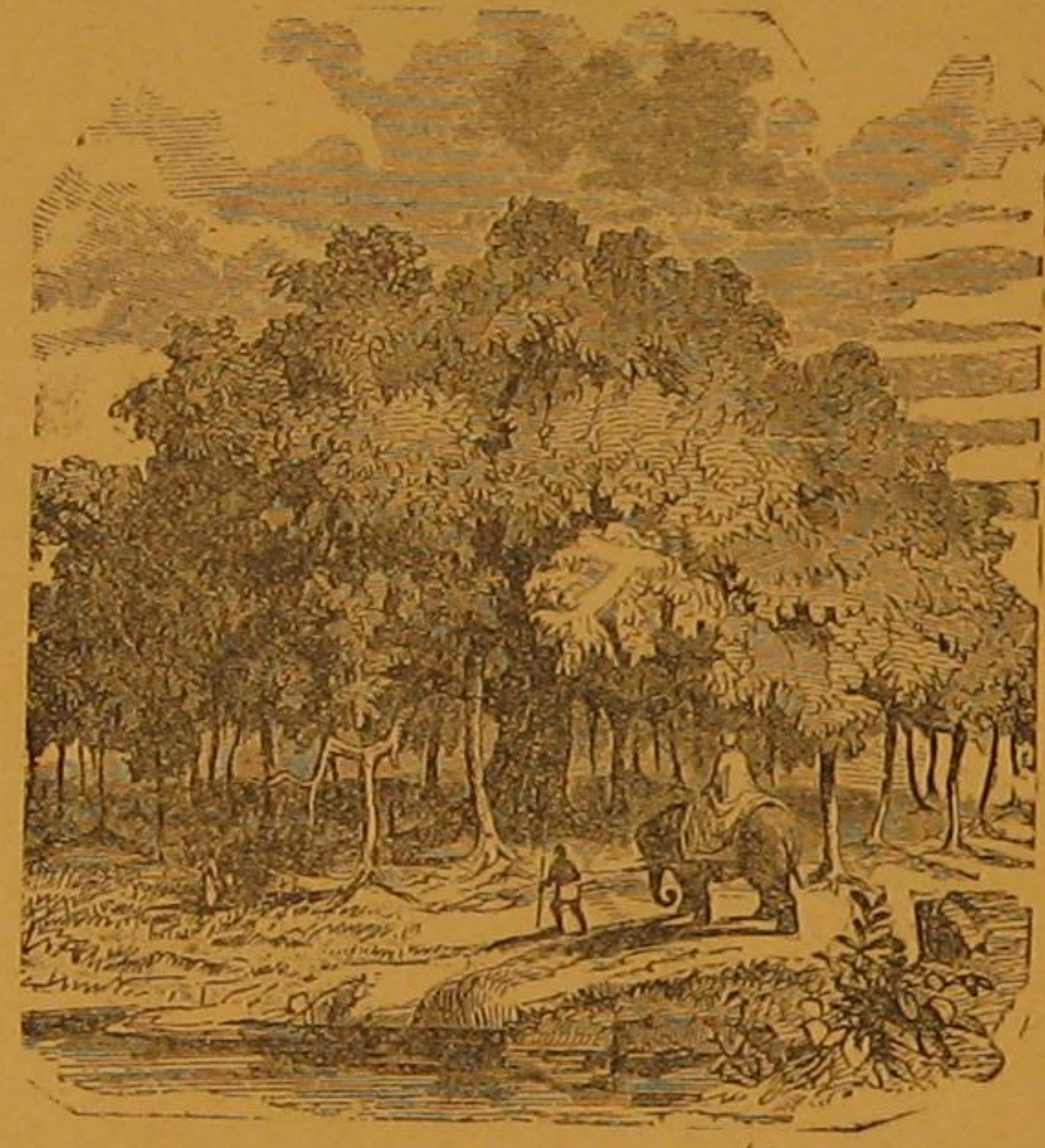

خرطوم

بلوط ، ياغمور ، قار . — سطح ارضده كي صولر تجر
ايدرك بلوط هيئتنده هوايه چيقار و هوانك درجه حرارتنه كوره
تكائف ايدرك ياغمور ، قار ، طولو چيك ، صورتنده ينه سطح
ارضه دوشر .

نباتات . — نباتات مخلوقات عضويه دن بريسی اولوب
حيوان صنفك ياشامسی ايچون اقتضا ايدن مادی طور اقدن
جلب ايتديكندن حيوانانك باشلوجه نفقه سنی تشكيل ايدر .
يوصونلردن ، اوتلردن ، تالك بيوك آغاچلردن عبارت
اولان باعوباب و بانيان آغاچلرينه قدر اشچارك كافه سی نباتات
نامی آلتنده مذكوردر .

ارباب فن سطح ارضده موجود اولان نباتاتی فصيله دنيلان
بر چوق صنفلره ايرمشلردر . مجموع نباتاتی بر قاقچوز بيكه
چيقارمشلردر .

بانيان آفاجی

نباتاتك ارضك مختلف سمتلرنده هوايه ، رطوبته ، حرارته
كوره نوعلری ، جنسلری تبدل ايدر .
حيوانات . — حيوانات كنديلرينه مخصوص محللرده
خلق اولنوب بالاخره روزكارلر ، جريانلر و انسانلر معرفتيه

آرسلان

اطرافه انتشار ايتديلر و بعضلری ده خلق اولندقلری محللرده
قالديلر . حیواناتی ده بر چوق صنفلره ايرمشلردر :

حيوانلرك بعضلری آت ، اوكوز كبي صرف اوت ايله
تعيش ايدرلر .
بعضلری ده آرسلان ، كلب ، قیلان كبي ات يرلر .

فيل

بر طاقم حيوانلر كوز ايله كوريله ميه جك درجه ده كوچوك
و بعضلری فيل و كركدان كبي ايری و چنه ليدر .

بني بشر . — انسانلر بر بانانك محصولی ايسلرده صورت
معيشت ، تبدل مكان ، و تحول اقليم و هوا سببيله بر چوق
صويلره ايرلشلردر .

بتون انسانلر يكديكري نك خصم و اقرباسی اولغله برابر
ديرلرينك رنكي ، صاچلری ، انداملری ، لسانلری ، اخلاق
و عاداتی نظر مطالعه به آلدنيغي حالده بش سلاله يه تفریق اولنورلر .
اشبو بش سلاله نك اسملری شونلردر :

قافقاس	ملز
موغول	آمریقان
زنچي	

اشبو بش سلاله نك بر چوقده شعبه لری و قسملری واردر .
قفقاس سلاله سی . — بو سلاله دن اولان انسانلرك
دریسی بیاض صاچلری بعضآدوز و بعضآ بو كوملی چهره لری بیضی ،
دیشلری عمودی ، قدوقامتلری متوسط و دوز كوندر .
قافقاس سلاله سی انسانلری ابنای بشرك الك كوزلی و مكملی
و مدنیتده ایلری به كيدنلر ايدر .

بربریلر، مصر قبیلری، حبشیلر، عبرانیلر، اورو پالیلر، مغربیلر بو سلاله یه منسوبدرلر .

فاقاس سلاله سی

مغول سلاله سی . — بو سلاله نك انسانلری دریلرینك صاریلغی ، صاچلرینك دوز و قالین و سیاه قولاغك ایری ، كوزلرك كوچك و آكری، آلنك دار و بناق كینكرینك چیقیق اولسیله بللی اولور . ژاپونلر، چینیلر، مانچولر، سبریالیلر،

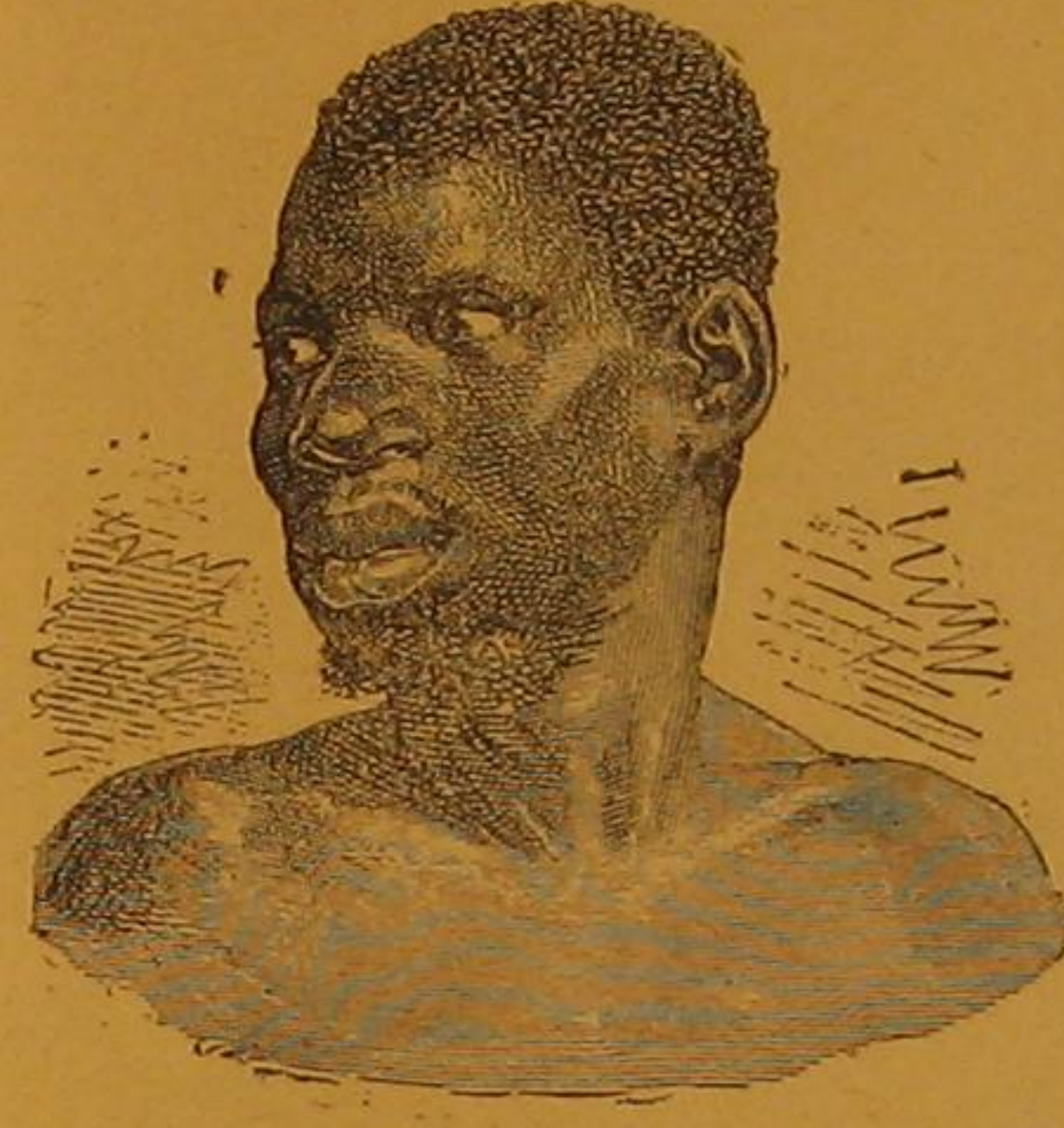

مغول سلاله سی

اسکیهولر، مجارلر، ترك و تركنلر، قیرقیزلر، فنلاندا اهلایسی بو سلاله منسوبانددرلر .

مغول سلاله سته منسوب عثمانلی تركلری دیگر صویلرله

چوق احتلاط ایتدكلرندن مغوللق علاماتی ضایع ایدرك اریجه یاقیشقلی بر قوم اولمشلردر .

زنجیلر

زنجی سلاله سی . — زنجیلرك رنكلری آچیق و یاقویو سیاه ، صاچلری صیق و قویرجق ، برونلری یاصی و اكلی النلری کیرویه طوغری چكك، دود اقلری قالین، طبانلری دوزدر. افریقا قطعه سنك سودان و كینهده بولنان قبائلی ایله صومالیلر بو قسمده داخلدرلر .

ملز جنلی

ملز سلاله سی . — ملز شعبه سی انسانلرینك علامات میزه سی اچیق و قویو حبشی رنك یاصی چهره ، چیقیق بناق ، سیاه و بوكوملی صاچدر .

مالزلر مالزیا و پولنیزیانك بعض اطه لرنده مسكون اهالی ایله یاپوعاز یالیلری شاملدر .

آمریقان سلاله سی . — بونسل امریقا قطعه سنك سکنه قدیمه و اصلیه سی اولوب یکریمی سنه دنبری انقراضه یوز طوتمشدر .

آمریقان نلی انسانلر

آمریقان وحشیلرینك رنكلری باقریمی كوزلری ، سیاه و فرسز ، برونلری غاغا، یوزلری كوسه و نویسنز صاچلری دوز و سیاه و سرت آغزلری بیوك و جودلری سیکرایدر .

ایکی باب جغرافیای سی

جمعیات بشریه . — انسانلر بدایتده آغاج قفوقلرنده و مغاره لرده اسكان ایدوب آغاج یاراقلری و آو حیوانلریله تمیش ایدر و بونلرك دریلرینی کیرلر ایدی .

بو حال وحشت یاواش یاواش زائل اوله رق چادر آلتنده یاتمغه، حیوان بسلمکه، کلیم و کبه طوقومغه، بعض اوافق تفك صنعت تجارتله اشغاله باشلامشدردی .

بو جهته وحشت بدویته تحول ایش ایدی . حال بدویت دخی ترقیات و تکملات ایله مدنپته انقلاب ایله

انسانلر کویلر ، قصبه و شهرلر یاپوب خانلر انشا و اورالرده اسكان ایشلر و فابریقهده دارالصناعه لرمجاد واحداث ایله تجارت و صنعتده ایلرولیه رنك ثروت و معیشتلرینی توسیع ایتدیلر . بونکله برابر بو عصر مدنپته آلان حال وحشت و بدویته یاشایان میلیونلرله بنی جنسز موجوددر .

دولت و حکومت . — انسانلر بدوی اولسون مدنی اولسون برچوق اسبابدنطولای جمعیتله یاشامغه طبعه مجبوردرلر . آنجق جمعیتلرملتلرك قابلیت و استعداد و تکاملرینه نظرآ مختلف شکل و هیئته درلر . مثلا بدویلر برر قبیله حالده اولوب برر شیخ و یارئیس قبیله نك امر و نفوذی آلتنده و کندیلرینه مخصوص اصول و عرف و عادات دائره سنده تمشیت امور ایدرلر . ومعین بر محله اسكان ایتمیوب کوی و قصبه کی مسکن آنخازینه مجبوریت حس ایتمزلر .

مدنیلر ایسه کوی و قصبه و شهرلرده یاشایوب تشکیل ایتد کاری جمعیتلره حکومت و دولت نامی ویریلور .

حکومتلر منتظم قانون و اصوله تابع اولوب بونلری اجرا ایتك ایچون مخصوصاً مامورلر تعیین ایدر و مجلسلر تشکیل ایدرلر . مدنی حکومتلر كرك وراثت ایله انتقال ایتك و یاخود معین مدتلر ایچون اهالی طرفندن اداره اولنق اوزره برر رئیسك تحت اداره سنده بولنورلر و بو رئیسله پرنس ، دوق غراندوق، امیرال، ایمپراطور، پادشاه، شهنشاه، سلطان، امیر، شاه کی اسملر ویریلور و بو اسملر حکومتلرك درجه قوت و مکنته بناء اعطا اولمشدر .

حکمداری ایمپراطور اولان حکومتلر ایمپراطورلق ، قرال اولانه قراللق ، دوقه ، پرنسلك الخ تسمیه اولنور . حکومتلرك اوچ درلو شکلی واردر :

برنجیسی حکومت مطلقه درکه بومثلاو حکومتلرده حکمدار اولان ذاتك نفوذی غیر محدود اولوب هر ایستدیکنی بلا رقیب اجرایه مأذوندر .

حکومات مطلقهده اهالی بر نوع اسارت آلتنده اولوب حریتنه مالک دکلدر . بومثلاو حکومتلر دائماً اغتشاشه معروض و زواله محکومدرلر .

ایکنجیسی حکومت مشروطه درکه اهالیسی حریت و سربستی به مالک و حاکمیت ملیه اوزرینه مؤسس اولوب حکمدار و ملت مجلسنك وظائفی قانون اساسی ایله معین و محدوددر .

هر حال وکارده اصول مشورت اوزینه تاسس ایتمش اولان اسلامیت اون درت عصر اول بوصورتده کی اصول اداره بی دین مبین محمدی ایچون انتخاب و قبول ایتمش اولدیغندن حکمت اداره نقطه نظر نده پک بیوک علویت کوسترمشدر . اصول مشروطیتی قبول ایدن ملئر دائماً ترقی و تعالی به نامزددرلر .

اوجنچیسسی حکومت جمهوریه درکه حکمدار اولان ذات هراوچ ویابش سنهده تبدیل اولنق اوزره اهالی طرفندن اصول و قانونی وجهله انتخاب ایدیلور .

مقام حکمداری به نصب اولنان ذاته رئیس الجمهور اطلاق اولنوب حکومتده جمهوریت نامی ویریلور .

جمهوریتک بر نوعی دها واردرکه بر چوق جمهوریتلرک اتحاد و اتفایله میدانه کلور و عمومینه آروجه بر رئیس الجمهور نصب اولنور . بو مثللو جمهوریتلرده جاهیر متحده دینور سویچیره و جاهیر متحده آمریکا کی .

ممالک والکا . — بر دولت و حکومتک تحت اداره سنده بولنان اراضینک هیئت مجموعهنه مملکت ویا الکا دیرلر .

مثلا ممالک عثمانیه دنیلدیکی زمان دولت عثمانیه نك اداره سنده بولنان اراضی وسیعه آ کلاشیلور .

مملکتلر ساحلده بولنورلر ایسه ساحلی ممالک و دکره متصل اولیان مملکتلره داخلی ممالک دیرلر .

ایکی مملکتک آراسنده بولنان خطوط یا خود مملکتلرک کنارلرینه حدود ویا سرحد دیرلر .

حدودلر بعضاً دکر وکول و طاغ کی طبیعی اولور . بوکا حدود طبیعی دیرلر .

حدودلرده بعضاً بو مثللو طبیعی عارضه لر بولنمز و نشانلر ایله مملکتلر آریلورکه بولنره دخی حدود اعتباری دیرلر .

اک مقبول حدودلر بویله عارضه لر حای اولنلردر .

تقسیمات ملکیه . — مملکتلری اداره ایتمک ایچون بیوکلیکنه کوره بر طاقم قسملره آیرلر . بولنره ولایت دینور . ولایتلرده دها کوچک اقسام بولنور و او قسملرده تکرار دها اوافق قسملره تفریق اولنور .

دولت عثمانیه نك تقسیماتده ولایتلر سنجاقلره ، سنجاقلر قضالره ، قضالر ناحیه وقریه و جیفنلکلره آیرلشلردر .

اشکال اجتماعیه ، قریه ، قصبه ، شهر . — بر مملکتک اک کوچک جمعیتکاهی قریه لردر .

قریه لر سکز ، اون ودها زیاده خانلردن مرکب اولوب اهالیسی زراعت و فلاحت ایله اشتغال ایدرلر و قریه دائره سنده کی باغ و ترلارنده اکوب بیچرلر .

قریه لرک اداره سی اختیار مجلسی تعبیر اولنان و قریه نك ایلری کلانلردن مرکب بولنان بر مجلس واسطه سیله در .

بر قاق قریه نك اجتماعیه بر ناحیه تشکل ایدر . قریه لردن بر مناسی ناحیه مرکزی اتخاذ اولنور . ناحیه لر بر مدیر طرفندن اداره اولنمقده درلر .

بر قاق ناحیه و بر چوق قرادن بر قضا تشکل ایتمشدر . قضانک اداره سی مؤظف بر قائمقامه مودوعدر .

قضا مرکزی بر قصبه درکه قریه لره نظر آدها بیوک ودها منتظم و غلبه لکدر .

بر قاق قضانک اجتماعیه بر لوا یعنی سنجاق تشکل ایلر . سنجاقلر متصرفلر طرفندن اداره اولنور .

سنجاق مرکزی اولان شهرلر ، قصبه لر دها بیوک و منتظم درلر .

ایکدن آشانغی اولماق اوزره سنجاقلردن بر ولایت تاسس ایدر و والیلر طرفندن اداره اولنورلر .

والینک ولوا هیئتک اقامت ایلدیکی بیوک شهره مرکز ولایت دیرلر .

بر مملکتک اک بیوک واکثریا اک منتظم شهری اولوب اقامتکاهی شامل اولان شهر اول مملکت و حکومتک پای تختیدر . بعض حکومتلرده پای تختدن دها مهم و عالی شهرلر موجوددر .

طرق مواصله . — طرق مواصله دکر یوللریله نهرلر و عادی یوللر و شمند و فرلردر .

بر مملکده یوللرک اهمیت پک زیادهدر . ثروت و تجارت کی ممالکک حیاته تعلق اولان تجارتک تأمین بولنر سایه سندهدر . بویله اولسه مملکتلرک محصولات و معمولاتی خارجه کوندریله میه جکندن اول مملکت فقر و ضرورت ایچنده قالور .

بو تقدیرجه بر مملکت یوللری عادتاً او مملکتک حیات دامارلری حکمندهدر .

یوللرک باشلوجه کزی یوللری ، قصبه و شهر یوللری ، جاده لر و میچور یوللری نامیله اقسام مختلفه سی واردر .

اصحیاب

قطعات خمس

آروریا

جغرافیای طبیعی

موقعی ، جسامتی . — آروریا قطعه سی بش قطعه نك اک کوچوک و قطعات شرقیه نك غرب قسمی اولوب آفریقایه قارشو و آسیا قطعه سنه بیتشیکدر .

بونکله برابر آروریا قطعه سنك انتظامی ، معموریتی ، بتون بیوک دولتلر ومدنی ملتلرک بوقطعه ده بولنسی و وسعتنه کوره اهالیسنک چوقلنی جهتلیله دیگر قطعه لرک جمله سنك مشهور و ممتازیدر .

دکزلر و کورفلر . — آروریا قطعه سنی بحر محیط منجمد شمالی ، بحر محیط اطلسی و بحر سفید نامیله اوج بیوک دکر اوج طرفدن احاطه ایتمشدر .

بحر منجمد شمالی قطب شمالی بی چورمش اولان دکر اولوب سنه نك قسم اعظمده اوزری بوز طونار . بالقبی کیلرندن بشقه بو دکرذن کلوب پکن یوقدر . ساحلری ده غایت صفوق و یوصوندن بشقه نباتات اولدینی کی شهر واسکله و لمانلری ده یوقدر .

قطیدن تویان جسم جسم بوز بارچلری کوشه دکلری زمان بحر محیط اوزرنده طاغ کی یوز دکلری جهته بو موسلر بو دکرزنه سیاحت ایتمک پک تهله کیلدر .

بحر منجمد شمالی : قارا دکزی ایله بحر ایض نام دکزی و بو دکر دخی مزن کورفلرینی احداث ایتمشدر .

بحر محیط اطلسی : آروریا قطعه سیله آمریکا قطعه سی آراسنده پک ایشلک بر دکزدرکه هر ایکی قطعه ده کی سواحلنده غایت ایشلک لمانلر و بیوک شهرلر تجارتکاه موقعلر بولندیفندن تجارت نقطه نظر نده بو دکرزک اهمیت عظیمه سی واردر .

دکزلرک درین نقطه سی مذکور بحر محیطده اولوب ۱۴۰۰۰ متره په قدر اسقاندیل ایدلشدر .

بحر محیط آتلاسنک شعباتی بروجه زیردر :

شمال دکزی زوی درزه کورفلرینی تشکل ایدر .

بالطک دکزی بوطنی ، فنلاند ، ریفا کورفلرینی احداث ایلر .

ایرلانده دکزی بریتانیه و ایرلانده آطلری آراسنده متحد ایتمشدر .

ماش

بیسقای دکزی بوکا غاسقونیا کورفلری دخی دیرلر .

بحر سفید : بو دکر بحر محیطلر درجه سنده بیوک دکله سده اوج قطعه نك داخلنه دوغری کیرمش و مذکور قطعه لرک اقسامی آراسنده مهم شعبه لر احداث و سواحلنده تجارتکاه بلده لری و ایشلک لمانلری حای اولدیفندن عادتاً بر تجارت حوضی مشابه سندهدر .

بحر سفیدک فورطنه سی آ و بالنسبه مد و جذری محدود اولدیفندن قرون وسطاده دخی فوق العاده اهمیت واری ایدی .

آمریکا قطعه سنك کشفی و امید برونی یولنک بولنسی بر درجه په قدر آق دکزک اهمیتنی تعدیل ایلدیه سده سویش قنالنک آچیلیمی اوزرینه ینه اهمیت سابقه سی اکتساب ایلمشدر .

کره ارضه موجود سفائن تجارتیه نك اونده بریسی بحر سفیده ساحل اولان دولتلره عائددر .

بحر سفیددن حاصل اولمش اولان دکزلر و کورفلر بروجه آتی درلر :

تیره نیهن دکزی تارانت و لپانت کورفلرینی احداث ایتمشدر .

یونان دکزی

آدریاتیک دکزی

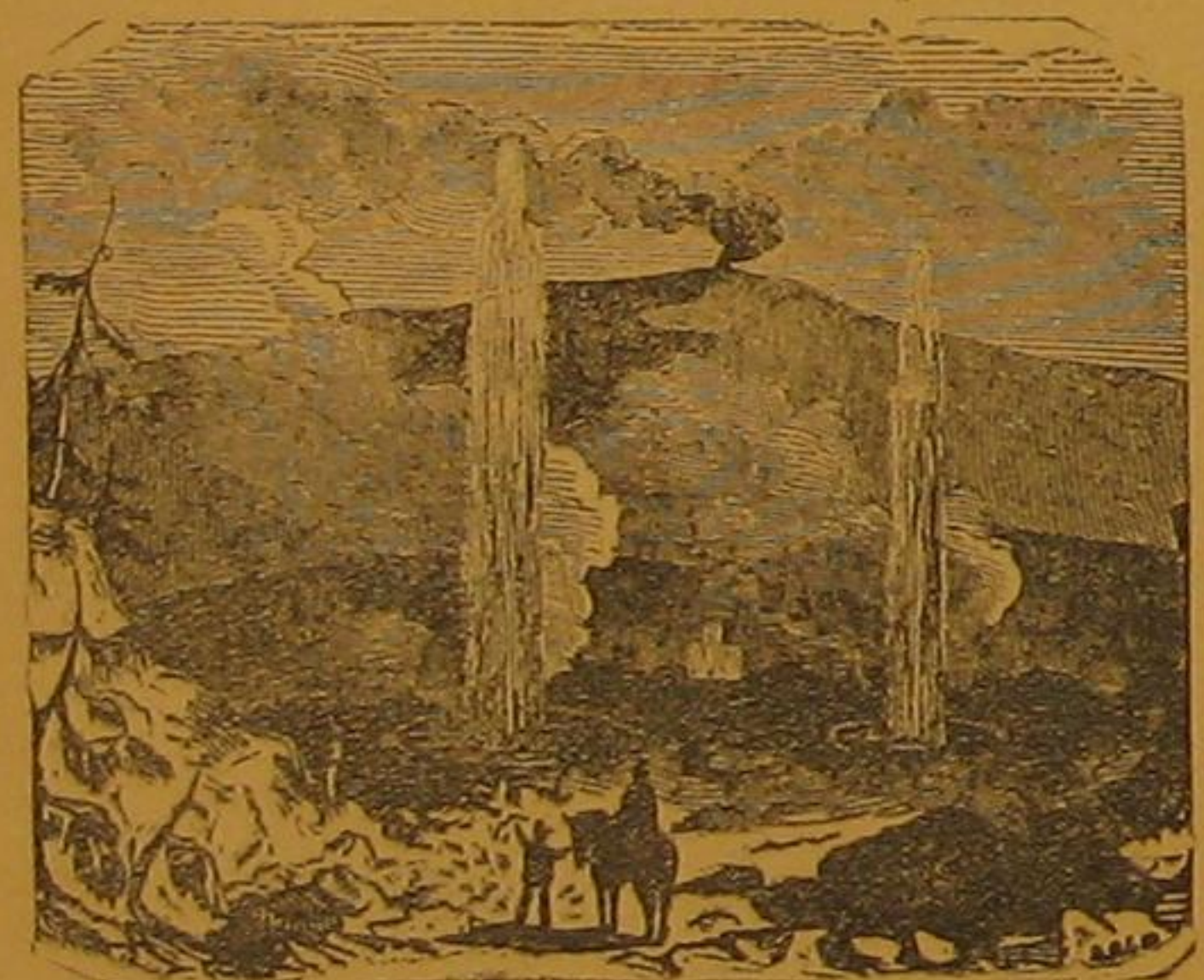
آطلر دکزی
مرمره دکزی
قره دکز (بحر سیاه)
آزاق دکزی
جنویز کورفزی
لیون کورفزی
آطلر - اوروپا قطعه سنک اک مهم و متعارف اولان
آطلری بحر سفید ایله بحر محیط آطلاسیده درلر . بحر منجمد شمالیده کی آطلر خالی و اهمیتدن عاری درلر .
اوروپانک مشهور آطلری شونلردر :
سیقلاد
جزایر سبغه
کرید
موره
سجلیا
قورسیقا
ساردیا
مالطه
باله آر
بریتانیا
دانوا
لوفودان
ایستبرغ
نویازاملا
قالغوثف

یارم آطلر - اوروپا قطعه سنک یارم آطلری عمومیتله
طاغلقدر و اسقاندیناویادن ماعداسی بحر سفیده ساحل و جنوبه متوجه درلر .
اسملری شونلردر :
اسقاندیناویا
اسپانیا
ایتالیا
بالقان
قریم
بوغازلر - مشهور بوغازلر شونلردر :
قره دکز بوغازی
چناق قلعه بوغازی
بونیاچایو
سبته = جبل الطارق
پادیقاله
شمال قتالی
سن جورج قتالی
دانوا بوغازلی
سوند، اسقاجراق، قانغا، بیوک بت، کوچک بت نامرله بش بوغازدر .
بالطیق و شمال دکز لرینی برلشدیرر .
کیل قتالی دخی بالطق بوغازلی میانده در .
اووه لر، یایلا و طاغلر - اوروپا قطعه سنه قوش باقیثیله
باقیدینی تقدیرده شرق طرفنک غایت کیش و دوز بر اووه
واقسام سائر سنک طاغلق اولدینی مشاهده اولنور .
بالطق دکزینک جنوبندن اعتباراً قره دکزه قدر برخط
چکیلش فرض ایدیلور ایسه (بونک شرقی دوز روسیه اووه سپدر) .

عوارضه زیمه

قطعه نك طاغلق قسمی ایله اووه قسمی تفریق ایدلمش اولور .
روسیه اووه سنندن ماعدا بالطق و شمال دکزلی سواحلی ده
اووه اولدینی کی اسقاندیناویا یارم آطه سی طاغلق سمته عاند
اولمغه بوتقسیمدن خارج قالور .
روسیه اووه سی والدای و اوواللی تیرلیله براز عارضه لشمش
ایسده ارتفاعلری ۳۰۰ متره یی متجاوز اولدیفندن بو قدر
ارتفاعک اهمیتتی یوقدر .
قطعه نك طاغلق سمتی بتون یارم اطلر ایله وسطه و جنوبه
قریت محللریدر .
بر قطعه نك اک مرتفع طاغلی قطعه نك امتدادی استقامتی
تعقیب ایدن سلسله اولسی جغرافیای طبیعی قواعدندن اولد .
یغندن اوروپانک اک مرتفع سلسله سی آلیا سلسله جبالی اولقی
لازم کلور .
فی الحقیقه آلپانک استقامتی قطعه نك استقامت امتدادی
اولان شمال شرقیندن جنوب غربی به طوغریدر .
آلیا طاغلی اوزرنده ۵۰۰۰ متره یه قریب طاغلر
(آق طاغ) و بایلار و وادیلر اولدینی کی اطرافه سوق
ایندیکی قوللر ، شعبه لر و رابطله واسطه سیله بتون وسطی
اوروپایی و جنوبی شبه جزیره لری طولدردیفندن بویغینه
اوروپا سلاسل جبالک عقده و مرکز تشعبی تعیر ایدمک
مناسبدر .
آلپانک ؛ وسطی آلیا ، بحری آلیا ، شرقی آلیا ، آلپ
دنباریک کی مهم شعبه لری واردر .
بالمله سلسله لر اسو بحر ده تجمع ایتشدیرر .
اوروپانک مشهور سلسله لری بروجه آتی در :
سهودن فرانسه در .
ورژ
ژورا
شوارزوالد
ارز کیرک
هارتز
سودت
بهمروالد
آلمانیا طاغلیدر .

قارپاٹ
ترانسوانیا
بالقان
شار
آپهن
پیره نه
قانتار
سیرانوادا
سیرامورنه
اورال
قفقاس
ینار طاغلر - کره ارضک وولقان منطقه سنک سواحل
وسواحله قریب محللر اولسنه نظر آ اوروپانک وولقانلری دخی
اطلرده وسواحله قریب محللرده در .
اوروپا قطعه سنک مشهور وولقانلری شونلردر :
اسلانده آطه سنده اولوب جوارنده غاژر
دنیلان مشهور صیجاق صو فواره لری
واردرکه منظره لری شایان حیرتدر .
هتلا
اسلانده غاژرلی
سجلیا آطه سنده در .
ایتالیا شبه جزیره سنده در .
اتنا
وزوو

انهار مشهوره . - اوروپا قطعہ سنك الك بيوك و مشهور
 نہر لری شرقہ والداى تپہ لرندن و غربہ آليا سلسلہ عظیمہ -
 سندن ظہور ايدرلر .
 ايکنجی درجہ اولان جبال دخی برچوق نہر لک منبع لری
 تشکیل ايدرلر .
 اوروپانک اک بيوك نہری وولفا واک مهم و قیمتلی نہری
 ایسہ طونہ در .
 وولفا نہری ۳۵۰۰ و طونہ نہری ۲۸۵۰ کیلومترہ
 اوزونلغندہ در .

طونہ نہری آلمانیا طاغلرندن فورہ نوار نام طاغلرندن
 ایکی قول اولار ق ظهور ايدرک آلمانیا ، آوستریا و مجارستان ،
 صربستان و رومانیا و بلغارستانن کچوب اوج آغزله قرہ
 دکزہ قاریشور . بو نہر وسطی اوروپا ایله شرقی اوروپا
 آراسندہ پک مهم بر طریق تجارتدر . مجراسنک پک بيوك
 قسمندہ واپورلر و کیلرایشلر و اطرافندن آلدینی قولار و شہرلر
 واسطہ سبلہ اجرا اولنان مناقلات بو حوضہ جسیمنک تجارتی
 تأمین ایلر .

طونہنک اهمیتی زمانمزہ منحصر دکلدر . تجارت
 و عسکرلک خصوصلرندہ پک مهم روللر اوینامشدر .
 دور استیلای عثمانی دہ مجارستانہ دخول ایدن عثمانلی اردو
 لرینک بالجلہ مهمات ولوازماتی طونہدہ بولندیریلان اینجہ
 دونما واسطہ سبلہ سوق ایدلشدر .
 الحاصل طونہ نہری تجارت و سوق الجیش و تاریخ نظرندہ
 پک قیمتدار بر نہردر .
 اوروپا قطعہ سنك دیگر نہر لری شمال و شمال غربی و جنوب
 و جنوب شرقی و رسائلری نامیلہ ایکی مائلہ داخلندہ تعداد
 ایدہ جکز :

شمال و شمال غربی مائلہ سی انہاری شونلردر :
 پہ چورا بحر منجہ شمالیہ دو کیلور .
 مہزن بحر ایضہ دو کیلور ،
 دویئای شمالی

نہوا	بحر بالظہ دو کیلور .
دونا	»
نیہمن	»
ویستول	»
اودر	»
تایمس	بریتانیا آطہ سندہ اولوب شمال دکزینہ دو کیلور .
راین	شمال دکزینہ دو کیلور
وزر	»
اسقوت	»
سن	فرانسہ دن پکر مانسہ دو کیلور .
لووار	بحر محیط اطلسیہ قاریشور .
غارون	»
مہو	»
تاج	»
وادی النہ	اسپانیا شہ جزیرہ سندہ جاری اولوب بحر محیطہ دو کیلورلر .
وادی الکبیر	»
رون	آبادن ظہور ایله آق دکزہ قاریشور .
تی بر	»
پو	ایتالیا یارم آطہ سندہ جریان الہ برنجیسی تیرہ نیہن دیگر ایکیسی آدریانیک دکزینہ قاریشور .
آدیژ	»
مریخ نہری	بالقان شہ جزیرہ سندہ آطہ دکزینہ دو کیلور .
دینیسٹر	»
دینپر	»
دون	آزاق دکزینہ دو کیلور .

بونلردن روسیہ ، آوستریا ، آلمانیا ، دولت عثمانیہ
 ایمپراطوراق ، فرانسه ایله اسویچرہ جمہوریت . قرہ طاغ پرنسک ،
 لوقسنبورغ ، غراندوقهلق ، سائر لری قرالقدر .
 جملہ سی اصول شروطہ دائرہ سندہ اداره اولنورلر .
 کذلک اوروپا حکومتلری میانندہ آلتی دولت نفوذ و اقتدار
 و کثرت عسکر و دونما و ثروت ملیہ و وسعت تجارت ایله شہرت شعار
 اولدقلرندن بو آلتیسہ دول معظمہ دیرلر .

دول معظمہ انکلتزہ ، روسیہ ، آلمانیا ، آوستریا
 و مجارستان و ایتالیا دیر .

بتون قطعہنک و تعبیر دیگرلہ عموم کرہ ارضک پرکار
 سیاسیسی دول معظمہنک الئدہ اولدیغندن خریطہ سیاسیات
 بو آلتی دولتک ابادی ، قدرت و مهارتی ایله چیزیلور .
 اوررپا حکومتی موقعی اعتباریلہ نظر مطالعہ الیق
 ایچون بونلری قطعہوی و جزیرہوی ناملریلہ ایکی قسمہ آیرمق
 لازمدر .

قطعہوی اولنلر یعنی اصل قطعہدہ بولنانلر : روسیہ ،
 آوستریا ، آلمانیا ، فرانسه ، اسویچرہ ، بلجیقا و فلمنک
 حکومتلری ولوکسنبورغ دوقہ لغیدر .
 جزیرہوی اولان حکومتلر آطہ و یارم آطہلر اوزرندہ -
 کیلردر . بونلرک اسامیسی دہ : انکلتزہ (آطہ لردہ در) .
 دولت علیہ ، بلغارستان ، رومانیا ، صربیہ ، یونان ،
 ایتالیا ، اسپانیا ، پورتیکز ، اسوج ، نوروہج ، دانمارقہ قرالقدریلہ
 قرہ طاغ پرنسلکیدر .

یارم آطہ و آطہدہ بولنان دولتلر

انکلتزہ . - انکلتزہ بریتانیا جزائر جمعہسی اوزرندہ
 معظم بر قرالقدر . بش قطعہدہ اولان پک واسع مستملکاتیلہ
 برابر (۳۸۷ نفوسی) کرک نفوسجہ و کرک وسعت اراضیجہ
 قوہ بحریہ تجارت و صنعت و ثروتجہ دنیانک برنجی دولتی صاییلور .
 اوروپادہ کی موقعنہ نظر آ انکلتزہ قراللق ایسہدہ پک زکین
 ومہم اولان ہند مستملکسنہ نسبتلہ انکلتزہ حکومتنہ :

وولفا }
 اورال }
 بحر حزرہ منصب اولور .

کوللر . - اوروپا قطعہ سنك کول ساحہ سی طاغلق سمترلر
 اولوب آنلردہ : اسویچرہ ، اسقاندیناویا ، ایتالیا و بالقان شہ
 جزیرہ لری ایله شمال غربی روسیہدہ کائن بالطق حوضہ سیدر .

بو کوللرک مشہور اولنلری شونلردر :

لادوفا	روسیہ کوللری اولوب بالطق دکزی حوضہ سندہ درلر .
اونہفا	»
پیپوس	»
صایما	»
وزر	اسقاندیناویا کوللری در .
وتتر	»
مولار	»
قونستانس	اسویچرہ کوللری در .
زورخ	»
نوشاتل	»
قوم	ایتالیا شہ جزیرہ سندہ درلر .
غارد	»
اشقودرہ	»
یانہ	بالقان شہ جزیرہ سندہ ممالک عثمانیہ داخلندہ درلر .
اوخری	»

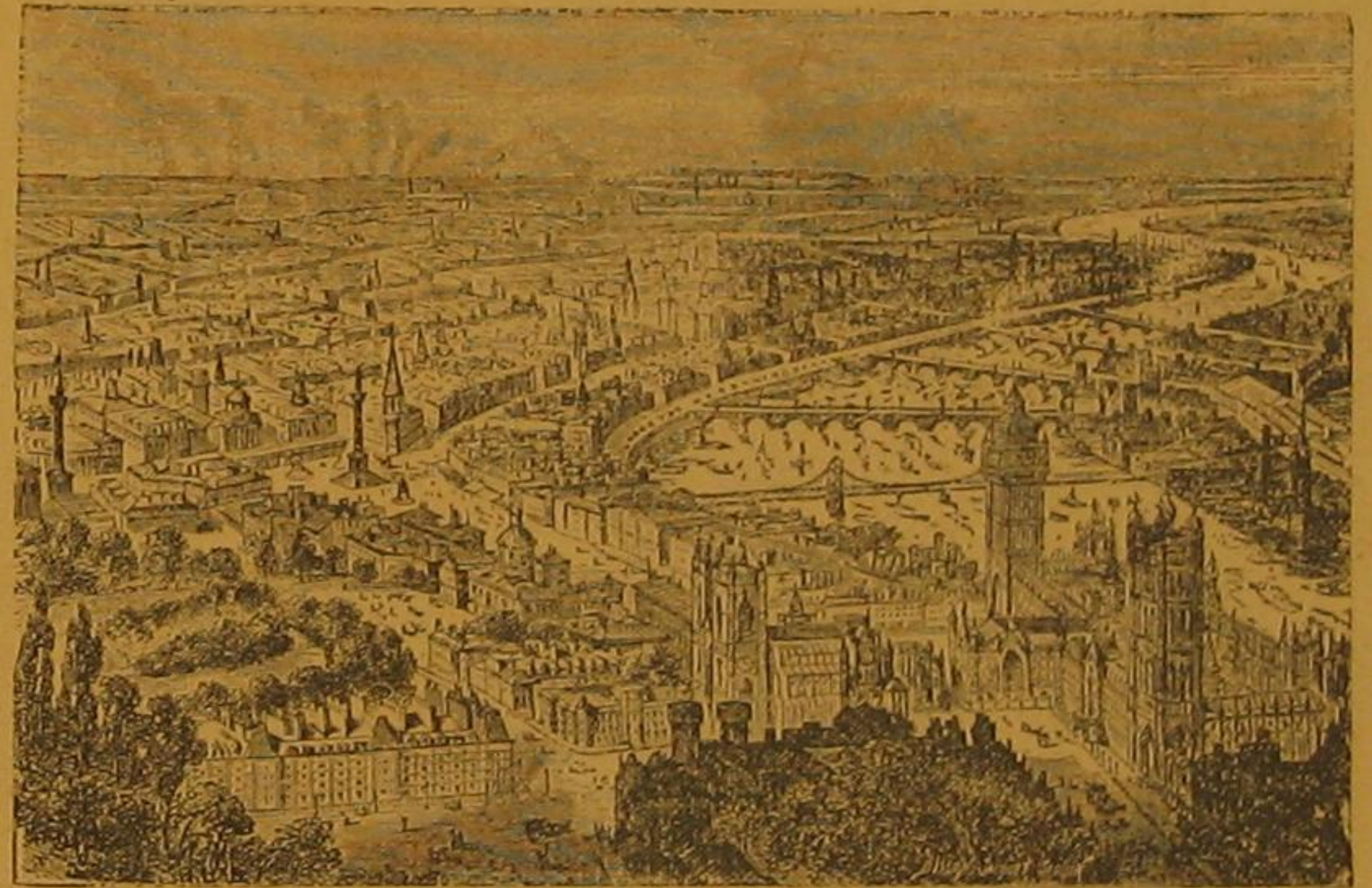
جغرافیای سیای

اوروپادہ کی حکومتلر . - اوروپا قطعہ سندہ بیوک
 کوچک یکرمی قدر حکومت واردر .

انگلتره قرالنی و هندوستان ایپراطورانی دینور .
 انگلیزر تجار بر ملت اولوب دنیانک هر یرنده انگلیز
 کیلری ایشلر ، عظمتی دوتنمسی بتون دکزله حاکدر ،
 انگلیز بایرانی جهانک هر بر سمتند طانیلور .
 انگلتره نیک یالکز اوروپاده کی مملکتند ۴۵ میلیون نفوسی
 واردر .
 کمی انشاسنده ، تیمور وچلیکه دائر اعمالند ، کور
 اخراجاننده انگلتره رقابت قبول اتمز . انگلتره مالیه سی پک
 زکیندر . بودجه سی کوز اوکنه کتوریلدکده دهشتلی یکونی
 انسانی حیرتله دوچار ایدر .

بلاد مشهوره سی : بالجمله مستملکاتیله برابر اصل قطعده
 اولان مشهور انگلیز شهرلی بروجه آتی در :

نفوسی	
۵۱۸۰۰۰	لیورپول
۷۰۳۰۰۰	مانچستر
۴۷۱۰۰۰	بیرمنگام
۲۱۶۰۰۰	لیدس

لوندره

شقیاید ۳۲۵۰۰۰ چلیک فابریقه لری وچاقی اعمالتیله شهرتی واردر .
 ۶۵۸۰۰۰ غلاسقوو اسقویاده پک زیاده تجارتگاه و صنعتکار بر بلده اولوب درت بیک قدر فابریقه یی شاملدر
 ادیمبورغ ۲۶۳۰۰۰ بوشهرده علم و معرفت بیک مترقی در . سمت شمالینک آتیه سی حکمده در . اسقو- چیانکده مرکزیدر .
 ۳۵۲۰۰۰ دوبان ایرلانده مرکزی و عموم جزیره شمندو فرلیک مرکزیدر .
 قاردیف فال قسمنده کور اخراجاتیله معروفدر .
 قالكوتا آسیانک بلاد عظیمه سندن و عموم انگلیز مستملکاتنک مرکزیدر .
 بوهای هندوستانده پک مهم و ایشاک بر اسکله اولوب هند غربی تجارتنک مخرجی در .

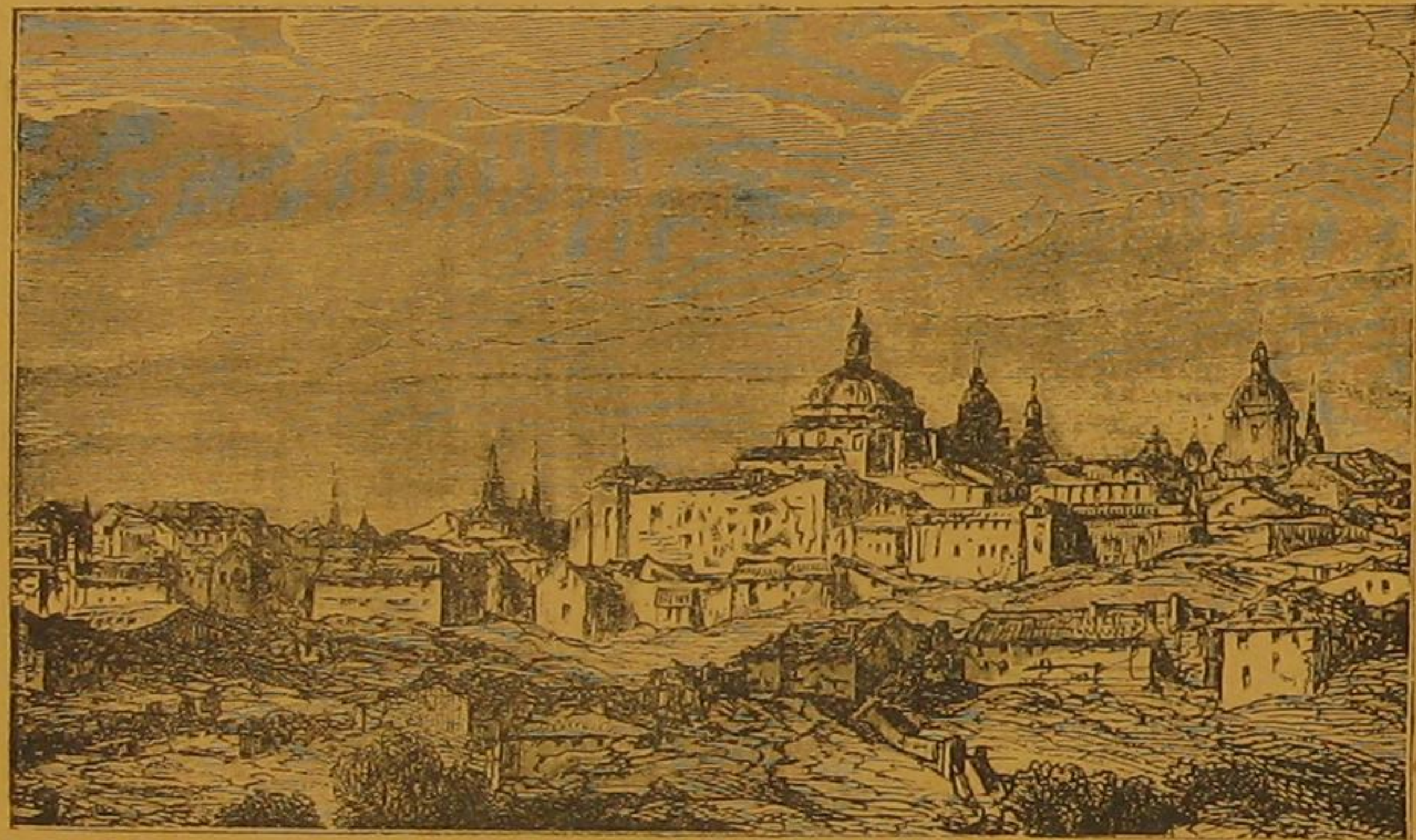
انگلتره : اصل انگلتره ، اسقویا ، فال ، ایرلانده
 نامیله درت قسمه و هر بر قسم قونشلق دنیلان سنجاقلره منقسمدر .
 انگلتره نیک بای تختی لوندره شهر جسیمدر تایمس نهری
 آغزنده اولان بو شهر دنیاده اولان شهر لیک جسیمی
 و غلبه لیکدر .
 ۴,۵۰۰,۰۰۰ (نفوسی) ، فابریقه لری ، ابنیه لری ،
 سوقاقلری ، حاصلی معمورینتک نمونه سنی کوسترز .
 انگلتره نیک آسیاده هندستان ، آفریاده امید برونی و آفریقای
 جنوبی و داخلیده ، آفریاده قاندا ، اوسترایلده بر چوق آطرا ایل
 فلنک جدیدده پک عظیم مستملکلی واردر .

قپتاون
 سیدنی
 مونترال

آفریقای جنوبیده انگلیز مستملکسنک مرکزیدر .
 آوستریاده فلنک جدیدک مرکزیدر .
 انگلیز آمریقاسنک مرکزیدر .

ایبریک حکومتلری
 ایبریک شبه جزیره سی اوزرنده اسپانیا و پورتیکز دولتلری واردر .
 اسپانیا، جزیره نیک شرقنده و پورتیکز، غربنده در . جزیره نیک
 بشده دردی اسپانیایه عائددر .

بر وقتلر عموم اوروپالیلره مکتب علم و عرفان اولان بر
 مملکتک بو کونکی حاله آجیماق آلدن کلز .
 نیجه عصر لر ظلمت مجبولیت آلتنده قالدینی خالده جهان مدینته
 قوجه بر قطعده عظیمه قزاندرمش اولان قریستوف قولومب
 مساعی کشافانسنه اسپانیانک سایه سنده موفق اولمشدر .
 اسپانیانک پای تختی مادرید شهریدر .
 اولاری پک عظیم مستملکیه مالک اولان اسپانیانک النده
 شمده آفریقادده صحرا ساحلنده و کینه کورفرزنده بر قاج پارچه
 اراضی قالمشدر .

مادرید

اسپانیا قرالنی . - بحر سفید حکومتلرندن صاییلان
 اسپانیا قرالنی ایبریک یارم آطه سنک قسم اعظمی اوزرنده طاغ
 ویایلاری شامل بر مملکتدر .
 نفوسی ۱۷,۵۰۰,۰۰۰ در .
 عربلر زماننده اکتساب ایتدیکی ثروت و معموریت ایله
 بو کونکی اسپانیانک حالی قابل قیاس اوله ماز .
 اسپانیاده حکم سورن فقر و ضرورت عربلرک زوال
 حکومتی ایله بد، ایدوب تعصب وانکیزیسیون جنایتلری
 بومملکتی خرابه زاره چویرمش و اندلسیلر زماننده کی حالی بر
 ده اکتساب ایدمه مامشدر .

قناریه آطه لر ایله آق دکزده کی باکار آطه لری، مستملکه میاننده دکلر در .
 مشهور شهرلی :
 بارسلونا آق دکز ساحلنده اسپانیانک ایکنجی بلده سیدر .
 سویلا مدینت عربیه یی اراشه ایدن آثار ایله مالاملدر .
 مالاگا شرابنک نفاسی ایله مشهوردر .
 غرناطه نبی حجر دولت اسلامیه سنک مرکزی ایدی .
 قادیقس حرب لیانیدر .
 قرطبه عربلر زماننده پک معور و شیرین ایدی .

اسپانیانك ثروت طبیعی سی پك زیاده در. جنوبه قورشون معدنلری ، اورمانلری بیوك بر ثروت تأمینه کافیدر. قارتاز- لیلر بورایی تملك ایتدکلری زمان تکمیل معادن واورمانلری ایشلتدیرهرك عظیم ثروت پیدا ایتشلردی.

اسپانیانك هر نقطهسنه باقیسه آثار نادره اسلامیهنك علویت وعظمتی انظار حیرتده نمایان اولور : جامعلر ، کوپریلر، سرایلرک تخریبات ایامدن مصون قالان بقایا وانقاضی اورویا ارباب هنر ومعرفتی حیرتله غرق وامثالی وجوده کتورمکده بحزلریخی اعترافه مجبور ایدر .

پورتیکیز قراللی . - ایبریک یارم آطهسنك قسم غریبسنده و بحر محیط اطلاسی ساحلنده واقع کوچك بر حکومت در. پای تختی تازنهری آغز-

نده کی خلیجده کائن لیزبون شهری درکه عربلر زماننده بونك اسمی لشبونه ایدی . بلاد شهوره سندن اولان اوپورتو شهری اسحنی مملکته تعمیم ایتمش و اوپورتودن پورتقال ویاخود پورتیکیز اولمشدر . پورتیکیز دولتک نفوسی ۵ بحق میلیون ایهده آسیاده ، هندستانده و مالزیایا طهرنده و آمریکای جنوبیده واقع

لیزون شهری

انغولا و تنغولا و شرقده کائن موزامبیق مملکتلر ننده کی مستملکات جسیمه سنده کی نفوسیله برابر ۲۲ میلیونه بالغ اولور. آفریقانك غربنده کائن آصور ومادر آطه لری اورویاده اولان پورتیکیز مملکته تاند اولدیغندن مستملکاتدن معدود دککدرلر .

آندور جمهوریت صغیره سی . - ایبریک شبه جزیره- سنده ویره نه طاغرینك آراسنده واقع کوچك آندور جمهوریتی فرانسه ایله اسپانیانك حمایه مشترکسی آلتنده در .

ایتالیاقراللی . - ایتالیا قراللی ایتالیا یارم آطه سی ایله بحر سفیدک جزایر عظیمه سندن اولان ساردنیا وسجلیا

آطه لری و بر طاقم اوفاق تفک دیگر بعض کوچك جزیره. لردن مرکبدر .

نفوسی ۳۴,۰۰۰,۰۰۰ در. ایتالیاك شمال سمتلری علی الخصوص پونهری وادیسی زیاده سیله محصولدار ایهده قسم جنوبیسنده قور اقلق حکمفرمادر. بالجه اورویای جنوبی یارم آطه لری کی ایتالیاك آفریقا قطعسنه قارشو بولنمسی اقلیمنه تاثیرات عظیمه اعطا ایدر . آفریقانك صحاری آتشیننی یالایوب کلان و سولانو دنیلان باد سموم مزروعاتی بر آنده یاقوب قاوورمغه کفایت ایدر .

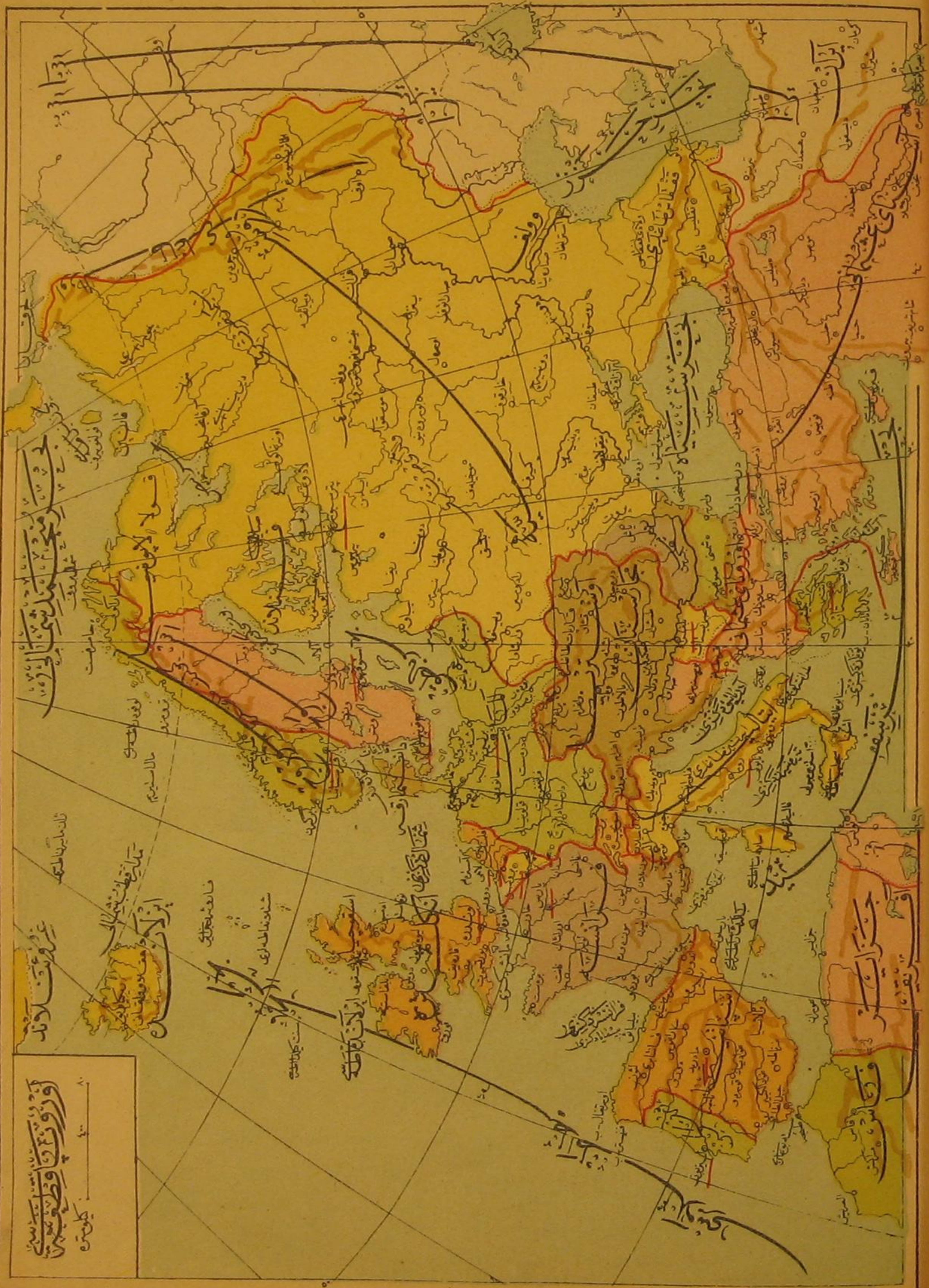
بوندن اول ایتالیا شبه جزیره سنده . متعدد حکومتلر وار ایدی . عصر اخیرده بر فکر وطنپروری ایتالیا نلری اتحاده

مجبور ایتدیکندن بوکون ایتالیا قراللی نامیله بیوك بر حکومت وجوده کلشدر . ایتالیا قراللی بحر سفیدک موازنه سیاسیه سنی تعدیل ایده بیله جک برموقعی اشغال ایتدیکندن بحری دولتلر میاننده اهمیت عظیمه سی واردر .

پای تختی روما شهری- درکه بو شهر تاریخ نظرنده مهم وقایعه جولانگاه اولدیغندن ارباب معارف ایچون یبانچی بر اسم دککدر .

بر زمانلر حکومت جسمانیه و روحانیه سیله اورویای زیر زبر ایدن وقتولیک مذهبک رئیس اولان پاپا نفوذی جسمانیهدن تجرد ایتدکن صکره روماده واتیقان سرابنده اقامت ایتکده در .

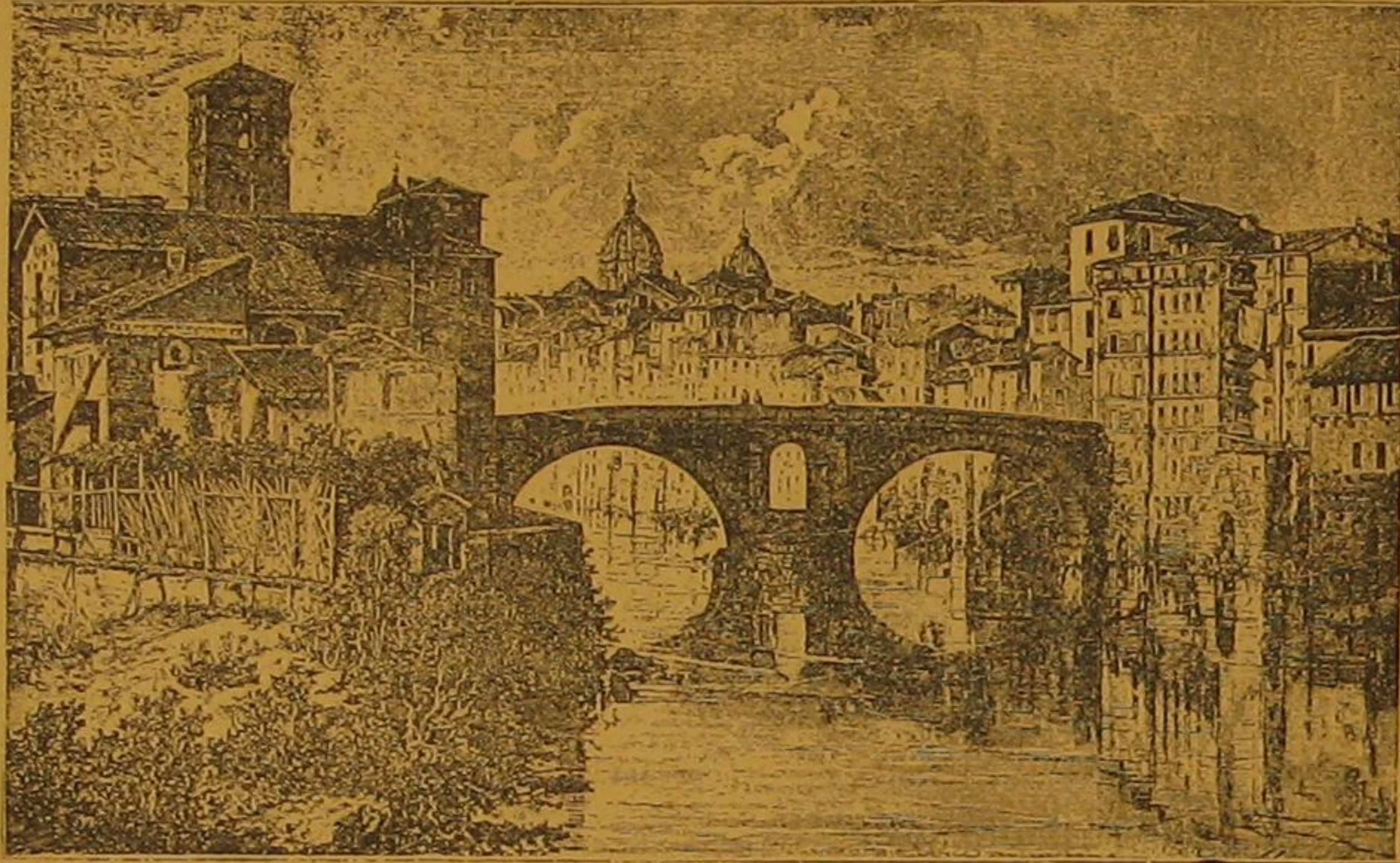
سائر مشهور شهرلری : وزوو ینار طانغی قربنده واقع ناپولی تجارت بحریه سی و وقتیه آق دکزده حاکم بر جمهوریتک مرکزی اولغله مشتهر جنوبی و آطه لراوزرنده مؤسس ونیدیک وفلورانسه وسجلیانك مرکزی اولان پارمو وساردنیاك

اوروپا قاره سی
کلیتاً

بالقان شبه جزیره سندھ یکرمی میلیونی متجاوز اهالی
وارد . بو اهالی ترك ، ارناود ، روم ، بلغار ، صرب ، اسلاو ،
اولاح ، رومن ، یودی کی اقوام مختلفه منقسمدر .

مرکزی اولان قاغلیاری نام شهرلدر .
ایتالیانک بحر احمرده آفریقا ساحلنده اهمیت سزمستملکسی
وارد .

روما

بالقان شبه جزیره سنک تقسیمات سیاسیسی . -
بالقان شبه جزیره سی اوزرنده دولت علیه نك اوروپای عثمانی
قسمی ایله یونان ، صرب ، بلغار ، رومانیا قرالقلری و قره
طاغ برنسلکی وارد .

ارضی	نفوس	دولت علیه نك اوروپای
(سربع کیلومتر)		
۱۷۰,۰۰۰	۶,۸۰۰,۰۰۰	عثمانی قسمی
۱۳۱,۰۰۰	۵,۴۰۰,۰۰۰	رومانیا
۴۸,۳۰۳	۲,۴۱۳,۰۰۰	صربیه
۹۹,۰۰۰	۳,۳۱۰,۰۰۰	بلغارستان
۶۴,۶۷۹	۲,۴۳۳,۰۰۰	یونانستان
۹,۰۸۰	۲۳۷,۰۰۰	قره طاغ

دولت عثمانیه . - دولت عثمانیه اوروپا ، آسیا ، آفریقا
قطعه لرنده پك جسم اراضی به صاحب بیوك بر دولت اولوب بالقان
شبه جزیره سی اوزرنده کی قسمنه اوروپای عثمانی دیرلر .
(اخطار) دولت عثمانیه نك احوال جغرافیایی آروجه کتابک
صوکنده خانمہ نامی نختنده پازلمشدر .

بالدان شبه جزیره سی حکوماتی

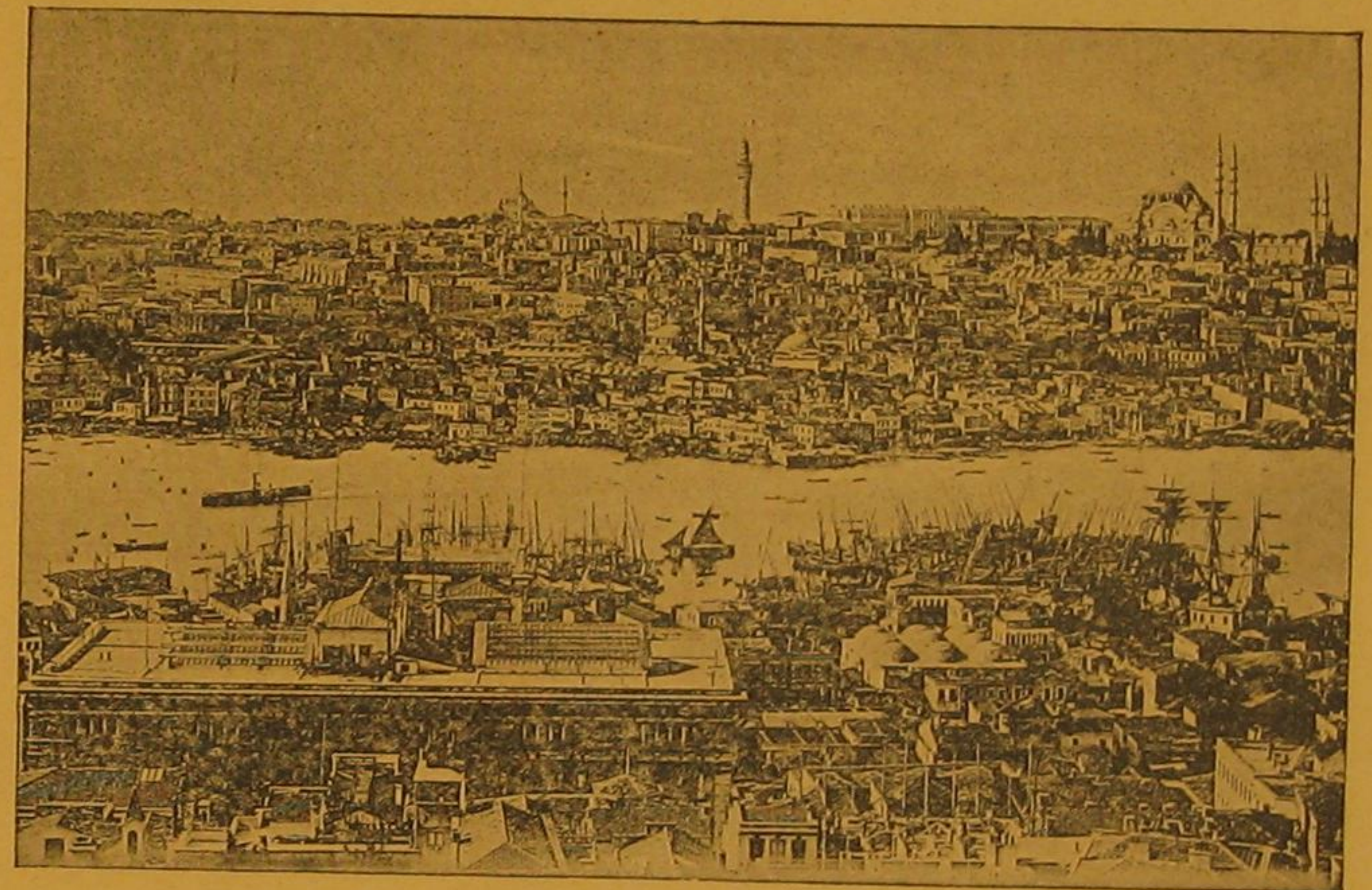
بالقان شبه جزیره سی . - اوروپانک بحرسفیده طوغری
اوزانان اوچ بیوک یارم آطه سنندن شرقده کی بیوک شبه
جزیره اوزرنده کی بالقان طاغ لرینه نسبتله بالقان شبه
جزیره سی دنیلمشدر .

موقی و وضعیتی اعتباریله بالقان شبه جزیره سی اوروپاده
غایت مهم بر موقع سیاسی و اقتصادی و تاریخی بی حائزدر .
بر عتیقک دیگر ایکی پارچه سی اولان آسیا و آفریقایه
قریبی ، آنلرله و بالتعلق اقصای شرقیه ایله مناسبات دائمه
تأسسنه مساعد اولدیغندن بالقان شبه جزیره سنک اهمیتی قرون
وسطاده دخی تقدیر اولمشدی .

بالقان شبه جزیره سنک قوه انباتیه سی ، اقلیمنک لطافتی ،
ثروت طبیعی سنک تنوع و کثرتی جهتله اوروپانک پك کوزل
مواقندندر .

عثمانی دولتی بر حکومت مشروطه ایله اداره اولنوب حکمدار اولان ذات بتون اسلامارک خلیفه سی عنواتی دخی حازدر . پای تختی دارالخلافه دخی دنیلان استانبول و قسطنطنیه شهریدرکه قره دکز بوغازینک نهایتده هواسی و منظره سی کوزل ، موقعی غایت لطیفدر .

رومانیا قرالانی . - بالقان حکومتلرینک اک شمالنده و طونه نهری ایله ترانسولانیا طاغلی آراسنده برلین معاهده سیاه استقلالیت قزائمش بر حکومتدر . برلین معاهده سندن اول دولت عثمانیه یه تابع افلاق و بغداددن مرکب مملکتین نامیه بر بکاک ایدی .

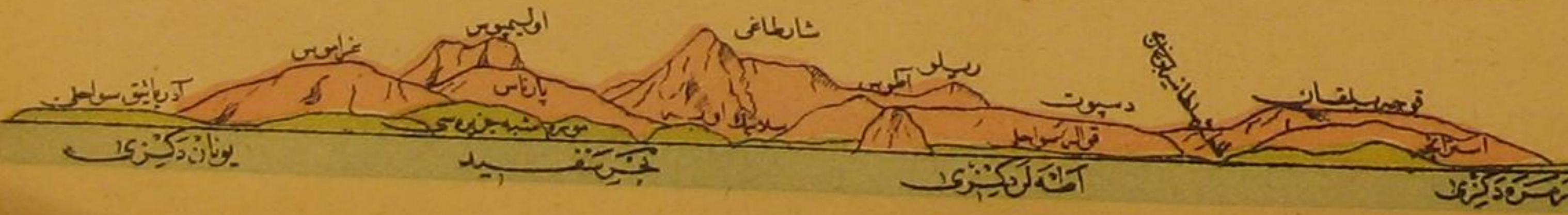
استانبول

آلتون بویوز دنیلان لیجانی دنیا ده امثالسزدر .
مشهور شهرلری :
ادرنه ۷۰۰۰۰ نفوسی تجارت ، زراعت ، و عسکری مرکزیدر . سربج نهری ایچندن بجر .
سلاونیک آطهار دکزندن حاصل اولان برکورفر اورتیسه سنده ۱۵۰۰۰۰ نفوسی حاوی تجارتگاه و عموم ماکدونیا یه حاکم بر موقعدر .
مناستر وسطی ارنبودلنک مرکزی صاییلور . ۲۵۰۰۰ نفوسی حاویدر .
اشقودره غربی ارنبودلنک مرکزیدر . بویانه نهری ایله اشقودره کولی اوزرنده در .
پایه

رومانیا مملکتی پک مشهور بر چیفتی مملکتیدر . طونه اووه سنده وافلاق قسمنده غایت مبدول آرپه ، بغدادی یتشدر . یلور . طاغلرنده کی اورمانلردن کر استه قطع و اعمال اولنهرق خارجه کوندریلور . آلتون ، کش ، باقر ، قورشون معدنلری پترول منبعلری مبدولدر . رومانیازلی عاداتا باکو منبعلرینه قارشو اهمیتلی بر قییدر .
اولدجه مهم شمندو فرلری اولدینی کبی جنوب حدودینی تشکیل ایدن طونه نهری ده مکمل بر تجارت یولی در .
آغلرلی رومانیایا مملکتنده اولدینی ایچون طونه دن اک زیاده رومانیایا استفاده ایدیور .
پای تختی بکرش شهریدرکه دیبویجا صوبی اوزرنده ۲۵۰،۰۰۰ نفوسی مشتمل کوزل و مستحکم بر بلده در .

رومانیا
بوسنیان
اسلوانیا
قصرلالتان
شارطانی
دسپوت سلسله سی
آینده نر آلتون
ایلیسین

بلغار قومی طریق ترقیدہ سرعتی خطوہ لرلہ ایلرودکچہ
بالقانلرک جنوبندہ کی ہم جنسریلہ اتحاد ایتک اوزرہ ۱۸۸۵
تاریخندہ فلبدہ بر اختلال چیقارمشرلر وبردنبرہ بالقانلری
آشوب خلاف تابعیت اولہرق روم ایلی شرقی بی استیلا ایلہ
اعلان اتحاد ایلدیلر .

دور سابق کمال عجیزدن بو حالہ سیرجی اولمغله قالدی .
کوزمیزک اوکندہ تحدث ایدن ویرلین معاهدہ سنک حکمنی
ایاق آلتنه آلمش اولان شیاریق بلغارلرہ دول معظمہدہ ہیج
سس چیقارمامش ایدی . اوروپا بلغارلرک حرکاتی و عہود
شکنتانہ معاملاتی نظر مسامحہ ایلہ کوردکچہ بسبتون یوزہ
چیقمشلرایدی و حکومت سابقہ منک مسکنت پولتیقہسی بقومی
بیوک بیوک امیدلرہ دوشوردیکندن بو دفعہ اعلان حربی
و ۳۱ مارت وقعہسی فرصت اتحاد ایدرک استقلاللری اعلان
و جرانلری بڑہ و اوروپاہدہ تصدیق ایتدردیلر . حادثہ ارتجاعک
آچدینفی غیرقابل التیام یارہ لرک المدھشلرندن برسیدہ بوایدی .
وطنمزی ظالم اللردن قورتارمق ایستدیکمزدن بلغارستانک
تصدیق استقلالی ضروری ایدی .

بلغارستان پک مکمل برزراعت مملکتیدر . صنعت و تجارت
خصوصندہ دخی دائماً آثار ترقی کوسترمکدہدر .
طونہ نہری وقرہ دکز سایہسندہ بیوک براخرجاتی رار .
شمندوفر خطلری مملکتی احیا ایتمشدر .

پای تختی صوفیہ شہریدر .

طونہ اوزرندہ کی واپورلرک مرکزی اولان روسجق
وذخیرہ انبارلری حاوی شمئی شرقی روم ایلینک مرکزی
اولان مرہج نہری اوزرندہ فلبدہ ، قرہ دکز ساحلندہ تجارت
لیمانلری اولان وارنہ و بورغاز شہرلری معروف بلدہ لرننددر .
بلغارستان بلغارلرہ مسکون اولوب ۵۰۰,۰۰۰ قدردہ

مسلمان قالمشدر . بلغارلر اورتودوقس مذہبندہ درلر .

قرالریسہ روسلرہ تقلیداً چار عنوانی ویرلر .

یونان قراللی . — یونانستان بالقان شبہ جزیرہ سنک

اک جنوبی حکومتیدر .

مملکت شبہ جزیرہدن بر قطعہ ایلہ مورہ آطہسی وسیقلاد
و جزایر سبعمہ دنیلان آطہلردن واکریبوز جزیرہسندن وجودہ
کلمشدر .

دیگر مشہور شہرلری بغدادک مرکزی اولان یاش
(۶۶۰۰۰) و طونہ اوزرندہ ذخیرہ تجارتی ایچون مرکز
اولان قلاص ، ابرائیل و بحر سیاہ ساحلندہ غایت منتظم کوسندجہ
وسائرہدر .

سنک اوج آیندن غیر ی آیلردہ تجار واپورلری ابرائیل
وقلاصہ قدر نہر ایچندہ حرکت ایدرلر .

صرب قراللی . — صربستان قراللی دہ برلین معاهدہ سبیلہ

وجودہ کلان حکومتلردندر .

طونہ ایلہ صاوا نہرلری و طونہ یہ قاریشان مورواو صوبی
مملکتی صولایوب زراعتہ قوت ویرلر .

زراعت خصوصندہ رومانیہ درجہسندہ دکلسدہ غایت واسع
اولان مرہالزندہ غایت چوق حیوانات سوریلری بسلسلور .
جنوار اخراجاتی تجارتک بیوک بر قسمی حاصل ایدر .

طاغرلرک یماجرلندہ و تپہ لرنندہ صیتی اورمانلری واردر .
پای تختی طونہ ایلہ صاوانک برلشدکلری محلہ کائن بلغراد
شہریدر . بو بلدہ تاریخ عثمانیمزہ بیابجی دکلدر .

عثمانلی دوراستیلاسنده مجارستانہ صالدران عثمانلی اردولری
بلغراددہ قیشلا و بو اردولرک اس الحركاتی تشکیل ایدرایدی .
قلعہ سنک متانی بر وقتلر دیلردہ داستان حکمندہ ایدی .

(۱۵۹,۰۰۰)

نیش قصبہسی مشہور و تجارتکاہ بر موقعیدر .

قرہ غویواج شہری اسکی پای تخت ایدی .

بلغارستان قراللی . — اسکی طونہ ولایت مزاولان بلغارستان

عثمانلی — روس محاربتہ اخیرہسی نتیجہسندہ تأسس ایتمش بر
حکومتدر .

برلین معاهدہسی بالقان شبہ جزیرہسندہ کی ممالکمزی
پارچہلینفی صردہدہ بلغارستانی دولتیمزہ تابع بر پرنسک
و بالقانلرک جنوبی دہ مختاریتہ اداره اولمقی شرطیلہ بروایت
مختارہ حالنہ افراغہ قرار ویرمش ایدی .

بلغارلر بر فکر تجددکارانہ ایلہ مملکتلری تنظیم و اعمار
ایتمک و اوروپا ترقیات حاضرہسی اقتباس ایلہ مملکتلریسہ تطبیق
ایدرک پک آز بر زماندہ بیوک بر آثار ترقی کوستردکلری
اونوتیم .

اجداد منكر قوه قاهره سيله قان بهاسنه فتح اولنان بو مملكتده تسيب و اهمال و سوء اداره نتيجه سي اوله رق المزدن چي قمشدرد. روملك اوتد نبري بسلكلري آمال استقلال موره حواليسي تحت اطاعته طوتان و قوه تاديبيه سيله مجبور سكوت ايدن مشهور تبه دنلي على پاشانك قتل اوزرينه روسلرك معاوتتي و اوروپانك حايي ايله سلطان محمود ثاني زمانده بردنبره فوران ايدر ك بتون روملر آياقلانديلر و نتيجه ده يونان حكومتني تاسيسه موفق اولديلر .

موره و آطه لر و موره نك شمالده كوچك بردولت وجوده كتورديلر ايسده بو ياراماز قوشومز يرنده طور اميوب دائما بسلكلري (فكر عظيم) ي خيالخانه لر نده تجسم ايتديره رك دولتمزك هر غائله سندن استفاده به چالش مقده و برلين معاهده سنك ويرديكي بو هديه ايله دخي قناعت ايتيمه رك بو دفعه اجزاي ممالك كزك الك قيمتدار بر پار چه سي اولان كريد آطه سني آلمق اوزره درلو درلو انتريقه لره تشبث ايتكمده درلر .

يونانستان اطه لر دن و بر چوق شبه جزيره و برونلر و كور فز لر دن متشكل اولسي حسييله زراعت و صنايع دن بهر دار اوله ميوب اهاليسنك يكانه مسلك و اشتغاللري تجارت بحريه و كيجيلكدر .

تشكلات اراضينك بو مساعده سندن حقيه استفاده ايدر ك يونان اقوامي في الحقيقه تجارت بحريه ده ترقى ايتمشلر و موجوده ديتريله غير مناسب صورته سفان تجار به به مالك اولمشلر در .

يونانستانك مركزي نارنججه مشهور اولان انته بيريه بر تيمور يول ايله مر بوطدر . يونانك الك مهم و تجارتگاه موقعلري آتته و بيره دن ماعدا شيره ايله غلوص در .

قره طاغ پرنسلكي . — بو دخي برلين عهدنامه سندن استفاده ايله اعلان استقلال ايتمش بك كوچك بر حكومتدر . قره طاغ بك زياده طاغلق و زراعت و تجارته غير قابل بر مملكت اولوب بوراده هر شي حال ابتدائيه در .

قره طاغك وسعت جسامتي و نفوسي قراللق تشكيلنه مساعد اولديفن دن مستقل پرنسلك عنوانه قناعت ايتمشدر .

مركزي چمپنه و مشهور شهرلري اولكون و باز اسكله لريدر .

اسقانديناو شبه جزيرده سي حكوماتي

اسوه چ و نوروه چ قرالقلري . — اوروپانك شمالده واقع اسقانديناو يا شبه جزيره سي طاغلق و اقليمى بارد بر مملكتدر . طاغلر نده تيمور معدنلري ، كراسته اورمانلري چوقدر . ۷,۱۰۰,۰۰۰ نفوس ايله مسكون اولوب دانوا عرقه منسوبدرلر . شمال سمتنده و اراضى قطيه ده لاپون اقوامى كوچبه حالنده ياشارلر .

بو قطعه ده اسوه چ و نوروه چ نامنده ايكي دولت وارد . اسوه چ زراعى و نوروه چ تجارى بر مملكتدر .

اسوه چده ۵,۶۲۰,۰۰۰ و نوروه چده ۲,۰۹۸,۰۰۰ اهالى وارد .

اسوه چ قرالغنك پاى تختى استقوم ۲۹۵,۰۰۰ و نوروه چك خرسديانيا شهر ليدر ۲۳,۰۰۰ .

اون ايكنجى شارل (تيمور باش)

اسوه چك وقتيله دولتمزله مناسبت حسنه سي وار ايدى . قرال اون ايكنجى شارل (تيمور باش) دخي روسيه قرالى دلي يترويه مغلوب اوله رق دوكت عثمانيه نك حياه سنه التجابله سنه لجه مملكت زده مسافر قالمش ايدى .

دانمارقه قراللى . — اسوه چ و نوروه چك قارشوسنده و آطه لر اوزر نده اولان دانمارقه قراللى كوچك بر حكومتدر . پاى تختى قوپن هاغ شهريدر .

وسطى اوروپا دولتلري

قطعه و آطه لر اوزر نده اولميان حكومتلر : آلمانيا ، اوستريا و مجارستان ، روسيه ، فرانسه ، بلجيقا ، فلمنك ، اسويچر دره

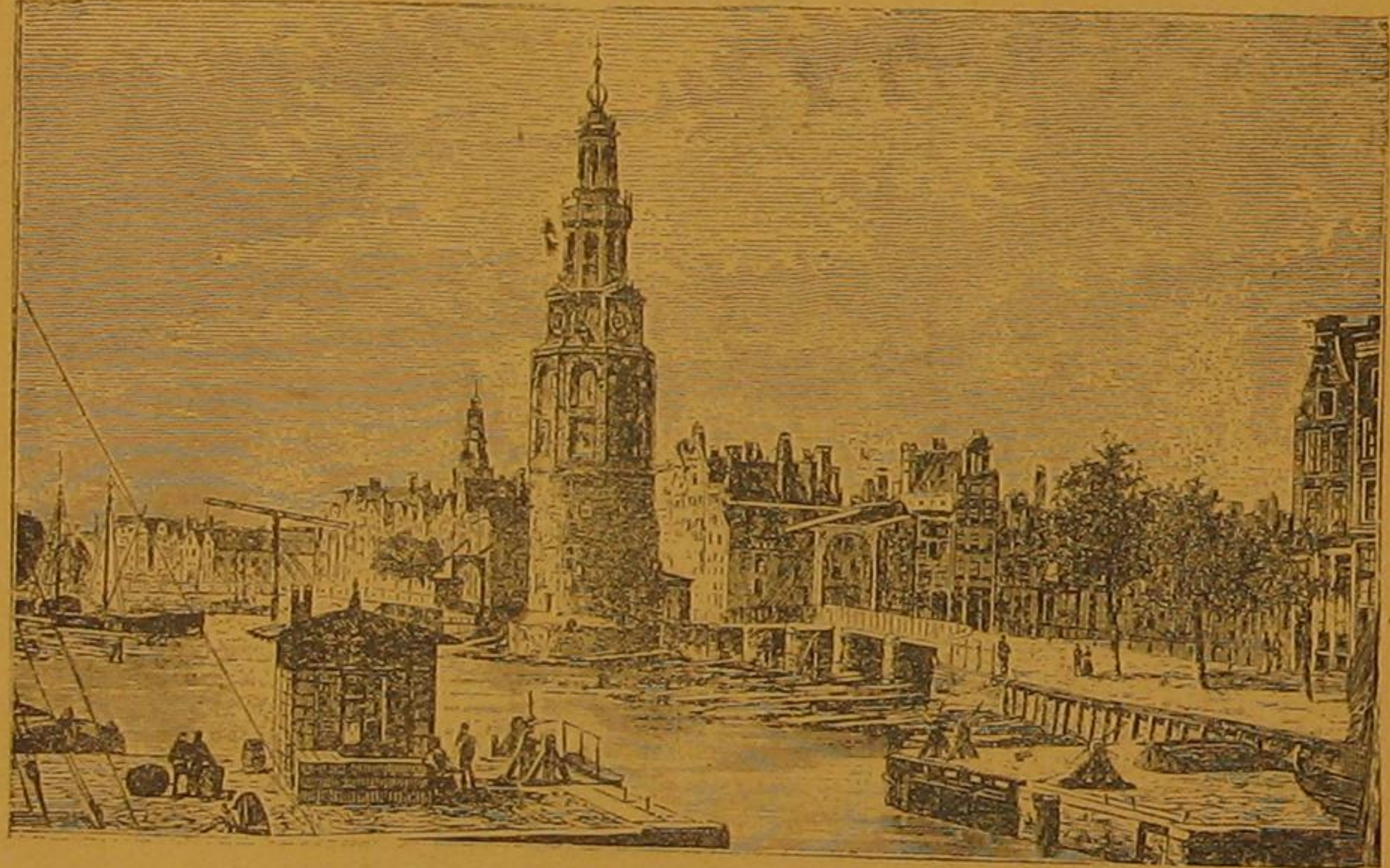
آلمانيا ايپراطور لى . — وسطى اوروپا ده جرمان حكومات صغيره سي ۱۸۷۰ ده اتحاد ايدر ك پروسيا قراللك تحت اداره سنده بيوك بر ايپراطورلق وجوده كتورديلر كه پروسيا قرالى عموم آلمانلرك ايپراطوريدر .

آلمانيا ايپراطور لى قدرت عسكريه جه اوروپا دولتلري ايجنده برنجيلكي احراز ايتمشدر . صنايع ، تجارت و قوه بحريه جه دخي انكلا تره به بيله رقابته چاليشيور .

آلمانلرك نفوسي سنه دن سنه به تر ازايد يسيور . بوندى اون سنه اقدم ۴۱ ميليون اولدينى حالده بوكون ۵۲ ميليونه بالغ اولمشدر . آلمانياني وجوده كتورن فرانسه دن ضبط اولنان الساس

۶ بيوك دوقة لق

- (۵) باد بيوك دوقة لقنى مركزي قارلسروهه .
  - (۶) هس بيوك دوقة لقنى مركزي دارمشتاد .
  - (۷,۸) مكلنبورغ .
  - (۹) اولدنبورغ .
  - (۱۰) ساكس و ايمار .
  - ۷ پرنسلك و دوقة لق
  - ۳ شربست شهرلر
  - (۱۱) هامبورغ .
  - (۱۲) بره م .
  - (۱۳) لوبك .
- ۱۸۷۱ محاربه سي نتيجه سنده ضبط اولنان الساس ولورن ولايتك مركزي استرازبورغ نام شهر در .

آمستردام

ولورن ايالتن دن ماعدا بيوك و كوچك ۲۵ حكومتدر كه بر وجه زير بيان اولمشدر :

(۱) پروسيا قراللى مركزي عموم آلمانيانك پاى تختى اولان برلين و مشهور شهرلري كنفسبرغ ، دانجيبغ ، برسلو ، ماغده بورغ بله لريدر .

(۲) باواريا قرالغيدر مركزي مونيخ .

(۳) ساكسونيا قراللى مركزي درسد .

(۴) ووتمبرغ قراللى مركزي ستودغارد شهريدر .

مستملكات . — آلمانيا ايپراطور لغنك بر سرعت خارقه ده تكثر ايدن نفوسي مهاجرت مسئله سنى ايجاب ايتدر ديكندن هر سنه آمريقيه كليتله مهاجر سوق اولتمقه در .

آلمانيا دولتى آمريقاي جنوبي نك ساحل غريب سنده و زنگبار جهتلر نده خط استوا آلتنده غايت واسع مستملكويه مالك اولدينى كجى اوقيا نوسيا آطه لر ندىن برخيليسنه ده مالك اولمشدر .

فلمنك قراللى . — فلمنك مملكتنه هوالانده آچلاق مملكت

معناشنه اوله رق «پی باه» وندرلانده دخی دیر لر .

شمال دکزی سواحلنک دکزدن آلقاق بولنمسی سببیه دکز صولرینک هجومی طبیعی اولدیندن فلمنکلیر برطاقم سدرا انشاسیه ساحلی تحکیم ایتشلر و بو انشاآت ایله دائمی اوزراشقه قدیم بولنشلردر .

اهالیسنه نسبتله مملکت غایت طار اولدیندن فلمنکلیر دکز طرفه سدرا انشاسیه دکزلر صولرینی اخراج واوراره طوپراق وضع ایله دکزدن یر قزانغه واکوب بیچمه کچالیشورلر . ثروت طبیعی خصو- صنده غایت فقیر ایسه ده اهالیسنک سعی و غیرتی سایه سنده فلمنک اقوامی سعادت کمال ایچنده دلر . فلمنک اراضیسنک وسعتنزلکنه نظر آ آسیا و آفریقا و اوقیانوس-یا قطع لرنده غایت واسع مستملکاته مالکدرکه مجموع نفوس مستملکته سی ۳۳ میلیونه بالغ اولور . اوروپاده کی نفوسی ۳,۰۷۴,۰۰۰ قدر در . پای تختی آمستردام (۵۱۲۰۰۰ نفوس) و مشهور شهرلری روتردام، ولاهی شهرلری در .

بروکسل

العادة معموریت کسب ایتمش و آلتی ، یدی میلیون آراسنده اولان نفوسی اراضیسنه نسبتله غایت چوق اولدیندن (بهر مربع کیلومتر وسنده ۲۲۸ نفوسی اصابت ایدر .) دنیانک اک غلبه کی یری بلجیقادر . اک زنکین وحاصلاتی کمور معدنلری بلجیقاده در . پای تختی بروکسل و مشهور شهرلری : انورس ، لیهژ نام بلده لر در .

قونغو ، آفریقای وسطیده کائن قونغو سربست مملکتی بلجیقا قرالنک تحت حکمنده در .

فرانسه جمهوریتی . فرانسه اوروپای غربیده شمال، مائز و آق دکز سواحلده جمهوریتله اداره اولنور بر مملکتدر .

شرق و شرق جنوبی و جنوب جهتلری طاغلق و جهات سائرهمی دوزدر . زراعت، تجارت و صنعت خصوصنده فوق العاده مترقی اولمغه برابر ثروت طبیعی سی کفایت مرتبه سندن دوندر . تیمور و بر مقدار کمور چیقار .

اداره خصوصنده برچوق انقلاب کچیرمش، تاریخده بک چوق صحیفه لر اشتغال ایتمش اولان فرانسزلر ذکی و

عقللی و چالیسقان برملندر . دنیانک هر قطع سنده بک بیوک مستملکته صاحب اولوب اوروپاده کی نفوسی قرق میلیونه یقیندر . پای تختی اوچ میلیون نفوسی و برچوق مبانی و آثار

مدنییه ، مؤسسات علمیه و فنییه شامل سن نهری اوزرنده کائن پارس شهر مشهوریدر . ۳,۰۰۰,۰۰۰

دیگر مشهور شهرلری شونلردر : شمالده :

۲۱۶,۰۰۰ نفوسی حاویدر .

آمریقا واپور پوسته لرینک مرکزیدر .

لیل هاور روئن

آوستریا و مجارستان . اوروپانک نام اورته سنده بیوک دولت لردن بریده اوستریا و مجارستان ایمپراطورلغیدر . اسمندن ده ا کلاشیه جنی اوزره بو حکومت اوستریا ایله مجارستاندن مرکبدر و هرایکیسنک، ده اداره سی آیری آیری ایسه ده حکمدارلری بردر اوستریا ایمپراطوری مجارستانک ده قرالیدر . اللی میلیونه یقین اولان اهالیسنک قسم اعظمی مجارلردر . نمه لیلر، جک و خرواتلر، آلمانلر، ایتالیا نلر، رومنلر، الحاصل ملل مختلفه بو نفوسی وجوده کتورمشلردر .

پارس

غرب و غرب جنوبیده :

- مارسیلیا بحر سفیده بک ایشک و مکمل ایمان و تجارت موقعیدر . ۴۴۲۰۰۰ نفوسی .
- نیس هواسنک لطافتی مشهوردر .
- ریمس سلاح فابریقه لر یله مشهوردر .
- سنت ایتین ترسانه موقعیدر . ۴۶۶۰۰۰ نفوسی
- طرلون بحر سفیده قورسیقه اطهمی فرانسه به تابع اولدینی کچی آفریقاده جزائر و ماداغاسقار و آسیاده هندجینی و اوقیانوسیا ده و آمریقاده برچوق اطهر فرانسه مستملکاتنک اک مهم لرنددر .

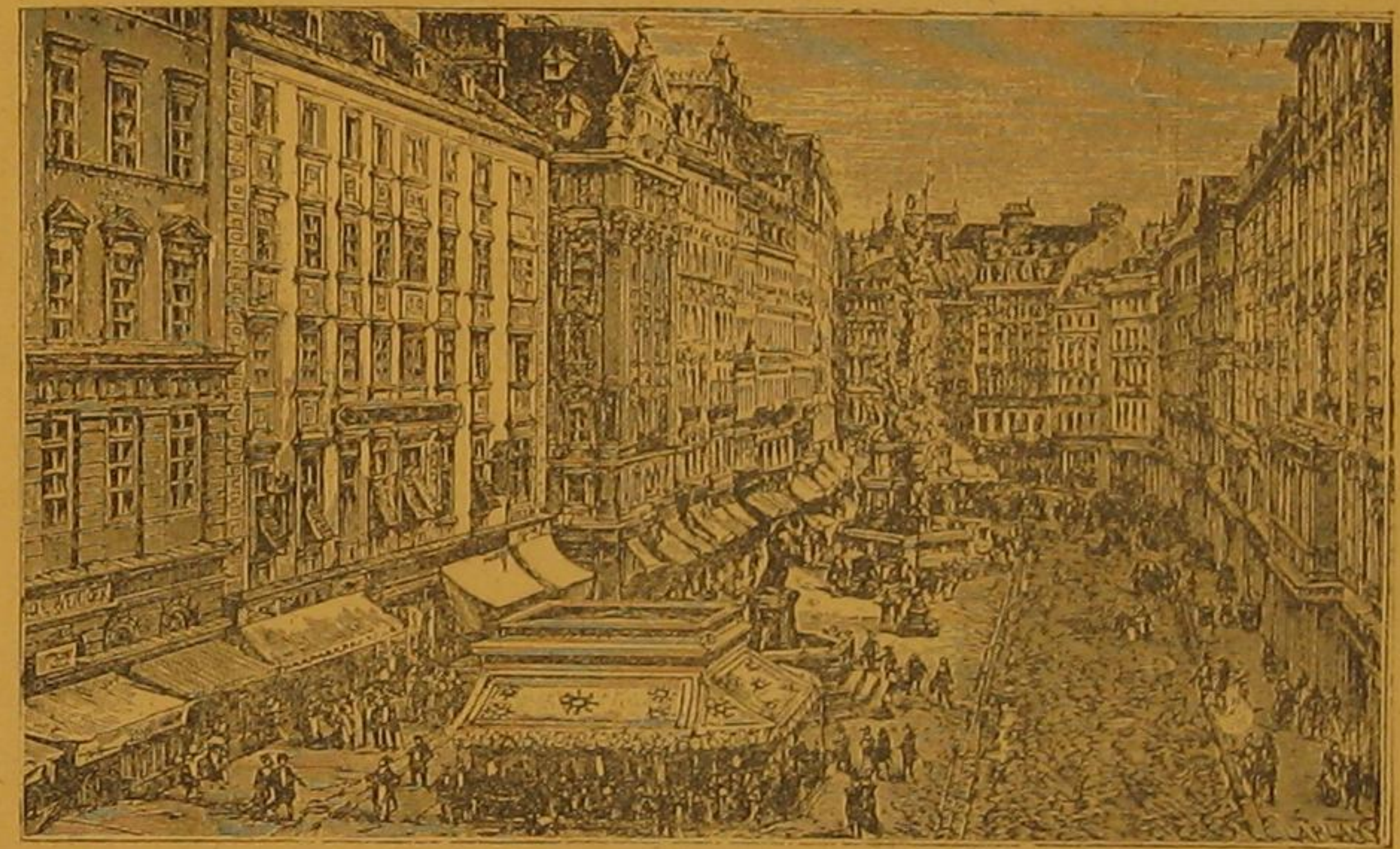
بو قدر چوق عناصر مختلفه نک اداره واحده ده اجتماعی آوستریا سیاست داخلیه سنک متانتنه وانتظامنه دلالت ایلر . مجارستان وقتیه قلنجلر مزله آلنان بر قطعدر . بوسنه و هر سک ایسه دور استیلامزک هدیه سیدر . مملکت مزده کی سوء اداره واهالیمزده کی جهات و معارف سنک یوزندن بو جسم مملکتلری بزه برر ضایع ایتدره شدر . طونه نهری بومملکتی ایکی به بولمش و قارباط و شرقی آلپانک فروغ و شعبه لرینی عارضه لندر مشدر . آوستریا ایمپراطورلغنک پای تختی ۱,۳۰۰,۰۰۰ نفوسی اولان ویانه شهریدر که طونه اوزرنده غایت منتظم و معظم بلادنددر . وقتیه اردولریمز ویانه پی ایکی دفعه تحت محاصره به آلمشلر ایدی .

مجارستانك مركزى ده ينه طونه اوزرنده كان پشته
شهريدر . بو شهرده وقتيله واليرمز وسرعسكرلر يمز اقامت
ايمشدر .

ايمراطورلك سائر بلده لرى شونلردر :

- پراغ بوهميانك وچك قومك مركزيدر .
- لمبرغ
- راغوزه

اسويچره جمهورتي . — وسطى اوروپاده آلمانيا، ايتاليه،
فرانسه ، آوستريا اراسنده آليا سلسله لرينك بيغيناك تشكيل
ايتديكي غايت عارضلى بو موقعده اولان اسويچره جاهير
متحدهسى كوللر وچار وچنلرينك لطافتى، انهارينك كثرتى،
مرعالرينك وسعتى جهتيه خارق العاده بر مملكتدر .
آلياك مناظر طبعيه سنى تماشا واوروپايى ارتفاعات جسيمه دن
رؤيت ايتك اوزره بيكلرجه سياحله اسويچره يه زيارت ايدرلر .
اسويچره ساحله مالك دكلدر . شمندوفرلر ، تونلر كچي
وسائط مدنيه ك جمله سى بو مملكتده تطبيق ايدلشدر . حيواناتى

ويانه

- تريسته ادربانك دكزى ساحلنده آوستريانك يكانه مخرج
تجارت واسكاسيدر .
- فيوله
- قرفوى دوراستيلاي عثمانيده عثمانيلرك مظفر يتله مشهور
سايمان قانوينك وفات ايتديكي ومظفر اولدينى موقعيدر
- مهاج عثمانلومظفر يتيله مشهوردر .
- سكتوار
- طمشوار
- سراي بوسنه بزدن نمسه ايلرك خلاف حقوق اخذ ايتديكي
بوسنه قطعه سنك مركزى در .

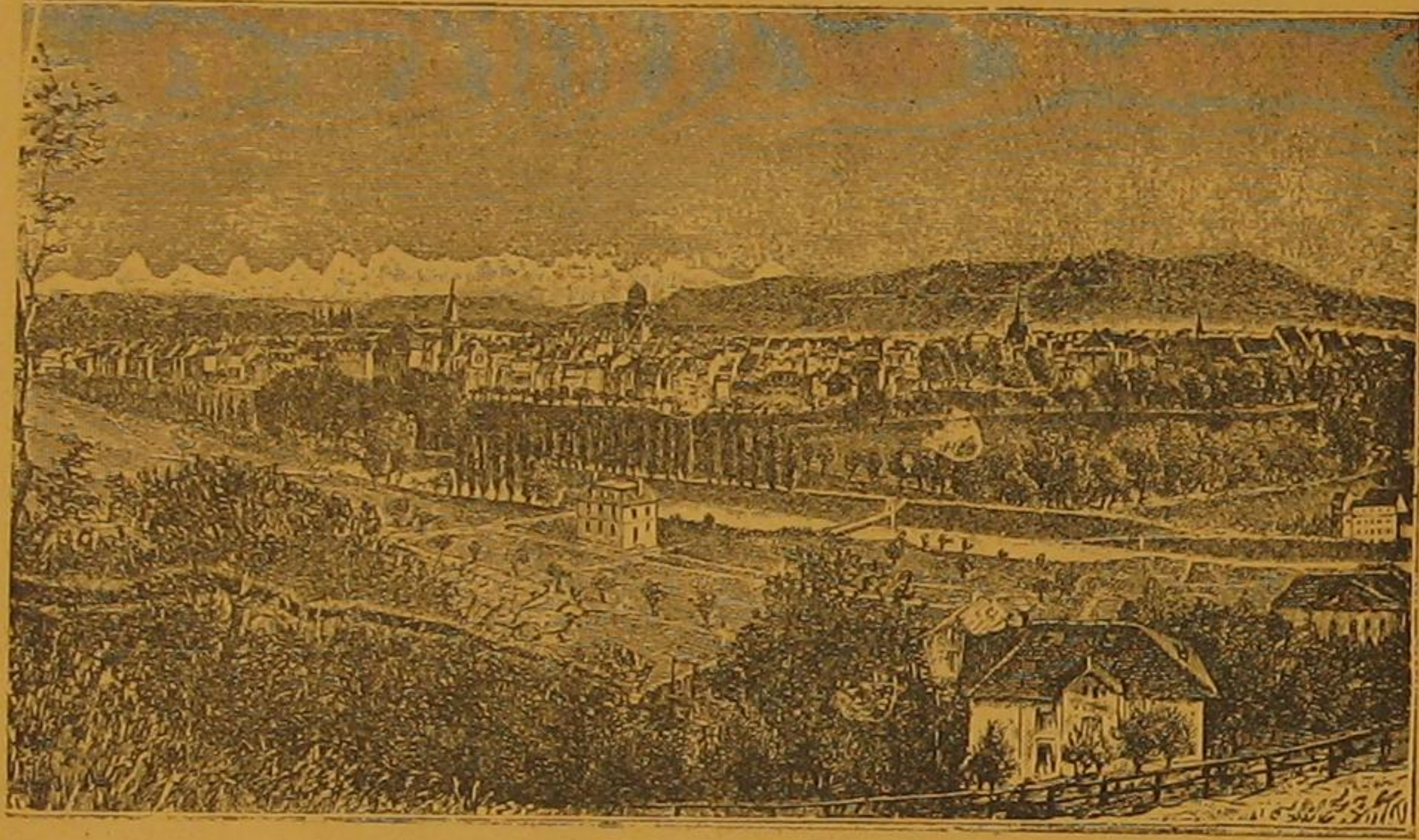
زخاىرى ، معادنى كثير وايبكچيلك ، ساعتچيلك صنعتلى
مترقيدر .
اسويچره بي طرف بر مملكت اولوب ناموس واداب دائره سنده
بولنق شرطيله هر صنف وهر ملت بوراده سربسته جه اقامت ايدر .
اسويچره نك نفوسى ۳,۱۲۰,۰۰۰ كشيدير .
بو نفوسك بر قسمى آلمان، بر قسمى ايتاليان و بر قسمى ده
فرانسزدر وهر بر قسمده بو لسائلر تكلم اولنور .
اسويچره يكرمى ايكي قانطوندن مركب بر جمهوريت متحده
ايله اداره اولنور .
مركز اتحاد برن شهريدر .

استان ايتاليانى
آلمانى
فرانسى
روسى
توركى
يونان
سربى
رومانى
بولغارى
مجارستان
اسويچره

روسیه اهلایسی روسلرله تانار، نوغای، لاپون، صموئید،
ترکمن، ترک کی اقوام مختلفه دن مرکبدر .
روسلرک حکومتی یقین زمانه قدر مطلقه ایدی . بالآخره
مشروطیتی قبول ایتدیلر ایسه ده دو ما مجلسنک پکده حکمی
یوقدر .

بال، ساعتجیلک ایله مشهرجنوه وزورنخ بلاد مشهوره .
سندندر .
سن غوتارد طاغنک آلتندن کچن مشهور سن غوتارد تونلی
اسویچر ده بولنور واسویچر لیلرک درجه مساعی و ترقیسی
کوستره .

برن

بای تختی سن پترسبورغ (۱,۳۰۰,۰۰۰) شهریدر .
که بالطق دکرندن حاصل اولان فنلاند کورفرزی ساحلنده منتظم

لوکسنبورغ بیوک دوقله نی . — اوروپا قطع سنده
مستقلاً اداره اولنور . کوچک بر مملکت اولان لوکسنبورغ
دوقله نی بلجیقانک شرقنده اولوب مرکزی لوکسنبورغ شهریدر .
بو مملکتده کثرتله تیمور معدنی چیقار .

سن پترسبورغ

وغلبه لک بر بلده در . روس چارلرندن بیوک پترو انشا ایتشدر .
سائر مشهور بلادی : ایکنجی بای تخت و مرکزی اولان

روسیه ایمپراطورلغی . — روسیه دولتنک بتون الکاسی
قطعات خمسه نك بشده بری و اوروپا قطع سنده کی اراضیسی
اوروپانک نصفندن زیاده در .
آسیاده اولان روسیه مملکتی سبریا ایله ترکستان و آسیای
وسطایی ده شامل اوله رق آسیای روسی نامی آلتنده مذکوردر .
عموم روسیه نك نفوسی ۱۳۰ میلیون ویالکز اوروپاده کی
نفوسی ۹۹ میلیونه بالغ اولور .
روسلر اورتودوکس مذهبنده درلر رئیسلی حکمدارلری
اولان چاردر .
چار لغی روس ایمپراطورلرینه ویرپلان عنواندر .

موسقوه (۹۰۰,۰۰۰) سیواستپول، خارقوف، کیف،
وارشوه فلاندهنك مرکزی اولان هلکنفورس (فلانده
بیوک دوقلقدر) اوده سا، اذردهان وسائره در .

حیوانات . - اوروپا قطعہ سی منطقه منجمد ایله منطقه
معتدله داخلنده بولدیغندن بو ایکی منطقه ده یاشایان حیوانلر
اوروپا قطعہ سنده دخی بولنور .

منطقه منجمدهده یاشایان حیوانات همان لاپاندا کیکی
ایله بر نوع بیاض آبودن عبارتدر .

طبیعتک محض اراضی منجمده ایچون خلق ایتدیکی بر
حیوان اولان بو کییک آتی ، سودی اوراده کی قبائلی بسلا ،
دینی کییرلر ، بونوزلرندن لوازماتلرینی اعمال ایدرلر .

بوزلر اوزرنده مشی و حرکت ایچون اراضی قطیهده
مکون اولان اسکیمولر قزاقلرینه بو نوع حیواناتی قوشار
وقزاقلرینی چکدیرلر .

اوروپانک منطقه معتدلهده بولان مواقعهده یاشایان حیوانات
وحشیه جتهجه پک بیوک اولدقیری کبی جنس وعددلری
دخی محدوددر . اورمانلرنده بر قاچ نوع قورد وطاوشان
وطوموز و آلپ طاغلرنده ایکی نوع طاغ کچیبی وروسیمه
اورمانلرنده الک دنیلان بر جنس کییک موجوددر .

نباتات . - اوروپانک منطقه منجمده سمتی یوصونلرایله
بحری نباتاتی شاملدر . دیگر قسمنده طاغلرده کی جسیم اورمانلرک
قاین وچام وکورکن آغاجلریله بحر سفید سواخلنده فیشین
پاراقلرینی محافظه ایدن آغاجلرله لیون ، پوتقال ، انجیر کبی
آغاجلر نشو و نما بولور .

سب دنیلان جوراق سمترلرنده ایسه اورماندن
و آغاجدن اثر یوقدر .

روسیهنک جنوب سمتی ایله طونه نهری اووه سی و پونهری
وادیبی ذخیره خصوصنده همان اوروپایی اداره ایدر .

ممالک عثمانیه دخی بیوک بر ذخیره ده پوسی حکمندهدر .

معدن . - اوروپا قطعہ سی معدن خصوصندهده زکیندر .

همان هر مملکتنده کور و تیمور کبی معدن موجود اولدیگی کبی
روسیهده آلتون و بیاض آلتون وکوش واسپانیاده حیوه
معدنلری آروجه ذکره شایاندرلر .

آسیا جغرافیای طبیعی

بیوکایی . - آسیا قطعہ سی بش قطعہنک بیوکی (آطه لری
داخل ایدیلور ایسه امریقادن بیوکدر) اولوب کره ارضک
سطحنی تشکیل ایدن بتون قره نك درنده بریسی قدردر .

دکز و کورفلری . - آسیایی شمالده بحر منجمد
شمالی، شرقده بحری محیط کبیر ، جنوبده بحری محیط هندی احاطه
ایدر . بو اوچ بحر محیطک برچوق شعبه و کورفلری واردرکه
اسملری شونلردر :

بحر منجمد شمالی : اوبی کورفلرینی حاصل ایدر .

بحر محیط کبیر : بهرنک دکزی ، اوقوتسقه دکزی ،
قاجاققه کورفلری ، ژاپون دکزی ، چین دکزی و بحر اصغر
ایله یچیلی کورفلرینی تشکیل ایدر .

بحر محیط هندیدن : سیام ، بنغاله ، بصره کورفلریله
عمان وشاب دکزلی حاصل اولمشدر .

قطعہنک قسماً غربی محیط اولان آق دکز اسکندرون وازمیر
کورفلریله آطه لردکزی، مرمره ، وقره دکزلی تشکیل ایدر .

بحر حزر ، بحر حوارزح دخی دنیلان آرال کولی هیچ
بر دکزه اتصالی اولیوب باشلو باشنه منفرد برداخلی دکزلردر .
آرال کولی کوللر صره سنده دخی تعداد اولنور .

بوغازلر . - بحر محیط کبیر ایله بحر منجمد شمالی
اراسنده برینغ بوغازی آمریکا و آسیا قطعہ لرینی تفریق ایتمشدر .

مالاقا بوغازی : بحر محیط کبیر ایله بحر محیط هندی آراسنده در .
باب المندب وسویش قنالی : شاب دکزینک ایکی قپوسی حکمندهدرلر .
چناق قلعه ایله استانبول بوغازلرینی اوروپا قطعہ سنده ذکر ایتمش ایدک .

یارم آطه لر . - آسیا قطعہ سنک بیوک یارم آطه لری
اوروپانک کبیر کبی جنوب جهنندهدرلر . مع هذا شرقنده دخی
بر ایکی شبه جزیره موجوددر .

جنوبنده کی شبه جزیره لر هندچینی ایله هندستان و عربستاندر .
هند چینی به مالاقه ، هند تانه کچرات نامنده برر کوچک
یارم آطه متصلدر .

غربنده ایران و آناتولی و عربستان و جنوبنده قن
یایلارینی دخی بیوک سلسله لر تحدید ایدر .

آناتولی سلسله لرینک الک یوکسک نقطه سی اولان
وشعبه لرینی آناتولینک ایچروسنه طاغیتان آرات طاغی ۵۰۰۰

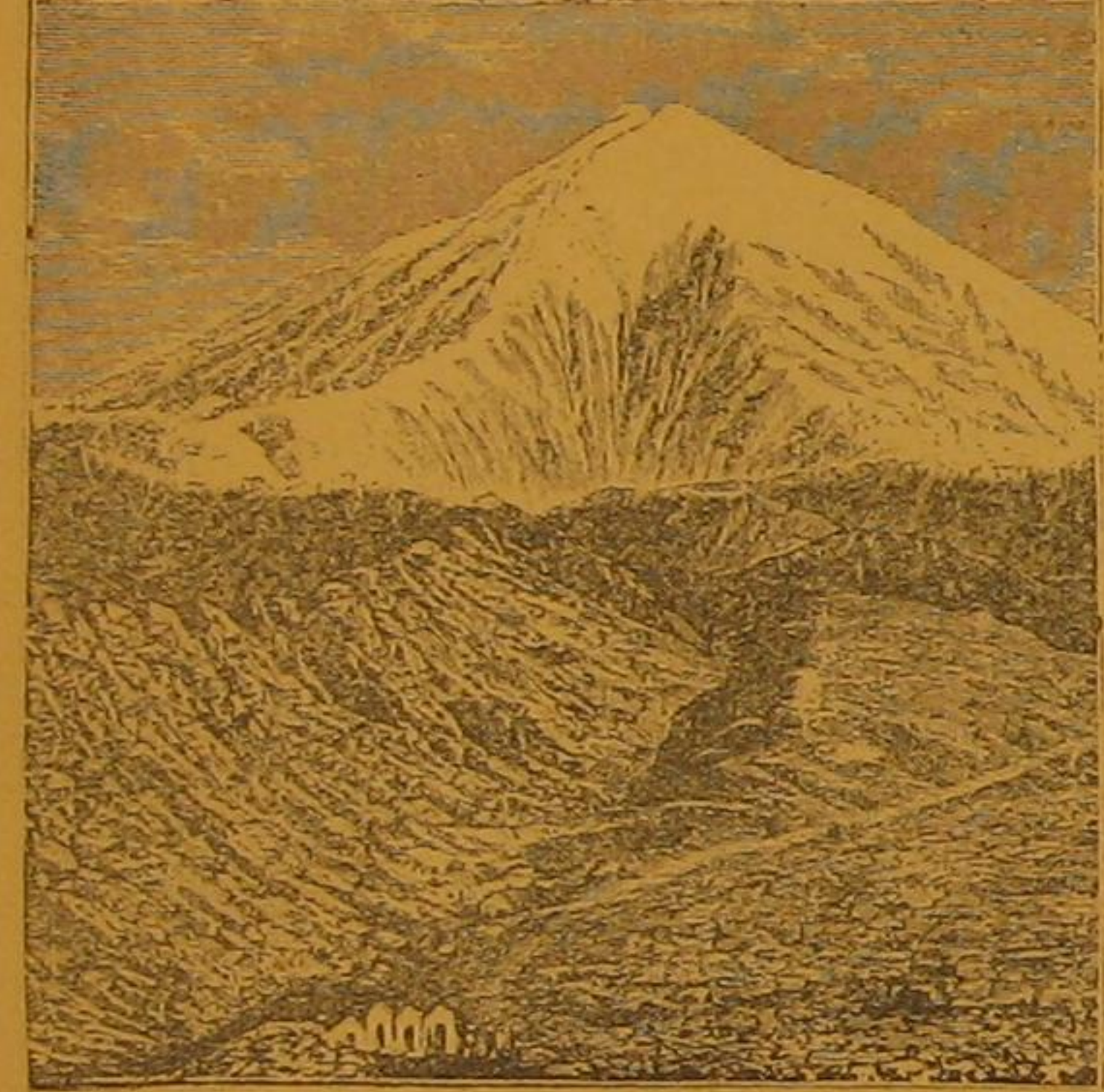
متردهن زیاده ارتفاعه مالکدر .

آسیا قطعہ سنک کاملاً شمال قسمی سربیا اووه سیدر .

کره ارضک الک صفوق محلی اولان سرباده روزکارلر هیچ بر
مانعه به تصادف ایتمه رک اووه نی یالادیغندن بو اقلیمک صفوغی
پک شدید اولور .

یا ایلر بر وضعیتدرلر .

دنیا نك الک یوکسک تپه لرینی احتوا ایدن هالایا طاغلری

ارارات طاغی

قطعہنک شرقنده چین اووه سی ، جنوبنده هندستان
اووه سی ، غربنده مزوپوتامیا اووه سی واردر .

آسیا قطعہ سنده کی مشهور سلسله لریک ویا یالار اووه لریک
بعضلری نك اسمدی شونلردر :

همالایا سلسله سی	تبت بایلاسی	سربیا اووه سی
هندقوش	پامیر	چین
قوانلون	قوراق یایلا	غوبی
نانکیغ	مونتول	مزوپوتامیا
ایشان	ده قان	هندستان
قات	آناتولی	برالشام
آلتای	عربستان	الاحقاف
قراقرم	ترکستان	
البرز		

شرق ساحلنده دخی قامچاققا، قوره اسمنده ایکی یارم اطه
اوزانمشدر .

آسیانک غربی تشکیل ایدن آناتولی دخی برشبه
جزیره دن بشقه برشی دکدر .

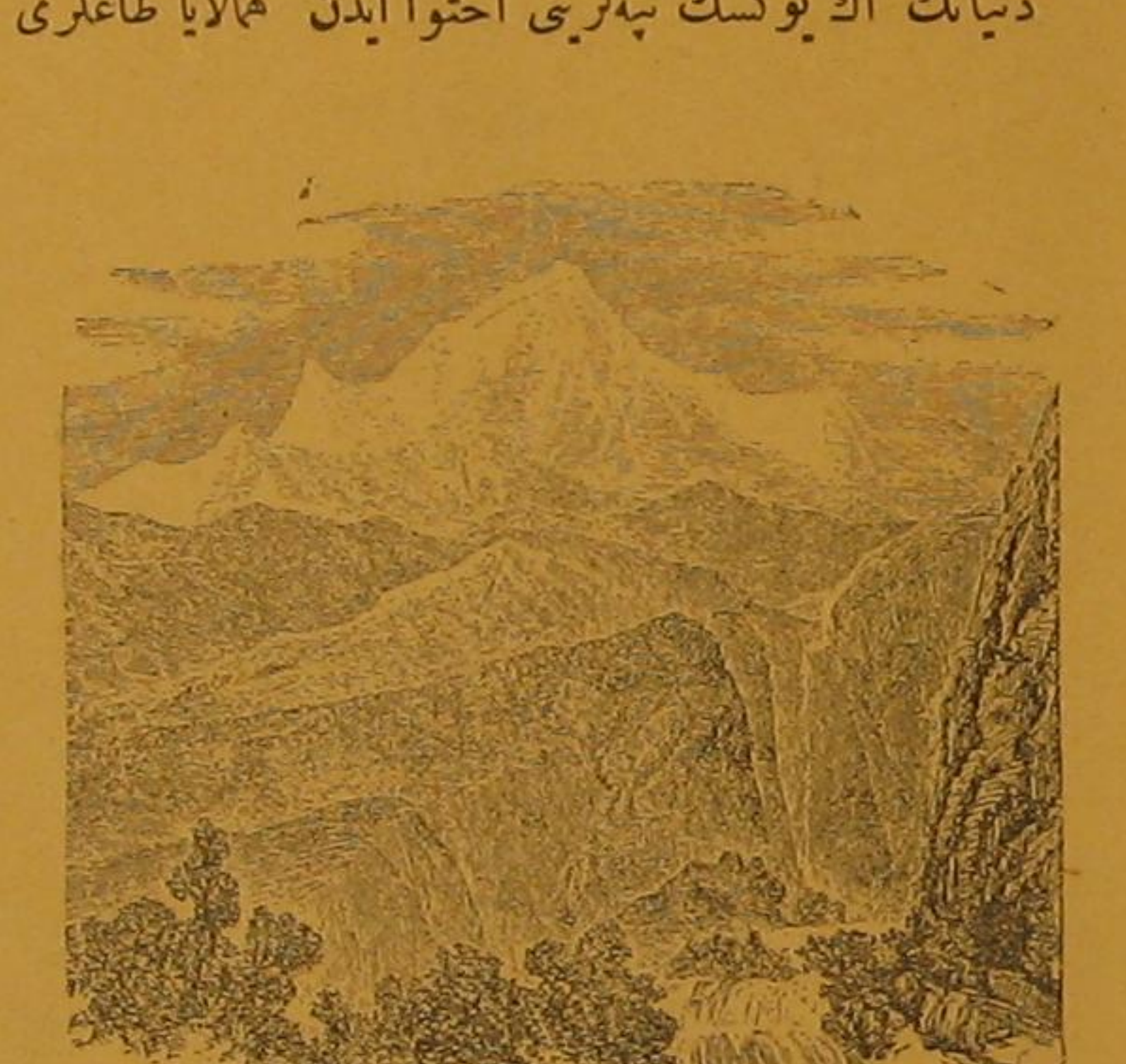
طاغ سلسله لری ، اووه لر ، یایلار . - دنیا نك الک
یوکسک طاغلریله الک کنیش ومرتفع اووه ویا یلاسی آسیادهدر .

طاغ سلسله لری قطعہنک جنوبه قریب وسطنده یوکسک
یایلارک اطرافنده اووه لری دخی ساحلله طوغری امتداد
ایلر بر وضعیتدرلر .

دنیا نك الک یوکسک تپه لرینی احتوا ایدن هالایا طاغلری

یا ایلر بر وضعیتدرلر .

دنیا نك الک یوکسک تپه لرینی احتوا ایدن هالایا طاغلری

اورست طاغی

شرقدن غربه طوغری امتداد ایدرک پک عظمتلی بریغین
حصوله کتورمشدر .

همالایانک الک یوکسک تپه لری ۸۸۴۰ متره ارتفاعنده اولان
اورست ایله داوالاژیری ، قاجنچینقا ناملریله معروف
ومشهوردرلر .

آسیانک الک یوکسک یایلارلی یوکسک سلسله لره چور-
لمشدر . ربع مسکونک الک مرتفع یایلایا اولان وریلر
آراسنده بام ساه دنیلان پامیر یایلایا ایله قوانلون
سلسله سنک رابطه التصاقیدر .

پامیر یایلایانک شرقنده تبت وشمالنده غوبی چولنی دخی
محتوی اولان بیوک مونتول یایلایا واردرکه بونکده شمالی
آلتای ، شرقی کینغان سلسله لری احاطه ایلر .

- الوند سلسله سی
- اورال »
- قفقاس »
- سرات »
- لبنان »
- طوروس »

جغرافیای آسی

ممالک

اسیا قطعه سنک بر قسمی اوروپا و اتلرینه عالمه مسته مکدره .
 یرلی حکومتلری : ژاپونیا ، چین ، سیام انام ، ایران ،
 بلوچستان ، نپال ، مسقط اماملنی .
 بونلردن ماعدا ممالک ، دولت علیه ، روسیه ، انکلتره ،
 فرانسه ، پورتیکز دولترینک اداره لری آلتنده مستملکه
 حالده در [*] .

ژاپونیا ایمپراطورلنی . — ژاپونیا آسیای شرقیده
 و ژاپون جزایر جمعه سی اوزرنده قوتلی بر ایمپراطورلقدره . پک
 یقین بر زمانه قدر ژاپونیا نیک اهمیتی یوق ایدی . آنجق فوق
 العاده بر فعالیت ، یورولاز بر غیرت ژاپونلری قرق الی سنه
 ایچنده کوردیکمز موقع عالی به ایصال ایلدی .

مغول نسلنک جئهنسز انسانلری اولان ژاپونلرک طریق
 ترقیده کوستردکلری تکامل عقلره حیرت ویریر .
 ژاپونیا تجارت ، صنعت ، ثروت ، دونما ، اردو اختصاصات
 بجر به جه آسیانک انکلتره سی مرتبه سنه واصل اولدیفندن بو
 بو کون عالم سیاستده ژاپون نفوذی پک مؤثردر .
 قومشولری وهم جنسلری اولان چینلیرک عطالنه قارشلی
 ژاپونلرک ترقیاتی مساعی بشریه نیک ترقیاته اولان تاثیراتی
 اثباته بیوک بر دلیدر .

ژاپونیا بو کون ۵۲ میلیون نفوسلی بر دولندر .
 ایمپراطورلرینه میقادو عنوانی ویرلر .
 بتون ژاپون آطه لرله سخالین آطه سنک نصف جنوبیسی
 وفورموزا آطه سی وچینک اقسام مهمه سندن اولان قوره
 قرالنی ژاپونیه بی تشکیل ایدر .

پای تختی هر درلو آثار مدنیه بی جامع یدو یا خود توکیو
 ومشهور شهرلری : میاقو ، ناغازاکی ، هاقفوداد ، تاغوشیما ،
 اوزاقه بلده لریدر .

[*] دولت علیه آسیای عثمانی دنیلان خطه عظیمه سی مستملکه
 اولیوب اجزای اصله ممالکندن معدوددر .

نهرلر . — آسیانک انهار عظیمه سی مرکز یا بلا دنیلان
 بیوک یا لادن ظهور ایله بحر منجمد شمالی به ، بحر محیط کبیره ،
 بحر محیط هندی به منصب اولورلر .
 اوبی ، نی سی ، لنا نهرلری بحر منجمده جاریدرلر .

آمور ، هوانکهو ، کیانغ نهرلری بحر محیط کبیره
 قاریشورلر .

براهاپوطرا ، غانز ، سند و دجله ایله فراطدن مرکب
 شط العرب نام نهرلر بصره کورفزی واسطه سیله بحر محیط
 هندی به منصب اولورلر .

اسیاده برطاقم نهرلر واردرکه دکزلره قدر کیده میوب
 داخلی کوللره دوکیورلر .

ام دریا ویا خود جیحان وسیر دریا ویا خود سیحان
 نهرلری آرال دکزینه ، تاریخده مذکور روزدان نهریده طبریه
 کوله قاریشور .

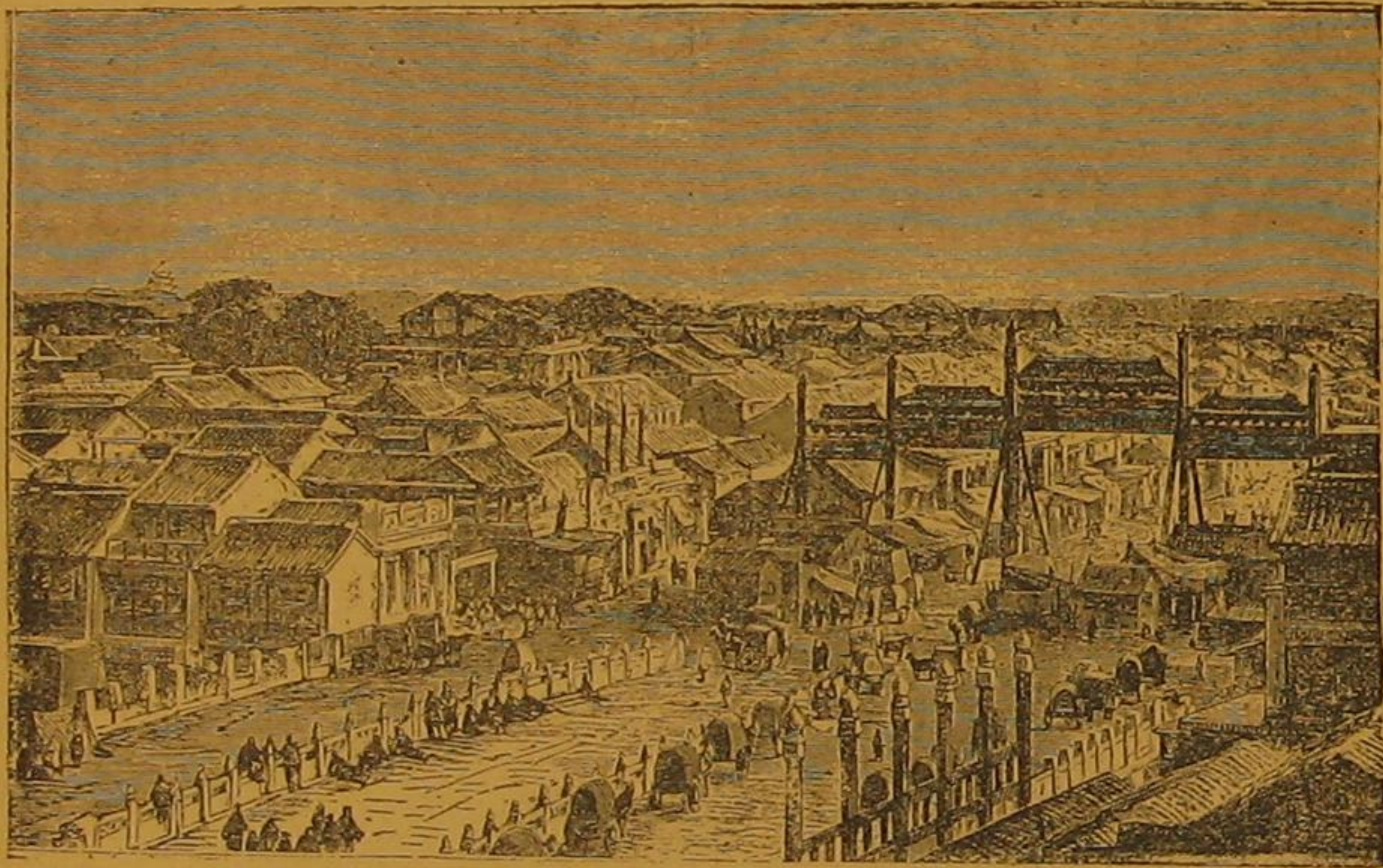
کوللر . — آسیاده مشهور کوللر بحر حوارزم دخی
 دنیلان آرال کولی سبریاده کی بايقال و ترکیاده کی وان وطوز
 کوللریدر .

آطه لر . — آسیانک مشهور آطه لری بحر محیط کبیره درلر :
 ژاپون آطه لری (زو ، نیفون ، فورموز و سائره) حانیان چینک ،
 جنوبده بحر محیط هندیده سیلان آطه سیله اندامان ،
 نیفوبار ، لافدیو ، مالدیو ، بحرین آطه لری و ضربنده قبریس
 (ردوس ، ساقز ، مدلی) دن مرکب اسپوراد شرقی آطه لری
 دخی واردر .

چین امپراطور لنی . — دنیاده موجود انسانلرک درتده برینه وهان اوروبا قدر بر جسامته مالک اولان چین امپراطور لنی اصول مطلقه اداره اولنور بر حکومتدر .
 عطالت دائمه ایچنده یارلنان وهم جنسلری اولان زاپونلردن عبرت آلیان درتیوز میلیون قدر مغول اقوامی بو کون تجارت ، صنعت و معارف ومدنیتدن محرومیتدن ناشی سفالته محکوم اوله رق یاشامقده در .
 چینلیرک اعتیاد واعتقادات قدیمه لرینه مفتونیتلری واورو- پالیرله احتلاطه عدم رغبتلری آنلری هر دلو ترقیدن محروم بر ایشدر .

عنوانی آلمش اولان امپراطورک نفوذی یالکز چین اصلی ده مؤثر اولوب ممالک تابعه نك مرکزه ارتباطلری پک ضعیفدر . پای تختی پکین ومشهور شهرلری نانکین ، قانطون ، شانغهای ، سئول (قوره نك مرکزی) ، موقدن (مانچورینك مرکزی) ، لاسا (تیبیک مرکزی) ، کاشغاز (ترکستان چینک مرکزی) شهرلیردر .
 چین ایله ممالک تابعه آراسنده مشهور سد چین وارددر . که عجائب سیعۀ عالمدن عد اولمشدر .
 سائر مستقل حکومتلر بروجہ آتی در :

پکین
 چینلیر اقوام فریبه ایله عدم احتلاطلری اسبابنك بریده مملکتلرینك آشیلماز بر مانعه اولان غوبی نام چول ایله محاط اولسیدر .
 غوبی چولی فی الحقیقه سیاحتی امکانسز براقه جق بیوک بر حائلدر . یقین زمانه قدر چین لیمانلری اجنبیلره مسدود اولوب اوروپالیرلر چینه اعلان حرب ایدرک لیمانلرینی آچدرمشلردی .
 چین ممالکی : اصل چین ، قوره (زاپونیا به کچمشدر) تیبیت (شمدی انکلتزه حمایه سنده در) . ترکستان چینی ، مانچوری (قسماً روسیه به کچمشدر) ، کبی بش قسمة آیرلشیدر .
 چین امپراطوری تبعه سنه صورت مطلقه حاکمدر . فففور

ایران شاهلنی : بر اسلام حکومتی اولوب ۹ میلیون نفوسی وارددر . مرکزی طهران مشهورلری اصفهان ، تبریز ، شیرازدر .
 افغانستان امیرلکی : بوده قوتلی بر مسلمان حکومتی در . تشکلات عسکریه سی وموقعنك اهمیتی وارددر . پای تختی کابل ومشهورلری هرات ، قندهار ، جلال اباد شهرلیردر .
 سیام قرالنی . — هند چینی شبه جزیره سنده در . مرکزی بانقو شهرلیردر .

نیال : هالایا طاغری اتکنده در مرکزی قماندو .
 مسقط امامتی : جزیره العربده در مرکزی نزوه مشهوری
 مسقط در .
 جوهور حکومتی : مالاقا شبه جزیره سی اوزرنده در .
 مستملکات . - آسیاده کی مستملک لک الک مهم وجیمی
 انکله مستملکسی در .
 انکله مستملکسی هندستان و هند چینیک تماماً غرب قسمی
 ایله بحر محیط هندیده واقع بالجه آطه لردن عبارتدر .
 هند مستملکسند ۳۰۰ میلیونه قریب اهالی وارددر . بو
 اهالینک الی میلیونی مسلماندر .

هندستان محصولانک کثرتی و تنوعی جهتیه پک زنکین
 بر مملکت اولوب انکله خزینه سنه میلیونلرجه آلتون کوندر .
 دیکندن انکلیز دولتک ثروتی فوق العاده سی هندستان ایله قانمدر .
 هندستانک مرکز اداره سی ۱,۲۲۱,۰۰۰ نفوسلی
 قالكوتا شهری اولوب بو شهر آسیاده کائن عموم مستملکاتک
 دخی مرکزیدر .
 سائر مشهور شهرلر بروجه آتی در .

بو بای	۷۷۱۰۰۰	نفوس ملابار ساحلنده هندستانک پک ایشک و تجارتگاه ساحلدر .
مدراس	۵۷۱۰۰۰	شرق ساحلک پک ایشک اسکلی و هند ستانک منقسم اولدیغی اقسام ثلاثدن برینک اسکلسیدر .
داهی	۲۰۸۰۰۰	
لاهور	۲۰۳۰۰۰	
بنارس	۲۰۹۰۰۰	غانج نهری اوزرنده هندولرک موقع مقدسه سندن اولوب ۱۷۰۰۰ معبدی حاوی و بهر سنه پک چوق ذوات کاور .
حیدرآباد	۴۴۸۰۰۰	دقان بالاسنده پک نفوذلو براسلام برنسلکنک مرکزیدر .
الله آباد	۱۷۲۰۰۰	غانج و جنا نهری نقطه التحاقده در .
پاتنه	۱۳۴۰۰۰	هندولرک مقدس شهریدر .
اغرا	۱۸۸۰۰۰	جنا نهری اوزرنده اسکلی مغول حکمدارلرینک اقامتگاهی ایدی .
		هندستان اهالیسی سیاه ، بیاض ، اسمر و ملز جنسلرینه منسوبدر و بوراده ۱۲۰ قدر لسان تکلم اولنور .

هندستانده باشلوجه دین اسلام ، بودا و برهما و پیپرست
 آیدلری اجرا اولور .

هند بریلری

هندستانک اصول اداره سی :
 اولاطوغریدن طوغری به اداره اولنان ممالک .
 ثانیاً تحت حمایده اولان برنسلکلر ، کشمیر ، حیدرآباد
 کبی بلوچستان دخی تحت حمایده کی ممالک میاننده در . مرکزی
 کلات شهریدر .

جزیره العربده عدن ، مالاغا بوغازینک آغزنده کائن سینغاپور
 دخی انکله مستملکاتی میاننده داخلدر .
 هندستانه مربوط اولوب آسیا قطعه سنک جهات سائر سنده
 بولنان مستملکده ملاقه حکومتلری ، هندچینی انکلیزی ،
 برمانیا قرالغی ، هونغ قونغ آطه سی وسائرده در . هونغ قونغ
 آطه سی اوزرنده و بقتوریا شهری وارددر .

فرانسه مستملکاتی . - فرانسه جمهوریتی هندچینینک
 شرق و وسط جهتلرنده طونکین و قوشینشین مملکتلریله مرکزی
 پنوم پینگ اولان قابوج قرالغنه مالکدر . بوندن بشقه ده هندستانده
 پوندیشری ، قاریقال ، یاناغون ، شاندرناغور ، ماهه نامیله
 بش عدد مستملکسی وارددر .

پورتگیز مستملکاتی . - پورتگیز دولتی آسیاده ،
 هندستانده برچوق مستملکیه مالک ایکن شمدی النده هندستانک
 غرب ساحلده غوآ ، دامان و دیونام آطه قالمشدر .

آسیای روسی . - روسیه دولتی آسیاده پک بیوک
 اراضی به صاحبدر که بوممالکک وسعتی همان بر بقی اوروپا قدردر .
 فقط اهالیسی یکریمی بر میلیونی تجاوز ایتمز .

نباتات . - آسیا قطعه سنک غوبی چولی ایران و عرب
 بستانده و هندستانده کی ستب اووه لری و سبریا و روسیه سبیلری
 استننا ایدیلور ایسه همان هر بر جهته ده انواع ذخاژ و پرنج و بهارات
 و انواع ازهار و آغاجلر فوق العاده صورتده نشوونما بولور .
 سبیلرده رطوبت و حرارت آز و یغمور نادر اولدیغندن
 بورالرده آغاج و سائر نباتات اصلا بولنمز .

آسیانک نباتاتجه اک زنکین جهتلری چین و ژاپون ایله
 هندستان و هند چینی و آسیای عثمانی ممالکیدر .
 بورالرده یتیشان نباتات سائر قطعاه اصلا بکزه منز . مثلاً
 ژاپونیا و چینده بامبو آغاجی ، هندستانده بانیان آغاجی کبی . ذکر
 اولنان بانیان آغاجی یوقاریکی داللردن فلیزلر صارقیده رق مذکور
 فلیزلر طوپراغه طالهرق هر بری یکیدن برر آغاج کوکده سی تشکیل
 ایلر . بوجهته بر آغاج برچوق ستون کبی کولگری شامل اولور .

بانیان آغاجی

بر بانیان آغاجنک سایه سنه ۷۰۰۰ کشیک برفرقة عسکر به
 قوندینی روایت اولنور .
 آسیانک قسم جنوبیسنده ده بر چوق جنس و نوعدن
 نباتات یتشدیریلور : هندک ، سیلانک ، ژاپونک چایلری
 اوروپا پیاسه لرنده لیرالره مبادله ایدلگده در .

روسلرک آسیا مستملکسی :
 اولاً : تکمیل آسیانک شمالندن عبارت اولان سبریا قطعه .
 سیدرکه مرکزی طبولسق شهریدر .
 ثانیاً : ترکستان روسی دنیلان آسیای وسطادر . بو قطعه
 بحر حزر و تیانشان و پامیر یابلاسی آراسنده ترک و مغول اقوامیله
 مسکوندر . بخارا و خیوه خانقلری دخی بو قسمده داخلدرلر .
 ترکستان اهالیسی غایت شجیع وجسور و جنگاور اقوامدن
 مرکب و متشکلدر و اکثریسی کوجبه حالنده یاشارلر و همان
 جمله سی دین اسلام ایله متدین درلر .

ترکستانه ترکستان چینیدن تفریق ایچون ترکستان روسی
 ویا غربی دخی دیرلر . روسلر بورالره شمندوفر انشا ایدرک
 بیوک شهرلری بر برپنه ربط ایتمشدر . مرکزی طاشکند
 و مشهور شهرلری سمرقند بخارا و خیوه در . بو ایکی صکره کیلر
 برر اسلام خانقلرینک مرکز لیردر که بوکون روسلره عرض
 تابیت ایتمشدر در .

بر ترکستانلی

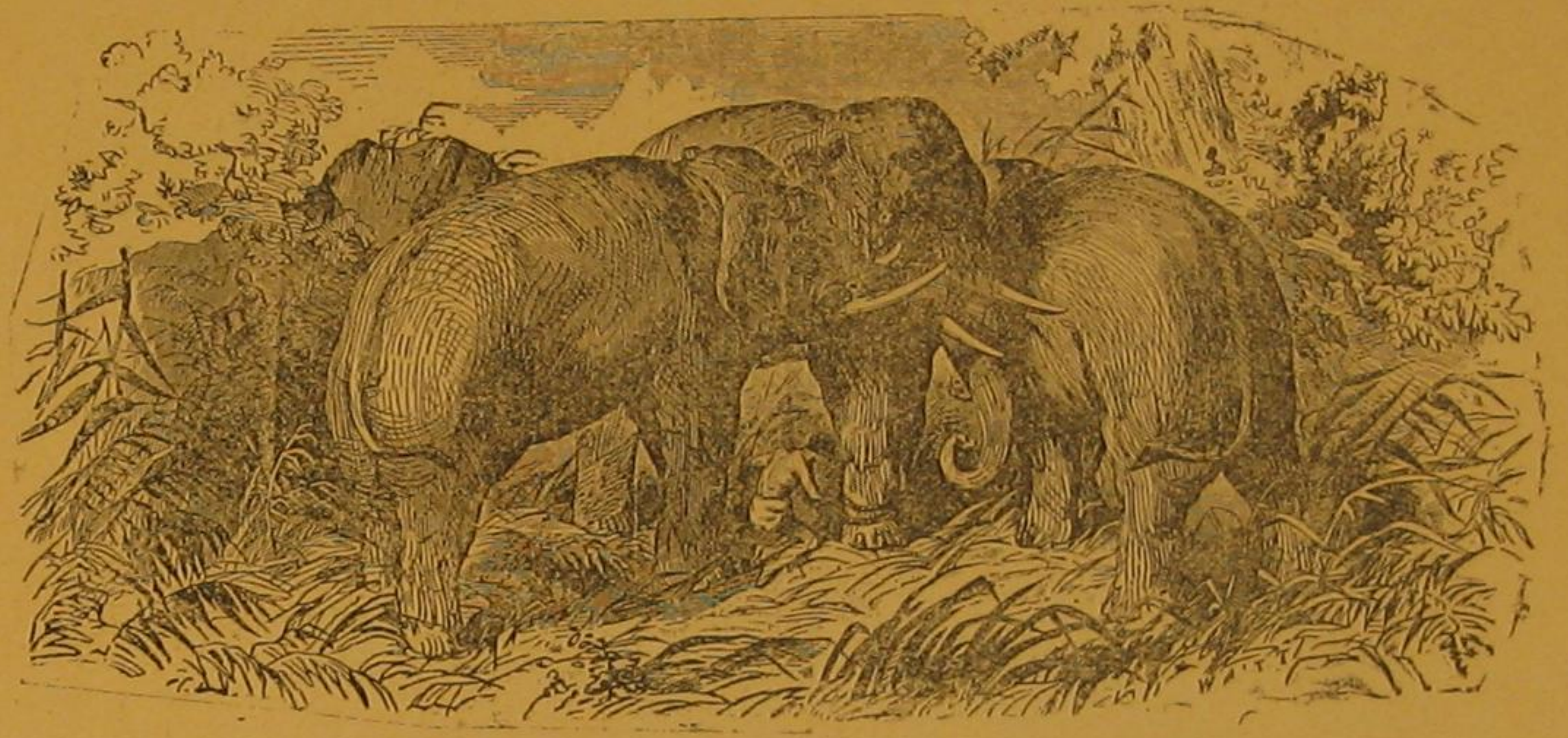
ثالثاً : قفقاسیا قطعه سی
 اولوب بحر سیاه ایله بحر
 حزر آراسنده کی برزخ
 اوزرنده در .
 مرکزی تفلیس شهریدر .
 قفقاسیا اهالیسی کرجی ،
 چرکس ، ارمنی و سائرده دن
 مرکبدر .

دولت عثمانیه . - آسیاده دولت عثمانیه آسیای عثمانی
 دنیلان آناتولی و عراق و سوریه ، و عربستان قطعه لرینه صاحب
 اولوب تفصیلاتی خاتمه به بر اقله مشدر .

آسیانک نفوسی . - آسیا قطعه سنده ۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰
 اهالی موجود اولوب همان جمله سی جنس اصغر و ابیضه منسوبدر .
 بو مقدارک نصفی چینده و نصفه یقین اولانی هندسانده در .
 عمومیتله حاکمیت خیی اصفرده و مذهب جهتیله بودا و بر اهلرده در .
 ۹۰ میلیونه قریب اولان اهالی اسلامیه چین و هند ایله
 ایران و آسیای عثمانی و عربستان و ترکستان روسیده ساکندرلر .
 خرسدیانلق یا لکز مستملک لرنده کی اوروپا لپلرده در . یرلی
 حکوماتی میاننده خرسدیان بو قدر .

حيوانات . - آسيانك يايلا ستي باخصوص مركز يايلاسي آت ايله چفته هوركوجلي دونهك منشائي اولوب قيلان وپارس بوراده آز مقدارده در . مع هذا بياني مركب ، مسك كيكي بو اقليمه مخصوص كيدير .

بر نوع ميمون اولان اورانغ اوتانك دخي منشائي بورشو اطهسي ايسهده هندسنانده بك كزتليدر . زهرلي جسيم بيلا نر غاثر وادي سنده ياشايان تمساحلر آفريقا و آمر يقاده كي جنسلرندن بشقه برنوعده بولنور لر . غاثر وادي سنده ۶ متره طولنده تمساحلر واردر .

فيل

بو يايلا نك شرقنده وچين حطه سنده نادر حيوانان دن اوج قدم قدر اوزونلقده سمندر لر بولنور . هندستان و هندچيني سمندر نده ات ايله تعيش ايدن حيوانات چوقدر خصوصيله بنغاله قيلاني ايله پارسك منشائي هندستاندر .

تمساح

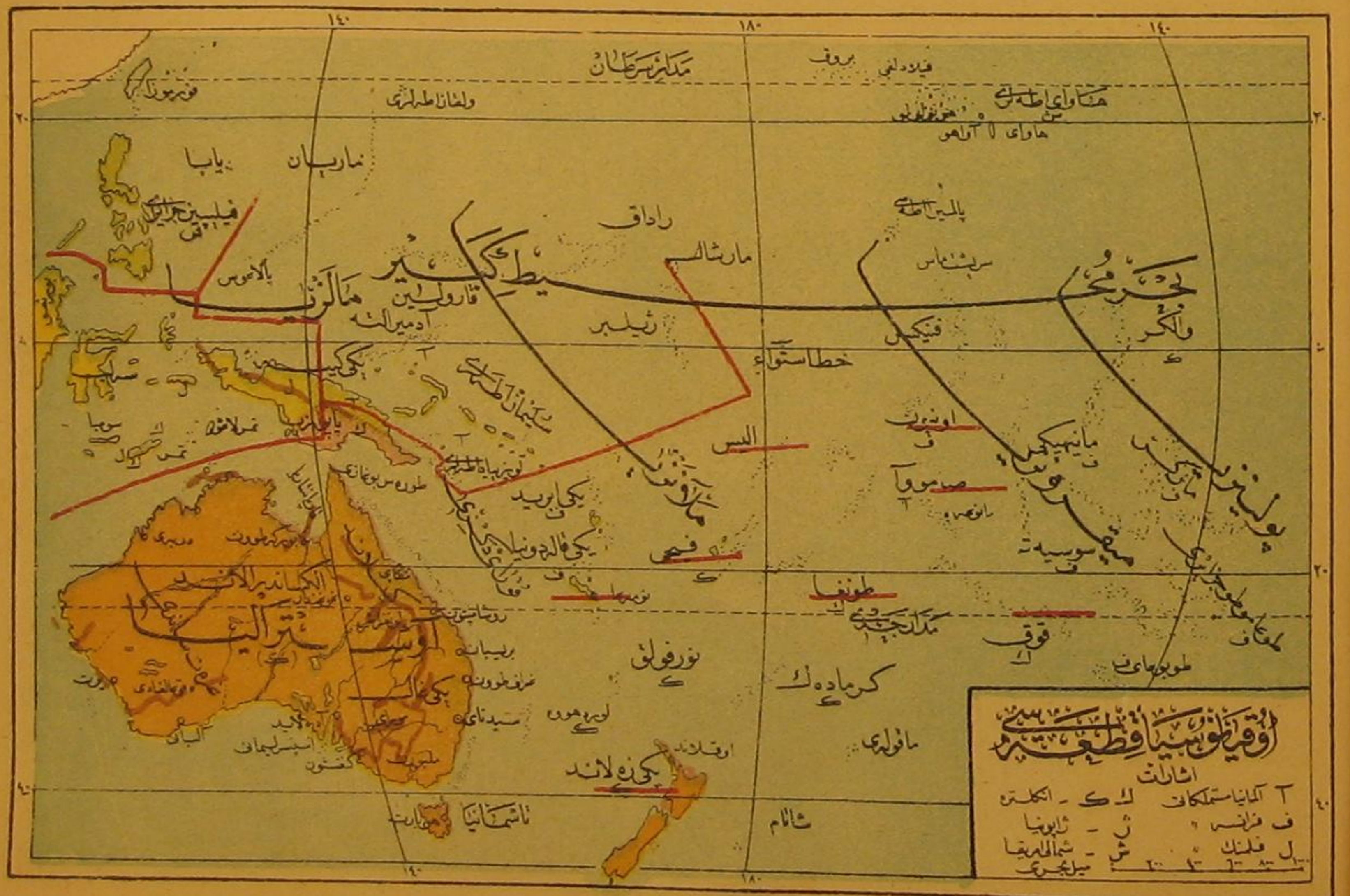
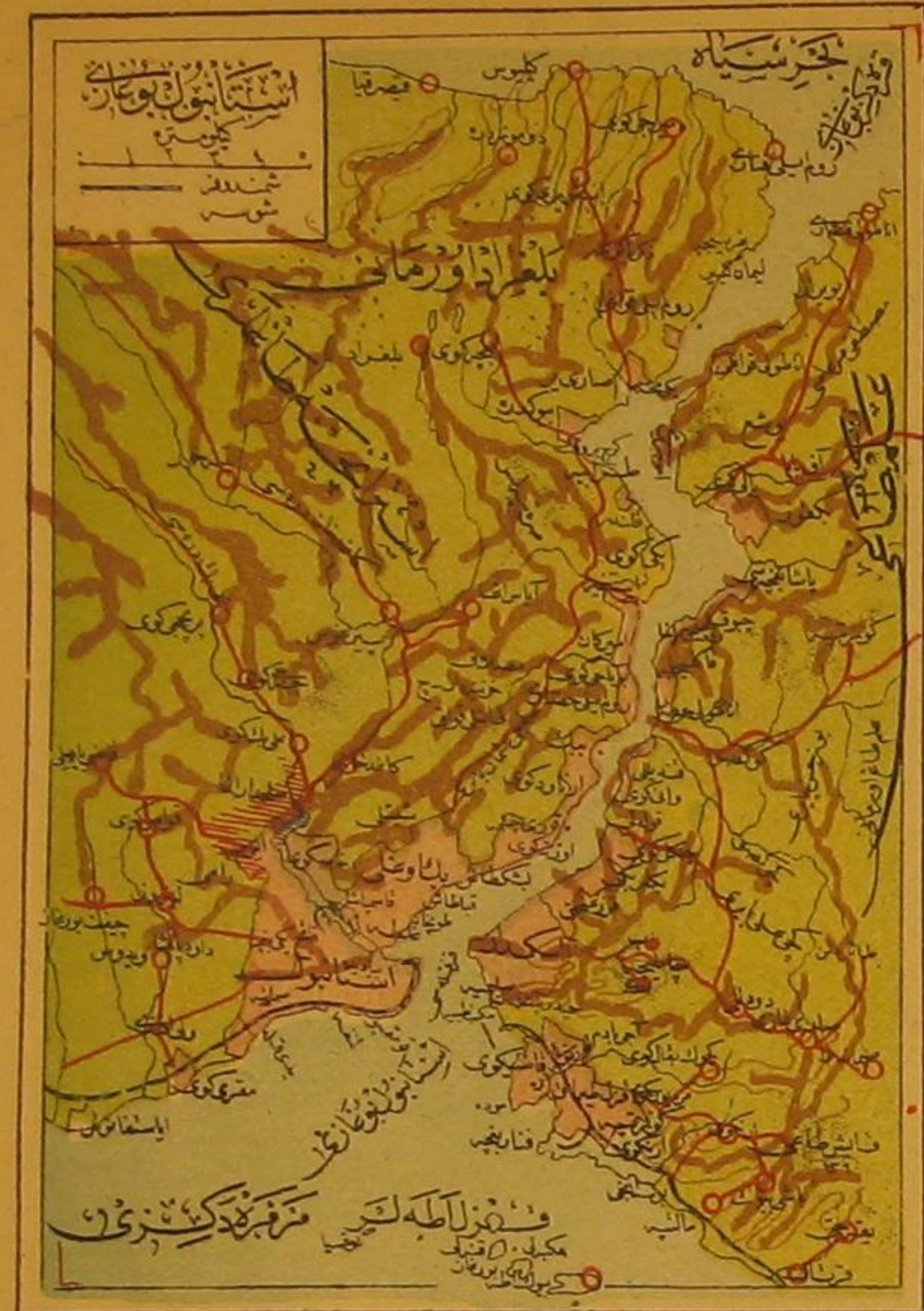
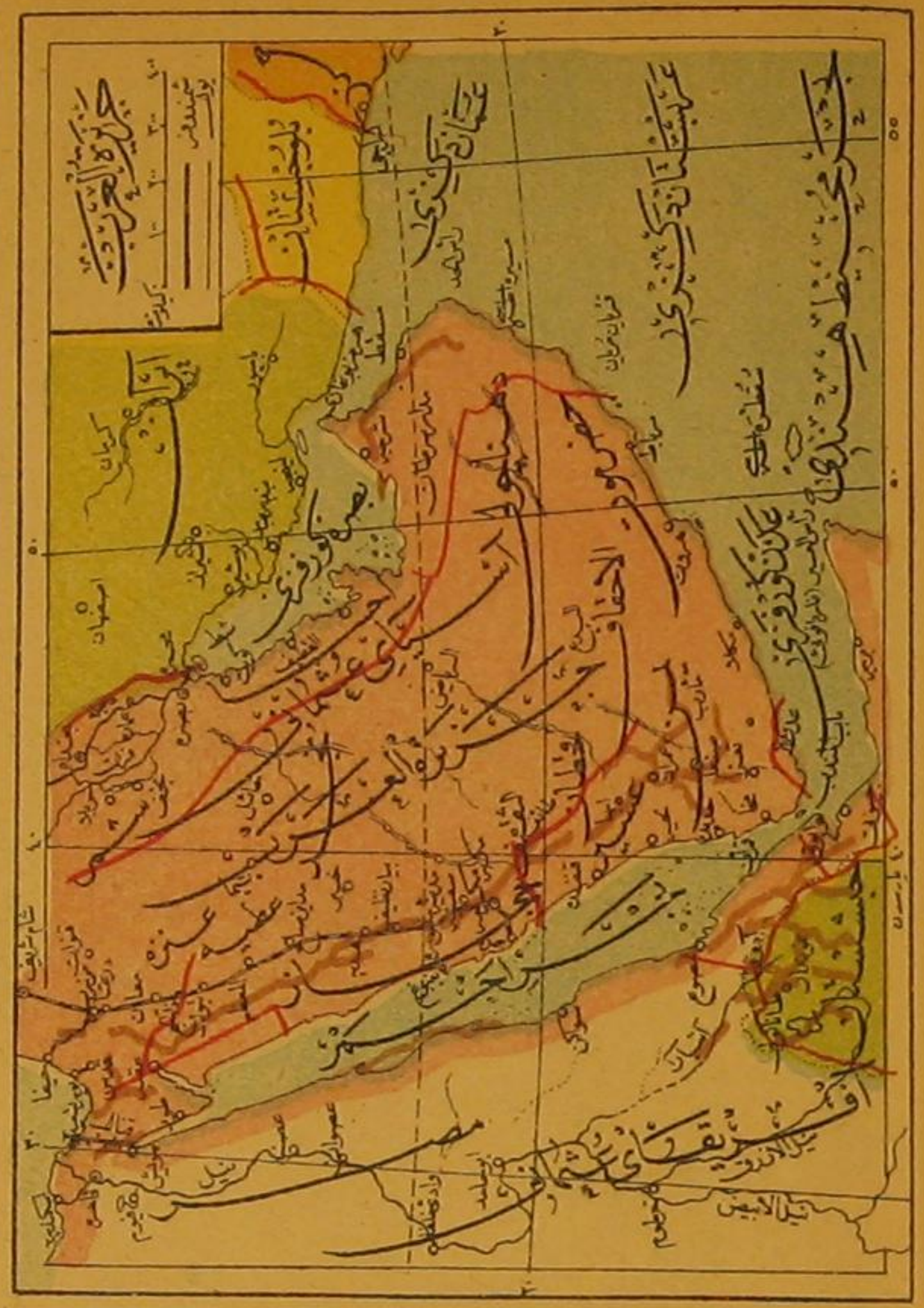
فيل جنسي هندستانده بيوك بر اهميت قزاشمدر . فيلك مانوس اولان جنسي بو حوالده نقليات وسوقيات ايجون قوللانيلمقدهدر

اوقيانوسيا

قطعه اوقيانوسيا آسيا قطعه سنك جنوبنده بحر محيط كيبر اوزرنده سر پيلمش بيكلر جه اطه وطاقم اطه لردن مركب اولوب جمله سني مالزيا ويا آوسترالا سيا ، ملائزيا ، پوليزيا وميقرونزيا ناميله درت قسم داخلنده خلاصه وتعداد ايدر لر .

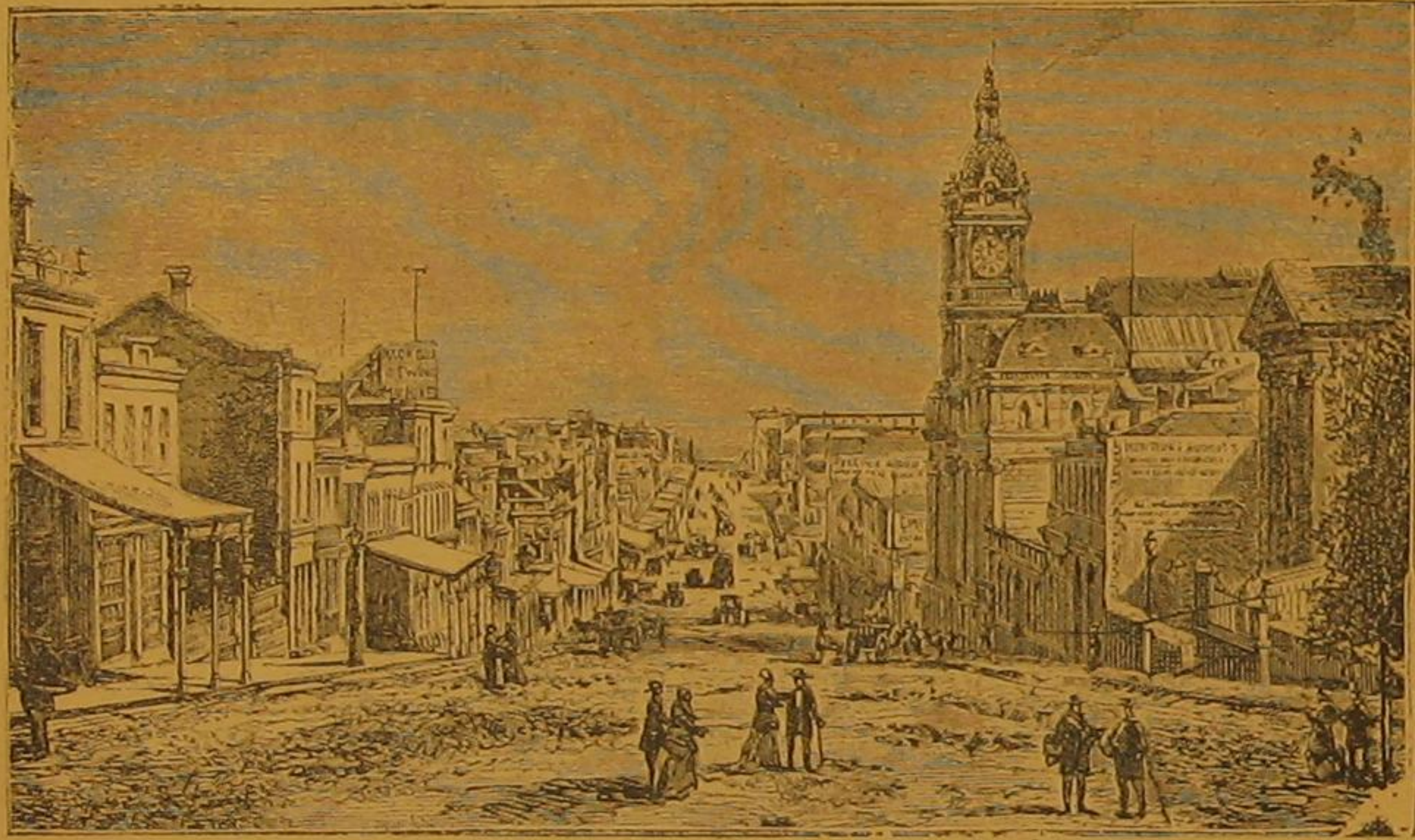
مالزيا - مالزيا قسمي اوقيانوسيه نك الك مهم جزاير مجتمعه سني شاملدر كه اسملري شونلردر : اولاً : صوندا آلهريدر كه صوماطرا ، جاوا ، سومباوا ، اطه لردن مركيدر . بو اطه لرك جمله سي فلمنك دولنه عائد اولوب مركزي جاوا اطه سنده كائن باناويا شهريدر .

صوماطره اطه سنده آچين اسمنده بر اسلام حكومت مستقله سي واردر . مركزي اچه شهريدر . بو حكومت عصر لر جه فلمنكلر له اوغرا اشهرق محافظه استقلال ايتمدر .

بونلرده چوللرده، طاغلرده طولاشور و جنوار مثالی باشارلر ایدی.
 بو کون آوسترالیا یا خود فلمنک جدید آطهسی غایت
 اهمیتی محصولات ویرر و ابو جنس حیوان و قویون پتشدیرر.
 زلاند جدید ایله یکی کینهک بر قسیمی ده انکلتزه به عائددر.
 او قیانوسیا قطعه سنک سائر آطه لری فرانسه، آلمانیا، آمریقایه
 مربوط بولنقه درلر.
 او قیانوسیا پر لیلری، ملز و نغریتود نیلان سیم سیاه انسانلری

تیمور آطه سنک نصفی پورتکیز دولتنه متعلقدر.
 ثانیاً: سلب، مولوک آطه لری در.
 بونلر فلمنک مستملکه سیدر.
 ثالثاً: فیلیپین آطه لری اولان اسپانیایه و شمعی جواهر
 متحده آمریقایه مربوطدر.
 رابعاً: بورتو جزیره کیره سی بورتو حکومت اسلامیه سیله
 انکلتزه به و فلمنک عائددر.

ملبورن شهری

شامل اولوب بونلر بر برندن فرقی بر چوق جنس وقیبله لره
 آیرلمشدر.
 مالای فرقه سی فیلیپین، بورتو، صوماطره و ژاواده ساکن
 اولنلر در.
 پولینزییا فرقه سی زلاند جدید ایله بالجه پولینزییا جزائرده
 مسکون اهالیدر.
 نغریتو یعنی سیم سیاه اولنلر فلمنک جدید ایله کینه
 جدیدده ساکن غایت وحشی و اچاق طبیعتلی انسانلر در.
 مازیا اهالیسی همان کاملاً دین اسلام ایله متدیندرلر.
 نباتات — او قیانوسیا جزائر هنوز کاملاً مدیتدن
 حصه دار اوله مدیغندن زراعت اجرا اولنان محللر قولونیلر در که
 بو میانه صوندا آطه سی ایله فیلیپین و فلمنک جدیدشایان اهمیتدرلر.

انکلتزه مستملکه سی و آوسترالیا آطه سی. — انکلتزه نیک
 او قیانوسیا آطه لرینک بک چوغنه مالک اولغله برابر اک مهم
 اراضیسی آوسترالیا آطه سیدر.
 بو جزیره اورویانک درتده اوچی قدر جسمته مالک اولوب
 غایت واسع سرعازی، کوزل اورمانلری، زنکین معدنلری شاملدر.
 آلتون، کوش، قلا، باقر، قورشون، واپور کموری
 معادنی غایت زنکیندر.
 مرکزی سدهی شهریدر. ملبورن شهر بلده سیدر.
 بو آطه نیک یقیننده کی طاسمانی آطه سی دخی آوسترالیا به
 مربوطدر.
 انکلزلر بورایه کلدکلری زمان زنجیلردن عبارت اولان
 غایت چرکین وحشیلرک مقداری ۱۵۰,۰۰۰ قدر ایدی.

منطقه حاره به مخصوص نباتات بو آهله دره فوق العاده ونشوونما بولنديني کبي دارچين ، قرانفل ، کوچک هندستان جويزي ، چاي کبي بهارات وهنپانک وطني بو آهله دره .
 اوسترالياک ايچرو طرفلري ستيلردن وچوراق اراضيدن عبارت اولوب بوراده آغاج ونبات يتشمز ايسده بو آهله نك ساحل قسملرنده کولککسز واوزانوب سيورلمش آغاج اورمانلري ايله بر نوع چاليلر يتشور . ذاتا بو قطعه نك جمله نباتيه سي عين اقليمه تابع اولان سائر محللردن بالکليه آريدر .
 قولونيلرده يتشديريلان ذخائر ومواد ابتدائيه کلپتله خارجه ده کوندرلمکده در .

انچير فصيله سنه منسوب بانيان آغاجي صوندا اهلر ندره پک چوقدر .
 حيوانات . — بو قطعه نك حيواناتي جنسلرينک آزلفي ايله برابر بر نوع خصوصيته مالکدرلر . تعمير ديگرله حيواناتک اکثر يسي يالکيز بو قطعه به مخصوص اولوب مواقع سائرده بولنمز .

مثلا قانغوروس دنيلان وياورولرني قارني آلتنده اولان کيسه لدره طاشيان بر جنس حيوان ايله طور به لي فاره برنوع

اوستراليا به مخصوص بعض قوشلر

قارتال وغايت جسيم دکز قوشلري وکينه جديده مخصوص اولان چنت قوشلري کبي .

بوغا بيلاني کبي جسمته مالک زهرلي اولان وپتيون دنيلان بر نوع بيلان دخي اوقيانوسيا ده بيور .
 بورتو آهسي اررانغ اوتان دنيلان جسيم ميمونلرک وطني در .

افريقا جغرافياي طبيعي

موقعي ، بيوککي . — افريقا قطعه سي قطعات شرقيه دن اولوب اوروبا قطعه سنک جنوبه دوشرو بيوککي اوروبا قطعه سنک اوچ مثلي قدردر .

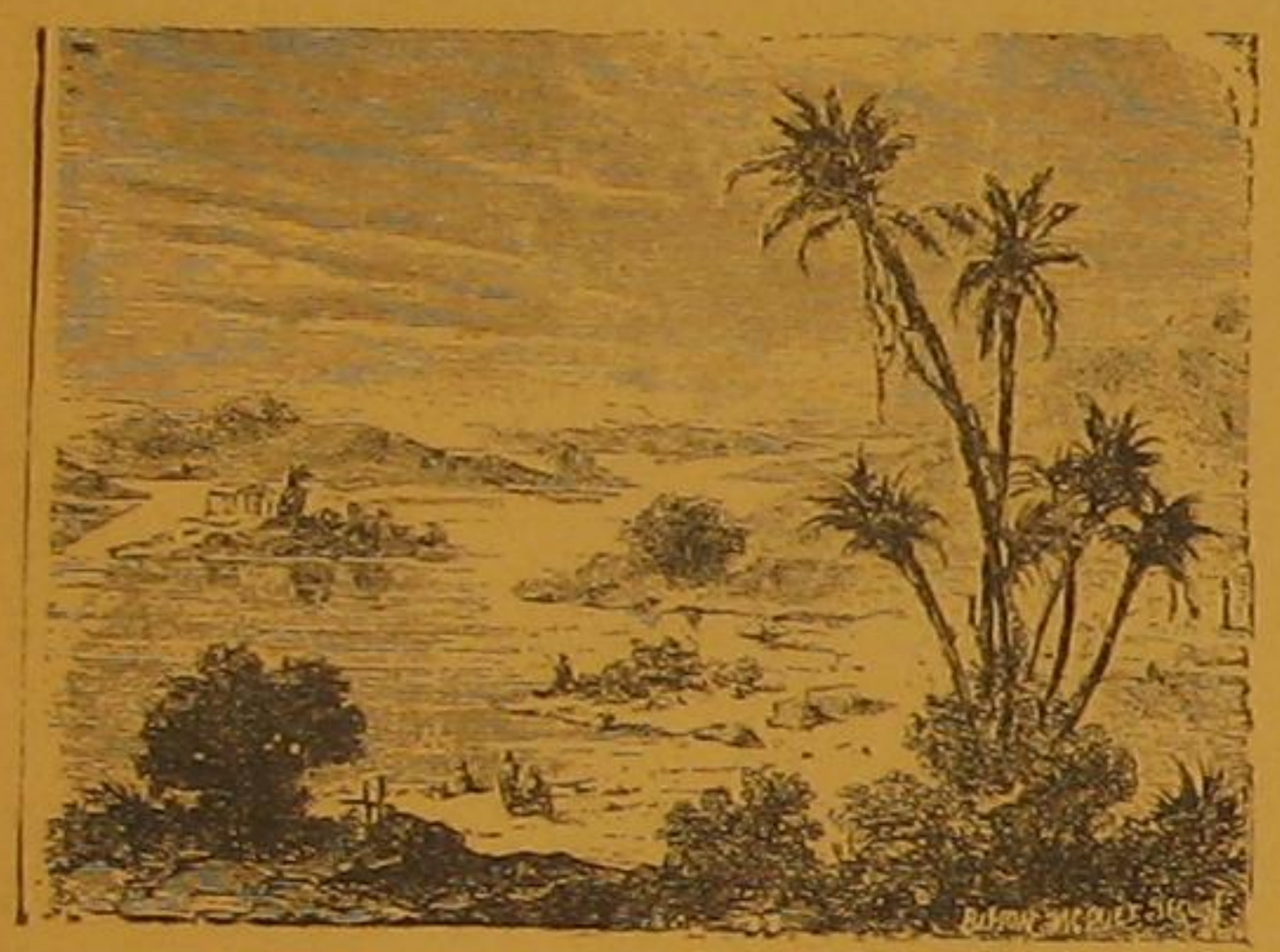
دکزلر ، کورفز ، برونلر . — افريقا مثلث يعني نسخه بيچمنده اولديفن دن اوچ طرفني اوچ بيوک دکز احاطه ايتمشدر . شمالي بحر سفيد ايله محاط اولوب بو دکزدن سيدر و قابس کورفز لري تشکل ايدر وسواحلنده بون وبوزي برونلريله بياض برون ايلر اولوب جيقه مشلردر .

قطعه نك غربي محيط اولان بحر محيط آتلا سيدن . شهر کينه کورفزي حاصل اولور . بو ساحله دخي افريقانک اک غربي اوچي اولان يشيل برون موجوددر .
 شرق سواحلي بحر محيط هندي ايله احاطه اولنوب بو دکزدن شاب دکزي ايله عدن کورفزي حصوله کلور و قطعه نك شرقي اوچي اولان رأس السعير دنيلان غاردافوي بروني واقعدر . اميد بروني افريقانک منتهاي جنوبي سي اراه ايلر .

بوغازلري . — افريقا قطعه سنک بوغازلري ايله ابحار محيطه التصاق ايتمشدر .
 بحر سفيد ايله بحر محيط غربي سبته بوغازي واسطه سيه التصاق ايلر .

سويش قتالي ايله باب المندب بحر احمری برلشديرر .
 غايت آچيق اولان موزامبيق قتالي ماداغاسقار آهسي قطعه دن تفريق ايلر .

نيک بو سمته خدمتي پک بيوکدر . نهرک بو فائده سندن ناشي متقدمين نيله برنوع قدسيت ويرمشلردی وهر سنه فيضاتي برلطف مخصوص معنوي اولق اوزره تلقی ايدرلر ایدی ومنصبرينک اون طقوزنجي عصره قدر مجهول قالمسیده بو اسبابه مبني ایدی .

نيل

نيل خط استوا کوللر ن دن چيقدق دن صکره اولقدر کثير . العدد صولرله برلشیرکه سياحت ايدنلر بونلرک اسملرني بيله حفظ ایده مزلر .

نيل منبعندن منصنه قدر برچوق طبيعتلري مختلف منطقه لري قطع ويرير موقعه قدر شمه بلر وياغمور صولريله جسامت پيدا ایده رک بورادن ۲۸۰۰ کيلومتره قدر ياغمورسز براراضي يي قطعه مجبور اولور .

بورادن اعتباراً بيکرمي قدر شلاله لردن آتلاز .
 نيل افريقانک بر قسمنک حياتي ديمکدر . ذاليه سنده کي طوپراغک قوتي هيچ تصور اولنه ماز . نيلک طاشمه سيه باصديني اراضيه بر افديني اوزلو چامور طوپراغه کوبره خدمتي ايفا ايلر .

قونفو نهری حوضه سنک جسامتنجه دنيا نک ايکنجی نهری صايلور . برنجیسی آسريقای جنوبیده کي امزون نهری در .
 کوللر . — افريقا کوللري ايچنده مشهور اولنلري نيک منبعلري اولان وبقنوریا ، آلبرنيا نزا ايله چاد ودنجه کوللر يدر .

آهله ر . — افريقانک شرقي تحديد ايدن بحر محيط هندیده قطعه نك اک بيوک جزيره سي اولان وماداغاسقار ويا مالغاش دنيلان آهه واقع اولوب يرلير بيننده اسمي نوسي ندامبودر . بو آهله دن ماعدا بو دکزده سيشل وماسقارين آهله ليله بر قاچ ساحلي جزيره جکلر واردر .

بحر محيط آتلا سيده آصور ، مادر ، قابور (يشيل برون آهله لري) نام طاقم اهلرله بحر محيطک آچيفنده بر قيا پارچه سي اولوب ناپولئون بوناپارتک صوک منقاسي اولغه مشهر سنت هلن وکينه کورفزنده بر قاچ منفرد جزيره موجوددر .

سلسله جبال . — افريقا قطعه سنک وسطی اووه ويايلا لره مملو اولوب سلسله جبالی سواحله قري بدر .
 بو سلسله لرك ايچنده مشهور اولنلر : شمال ضربه يده اطلس ، قونغ جنوبه : اميد بروني وجواريله دائرة استوا تحتده متفرق جبل قر وسائر سلسله لدرر .

يايلا ، اووه ، چول . — افريقا قطعه سي اساسا ارتفاعي وسط درجه ده بريايلا اولوب جسيم چوللر بو يايلا يي ايکيه بولشلردر .

بو ايکي يايلانک بريسي سودان ديکري جنوبي يايلا درکه جنوبه طوغري يوکسه يوکسه کیده رک اميد بروني طاغر نده نهايت بولور .

صحراي کبير ، افريقا ودنيانک اک کنيش وواسع چولي صايلور .

يارم اوروبا قدر وسعه مالک اولان بو قوم درياسنک شرق قسنه لبي چولي ديرلرکه ده زيا ده دهشت آورددر .
 صحرائک توراقلي ، صوسزلفي ، شدت حرارتی سبيله اسکانه قابليت يوق ايسده واحه دنيلان صولا ق واوتلاق يرلنده باشلوجه قيله ل اسکان ايدر وصحرا کاربانلر نه واحه ل بر ملجا اولور .
 جنوبه کي قلا حاري چولي ده زيا ده تهلکلي وسياحله ايچون پک دهشتليدر .

انهار . — افريقا قطعه سنک اک بيوک نهر لري نيل مبارک ايله قونفو وزامبزي ونيجر نهر ليدر .

نيل مبارک . — دنيا نک اوزونلقجه ايکنجی نهری اولان نيل وسطی افريقا يايلا سي کوللر ن دن ظهور ايله افريقانک شمال شرقي قسمنی صولايوب اوچ آغزله آق دکزه قاريشور .

جغرافیای سیاهی

آفریقا قطعه‌سنگ قسم اعظمی اوروپا لیلرک النده
 مستملکه صورتیه اداره اولنوب یرلی اوله‌رق : حبشستان ایله
 فاس حکومتی ولیریا جمهوریتی بولنور .

حبشستان ایمپراطورلنی . - حبشستان آفریقاده پک
 اسکی برحکومت اولوب ایمپراطورلرینه نجاشی دیرلر . حبشستانک
 عصر نیویده مسلمانلره حسن خدمتی کورلمش واسلاملره
 مناسباتی اسلاملرک الان خاطر نشانلریدر .

مملکت طاغلق وکول ونهرلری شامل اولوب آفریقانک
 اسویجره سی مقامنده در .

۴ میلیون اولان اهالیسنگ قسم اعظمی اورتودوقس
 مذهبه مسالکدر .

پای تختی آدیس آبابا شهریدر .

لیبریا جمهوریتی . - آفریقانک غرب ساحلنده آفریقاییلرک
 آزادلیلری طرفندن تأسیس اولنش برکوک جمهوریت اولان
 لیبریا ۱۸۸۲ تاریخنده تشکیل اولمشدر . مرکزی مونروویا بلده سیدر .

آفریقاده اوروپا مستملکاتی . - آفریقا قطعه‌سند
 اوروپا دولتلرندن دولت عثمانیه ، انگلتره ، فرانسه ، پورتیکز ،
 ایتالیا دولتلرینک اراضیسی واردر .

دولت علیهنک بو قطعه‌ده کی ممالک وسیعه سی مستملکاتدن
 معدود اولیوب دولتی وجیده کتورن اجزای ثلثه اصلیه دن
 بریسی اولغله ابروجه خاتمده یازلمشدر .

انگلتره مستملکاتی . - انگلتره دولتی افریقاده دخی پک
 واسع اراضی به صاحبدر .

جنوبی آفریقاده امید برونندن تا ایچروسنده وکوللر
 حوضه‌سنه قدر تمتد اولان الماس و آلتون معدنلرینی حاوی

فاس شهری

فاس سلطانانی . - فاس آفریقا قطعه‌سنگ غرب
 شالیسند و اسپانیه‌نک قارشوسنده سبته بوغازی اوزرنده بر
 اسلام حکومتی در .

۸,۰۰۰,۰۰۰ نفوس اسلامیه بی محتوی اولان فاسک
 حکمدارلرینه سلطان دنیلور ومولی عنوانی ویریلور .

بوکون فاس مسئله سی اوروپا دیپلوماسی ملکه دوشمشدر .
 پای تختی فاس ومشهور شهرلری مکناسه ، طانجه شهرلریدر .

اولان اراضی ایله آفریقای شرقیده زینبارک شمالنده افریقای
 شرقی وصومال مملکتی وغربی آفریقاده کینه ساحلرنده بعض
 مواقع و آفریقا اطهلرنده بعضلری انگلتره دولتنه تابعدر .

مع هذا انگلیزلرک الک قیمتی مستملکاتی امید برونی
 وقاب مستعمره سیدر .

مشهور شهرلری قاب تاون ، غراهامستاون ، پورت ناتال ،
 پتبر مارمجبورغ شهرلریدر .

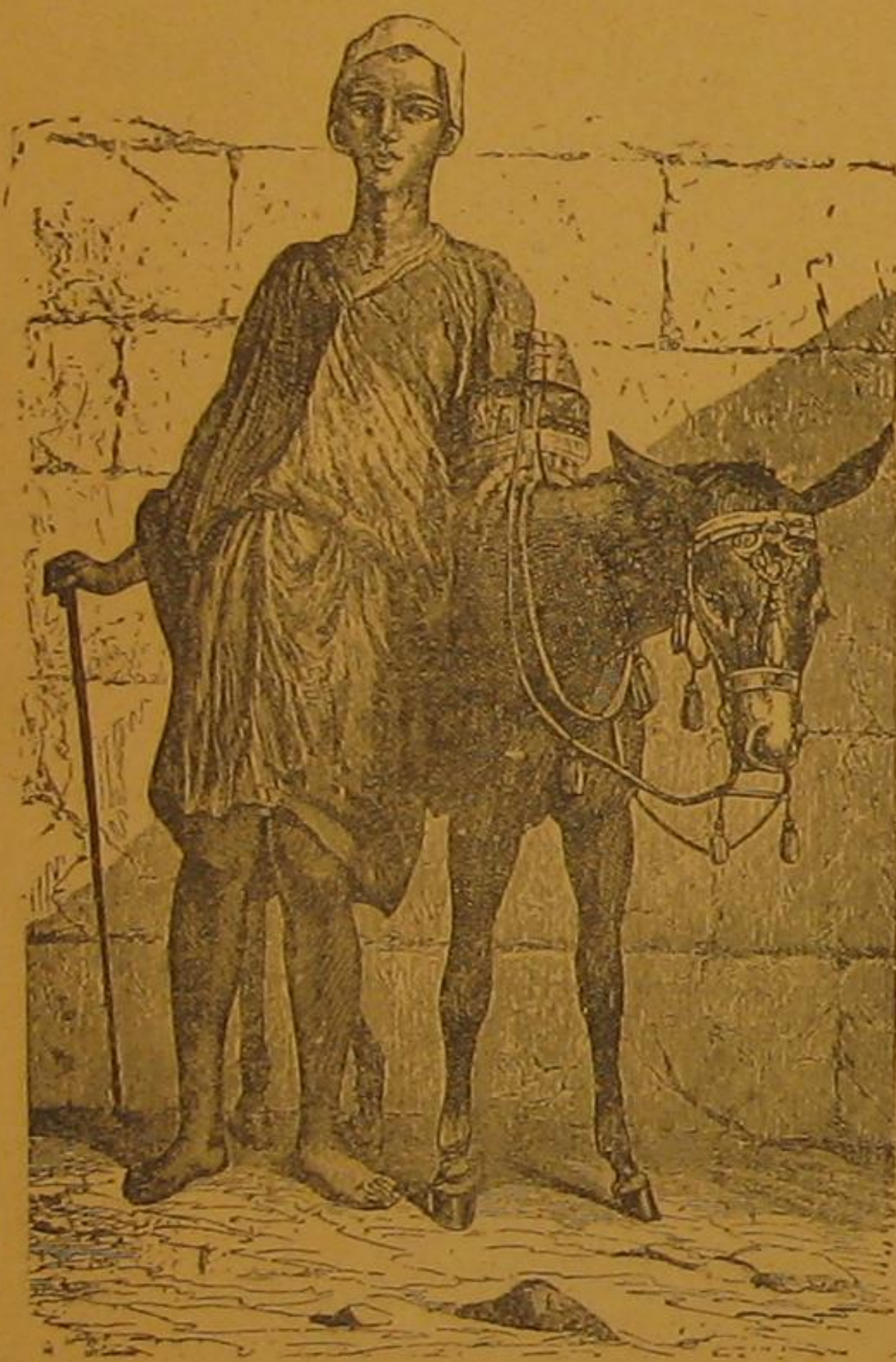
ترانسوال ایله اوراتر جمهوریتلری دخی انگلیز حمایه‌سنددر .

اولدینی، لطیف لطیف چنک وز مردکی چایر لقلری و سریع الجریان و کومش کی براق نهر و کوللری حاوی اولدینی میدان چیقمشدر. مدخلی قونغو نهری اولق و داخه طوغری خط استوا کولرینه قدر توسع اینک اوزره بوقطعه عظیمه ۱۸۸۵ تاریخده برلینده عقد ایدیلان بر معاهده ایله بلجیقا قرانک تحت اداره سنده سربست بر مملکت حاله افر اغ قلمشدر. بوماوی و لئوپولد ویل مشهور شهرلیدر.

آفریقا اهالیسی . - آفریقاده تخمیناً ۲۰۰ میلیون نفوس موجوددر .

آفریقانک اهالی اصلیه سی عموماً جنس اسوده منسوب اولوب فقط بونلرر نکجه و اخلاجه متعدد شعبه به تقسیم اولمشدر. برنجی شعبه آفریقانک بلاد حاره سنده ساکن اولنلر یعنی اصل زنجیلردر. کینه و جنوبی سیاحلری ایله ماندینغو و قولانی و سودانلر و شرقی آفریقا سواحله اسکان ایدنلری شاملدر.

مصر یرلی اقوامندن بری

ایکنجی شعبه زنجیلری آفریقای جنوبیده ساکن بوشیان هوتانطو، بجو آنا اقوامندن عبارتدر. هوتانطولر اینای بشرک غایت چرکین اولنلریدر. اوچنجی شعبه زنجیلری ایسه بر نوع ملزلر اولوب

آلمان مستملکاتی . - المانلر افریقا قطعه سنده اوج قسم مستملککجه صاحبدرلر .

(۱) قامرون مستعمره سیدرکه کینه کور فزی داخلده قامرون اراضیسی ایله بعض نقاط .

(۲) آفریقای غرب جنوبی مستعمره سی اولوب دامارا و ناماقا اراضیسی شاملدر .

(۳) آفریقای شرقیده زنگبار اراضیسی ایله تانغانیقا و اوکروئه کوللری آراسنده غایت واسع اراضیدن عبارتدر .

پورتگیزی مستملکاتی . - پورتگیزلر ایلك دفعه آفریقاده مستعمره تاپیس ایدن دولت اولوب بو کون ینه پک واسع اراضیه صاحبدر .

یشیل برون اطهریله قارشو سواحله بعض نقاط و کینه جنوبیده انغولا، بنغولا و موسامدس اراضیسی و آفریقای شرقیده موزامبیق مملکتی بو تکیزلیره متعلقدر .

سن پول دولواندا، موزامبیق، صوفالاشهرلری مشهور بلده لریدر. سن طوماس و پرنس اطهری دخی پورتگیزی مستملککجه عدادنددرلر .

فرانسه مستملککجه سی . - فرانسلر بوقطعه ده پک قیمتدار مملکتلره مالکدرلرکه بونلردر :

بلاد بربریدن جزایر قطعه سیله بزدن آلدینی تونس و کینه سوا. حلنده بعض نقاط فرانسلر قونغوسی دنیلان اراضی وسیعه و ماداغاسقار جزیره عظیمه سیله و جوارنده بعض کوچک اطهردن عبارتدر. جزایر و مسخره، مستغم شهرلری جزایر قطعه سنک بلاد معروفه سنددرلر .

اسپانیا مستملککجه سی . - اسپانیوللرک آفریقا مستملککجه سی پک فقیر و اهمیتسزدر : صحرا ساحلنده بر قاج مواقع و کینه کور فزنده فرنان دو بو اطه سی وسپته بوغازی اوزرنده آفریقا یاقه سنده سپته شهری اسپانیا یه تابعدر .

ایتالیاستعمره سی . - ایتالیا دولتی بحر احمر سواحله عصاب ایله مصوعده یراشدی و صومالک جنوبنده بر ایکی نقطه بی الده ایتدی .

بلجیقا قونغوسی . - بر زمانلر وسطی آفریقا سمتک خط استوانک یا قیچی صیجاغیله قاورولمش چولاردن عبارت اولدینی ظن اولمش ایدی .

سیاح استانلایک اجرا ایتدیکی تهلمکلی سیاحت نتیجه . - سنده بو خطه جسیه نک میلیونلرجه بنی بشرک مسکنی

صربله اختلاط نتیجه سیدرلر. تیولر و صومالیلرکی زنجیلردن بشقه شمالی آفریقا ده اولان بربریلر ایله مصر بریلری، حبش اقوامی جنس ایضه منسوبدرلر.

حیوانات و نباتات. - آفریقانک حیوانات و نباتاتی منطقه حاره یه مخصوص اولنلردر.

سودان قطعه سی ایله امید برونک شمال جهتلر نده باعو- باب دنیلان جسم آغاج ایله موز و حیواناتدن جسم فیل و کرکدان و تمساح و زرافه بولنور. آفریقا فیللری آسیانککی کبی مونس دکلدردلر. باعوباب آغاجی ۲۰ : ۳۰ متره ارتفاعده کؤکده سنک قطری ۸ : ۱۰ متره قالین اولدیغندن بریلر بو آغاجک کؤده سندن قایلر انشا ایدرلر.

باعوباب آغاجی

آفریقا

معلومات عمومییه. - آفریقا قطعه سی ۱۴۹۲ تاریخ میلادی سنده کاشف غیور جنوبی قریستوف قولومب طرفندن کشف اولنوب یکی دنیا اسمیه تسمیه اولمشدر. آفریقانک وضعیت و تشکلات طبیعی سی سائر قطعاه مخالفدر.

برعتیق وجوده کتور- مش اولان قطعانک استقامتی خلافتده اوله رق بوقطعه برقطبدن دیگر قطبه قدر نصف النهارلر استقامتمنده امتداد ایدرکه فن اقلیم نظرنده بو وضعیت زیاده سیله حائر اهمیتدر.

آفریقا کاشفی قریستوف قولومب چونکه اقلیملرک تبدلی عرض دائره لرینک تبدله تابع اولوب قطعه نک استقامتی ایسه متعاقباً دوائر عرضی قطع ایتدیکندن مذکور قطعه اقلیم مختلفه یی احتوا ایلر. آفریقا قطعه سی باشلوجه شمالی و جنوبی نامیه ایکی پارچه دن عبارت اولوب هر ایکسی آرسنده وسطی آفریقانامیه طار و اوزون

بر قسم ارض هر ایکی پارچه یی برلشدر بر که بونلرک التصاق ایتدکلری محل پاناما نامیه ۵۱ کیلومتر و کیشلکنده برزخدر. پاناما برزخی دردست حفر و کشاد اولوب قریباً برقال حاله افراغ اوله جقدر.

آمریقا قطعه سی قطعات سائر دن بحر محیط اطلاسی و بحر محیط کبیر کبی ایکی بیوک دکز ایله تجرد ایتمشدر. بو قطعه نک سائر قطعه لره بعد و مسافه سی شویله در. بره زبلیاده کائن سن روقه بر و نندن سیرالونه قدر ۲۰۰۰ کیلومتر و ترنوه (ارض جدید) دن آصور اطهرینه قدر ۲۰۰۰ » اسلانده دن غروشلانده قدر ۴۰۰ » والپاره سون سینه یه قدر ۱۳۰۰۰ » سانفرانسیسقودن یوقوهامایه قدر ۵۰۰۰ » بهرنک بوغازی اوزرندن آسیا ایله آمریکا آرسنده ۵۵ »

شمالی آمریکا

دکزلر، کورفزلر. - شمالی آمریقانک شمالی محیط اولان بحر منجمد شمالی بافین و هودسون دکزلرینی و شرقی احاطه ایدن بحر محیط اطلاسی، آنتیل دکزی ایله مکسیقا کورفزینی و غربی محیط اولان بحر محیط غربی، بهرنک دکزی ایله قالیفورنیا کورفزینی تولید ایتمشدر.

آطه و یارم آطه لر. - شمالی آمریقانک مشهور آطه لری: جزائر قطبیه ایله غروشلانده، بحر محیط اطلاسیده کائن « ترنوو » ارض جدید (انکلتره یه مائد) ایله بونک جنوبنده فرانسه جمهوریتنک سن پیر و میکلون وینه انکلتره مائد لوقای یاخود باهاما و برمود و بیوک و کوچک آنتیلر و غرب شمالیه آلاسقا ناحیه سی جوارنده آله اوتین اطه لیدر. آنتیلرک بر قسمی بیوک دیگر قسمی کوچک آنتیلردر. بیوک آنتیلرک اسملری کوبا، لازامایقو، هایطی، پورتوریکو در.

کوبا آطه سی ایکی بیوک لری اولوب جاهیر متحده آمریکا یه مائد و مرکزی هاوانا شهریدر. هایطی آطه سنده برلی ایکی جمهوریت وارد: لازامایقو انکلتره نک، پورتوریکو آمریقانک در.

کوللر. - آمریقای شمالینک مشهور کوللری بش کوللر دنیلان و بربرینه متصل سن لوران نهری واسطه سیله دکزه درکیلان کوللردر که اسملری شونلردر:

سو پریور، میشیگان، هورون اری، اونتاریو. اریه کولی اونتاریو کولندن ۱۰۰ متره آلق اولد. یفندن ایکسینی برلشدرن نیاغارا نهرنده دنیانک ای جسم شالاهسی اولان نیاغارا نام شالاه موجوددر.

جغرافیای آسی

برلی حکومتلر

جاهیر متحده آمریکا. - آمریکا حکومتلری ایچنده قوت، مکننت و ثروت طبیعی و تجارت و صنعتجه جاهیر متحده جهل سنک سرافرازیدر. شمالی آمریکا قطعه سنک تماماً وسطنده و ایکی بحر محیط ارسنده انکلیز مهاجرلرینک احفادی طرفندن تاسس ایتمش اولان بو قوجه دولت هر صورتله اوروپا دول معظمه سیله رقابت ایتمکده در.

۸۴ میلیون نفوسه حاکم اولان جاهیر متحده یی ۴۴ قدر جمهوریتله بر قاج ترویتووار وجوه کتورمشدر.

جاهیر متحده اراضی آمریقای شمالینک واسع اووه لرینی دنیانک ای جسم نهر و کوللرینی شامل اولوب طویرانک قوتی سکان ارضک عرض و رغبتی جلب ایتدیکندن جهانک هر سندننک کیتلی مهاجر کلمکده در. ثروت طبیعی جه آمریکا قطعه سی پک بختیار بر مملکتدر.

مرکز جمهوریت اولان واشنگتون شهری حکومتک مؤسس اولان جنرال واشنگتونک نامنه منسوبدر.

بلاد مشهوره سی شونلردر: دنیانک اوچنجی تجارت بلده سیدر. اوج بقی میلیون نفوسی شاملدر. بحر محیط اطلاسی ساحلنده و اوروپا یه قارشو غایت ایشلک و تجارتگاه برلیان اولوب ۶۹۵۰۰۰ نفوسی محتویدر.

یارم آطه لر شونلردر:

- لابرادور شرق و شمال شرقیه
- یکی اسقوجیا فلوریدا
- یوقاتان
- قالیفورنیا غربیه
- آلاسقا

برونلر. - لابرادور شبه جزیره سنده شارل، غروشلانده آطه سنده فارول، غرب شمالیه باروو و پرنس دیغال نام برونلر واردر.

طاغ سلسله لری، یایلا و اووه لر. - آمریقای شمالینک سلسله لری شرق و غرب ساحلرینه قریب اوله رق ممتدا اولورلر. اشبو سلسله لرک اسمیسی شونلردر:

سیررانوادا اشبو سلسله اولا برخط اووره باشلابوب مؤخرأ ایکی به آریلور و آرالزنده اوتاح و مکسیقا رووشو یایلالری شکل ایدر.

آلاغانی شرق ساحله متوازیا امتداد ایدر و شرق و غرب سلسله لری آراسنده غایت واسع میسیسیپی اووه سی توسع ایتمشدر.

آلاغانی سلسله سیله ساحل آراسنده جاهیر متحده نک منشأی اولان طولانی براووه موجوددر.

بوغاز و کچیدلر. - آمریقای شمالینک بوغاز و کچیدلری شونلردر:

- به ریغ بوغازی آسیای آمریقان آیرمشدر.
- غرب شمالی کچیدی بوزرله مستور اولوب جزائر قطبیه آرالزنده در.
- هودسون بوغازی
- داوی بوغازی

انهار عظیمه. - شمالی آمریقاده کی انهارک ای بیوک دنیا ده کی انهار عظیمه نک برنجیسی اولان و باشلوجه میسوری و اوهیو قوللردن ترکب ایدرک میسیسیپی نامی آلان نهردر که مکسیقا کورفزینه دو کیلور. انهار سائره سی ریو غران و سن لوران و ما کتری نهرلیدر.

فیلا دانی ۱۲۶۸۰۰۰ نفوسی براسکله در .
 بالتیمور ۵۵۱۰۰۰ نفوسی حاوی اولوب پو طوماق نام ایرماق اوزرنده در .
 سان فرانسیسکو بحر محیط کبیر ساحلنده و آنلانتیق شنند و فرینک منتهاسنده پک مهم بر شهر و تجارتگاهدر .
 جاهیر متحده آلتون ، کش ، تیمور ، کمور ، باقر ، قورشون ، پترول ، و طبیعی غاز معدنلری کثرتله موجوددر .
 شنند و فر خطلری تکمیل اورویا خطوظنک فو قنده اولدیغی کبی نوی یورق شهری بتون دنیا نك امتعه سنک واسطه مبادله سیدر .
 جاهیر متحده نك نفوسی ۱۷۹۲ سنه سی درت میلیون ایکن بر عصر ایچنده سکسان میلیون دها ترقی و تزیاید ایتشدر .
 روسلردن ساتون آلنان آلاسقا ناحیه سیله اسپانیوللردن ضبط اولنان کوبا و بورتوریقو اطه لری دخی جاهیر متحده یه ناند و حکومت مذبوره اوسترالیا قطعه سنده دخی بر خیلی جزیره صاحبدر .
 مکسیقا جمهوریتی . — مکسیقا جمهوریتی بر یابلا اوزر- نده اطرافنی طاعلق کموش و سائر معدنلره مملو بر مملکتدر .
 ۱۸۲۴ تاریخنده کسب استقلال ایتشدر . مقدمابوراسیده اسپانیول مستملکسی ایدی .
 ۱۳,۶۰۶,۰۰۰ نفوسی محتوی واهالینک بشده بریسی بیاضلردر . اهالی سائره سی برلی اهالی ایله ملزلردن عبارتدر .
 یوقاتان شبه جزیره سیله غرب قسمنده واقع سفلا کالیفورنیا یارم اطه سی طاعلق و سواحلنده بالقی آوجیلغیه اشتغال اولنور .
 مرکز جمهوریت مکسیقو و مشهور شهرلری و رارقروز ، لاپوبلا ، تامپیقو ، قامپش شهرلیدر .
 وسطی آمریقا آلتی کوچک جمهوریت . — آمر- یقای آمریقای شمالی ایله جنوبی اراننده طار و اوزون بر قطعه اراضی دوام ایدر که بو قسم هر ایکی آمریقارک رابطه سی در .
 بو قطعه بروجه آتی بش کوچک جمهوریت موجوددر :
 نفوسی مرکزی
 غواتمالا جمهوریتی ۱,۵۳۵,۰۰۰ غواتمالا
 هوندراس ۵۴۵,۰۰۰ تهغوسیغالیا
 سالوادور ۱,۰۰۰,۰۰۰ سان سالوادور

نیقاراغا جمهوریتی ۲۹۰,۰۰۰ ماناغا
 قوستاریقا ۲۲,۰۰۰ سان ژوزه
 پاناما
 انکلتره نك بلیز مستملکسی وسطی آمریقا ده اولوب انکلیز هوندراسی نامیله ده معروفدر مرکزی بلیز شهریدر .
 مستملکات . — آمریقای شمالیله اورویا دولتلردن انکلتره ، فرانسه ، دانیمارقه دولتلرینک مستملکلری واردر .
 قنادا . — انکلتره دولتی شمالی آمریقانک سمت شمالیسی انکلیز آمریقای نامیله تصرفه آلوب بو قطعه ده مشهور قنادا مستملکسی تاسیس ایتشدر .
 انکلیز آمریقانک ک معمور و غلبه ک محالری شرق ساحلنه قریب و بیوک کولر جواریدر .
 مرکزی اوتتاوا شهریدر .
 انکلیزلر بو قولونی به غایت واسع مختاریت ویرمشلردر .
 یکی و - تمنستر ، کبک ، مونترهال شهرلری بلاد معروفه سنندر لر .
 بو مستملکده التون معدنلریله کورکلی حیوانلردن پک زیاده تجارت ایدیلور .
 بحر محیط کبرده کائن و انقور و بحر محیط اطلسیده واقع ارض جدید اطه سی قنادایه داخل اولوب ارض جدید جوارنده بالنا ترلاسنی حاوی بر بالقی موجود و بالنا بالقجیلنی عظیم بر تجارت وجوده کتور مشدر .
 ارض جدید مرکزی سنن ژان بلده سی در . اورویا ایله آمریقایینده کی تلغراف قابولردن بریسی ارض جدید واسطه سیله آمریقایه داخل اولور . قنادان ماعدا لوقای یا خود باهاما و برمودا اطه لریله بیوک آنتیللردن لازمایق اطه سی و بلیز مستملکسی و کوچک آنتیللردن بر قسمه دخی صاحبدر .
 فرانسه مستملکسی . — فرانسه جمهوریتی شمالی آمریقا قطعه سنده اهمیتلیجه اراضی به مالک ایدی . شمعی جمهوریتک تصرفنده ارض جدیدک جنوبنده کائن سنن پیه و میکولون اطه لری ایله کوچک آنتیللردن مارتینیک و غوادالوب نام اطه لر قالمشدر . مرکزی باس تر و فورده فرانس شهرلیدر .

بامباسلرده قوه نایبیهی تزیید ایستدیکندن پک آز وقت ظرفنده
 بوندرک سطحنی زمردکی چایرلر قابلا رایسده غایت شدیدویا قیجی
 صیجاقلر بویشلکلری قاوورور.
 آمریقای جنوبی کولری ایچنده درت بیک متره مرتفع
 بر یایلا اوزرنده کائن تی قاقا نام کول ذکره شایاندر.

احوال سیاسیة

پاناما جمهوریتی. - آمریقای وسطانک جنوب قسمنه
 التصاق ایستدیک دار بر محله وتعبیر دیکرله برزخ اوزرنده
 در دست کشاد بولمان قال و جو ارنده ۸۷ بیک کیلومتره اراضیه
 و ۴۰۰,۰۰۰ نفوسه مالک بر جمهوریت اولوب ۱۹۰۳
 سنهسی قولومییادن آیرلمشدر.
 مرکزی پاناما بلده سیدر.
 پاناما قنالی اسپینول ایله پاناما آراسنده ۶۶ کیلومتره عرضنده کی
 برزخ اوزرنده آچیله جقدر. جمهوریت قال شرکتنه قنال
 امتدادنجه ۱۰ فرسخ عرضنده بر محل ترک ایشدر.

قولومیا جمهوریتی. - جنوبی آمریقانک ایشمالی
 حکومتیدر. درت میلیون نفوسنک اونده بریمی بیاضلر اولوب
 دیکرلری اهالی قدیمه احقادیدر.
 قولومیا ۹ جمهوریتدن مرکب بر متحده در. مرکزی
 ساتافه دو بوغوتا شهردر. بارانکللا بر لیاندر.

ونهزوتلا. - بوده بر جمهوریت متحده اولوب ۲ بیج
 میلیون نفوسی شاملدر.
 مرکزی قاراقاس بلده مشهوری والانسیا شهرلری در.
 مشهور قینه قینه آغاجی بو مملکتده یتشور و اعلا قهوه
 وقاقاعو چقار.

پهرو جمهوریتی. - پرو جمهوریتی اندا سلسله سنک
 طاعتدینی قوللرک سترواحطه ایلدیکی بر مملکتده تاسس ایشدر.
 ۴,۵۰۰,۰۰۰ نفوس شاملدر. مرکزی لیما و بونکده
 اسکلهسی قالااعو و بلده مشهوری کوزقو شهرلردر.

اکواتور = خط استوا جمهوریتی. - بو جمهوریت

دایمارقه مستعمره سی. - دایمارقه دولتی آنتیلردن
 بر ایکی جزیره مالک ایکن جواهر متفقیه صامتس. یالکز
 غر وئیلاندک جنوب سواحلنده واسکیمو قبائلی آراسنده بعض
 مستعمره تاسیس ایشدر.
 فره در یقسهاب، ژولیانسهاب، غوتهاب کی.

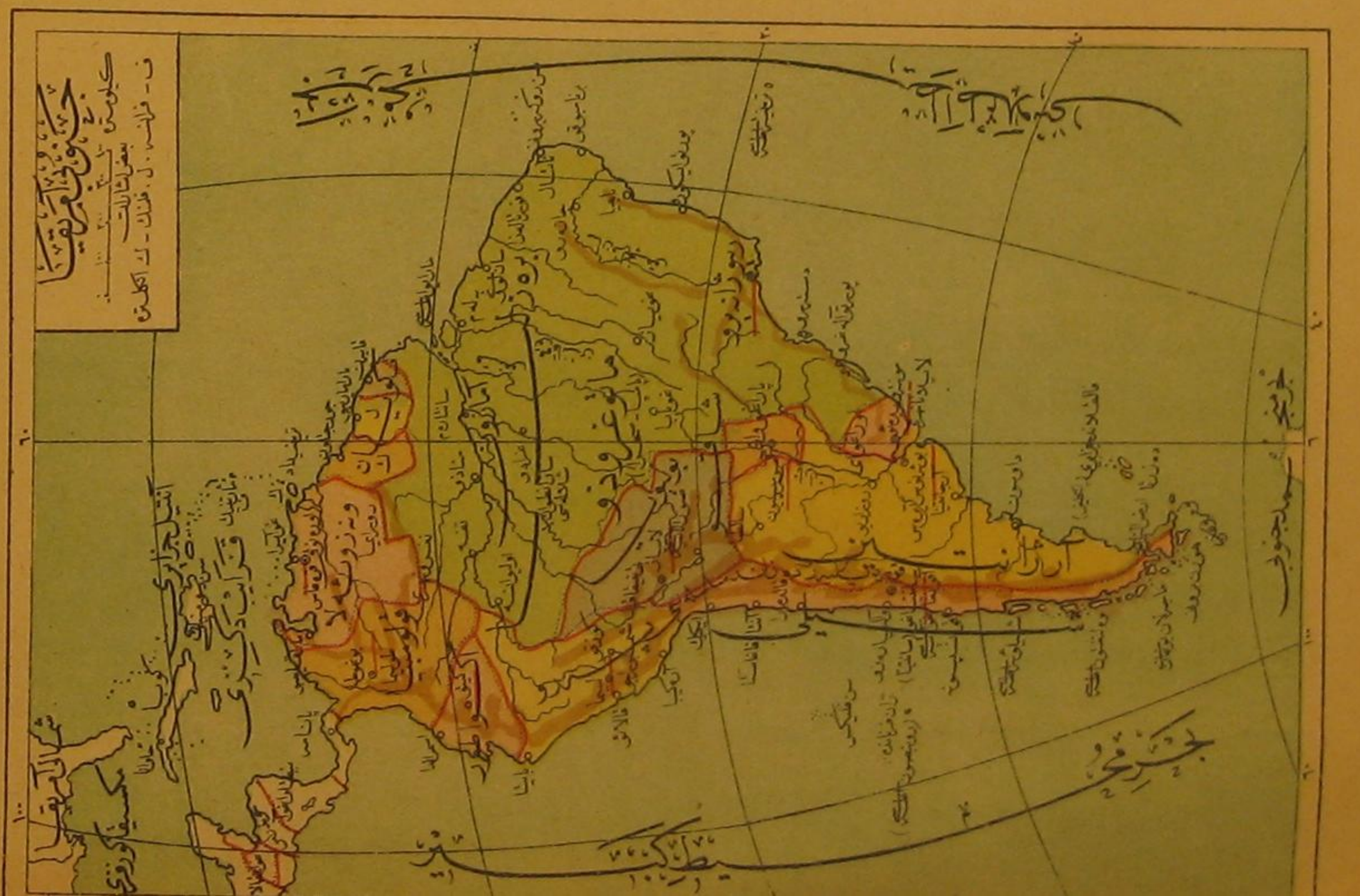
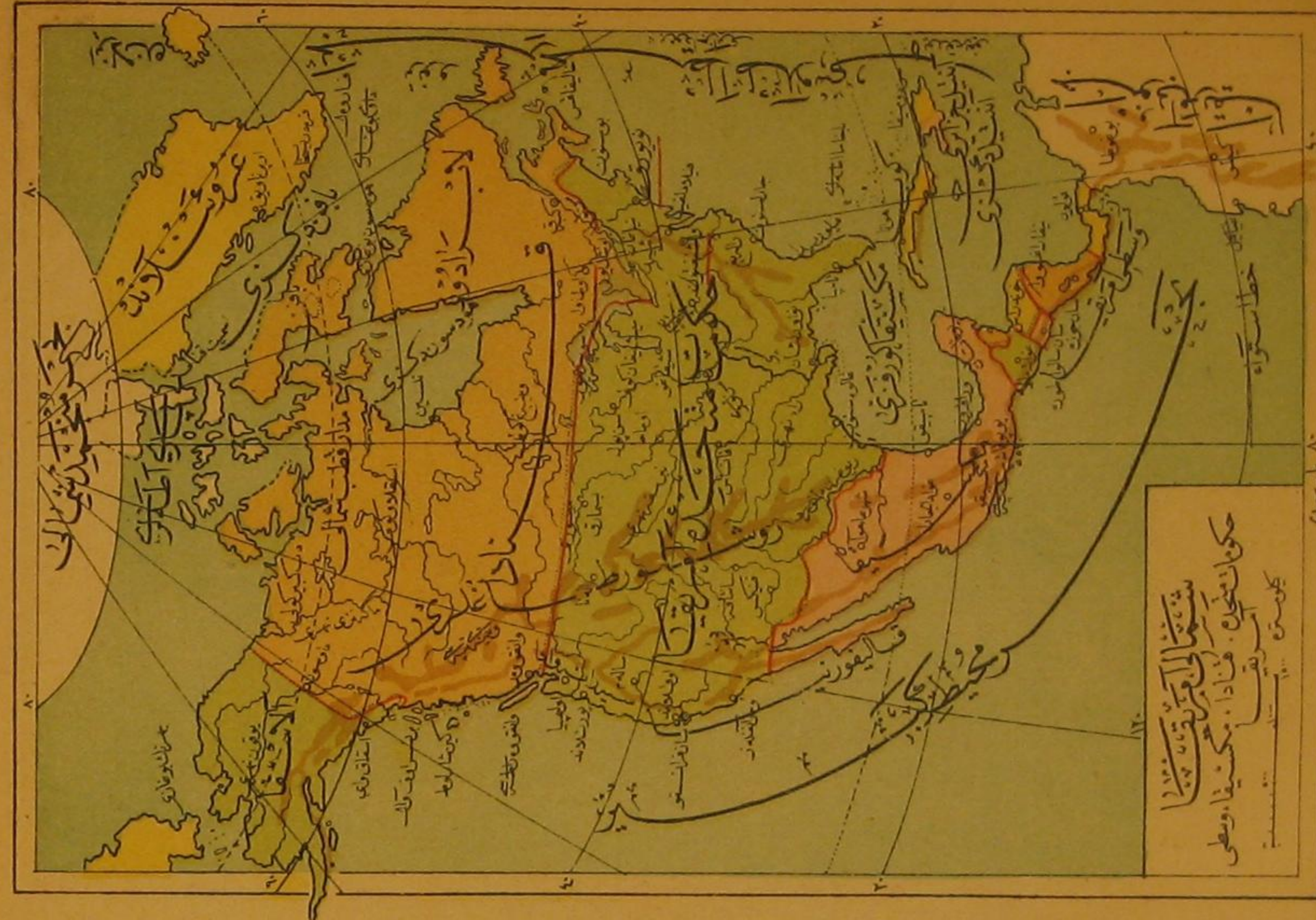
جنوبی امریقا
 جغرافیای طبیعی

معلومات عمومیة. - جنوبی آمریقانک سواحل غیر
 منتظم اولدیفندن کورفز و شبه جزیره سی کی تفصیلاتی حاوی
 دکلدرد. آنجق جنوبی آمریقانک منتهای جنوبی اراشه ایدن
 وارض النار نام آلهنک نهایتده بولمان هورون برونیه نهایت
 شرقیسنی کوسترن سن روقا نام برون قطعهنک مهم چیقیتیلریدر.
 ارض النار ایله قطعهنک آراسنده ماجلان نام بوغازو اقدر.
 طاغ، یایلا، وولقان. - شمالی آمریقان کلان
 و پاناماده آچیلان سلسله اصلیه ینه بوکسلمک باشلا یهرق قوردیللرده
 زاند نامیه هورون برونه قدر امتداد ایلر.

قوردیللر سلسله سی دنیانک ایشال اوزون سلسله جبال
 اولوب ساحله پک یقین اولهرق امتداد ایلر.
 بو سلسله اوزرنده بعضاده قولومییاده اولدینی کی کشیف
 بیغینلر و بعضاده بولیویاده اولدینی کی یوکسک، یایلاشلر
 ایشدر. هورون برونه قدر درجه درجه ارتفاعنی غائب ایلر.
 سلسله اوزرنده پک چوق ینار طاغلر و چمبورازو و سوراتا
 کی آلتی بیک متره بی متجاوز تپلر موجوددر.

حوضه سنک وسعی جهتیه دنیانک ایشال عظیم نهری اولان
 آمازون و لاپلاتا و اورانوق کی نهرلر و آمازون ایله اورانوق
 نهرلری آراسنده سیراپاریم سلسله سی و غایت یوکسک بره زیلیا
 یایلاسی وارددر.

قوردیللر سلسله اصلیه سنندن شرقه طوغری آچیلمش
 بریلپازه شکلنده تشعب ایدن سلسله لر آراسنده غایت واسع
 اوهر بولنورکه بولنره لانوس، بامباس نامی ویرلمشدر.
 انهارک کثرت و فیضاتی و حرارتک درجه شدنی لانوسلرو

۱۲ قدر پروونسدن مرکب اولوب غلاباغو اطهری ایله برابر بر بقی میایرن نفوسه مالکدر .
 مرکزی کیطو شهردر .
 بو مملکت خط استوا آلتنده بولندیچون اکواتور اسمیه تسمیه قلمشدر .
 بولیویا جمهوریتی . — غایت یوکسک بریایلا اوزرندهدر .
 مرکزی تی تی قاقا کولی قربنده کائن لاپاز شهردر .
 اندا سلسله سی اوزرنده کائن و ۶۶۰۰ متره مرتفع صورانا طاغی بولیویا مملکتنددر .

صورانا طاغی

بره زلییا جمهوریتی . — بره زلییا ایلاک دفعه پورتکزلیلر معرفتیه طامشدر .
 ۸ میلیون قدر وسعت اراضی یه مالک اولان بو مملکتده آنجی ۱۶ بقی میلیون نفوس اقامت ایدرکه بونک بش آلتی میلیونی نسل ایضه متبایمی برلی اقوامه منسوبدر .
 بره زلییا اراضی سنک سلواس دنیلان و اورمانلره مستور بولان محلی که آمازون نهرینک صولادیفی قسمدر .
 بو قسمده اورمانلردن، معادنن بیوک استفاده ایدیلور .
 آمازون نهرینک کنیشلیکجهته بیوک بیوک تجار کیلری تا مملکتک ایچرولرینه قدر دخول ایله نقلیه سهولت بخش ایدرلر .
 ۲۰ قدر حائز مختاریت ایالت ویا جمهوریتدن مرکب بر هیئت متحده صورتنده اداره اولنور .

مرکز اتحاد ریو دو ژانیرو شهردرکه بحر محیط اطلاسیده برنجی درجهده امین برلیمانی شاملدر .
 بره زلییاک ایکنجی تجارت لیانی اولان باهیا شهری بو حوالیده معروف بلده لردن صاییلور . بره زلییاده آلتون و ذی قیمت طاشلر چیقار . قهوه و پرنج و شکر کایته اخراج اولنور .
 شبلی جمهوریتی . — آندا سلسله سی ایله ساحل آراسنده طار و اوزون بر مملکت اولان شبلی ده جمهوریتله اداره اولنور .
 شیلینک استقامتی شمالدن جنوبه طوغری اوزادیفی وجهله متعدد اقلیملر آتلامغه مجبور اولمشدر .
 شبلی طبعاً اوچ قسم اولوب شمالی معادن حوضه سی، وسطی جبوبات نازلاسی ، جنوبی اورمان منطقه سی در .
 نفوسی ۴,۰۰۰,۰۰۰ در .
 مرکز اداره سی سانتیاغو و مشهور بلده سی و الپاره زو شهردر لیدر .
 اوروغری و پاراغوی . — بویکی کوچک جمهوریت لاپلاطه دنیلان نهرک قوللری آراسنده تأسس ایتمشدر .
 اوراغویک مرکزی مونته ویده و پاراغویک آسومپسیون شهردر لیدر .
 لاپلاطه ویا آرژانتین جمهوریتی . — بو جمهوریت غایت واسع اووه لری و اورمانلری شامل اولوب بهر سنه ۶۰۰,۰۰۰ نفوس مهاجر لرک ورودی ایله تکثر ایتکده در .
 جنوبی آمریقانک اک نهایت اوچنی تشکیل ایدن و بی بشرکده ایری جشمی آدمی اولان پاتاغونلره مسکون اولان پاتاغونیاپی شبلی ایله لاپلاطه حکومتلری تقسیم ایتدیله . مرکز اداره سی لاپلاطه نهرینک منصبنده تشکیل ایتدیکی خلیج اوزرنده بر میلیونن زیاده نفوسی شامل اولان بونه نوس آیره س شهردر .
 کویانلر و جنوبی آمریقاده اوروپالیلر . — آمریقای جنوبینک بحر محیط اطلاسی ساحلنده انکلتزه، فرانسه، فلمنک دولتلری بر مقدار اراضی یه مالکدر لرکه بونلرده کویانلردر .
 کویانلر منسوب اولدقلری دولتلره نسبتله انکلیز کویانی (مرکزی) ژورژ طون، فلمنک کویانی (مرکزی) پاراماریو، فرانسنز کویانی (مرکزی) قاین نامیلریله یاد اولنورلر .

ممالک عثمانیه

بوسفور ویا استانبول بوغازی . — قره دکز ایله مرمره آراسنده اولدیغی ایچون بحر سیاه بوغازی دخی دنیلان استانبول بوغازینه آوروپالیلر بوسفور دیرلر .
 بو بوغازده قره دکزه قارشو استانبولی محافظه ایتدیکی ایچون

عثمانلی ممالکنک اقسام اصلیه سی . — بر عتیقک اوچ پارچه سی اوزرنده واقع ممالک عثمانیه هربری بولندیفی قطعلره نسبتله یاد اولنمی اوزره اوچ بیوک قسمدن مرکب و متشکلدر :

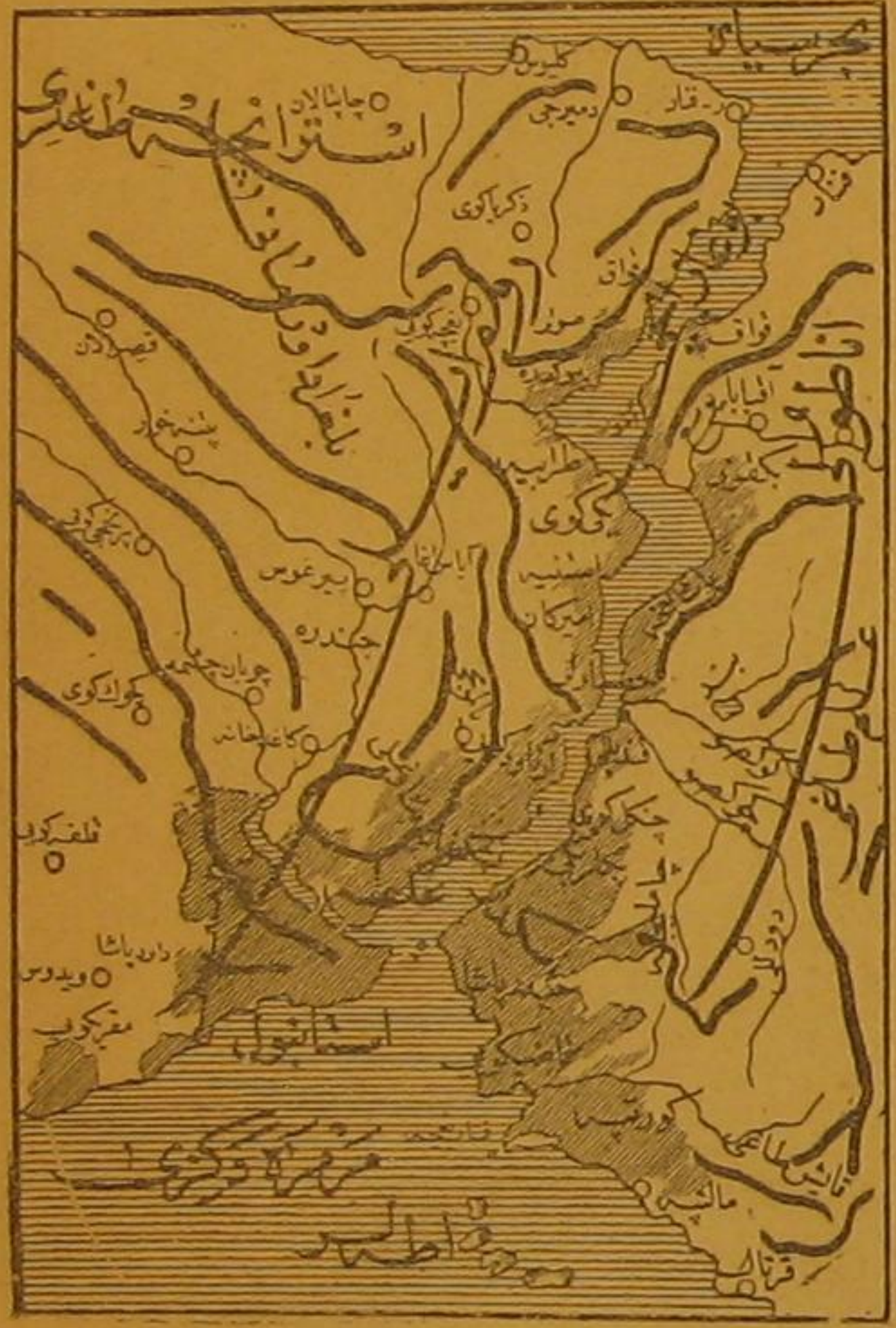
اوروپای عثمانی
 آسیای عثمانی
 آفریقای عثمانی

وسعت و نفوس . — عثمانلی ممالکی عموماً درت میلیون کیلومتره مربعندن زیاده وسعت و جسامتی حائز اولوب نفوس عمومییه سی ۳۰,۰۰۰,۰۰۰ دن زیاده در .

اوروپای عثمانی . — اوروپای عثمانی به روم ایلی دخی دیرلر . اوروپا قطعله سنک جهت جنوبیه سنده بالقان شبه جزیره سنک اورتیه سنده ۱۶۹,۰۰۰ مربع کیلومتره و ۶ بقی میلیون نفوسه صاحبدر .

احوال طبیعییه سی — اوروپای عثمانی ، یونان ، صرب ، قره طاغ ، بلغارستان مملکتلری و آدریاتیق ، یونان ، اطهر ، مرمره دکزی و بحر سیاه ایله محدوددر .
 ساحل لرنده : سالانیک و اورفانو صاروس ویا معارض کورفلری و اوچ برونله منتهی خالکیدیک یارم آطه سیله کلیبولی شبه جزیره سی تشکل ایتمشدر .

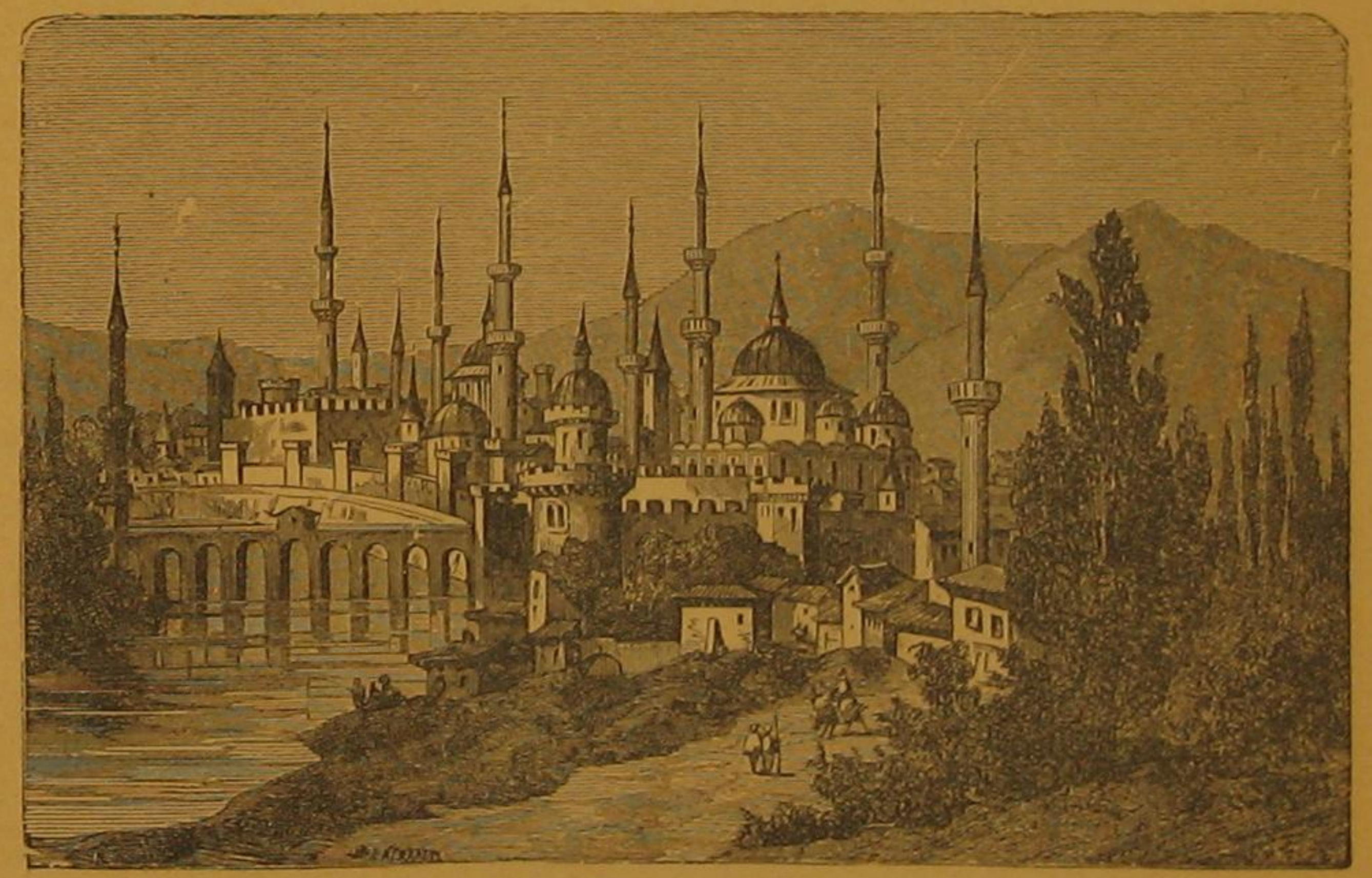
چناق قلعه بوغازی . — اوروپای عثمانی ایله آسیای عثمانی آراسنده مرمره ایله اطهر دکزینی برلشدیرن طار بر بوغازدرکه بو بوغاز واسطه سیله هر ایکی قسم عثمانی بر برینه پک زیاده تقرب ایدر .
 بو بوغازک ایکی ساحل لرنده قلعه لر واسطه حکاملر انشا اولنورق مدافعه سی تزید ایدلشدر .
 بو بوغاز استانبولک کایدی ویا به سنده در ،

استانبولک مفتاحی عدا اولنور بناء علیه ایکی طرفی ده استحکاملره ترصین ایدلشدر . قره دکز بوغازی چناق قلعه دن ده طارددر .
 اک دار محلی ۶۰۰ متره در .
 استانبول شهری قره دکز بوغازینک نهایتنده در .
 طاغ ویا یالار . — بوسنه قطعه سی واسطه سیله روم ایلی یه داخل اولان اوروپا سلسله اصلیه سنک شرق جنوبی شعبه لری اوروپای عثمانی یی طاغ ویا یالار ایله طولدر مشلدر .
 بو ساحل لر روم ایلی قطع سنده باشلوجه ایکی طقم تشکل ایدرلرکه بریسی ازبهداق طاغلری دیگر ی بلقان شعبه لیدر .

ارنبودلق طاغری روم ایلیک اورتهمنده کومه لشمدر .
 ایکی قول ادریاتیک دکزینه وایکی قولده آطه ل دکزینه ایصال
 ایشدرکه آطه ل دکزینه طوغری اوزانمش اولان قول قومارا
 سلسله سی اولوب اولونیا کورفرزنده نهایت بولور . آطه ل دکزینه
 کیدن قولک بریسی سلانیک جوارنده اولمپیغینی تشکیل ایلر .
 بو طغله ده ۳۰۰۰ متر دن زیاده ارتقاعی حائر تپه ل
 موجوددر .
 ارنبودلق طاغریک ایکنجی قولی دخی آطه ل دکزینک
 شمالی تعقیب ایدرک تکفور طاغنده نهایت بولور .
 بو طاغریک صرب اولان وادیلری غایت منبت و محصولدار اولوب
 بالقان سلسله لرینه عائد اولان طاقم سلسله ل قره طاغدن آریله رق
 شرقه طوغری امتداد وشار طاغنده بردوکوم تشکیل ایتدکن
 صکره ایکی قول اوله رق استانبول یقینلرینه قدر کلور .

بویانا اشقودره کولنک صوینی بوشالدان بر آباق دن
 عبارتدرکه کوله قدر کیملرک کیرمسنه مساعددر .
 اواخری ویانیه کوللری روم ایلیک حائر اهمیت کوللری
 تشکیل ایدرلر .
 تقسیمات ملکیه . - روم ایلی قطعه سی ۷ ولایت و برده
 کرید نامیه مختاریت اداره بی حاوی امتیازلی قسمی شاملدر .
 (کریدک شکل اداره سی هنوز تعین ایتدیکندن دول حامیه نک
 دائره نفوذنده بولمقده در) .
 ولایتلر : استانبول - ادرنه - سلانیک - مناستر -
 قوصوه - اشقودره - یانیه در .
 مرکز اداره سی : دارالخلافه اسلامیه اولان استانبول
 ویا قسطنطنیه شهریدر .
 استانبول دنیانک کوزل وهواسی لطیف شهرلرندن

ادرنه

روم ایلی طاغ سلسله لرینک ارالزنده متعدد یابلا ل تشکیل
 ایشدر .
 نهر و کوللر . - روم ایلیدکی نهرلرک اهمیت لوری آطه ل
 دکزینه ادریاتیکه قارشورلر .
 آطه ل دکزینه دوکیانلر باشلوجه مرچ ایله قره صو
 واردار و ادریاتیکه قاریشانلر بویانا ایله درین نام نهرلر در .
 درین نهری آق وقره درین ناملریله ایکی قولدن مرکبدر .

بری وبلکه برنجیسی اولوب بوغاز ایچی دنیلان بوسفورک
 نهایتنده و مرمریه ناظر بر موقعه در .
 آلتون بونوز (قورن دور) دنیلان خلیج امثالی بولمخ
 بر لماندر .
 بر میلیونی متجاوز اهالیسی ملل مختلفه دن مرکبدر .
 بلاد معروفه سائره سی :
 ادرنه
 اسنه منسوب ولایتک مرکزی اولوب شندوفر
 خطی اوزرنده در . مرچ نهری یقینندن جریان ایدر .

سلانیک کورفرزی اوزرنده و اوج قول نیوربولی
 جمعنده ولایت مرکزی تجارتگاه برنهردر .
 قوصوه ولایتک مرکزیدر .
 جنوبی ارنبودلقده و کول کنارنده کوزل
 بریده در .
 کرید آطه سنک مرکزیدر .

سلانیک
 اسکوب
 یانیه
 حایه

بررقضا صورتنده اداره اولنان سهادریک و طاشوز اطلری
 دخی روم ایلی قسمه عائددر .
 آسیای عثمانی . - ممالک عثمانیه نک آسیاده اولان پارچه سی
 روم ایلیدن پک زیاده واسعدر یعنی آسیای عثمانی اوروپای
 عثمانیدن اون کره دن زیاده جسیمدر .
 آسیای عثمانی آسیا قطعه سنک غریبنده تشکیل ایش ایکی
 بیوک شبه جزیره اوزرنده در .
 سواحلی : قره دکز، مرمره، اطله دکزی، شاب دکزی،
 بصره کورفرزی ایله احاطه اولندیغندن قره حدودی دکزه
 یعنی سواحله نسبتله پک آزددر .
 آسیای عثمانینک سواحلی شو حساب اوزره اولچلمشدر :

بحر سیاه، مرمره و اطله دکزلی سواحلی	۱,۱۰۰	میل
آی دکز	۳,۷۵۰	»
شاب دکزی	۱,۲۵۰	»
بصره کورفرزی	۱۵۰	»
	۶,۲۵۰	»

بو سواحل پک زیاده عارضلی اولدینی ایچون حسابسز
 لیمانلر، قویلر، کورفرلر تشکیل ایدر .
 از میر، اسکندرون، ماندالیه، انطالیه، عقبه کورفرلی کبی .
 آسیای عثمانینک قره حدودلری روسیه ایله ایرانه متصلدر .

طاغله، یابلا ل . - آسیا قطعه سنک غربی اوجی عجمه تانک
 جنوب غریبسندن باشلیه رق ایران - عثمانلی حدودی تعقیب
 ایله آرات طانگی واسطه سیله آناطولییه داخل اولور . فرات
 اووه سنندن ماعداسنی سلسله ل وشعبه ل و یابلا لره طولیدر .
 آسیای عثمانی طاغرینی باشلوجه اوج قسمده خلاصه
 ایده بیلورز .

برنجی قسم آرات شعبه سیدرکه قوب طاغری، کردستان
 طاغری، بیگکول طاغری نامیه قره دکز ساحلی و ممالکک
 شمال شرقیسی قاپلامشدر .
 ایکنجی قسم برنجی قسمدن آریلوب غربه طوغری کیدرک
 اطله دکزنده برر برونله منتهی معتدد فروع وشعبه لره ایریلان
 طوروس شعبه سیدر .

اوجنجی قسم دخی سوریه ده شمالدن جنوبه طوغری امتداد
 و باشلوجه لبنان و آتی لبنان ناملریله یاد اولنان ایکی موازی
 سلسله دن عبارتدر .
 بو قسم آچاله آچاله عربستان شبه جزیره سنه دخول
 واوراده یابیلوب قالور .
 اشبو سلسله لره ذاتاً اسماً بر بیوک یابلا اولان آناتولی
 قطعه سنی قوللری و توابعیله بر چوق یابلا لره تفریق ایشدر .
 فرات ودجله اووه سی ۱۲۰,۰۰۰ میل وسعتده جسیم بر
 ساحه مستویه اولوب بیوک قسمی یغمور موسملرنده اوتلره
 مستور اولدیغندن پک کوزل بر روضه حاله کلور وعشایر
 بدویه نک حیواناتنه اعلا بر مرعی اولور .

انهار . - آناتولینک ال بیوک نهری ۳۰۰۰ کیلومتر دن
 زیاده اوزونلغه مالک اولان و باشلوجه فرات ودجله نامیه ایکی
 بیوک قولدن مرکب اولان شط العرب نهریدر .
 فرات ارضروم یابلا سنندن چیقار، دجله ایسه دیاربکر
 جوارندن ظهور ایله قورنده برلشورلر .
 ایکی قول آراسنده کی اراضی غایت منبت اولان الجزیره در .
 بوراسی وقتیه دنیانک ذخیره انباری اسمنی آلمش ایدی .
 قورنده دن صکره بالطبع بیویان نهر بصره کورفرزینه قاریشور
 و ایچنده کیملر ایشلر . تعمیق اولنسه آناتولینک ایچرولرینه
 و سوریه شهرلرینه قدر سیر سفان پک قولای اولور .
 شطدن ماعدا آناتولیده اک مشهور آقار صولر قول
 ایرماق ایله سقاریادر .

پای تختک ۸۰ میل اوزاغنده اولان منصبندن ۱۰۰ میل
 قدر مجراسی سفر سفایسه مساعددر .
 کول . - آسیای عثمانینک کول حوضه لری وان حوضه سی،
 قونیه حوضه سی، سوریه حوضه سی ناملریله اوچه بالغ اولور .

قونیه حوضه سی طوروس طاغریزک شمال سمتی اولوب بوراده یکریمی بش قدر کول واردرکه اک بیوکی طوزکولیدر. وان حوضه سنده وان کولنه بر چوق چاپلر قاریشور ایسه ده سویی غایت آجی اولدیغندن کنارنده قبالره چارپان طالقغر قبالرده ناطرون دنیلان برنوع سودا بر اقور.

سوریه حوضه سنده کی کوللرک ایچنده اک مشهور اولانی بحر لوط ویا بحر مصمیت دنیلان کول اولوب بونک سطحی دکزدن آلتیوز متره قدر آلجاقده در.

تقسیمات ملکیه: آسیای عثمانی ۲۲ ولایت و بر قاجده مستقل لویه منقسمدر. الویه مستقله نیک ایکیمی امتیازلیدر. بلاد مشهوره سی شونلردر:

حجاز ولایتک مرکزی و عموم اسلاملرک قبله کاهی اولان کعبه معظمه بی حاوی مقدس بر بلده اولوب اسلامیتک مهد ظهوری و علیه الصلاة والسلام افندمر حضرت ترینک وطن مقدس لریدر.

مکه مکرمه

مدینه منوره

مکه نیک اسکله سی جده و مدینه نیک بنوعدر. بک مکمل بر روضه اولان طائف بلده سی حجاز ولایتک مرکز صیفیسیدر.

شام شریف

بیروت

بغداد

طربزون

ارضروم

قونیه

رادوس

ازمیر

بروسه

دیاربکر

وان

افریقای عثمانی

احوال طبیعی

وسعت وجسامت. - آفریقای عثمانی ممالک عثمانیه نیک اک بیوکی پارچه سیدر.

آفریقا قطعه سنک نصف شمالیسی ایله ایچرولرینه طوغری نیل حوضه سی کاملاً اشغال ایدرک جسامتی ایکی میلیون مربع کیلو متره بی کچر.

افریقای عثمانی تعریف ایتمک ایچون یالکز نیل مبارک حوضه سی سویلک کفایت ایدر. نیل حوضه سی ایسه کاملاً مصره عائددر.

مصر دیمک نیل دیمکدر زیرا نیل اولسه مصرک هیچ بر اهمیت یوقدر بو جهتله افریقای عثمانی بی نیل حوضه سی و بر برستان عثمانی نامیه ایکی قسمده خلاصه ایده جکز.

آفریقای عثمانیه نیلدن بشقه شایان اهمیت نهر اولدیغی کجی طاغده یوق کیدر.

آفریقای عثمانی سواحلی شرقاً بحراحر و شمالاً بحر سفید تحدید ایلر.

بحر سفیددن سیدره کور فزی و بحر احردن سویش کور. فزی حاصل اولور.

بحر احمرک جنوبی قپوسی صابیلان باب المنذب ایله یکی آجیلان سویش قتالی آفریقای عثمانی ایله آسیای عثمانی آره سنده مشترک بوغازلری تشکیل ایدرلر.

آفریقای عثمانیه ۱۰ : ۱۲ میلیون قدر نفوس تحمین اولنمقده در.

مصرک سکنه قدیمه سی اولان و بوکون قبط دنیلان طائفه ایله بر برستانک سکنه سی اولان بر بریلر نسل ابضک احفادی ایسه لرده سودانیلر و صحرا قبائلی میاننده زنجی اقوامنه منسوب انسانلرده وارددر.

تقسیمات ملکیه

مصر خدیوتی. - آفریقای عثمانی شرقنده خدیوت نامیه امتیازلی بر اداره ایله غریبه مستقل بنغازی سنجاغی و طرابلس غرب ولایتی شاملدر. تونس بکلکنی فرانسزلر خلاف عهد و قاعده ضبط ایتمشدر.

خدیوت مصریه غایت زنجین بر طوبراغه و تجارتیه موافق و مساعد بر موقع و اقلیمه و کوزل بر اداره یه مالک اولدیغندن ثروت و معموریتی کوندن کونه تراید ایتمکده در.

مصرک اهمیتلی و قیمتلی قسمی نیلک دلتاسیدر که بو قسمک قوه نامیه سی جهتیه امثالسز بر ثروت ترابیه تشکیل ایلر.

نیلک شعبات و منبعلر یله صولادینی و سودان شرقیدن الدینی محلره سودان مصری دیرلر که بو کونکی حالتی کورنلر اوچپلاق چوللرک، وحشی انسانلرک، تطبیقات مدنیه سایه سنده کی انقلابی مشاهده ایدنلرک پارمقلری آغزلرنده قالور. نیل مجراسنده واپورلر ایشلر نهر بوینده شمندو فرلر سیر و سفر ایدرلر. آیلرجه کال مشاق ایله سیاحتیه موفق اولنلر هدف مقصودلرینه بر ایکی کون ظرفنده واصل اولورلر. کونشک آتشین قیزغلتنده بیدلرینی قایناقمقده و بر اووج داری اغورنده بر برینک جانلرینی آلمقده اولان افوام وحشیه مدینتک محاسن روح افزاسنی

تقدیره باشلقلری ایچون کویلر، قصبه لر تأسسیبه خانلرنده امرار وقته کندیلکلردن اظهار آرزو ایلمکده درلر.

مصر خدیوتی دولتمزده سنه بسنه معین مقدارده بر ویرکو ویرمک شرطیه نیم مستقل بر اداره تحتنده بولنور ووالیلکی محمد علی پاشا خاندانه با فرمان مودوعدر.

محمد علی قواله لی امی بر آدم ایدیه ده عقلی و امور سیاسیده ماهر اولدیغندن مصری بک کوزل اصلاح ایش و حسن اداره سی اور و بالیره ده بکندرمش اولدیغندن دولته بیوک برغائله آچقه برابر مصرک شکل اداره سنک تملی قورمشدی.

مصرک مرکزی نیل نهری اوزرنده ونیلک چتالک (دلتاسنک) رأسنده کائن القاهره شهریدر.

مشهور شهرلری: اسکندریه سوبش دمیاط

بحر سفید ساحلنده غایت ایشلک بر لیمان اولوب فوق العاده تجارتیه مشهوردر. قتالک آغزنده در. حرطوم

سودان مصرینک مرکزیدر. نیل اوزرنده در. بنغازی سنجاغنک مرکزی بنغازی و طرابلس غرب ولایتک مرکز طرابلس غرب و مشهور بلده سی مرزو قدرکه فیزان سنجاغنک مرکز اداره سیدر.

